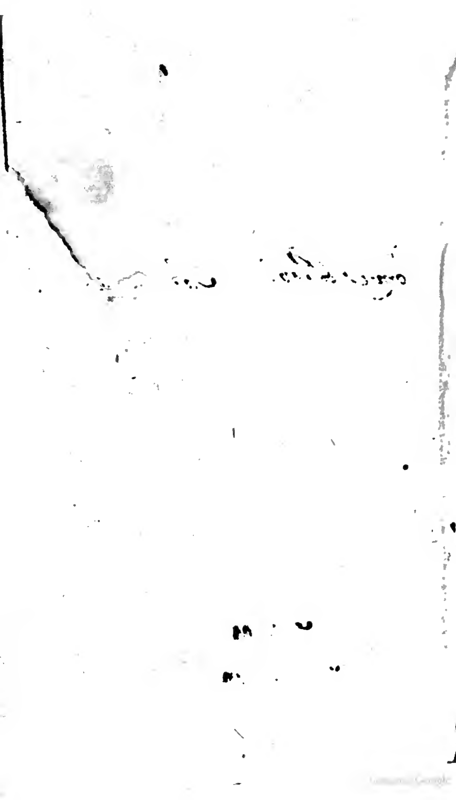

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
17 A
17

CAROLI SCRIBANI

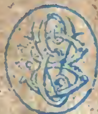
è Societate IESV

PHILOSOPHVS CHRISTIANVS.

Domus Prob. Sancti Andreæ

NEOBVRGI.
Ad Danubium
Apud Laurentium Damhausium.

M. D. C. XVIII.

APPROBATIO.

Hic Philoſophus Chriſtianus R.P. Caroli Scribani Prouincialis, è Societate Ieſu, nihil continet, quod religionem moreſq́; offendat. Sed veræ ſapientiæ viam commonſtrat. Quare in ſalutem animarum, publico multorum bono, prodire poterit. Teſtor 8. Febr. anno 1614.

Egbertus Spitholdius S.T.L. Canonicus & Plebanus Antuerp. librorum Cenſor.

ILLVSTRISSIMO;
Renerendissimo
FREDERICO
BORROMAEO
S. R. E.
CARDINALI,
MEDIOLANEN-
SIVM
ARCHIEPISCOPO.

LIM Poëtarum non vni decantatę Semiramis & Penelope auibus nutritę, vrsa Paris, canibus Persarum Cyrus, apibus Plato, formicis Mydas, luscinia Stesichorus Lyricus, Romulus & Remus lupa, quātò felicior inlustris Boromæā domus, altrix nutritiaq; facta exulātis Philosophiæ Christianæ? quæ totis nō semel regnis pulsa, post emensum orbē mariaque mæcenatem quærebat; reperit in magno Sanctoque Boromæo Carolo, virtutibus, sanctimoniā, rerumque

gestarum gloria nulli secundo. fuit eùm se Roma Fabricius, curijs, Fabijs, Catonibus, Læliis, Scipionibus, Metellis, Seneca denique, Rutilio, Thrasea iactaret; Græcia Socrate, Platone, Aristotele, Solone, Lycurgo, Simonide, Theognide, Phocylide, Epicteto; Aegyptusque Trismegisto gloriaretur. vana nomina, rebusque veràque Philosophia vidua. & quid hæc sunt si non vmbræ ad magnum hunc Mediolanēsem Solem? nec procul exempla petenda. vita, moresque docent quàm longè supra hos omnes, aliosque, Christianè etiam alteque cinctos, altè illi vera Philosophia insedisset animo. obijce *Paupertatem.* cum Beatis, ait, de felicitate certabo. nullæ apud eos opes, aurum, gemmæ, purpura, marmora cælis exulant. & non via ad illos sine auro, ad virtutem sine viatico est? iam qui ad naturam viuit quando est pauper; qui ad vota quando est diues? *Dignitatum ac nobilitatis abdicationem.* Piscator, ait, Petrus fuit. Stephanum nulli maiorum, sed lapi-

des nobilitarunt. Paulus operi locauit manus. Matthæus à telonio venit Laurentium genus nō fecit magnum, sed craticula & prunæ, & vox supra humanam, VERSA ET MANDVCA. & non Ioseph . ac nescio an non Christus ipse, lignariam exercuit? omnes vnius parentis soboles, vnius regni hęredes sumus. demum animus, & ille solus, nobilem facit, cui ex quacunque conditione, Lazari an Zachęi supra fortunam suam licet surgere. *Voluptatum carentiam.* Nemo ait excelsi ingenij ad hæc vilia, fœda, pœnitenda se demisit. certissimumque argumentnm viri cælo nati est, ad blanda & in voluptatem trahentia non properare, non ire, non abduci. *Exilium.* Non sum ait vni angulo natus. hæreditas mea mundus est, & nemo volens exulat. semper enim Christianus mente cælum patriam suam incolit. ab hoc nulla illum fortuna, nulla tyrannis excludet. *Fortunæ insolentiam.* præoccupare, ait, hanc non tantùm quasi ex æquo, sed è superiore lo-

les,Senecas non voueo.ad maiora vocas.ad Christianam Philosophiam; ad studia & scriptiones Christiano dignas:ad mores & vitam Magni Philosophi Boromæi Caroli.Macte animis, Philosophia quàm purpura & tiara nobilior,Ambrosiano Collegio quàm genere illustrior;hoc vno viues. erit cùm calcabitur aurum,gemmæ, purpura.nulla ætas docta tuorum exteret ingeniorum monumenta.perennatur his vita post cineres,sceptris & tiara iacentibus,&ad humilem arenam deductis.tantùm feliciter inchoatis insiste,& audenter magnas cogitationes protrude. ingens Te manet merces, terris cæloque reponenda.non excurrâm ad laudes,laudasse viuos damnasse est,& facere, non audire fortia Boromæi sanguinis est. ac licet magnorũ fluminum capita,aut calentium aquarum ex abdito fontes veneremur, de fluminibus tamen ferè & stagnis postrema veneratio est. ipsa se magnitudine sua commendant.genus & proauos non narro. nemo in nostram vir-

tutem

tutem vixit;nec quod antè fuit,nostrū est.& quanto in errore sunt qui hominem alieno laudant?qui in vite luxuriantes penicillo palmites, qui vuas marmoreas autumnum suum mentientes,qui in equo frænos gemmeos, in leone balteum? quid ad hominem quibus maioribus fluxerit? multum serit,plus etiam metit, aurea tectis pendent laquearia,argenteæ stant lāces in mensa citrea, cænat splendidè, vestitur purpurâ, copiosi circumstant seruulorum greges,adulātium agmina,balneaque & fontes non tam excisis,quàm excisis saxis suspenderunt rupes?quò hæc ad laudem? Quæ ad hanc faciant docebit Magnus, Tuus, patere,meusque iam Carolus. Hunc qui viderit interritum in periculis,cupiditatibus intactum, inter aduersa ridentem,in secundis non elatum, in tempestatibus æquè ac in malacia placidum,semper sui similem, nunquam alium,non exclamet,Magnus hic vir, omnique calamo & ore maior? talem

nonnisi sęculis multis vnum alterumve, tanquam ætatis suæ phœnices videbis. quid miraris? interuallo magno nascuntur, reliqua in turbam nascentia, & bracteata quadam gemmeaque felicitate magna, nulla non dies protrudit. neque hos Philosophia promittit, sed fortuna fatuo plurimùm delectu, ac in improbissimum ferè quemque munificentior: plus auri, agrorum pratorumque, fluminum, nemorumq; possides? plus operę accessit. & propè, quod labyrinthum ingredientibus, quò altiùs se credunt, eò fortiùs implicantur; idem in opibus euenire videmus. non damno tamen aurum & purpuram. sed plerumque magnificętior sermo è grabato & panno nascitur: magis, fateor, è purpura nitet, quia rarior ex hac grandior exurgit dictio. nam vt magnum sit non habita non ambire; nescio an non maius circumfusa contemnere, nec illarum cõtubernio corrumpi. & sanè si res pondere suo cum Seneca metiamur,

non

non magnum argumentum est indolis magnæ aqua & panni: nisi quis non tam necessitate quàm voluntate hæc ferat. multorum namque latent sub illis vitia; ac ne paria pessimis darent, fortuna fecit: adde opes explicandæ instrumenta nequitiæ, adde potentiam, & da quod volet posse; disces quid sperare, quid timere debeas. Quo magis in Magno Carolo miramur purpuram, gloriam, opes, nec indulgentem illis, etiam calcantem. Imitaris hæc magna, & magnis animis submoues hæc fortuita, te ipso contentus, & ex te nascentibus animi bonis ad quæ te Philosophia ducit. non addam ex huius Schola plura, Collegiũ tuum Ambrosianum, & qualis post Vaticanam nulla fors orbe toto bibliotheca, quæ non spondet diuite omnium voto? Tubæ hæc & tympana sunt reliquis orbis Christiani principibus. excitentur tantùm noui Themistocles non pænitenda æmulatione ad noui huius Miltiadis trophæa. Ita vo-

neo. & purpuræ Tuæ, Magne Præsul, Magno Sanctoq; Carolo, Deoq; in Christiana hac Philosophia vota hæc

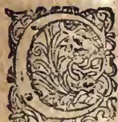
meque totum

æternùm S.D.Q.

CAROLVS SCRIBANIVS.

SCRIP-

SCRIPTIONIS CAVSSA

ARDINALIS *Lanfrancus. condixerat hic mihi in biduum ſeriarũ rerum tractationem. veni ad deſtinatum diem, cùm in Vaticani limine video grande aliquid ſubmurmurantes medicos. ingredior. occurrit familia, gemitu & pertinaci ſilentio, manuum compreſſione, oculorum flebili iactatione magnitudinem teſtata. à qua nihil refero præter denſas lacrymas, deiectas mœroribus genas tanquam graui vomere proſcindentes, & ſuſpirioſum illud, O; voceſq́ue doloris indices. cœpi ſuſpicari quod erat, & imo ducta anhelo pectore ſuſpiria, & lacrymæ, qualis illiſa tectis grando, vt cætera tacerent, loquebantur. conclaue ipſum Domini peto. video in lectulo alterius melioriſq́ue vitæ res meditantem. & iam triſte vltimumq́ illud vale dixerat ſuis: in quo tanquam rupeo ſarcophago dome-*

domesticorum spes omnium consepulta & emortua iacebant. sieti attonito similior, vt in re tam præpropera, tam inexspectata. rectà exinde me ad ILLVST. ET REV. Scipionem Cobellucium, confero, ac vix data acceptaquè salutatione. Itâne mi Scipio rapimur? ô spes fallaces. vbi sunt cogitationes nostræ? vbi ædium augusta, hortorum amœna, diuite superboq; ludentia nemore? vix biduum intercesserat cùm sponderet Lanfrancus Tuus annos plurimos athleticæ propior quàm purpuratæ valetudini. at nunc vbi spes & meditata in annos, audeo & sperata nō vno voto? ad quæ Scipio pro ingenita modestia & prudentia. Nihil hic nouum. vetera vides, & multorum iam ceruicibus trita. & ferè purpuratorum hæc semita, in medio magnarum cogitationum destitui. quantò feliciores vos, quibus, cùm omnis dies, omnis hora vltima, nihil inopinatum accidit. hic ego, Est vt dicis. & inter felicitates omnium primas hæc mihi lacerna est, quæ Philosophiam hanc docuit, ridere humana, et iā calcare. gratulorq; in primis Tibi, qui

inter

inter purpuram doctaque volumina, plus philosophici quàm purpurati pulueris tecum trahis. ô vana, & solo non rarò promissorio opulentata verbo! pauci dies sunt, cùm legerem hortos stantis tunc Lanfranci Tui, ridebamque diuites in ijs sponsiones, longissimam domino vitam mentientes. hyberna nemora, hybernas aues, rupes, fontes locis non suis; valles, montes, lacus, torrentes, alibi omnia nata, hic ad naturæ inuidiam educta: & tacitus mecum, Quamdiu hæc? non destituent dominum ante extremam manum? addo, Cui hæc nunc domino aut hæredi posita? Vetera hæc, ait Scipio, & non vna in gente reperies. vbi enim non coluntur agri? nec multo frustra iam agri: sed & vrbes retro, & populi frequentes. quid quod & maria mortem non vno loco biberint? iam quanta oppida aut Oceanus diluit, aut fulmina decinerarunt, aut non mitior ignis, aut detotondit gladius, aut soli hausta ingluuie sine nomine iacent? imò non satis semel passa, semper metuenda hæc veniunt rediuiua malorum fœneratione. verè inquam ista commemo-

memo-

commemoras, & elementa sideribusque docemur nihil hic perpetuare dies & nox inuicem vertunt, perimunt. sol stitionibus annuis, luna menstruis quid non testantur? aër quàm vbique terrarum inconstans? hic albescit in niuibus. ibi concrescit in grandine, alibi imbribus grauidatur, nunc sudat in rore, nunc flumina emittit, arbitreris ingenti matrio nixu disruptis visceribus partum diffundere, dehinc substillum & denuo sudum, inde nimbis collidentibus tonitrua mugiunt, rutilant fulgura, fulmina pramicant, & sperata rursus serenitas. iam mari quàm fides infamis de flustris inquietum, de decumanis tranquillum nunc dormiri, adeoq; & mortuum arbitraberis, ignaua cubatione. & momento surgit in montes, credas Babylonem insurgere cælo, minasq; irasq; in terras Diuosq; iaculari. & sane vbi excreuerit indignatio, pilas paleasq; classes iurabis, ita toto iactantur elemento, vt momento propè eodem nunc nubes tangant, nũc vada. terra verò quàm varia? videas virentem, exinde flauam, mox & canam,

ac tandē sine veste incultam, exsuccidā, non vno loco, eodemque. non multo graui temulentam vindemia. intuere deinde, hic montium scapulas derasas, ibi valles nubibus superstantes, fontium alibi diuites venas, alibi arentes, fluminumq; vias iam nullas. Fuit hoc, ait Scipio, iam inde à primordio. terrā cogita primitus virginem & cassam, inde viritim per mapalia cultam, ac demum velut ex semine populi de populis, vrbes de vrbibus. de regnis regna nata sunt. & non vno post hæc loco iterū mapalia, solitudo, & graue illud, Fuit hic Troia, ibi Babylon, alibi Niniue stetit: eritq; cùm hæc ipsa vrbiū orbisq; Domina audiat, Hic Roma, & cœlo surgentia tecta, & colles aliquando: denique, non vltimus decoctor ignis cassam ac quasi virginem restituet terram? bene, inquam ego: & vt semper soles prouidè & doctè. atque vtinam hæc altiùs insederent animis, tinctaq; purpura omnis seriis his foret cogitationibus: mortis in primis, & alterius vitæ, ô nimium funestis, à quibus omnis miseratio & benignitas æternùm exulat. Quid

fiet

dimitus diademate, venustat genas? qua clauos, crucem, lanceam? qua spongiam, pannos, præsepe, monumentum? Ad qua Scipio. Ingenti ad hæc animo opus, Neq; enim inchoasse satis. perseuerantia coronatur, & hæc sola, ne exemplo illorum qui naufragio liberati cùm repudium mari & naui dixerint, vbi resederint fluctus timorq;, votorum obliti, pericula repetunt, redeamus ad vetera, canes ad vomitum: vt audiamus comminatoriū illud zizania ignibus nata, fænū fornacibus destinatum. maximè cùm circuit hostis, si quos possit aut concupiscentia figere, aut opibus irretire, aut honoribus à vero detorquere. neque tamen desperandum, mi Scipio, post lapsum, neq; nos pudet pigetve post morbos nouos, valetudinem iterare medicamentis nouis. bene ille. cecidisti? non pudeat liberari. iteranda medicina est inualetudine iterata. neque statim succidendus aut submittēdus animus desperatione est. sed neque nimia fiducia restituta semel valetudinis ad morbi caussas properandum est. fatui qui valetudinis fiducia, voluntaria se induunt ægritudine, & præteritorum

fortuita spe ad pericula decurrunt. prudentes, qui salutem, periculorum memoria operantur, nusquam securi, semper timidi. timor securitatis dux est, periculorum præsumptio. verùm animis in his opus, fateor, at deesse illi non possunt futura cogitanti. quid enim huic arduũ euenire potest, non si morte proposita sanguis fundendus, aut in compede vita trahenda. videt, cùm ad humana & profundam gentilitatem se vertit: etiam in fœminis horum contemptum, videt Asdrubalis vxorem deuolãtem in ignes, vt hostili se ludibrio eripiat, videt aliam aspides pectori immittentem, aliam etiam marito sociam & mortis ducem, & illam quæ à lupanaribus semesam linguam in tyrannum expuit ne coniurationis prodat socios. & hi pertenuis naturalis cuiusdam Philosophiæ, in indocta ceruice & fœmineo pectore fructus steterunt, sub præmio laudis humanæ. quid poterit Philosophia Christiana meliorẽ iam Christi sui purpura delibuta, sudoribus lota, sanguine balneata, vulneribus pasta, clauis roborata? formidabit pa

ti

ſiet, mi Scipio, cùm incomitata ſtabit purpura irreuocabili Aeternitatis ſentẽti aſerienda? Dura viciſsitudo. ignes & flammas qui cogitat Aeternas, & ante has ſaua magni Iudicis tribunalia, non contemnet quidquid perennaturis incendijs metuendum? nam quæ hæc fiducia, hic auro & honoribus circumfluere, & cũ Epulone purpura, & cum Lazaro Abrahæ ſinum ſperare? quis miles victoriam è delicijs & menſa ſperat? quis de bombicum ſtamine, & molli pluma, palmam & ſtatuas virtuti deſtinatas? de papilionibus & ruſtica caſa in aciem itur & arma victricia victurumque terris nomen. de agreſti aggere, de ſubacta maligna terra, dum decurritur campus, foſſa ſtruitur, teſtudo deſiccatur, obdureſcunt manus, facilis ad arma, ad ferrum, ad triumphum via eſt. nam quid timeant, aut quid non ſperent roborata manus, & per ſtrictiorem diſciplinam exercitæ, pugnæque iam antè ædificatæ? dura hæc fortè cuipiam videbuntur. mollia erunt, ſi præmia cogitamus victura æternùm: ſi noſtra cum Chriſto componamus, illius inno-

innocentiam & pœnas, scelera nostra & mollem vitam. magis etiam, si ignes cogitamus, nullo æuo mitigandos, nullo finiendos. Hic Cobellucius. Hæc qui cogitet, alia omnia extra purpuram mediteтur. ac illa iam donatus, publicè licet illam, priuatim tamen saccū & cinerem redolebit, maximè vbi ad adolescentiæ seriam disquisitionem animum adiecerit. nam quis in coccino & tyrio pro delictis supplicet? quis inter balnea hortosquè amœniores inter spumantes falerno pateras, niuibus glacieque medijs æstibus natantes? cui ego, Planè tibi Scipio assentior. nam quid stolidius quàm purpuratis suspirijs cælum petere, coccineis lacrymis gloriam sperare? maximè cùm plus purpura coccusquè suspiriatur quàm cælum; cùm plus illis sudorum lacrymarùmq; quàm huic fluat, plus etiam sanguinis? & qua purpura præit ille qui sanguineo madidus sudore hortum rigat & prætorium, vt natare lauariquè iam possis non rosa aut myrto sed conditoris tui sanguine, in vicem delictorum tuorū prodigè fusa? aut qua purpura, spineo re-

dimitus

dimitus diademate, venustat genas? quæ clauos, crucem, lanceam quã spongiam, pannos, præsepe, monumentum? Ad quæ Scipio. Ingenti ad hæc animo opus, Neq; enim inchoasse satis. perseuerantia coronatur, & hæc sola, ne exemplo illorum qui naufragio liberati cùm repudium mari & naui dixerint, vbi resederint fluctus timorq;, votorum obliti, pericula repetunt, redeamus ad vetera, canes ad vomitum: vt audiamus comminatoriũ illud zizania ignibus nata, fænũ fornacibus destinatum. maximè cùm circuit hostis, si quos possit aut concupiscentia figere, aut opibus irretire, aut honoribus à vero detorquere. neque tamen desperandum, mi Scipio, post lapsum, neq; nos pudet piget ve post morbos nouos, valetudinem iterare medicamentis nouis. bene ille. cecidisti? non pudeat liberari. iteranda medicina est inualetudine iterata. neque statim succidendus aut submittẽdus animus desperatione est. sed neque nimia fiducia restitutæ semel valetudinis ad morbi caussas properandum est. fatui qui valetudinis fiducia, voluntaria se induunt ægritudine, & præteritorum

fortuita ſpe ad pericula decurrunt. prudentes, qui ſalutem, periculorum memoria operantur, nuſquam ſecuri, ſemper timidi. timor ſecuritatis dux eſt, periculorum præſumptio. verùm animis in his opus, fateor, at deeſſe illi non poſſunt futura cogitanti. quid enim huic arduū euenire poteſt, non ſi morte propoſita ſanguis fundendus, aut in compede vita trahenda. videt, cùm ad humana & profundam gentilitatem ſe vertit: etiam in fœminis horum contemptum, videt Aſdrubalis vxorem deuolātem in ignes, vt hoſtili ſe ludibrio eripiat, videt aliam aſpides pectori immittentem, aliam etiam marito ſociam & mortis ducem, & illam quæ à lupanaribus ſemeſam linguam in tyrannum expuit ne coniurationis prodat ſocios. & hi pertenuis naturalis cuiuſdam Philoſophiæ, in indocta ceruice & fœmineo pectore fructus ſteterunt, ſub præmio laudis humanæ. quid poterit Philoſophia Chriſtiana meliorē iam Chriſti ſui purpura delibuta, ſudoribus lota, ſanguine balneata, vulneribus paſta, clauis roborata? formidabit pa

ti pro veritate in salutem, quod alij affectarunt pro vanitate in perditionem? quod illi pro inanissimo nomine, non audeant hi pro nunquam morituro, & de æternitate cum Christo commensurando nam quid pertimescat animus Christo suo plenus, veraq; illius Philosophia excultus? Subiunxit Cobellucius. Nemo hæc dabit nisi Christianum Philosophū olens, vt liceat mihi cum Tertulliano. Grande *Philosophici Christiani* pallij beneficium est, sub cuius vel recogitatu improbi mores erubescant. *quo tectus quidquid hic magnum proculcet vt paleam messoria vanno excussam vt non immeritò cum eodem exclamem*: Gaude pallium & exulta. melior iam te Philosophia dignata est, ex quo Christianum vestire cœpisti, *Verum dico Christianum, qui mores vitamq; Christi sui imitetur & exprimat: cuius vel occursu vitia suffundantur. quis enim æmulum suum cùm videt non patitur, ita improbitas virtutem speculata, si non remiserit exueritque omnem malignitatem, rubere tamen percutitur, & æ-*

mula

mulæ cõſcientiæ tacita cõfeßione errorẽ teſtatur. finierat. & ego. Sequamur, mi Scipio, magna hæc verba, magis etiam, locupletemus hæc rebus nihilo inferioribus. nam quid iam ambiat Philoſophus tuus Chriſto plenus? purpuram? non morituram cogitat, contemnit ſcenecam. honores? miſerum eſt altiùs tolli, vt decidas altius. nobilitatem? anima & corpore pares, ſola virtute diſtinguimur. opes? magno viatico breue vitæ iter non inſtruitur, ſed oneratur. delicias? victimæ ad ſupplicium ſaginantur, hoſtiæ ad pænam coronantur. Et quid ſunt hæc, omni momento dubia exſpectatione pendula? quid Epulonis menſa & purpura cum præmiatione Lazari? delectus in manu noſtra eſt. vtriuſque poſſeßione Chriſti exemplo excludimur. errare ille vt nec mẽtiri nec fallere potuit. Iam verò quid metuat Chriſtianus Philoſophus, agonẽ? quis miles ſub oculis Imperatoris ductoriſquè ſui non vltro pericula prouocat, hoſtem laceßit? & non vt aurum ignibus ſic nos Domino diſcriminibus arguimur? tormenta? nobile ſpectaculum & Deo dignum

gnum. Christianus cum minis & tormentis compositus. aduersa? non omnes viri fortes ærumnis suis floruerunt? tolle illa. nō materiam subtrahes virtuti? & quod discrimen inter fortem & ignauum si aduersa sustuleris? hinc illud Poetæ:

Ingenium res
Aduersæ nudare solent; celare secūdę.

paupertatem? felicior in itinere qui leuior incedit, & expeditior cælo est onere subtracto, docuit hoc Christus, & omnes propè magni, quos in exemplum omnis ætas adducit. vincula? solutus omnis imitator Christi Deo est. & non arctioribus manicis tenetur qui sceleribus constrictus iacet? tyrannos? iudex aliquando horum sedebit agonotheta noster. ridetquè omne carnificis ingenium, memor alterius æui ignium qui membra dum vrunt reficiunt, dum carpunt nutriunt: sicut ignes ardentium vbiq; terrarum flagrant, nec erogantur: memorquè futuræ felicitatis nulla æternitate ponendæ, nulla minuendæ. Verùm quid hisce diutiùs occupatissimum teneo, & publicè pecco qui à publicis auoco. vota

pre-

precesq; amico persoluamus. dixerā, & mutua, beneuolentissima, amicissimaque, vt vsus noster ferebat, consalutatione sermonem finiuimus: inde ipse ad Vaticanum suum, ego domum, & plenus iam morte tanti viri, plenus Christiano hoc alloquio, decurri ad chartam & calamum, ad mortem, demum ad operis huius reliqua. Memento quicunque hac leges, vitæ huius & alterius. momento rapimur è purpura & delicijs ad tribunalia. ô non ad immites & nunquam morituros Epulonios ignes! ab auro & cogitationibus sæculorum magnis: non sit cū Euangelico diuite; cui sudabat area, lassata gemebant horrea meßibus fatigata. Memento doctißimi Cobellucij, memento & mei apud communem Dominum: cui omnis hic ad lampada labor desudauit, vt priori huic Timoris, Virtutum alter, tertiusq; Amoris diuini tomus accedat. ita voueo animum tantùm, viresque otiumque concede Deus, gloriæ tuæ, saluti meæ, publico multorum bono.

SYLLABVS CAPITVM.

CAP.

CAP. VII.

SCIENTIA. Eam solam nomen mereri, quæ cęlo præluditur.

CAP. VIII.

BELLA. Sceleribus his viam, regnis interitum, animabus perniciem parari.

CAP. IX.

MENSAE, VOLVPTAS. Naturæ has pertenues, cupiditati immensas esse, inferni præambula.

CAP. X.

DETRACTIO. Ingens præsensque toxicum odiorum bellorumq; materies.

CAP. XI.

ADVLATIO. Eò grauior, quò tectior: quo sub amici persona iucautos perimit.

CAP. XII.

MORS. Omni momento dubia exspectatione pendula, ne præfigamus, & paratos reperiat.

CAP. XIII.

IVDICIVM PARTICVLARE. Pa-

Pariantur hic ſceptra ligonibus, nullo purpurę aut grabati diſcrimine.

CAP. XIV.

IVDICIVM VNIVERSALE. Horrore & terroribus plenum, clemẽtorumque colliſionibus pręnotandum.

CAP. XV.

INFERNVS. Aeternis vſtionibus miſerandus.

CAROLI

CAROLI SCRIBANI E SOCIETATE IESV PHILOSOPHVS CHRISTIANVS.

CAPVT I.

FINIS, *cui à Deo conditi. Nam quidquid hic est, fini destinatus campus est. sequentur præmia, & clamat è specula conditor cui nati. Facilis iactura periturorum est. Ignauus his pascitur. excelsior animus, & qui res sibi, non se rebus metitur, æternis gaudet. cogitat originis suæ locum, & se cælestibus parem, perituris maiorem. Hanc mentem vera Philosophia imbutam, indignantem premi moriturus, generosioreque calcatu spernentem abitura, assidua harum meditatio dabit.*

VID perituris immoraris anima, solaque vanitate grauidis mentem pascis? maior es quàm vt tam inanibus distendaris. viliora hæc sunt quàm vt tam nobili comisceantur. quid ad externa circumfers oculos, & admiratione tangeris rerum fors cras, fors hodie, adeoque hac hora & momento eripiendarum? indigna generi tuo sunt, & cælo cui natus. quid auri fulgore, argenti nitore, eboris candore perstringeris? sordent hæc omnia cui animus origini suæ Deo coniunctus est. quid statuas miraris incudibus, malleis, fornace & ignibus natas, è variatarum ante rupium crustis aut Aethiopicis scopulis mendicatas, defrustatas? quid

Distinctum vario nitore marmor,
Quod sub versicoloribus figuris

maculosa oculos hebetat superficie? horæ momentum intercurrit inter hæc stantia & cadentia, inter

su-

superbas ceruices inuidiam Babylonico vertici facturas, & vilem cinerem flamma lambente decoctum. Quid fontes suo an alieno molliter labentes, aut præcipitibus saxis salebratos, & exinde post subterraneam deliquationem puriùs salientes? quid flumina & maria crispis torosisque erroribus ludentia? quid fluctus irasque suas minitanti murmure aggerum arenarūque repercussu bibentes, sorbentesque? momento quo lusere nauigia loco sorbentur, nec inassueti tantùm irarumque fraudumq; ignari, sed quibus cum discriminibus pelagi non notitia modò, sed & familiaritas intercessit, inenatabili profundo deuoluuntur. Quid agros in nemora diffusos, in pascua distentos, in hortos picturatos, in vineta & oliueta luxuriantes, in montes, colles, valles, prodigiosa earietate collucentes? momentum vnertendis satis est, & vbi se olim frequentia suffocabat, solitudo est:

vbi hortorum nemorumq; in mutuam æmulationem arte naturaq; proludēte ingens gloria fuit, scrupeus ager & inhospita terra est, nullo vomere aut sarculo scindenda: & quæ retro supra Palæstinam fœcunda, supra niuosos Alpium vertices sterilescit. Quid de serpentum frontibus, de Indico ac Aethiopico mari aut fluminibus, de pisciū cerebris verrucas pro gemmis piscatas admiraris? naufraga videlicet sine his venustas neglectaq́ue iacebat. Adminicula ab his petenda erant, vt fieret vir gladius mulieri, viro mulier. Quid myrto & illustriore quaque fronde, rosis liliis, lauro, violis ornatum verticem amplecteris? serua caput intaminatum. Christus illud cùm volet, coronabit in cœlestibus. Et quid florib. coronaris, qui spinis nō potes? aut ignoras Christum non ante immortalitatis corona donatum quàm in Pilati prætorio spinis coronatus fuit? & non antè glori

Rege

Regem in cælestibus salutatum, quàm Rex Iudæorum in cruce proscriptus esset? quid gemmas amas falerno spumantes? quid niues glaciesque æstiua natantes crystallo? suauiùs bibitur siti prouocante, quæ contenta sedari est. quid suffita cinnamomo, thure, aut Arabiç lacrymis sparsa? quid myrrhatas, pumicatas, malobathratas vestes, aut alicuius bestię recrementis fumigatas? pudeat ornatum ab illis mutuari domesticis diues. Quid purpura gloriaris & maioribus? sola virtute distinguimur. pari nãque sorte nascimur, pari cadimus; quod intercurrit vix comœdiæ scenam implet. Quid voluptates venaris magno luẽdas? surdis auribus naufragos hos Sirenum scopulos enauiga: & Apostolum omnis ex seipso pudicitię magistrũ, omnisq; impuritatis execratorem lege: vide quàm validè pro pudicitia in omnem libidinis lasciuiam iaculetur, quantaque securi vniuersam

voluptatis siluam cędat & excandicet. cogita denique, quantam pœnitentiam hęc tenuis delibatio, hæc verecundię auocatio, hęc oculi de sanctimoniæ tenore decessio, excipiat. partem in ignis & sulphuris stagno. tam carè luitur volaticum gaudium, tam labili parantur æternæ flammæ. Quid carnem & domesticũ hostẽ accusas? nulla ad libidinẽ vis est nisi ipsa nescit quod libet, cogi; nec quisquam nolens fornicatur. teipsum accusa qui huic gurgiti manum tradis. ad preces & medicantia suspiria te conu[...]te. sin insurgat acrior hostis: ad ieiunia & flagra, ad cor contritum & cinere sordidatum te verte. Circumstagnẽt stratum lacrymæ, integat saccus, & de cilicio asperior decumbat culcita. Nescit ferocire fame enecta caro, nudaque humo & duro illisa saxo, verbereque lassata & domita, & tamquam vomere proscissa & subacta. Quid opes cogitationibus metris? magno viatico breue hoc iter nõ instruitur

ſed oneratur. & vt omnia poſſederis, quid comitabitur abeuntē? Quid corpus denique vniuerſum intueris? maior es & ad maiora genitus, quàm vt mancipium ſis tui corporis, quod non aliter circumſpiciendum quàm vinculum libertati circumdatum, quàm compedes animæ iniectæ, quàm ingentis ſpiritus carcer, quàm exilium cęlo nati. Erige te proinde ſupra hanc carnem & oſſa, & ſubſtructam ſaniem. Cùm viſum fuerit Deo, diſtrahes cum hac Societatem, redibis ad eandem imperio illius. hoc tamen quo ſociaris tempore, non ſis ęquarum partium ſocius. animus ad ſe ius omne trahat, omne dicat. Vis verum dominatum, veram libertatem? contemptus corporis certa ac propè ſola libertas eſt. Huic libertati plurimum confert originis ſuæ finiſque meditatio: ſimulq́ue in apertum prodi, optimaq́ue tui parte meliora cogita. in mundi artificem aciem

conuerte: qua ratione tantam molem in legem & ordinem digesserit, sparsa collegerit, confusa distinxerit, corpus quo cingeris figulauerit, animam infuderit, inspirauerit.

Quid viuis capite dimisso? cælum teque adeo ipsam anima intuere & cui condita, scies quæ sis, quantumque & cui debeas. Opes, voluptas, honores condiderunt? illis te debes. delitiæ, mensæ, pocula, risus, ioci, diademata, tiara, purpura te condidit? sequere conditores, ingratus, si non sequeris. nam quid non debes conditori? quod olla figulo, quod nauis fabro, quod conflatori vitrum, ac maiora etiam conditori debes: qui non aliunde, vt illi, mutuatus materiam est, quasi aliquid debeas materiæ: omnia illi debes, à quo vno habes quid quid habes. illius ergo nutui pare, obsequere imperijs. reliquorum iussa nouercalia sunt. & non liberum te condidit? quid libertatem obstrin-

obstringis seruitio alieno? fruere libertate quâ te donauit qui te cõdidit. summa donauit. vtere summa, nulli obstrictus quàm conditori. & indignum generi tuo, alieno te teneri obsequio nobilissimi figuli vas nobile, primi conditoris primum opus es, quid te abijcis ad inhonora, & indigna generi tuo? quis adamantem vimini, quis aurũ sterquilinio credidit? at quid gemma & aurum, si te ipsum cogitas? pars illa sunt ignobilis terrę. tu pars magna magni conditoris. ille terram, & quidquid in illa, famulam creauit tibi. quid ergo famularis famulæ degener conditoris? quid seruis domina? purpura te donauit, diademate, sceptro, qui te condidit, Rex pater. quid te spolias concessis, vt mancipium induas? memento generis. ac si quę te tangit gloria tanti patris, erigere ad maiora, & digna imperatorio patre sceptra te manent æterna, quid circumfers oculos ad

peritura? purpura te spectat cælorum prima, quid vili tegeris sago? regna te vocant cælorum nobilissima, quid circumspicis casas porcorum haras? imperia te expectant patris, quid pistrinũ cogitas, transtra & remos? quousque siliquis pascis ventrem, regia dignus mensa? quid thalamum meditaris servæ bis captæ, regio pognatus toro? patrem & conditorem cogita cęlorum regem. illi seruire, regnare, illi famulare, imperare est. reliqua omnis seruitus infra genus tuum est, infra mancipium latrinarum est. tolle te anima ad cælorũ maxima, ad quæ te condidit Rex pater. contemne has opes, honores, voluptates terrarum vile pabulum. sed & odisse debes, quæ te patria exuunt hæreditate, regno, diademate, sceptro, purpura: protere pedibus, constringe loris, doma & frange verbere, ne serius indoleas manicas & compedes & duram seruitutem, ne serius inclames, & non

& non-profutura spargas lamenta. quid enim proderit capillorum & barbę vulsio, quid pugnis genæ liuentes, quid dorsum flagris, quid inedià macerata adeoque enecta caro, quid rugitus & fletus, & alta suspiria, sub sęuo immitis dominę & nulla prece pacandæ imperio? antè decuit. antè seruitutem pati docenda fuerat caro, dedocenda imperare. antè honores, opes, voluptates famulatum docendę, imperiū dedocendæ fuerant. neque enim hæc imperijs condita, sed mancipatui sunt. parêre discant & imperia ferre quæ seruituti nata, imperent qui imperio nati. non recedamus ab hac lege ęterna, regula est falli nescia, ad cuius normam flectenda reliqua. nec errare possumus si hanc sequamur ducē; reliquus omnis ducatus de fallacia est, mētitur libertatē, ad seruitia te vocat & dura imperia. cōtēne, vinces, si contempseris: peristi, si obsecutus fueris. quantumque rece-

dis ab hac regula, tantum recedis à magno vero. Quantum verò accedis ad illas mētitę libertatis pollicitationes, tantum ipsi accedis mendacio. cui qui se credit, quid exspectet solidæ rei? imò, quis illo hostis nocentior, quis fallere doctior, quis circumuenire peritior? & tu te credes hosti, credes armato inermis? sanguinem sitienti, vitæ insidianti, & sola morte, & morte æterna saturando? accipitri colūbam, ouem lupo, gallinam vulpi quis prudens credidit? virginem lenoni quis commisit, & recepit virginem? castam lupanari qui tradidit, castam reperit? adolescētem qui verecundia etiamnum integra in triremes coniecit, post flagra & socios & sęua vincula reperitne erubescentem, & ad non-casta verba rubore plenum? eadem à mendacio spera. quantum credidisti, tantum perdidisti. totum te credidisti, totus periisti. nec possunt simul stabulare veritas & mēdacium.

dacium. nec vna anima aduersantia imperia, & pugnantes patitur dominos. vni te addicas necessum est, & vni tantùm. nesciunt enim sociũ hęc imperia, sed nec admittunt comparem. in cuiuscunque proinde verba iuraueris, alterum hostem cogita. mendacio te obstrinxisti? inimicus factus es veritati, conditori, Domino, Regi, parenti, & iuratus hostis. huic si te addixeris, hostis factus es mendacio, opibus, honoribus, voluptatibus hostis. Vtrumque in tua manu est. vide cuius te tuáque auspiciis & fidei tradas, cuius signa miles sequaris.

Antequam tamen te cuiusquam sacramento addicas, vide cui plura debeas, aut si fors alteri omnia debeas. Si omnia debes, quo iure te tuáque transfers in non dominum? aut qua fronte creditorem dominumque fraudas suo, & de alieno liberalis donationes instituis? Non est viri ad ęquitatem cõ-

positi aliena erogare. latronis est, & qui pudorem exuit cum conscientia; furis est, & alieni possessoris, qui munificus plurimùm de rapina, liberalis de furto est. de tuo vt largus sis, nemo vetat. de alieno quî potes? nunc seriò discute, si quid possideas tuum, si quid non alienum. tua si possides, tua largire: aliena si possides, redde domino rem tibi creditam. nam quæ hęc impudentia negare domino sua? Hic vide an aliquem reperias cui omnia debes. conditori Deo non omnia debes? non ab illo precariò possides quidquid possides? imò non solo quęstorio possides iure, quęcunque possides, rationē redditurus rei commissæ? quis villicus domini agrum arrogauit sibi? sed & propiore etiam titulo quidquid habes possidet qui te condidit. vindicatitio nimirum iure, eùm è dira seruitute, & non iam te vltra tuum in libertatem vendicarit potenti dextera, iusto aduersarium

riũ bello prosequutus, iusto victoria potitus, qua te suum fecit iusti belli prædam iustam illius ergo es qui te iusto bello fecit suum. voluntario tu mancipatu libertatem tibi à conditore concessam vendideras hosti, & tenebaris vinculis vltroneæ venditionis, seruus factus cui imperare debebas. tuus ergo iamnon eras, in alienã enim possessionem iusque concesseras spõtanea traditione. ex hac quicunq; re eripuit, dominus tibi factus est. & victores, omnium sententia, inuicti iura succedunt. Victoris ergo es, & potiori iure quàm prioris domini; qui te fraude pellectum & dolis malis, mentitę libertatis spe in seruitutem duxerat omniũ infelicissimã. at victor tuus iusto te bello fecit suũ. quid igitur te subtrahis obsequio illius? quid veterẽ famulatum cogitas, Aegypti ollas, allia & cæpas? indignus vindicta, libertate, munificentia es, si veterem meditaris seruitutem. Quid, quòd i

quòd emptionis titulo factus sit Domini qui te emit? nec vllus hic retractui locus. sin pergis vrgere, redde pretium quod pro te pendit qui te emit. si non potes, quid fatuo conatu iura inclamas, vis rem alienam sine pretio, aut vis alienã possessionem gratuitò concedi? non vult exui possessione sua emptor, quis coget inuitum? Iezabelis hęc imperia sunt: vindicantes sentient canes. denique pretium redde, & tuus eris. quid reddes? nudum te emit. quid pendere nudus potes? & intuere pretium quod nullo compensari pretio potest. infiniti enim pretij pretium fuit quo te emit, qui te emit. neque enim *corruptibilibus auro, vel argẽto redempti* sumus, *sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati, Christi, & incõtaminati.* Sanguine ergo empti sumus, sanguinẽ reddamus. At quẽ dabis? alienũ? de alieno vẽdicare tua nõ potes. tuũ? quid habes tuum qui totus emptoris es? & vt

1. Pet. 1.

aliquid

aliquid habeas tuũ, quæ comparatio finiti ad infinitum? q̃ sanguinis tui, & Christi, Domini, Regis, conditoris, & Dei tui? frustra ergo de retractatione cogitas impar numerati pretij, cumque triplici titulo illius sis, Conditoris, Victoris, Emptoris, cur non totum te obsequio illius mancipas, cuius tot nominibus totus es?

Quid honorum & opum, dura te seruitute obstringis? quod tuum est obstringe. te ipsum non potes, neque enim tuus es. nec qui te condidit, auro te, sed sibi condidit. illi famulare, & illi soli, à quo solo habes quidquid habes, nec deerunt thesauri, *qui non veterascunt, non deficientes in cælis: quò fur non appropiat: neque tinea corrumpit.* Neque condidit te vt honoribus seruires. sibi te condidit, illum sequere. ab hoc dignitates spera semper victuras, nunquam morituras. Luc. 12.

Non condidit, vt mundi te volupta-

lupta-

luptatibus dares. conditorem imitare. nulla voluptas cęlestium amori componenda. Et illa voluptas solida & vera est, quæque sola voluptatis nomen meretur; cùm liquescit anima conditori suo implexa. dulces amplexus, grata basia, optati nexus, *super mel & favum* & quidquid amabile! *Osculetur me osculo oris sui. quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis.* Et, *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera commorabitur, anima* enim *mea liquefacta est vt locutus est.* nec iam vltrà mea, sed illius est cùm rapitur non iam sua. hinc ille *raptus vsq; ad tertium cælum* cùm audit *arcana verba quæ non licet homini loqui* exinde iam ex Saulo feroci persequutore, Paullus *vas electionis, vt portet nomen* Domini *coram gentibus & Regibus, & filijs Israel.* Cælo digna voluptas, cùm saucia procumbit anima confixa iaculis amoris manu non iam sua, sed vulnerato-

Cant. 1.

2 Cor. 12

Act. 9.

ris

ris sui. vt inclamare possit, *vulnerasti cor meũ in vno oculorũ tuorum:* cumiacet languida, amico languore, nullius nisi amati reuocanda manibus; & audet, *Fulcite me floribus, stipate me malis; quia amore langueo.* cum voluitur ebria, vino illius madida, qui *in cellaria sua, in cellam vinariam* introducit & prouocat amantes, *Comedite amici & bibite & inebriamini carissimi.* Madebat hoc vino quæ cantabat, *Botrus Cypri dilectus meus mihi,* dedit mihi *poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum,* madebat & illa quæ videbat amantem, & putabat hortulanũ, parata medios ire in hostes, & humeris amatum deferre è prætorio Præsidis, è militari custodia. Sed & illa felix voluptas est, cùm cęca quiescit anima luminibus capta. cepit amatus & amica lumina inoculauit suis. felices oculi qui nihil vident extra amatum, quem quærunt *per vicos & plateas,* nec dimittunt postquã

Cant. 4. 1

Cant. 2.

Cãt. 1. 2.

Cant. 1.

Cant.

in-

inuenerunt; cumq́ue vitę huius fastidio inclamat, *Cupio dissolui & esse cum Christo*; moriturq́ue & deponit amicam animam in amati sinum; & amico condit pectori. Mors beata, & qualem optem huic animæ? quid te delectat viuere vita hac misera? potes amari. ô viuā *iam non ego, viuat verò in me Christus*. moriebatur hac morte cuius hęc verba, *Mihi viuere Christus est, & mori lucrum*. moriebatur ille cuius cygnea hæc vox, *Nunc* dimitte *seruum tuum Domine secundùm verbum tuum in pace, quia viderūt oculi mei salutare tuum*. Illa deniq; mille votis optanda voluptas est, qua amoris magnitudine tanquā Oceano immersa natat anima, hauritq́ue plenis faucibus amoris elementum, quo tanquam mente iam alienata, furentiq́ue, quàm sapienti propior, vix verborum ac ne cogitationum suarum conscia, nihil præter imo nata pectore suspiria, & nullo connexa vinculo iacu-

Phil. 1. Gal. 2. Phil. 1. Luc. 2.

iaculatur vota; exulant hinc orationis illecebræ, dictionis fucus, & quęcunque verborum amœnior contesseratio; rustica hic omnis eloquutio est, & tanquam proscissa vomere, aut rastris malè adnexa. Hæ sunt voluptates amãtis animæ, quarum minima tam longè distat ab omni voluptate humana, quãtum ab homine Deus. cuius etiam opes & honores si cum sæculi huius componantur, maiore se iunguntur interuallo, quam ab Oceano stillicidium fitulę, quàm lucernarum infima à sole maximo.

Deo ergo conditori tuo, cui soli cõditus es, te totum consecra. Neque enim ad aurum & voluptates & sęculi magna te condidit Dominus, sed sibi & sibi soli, sibi vendicauit, emit sibi. cui quantã vitę tuę partem tribuas, seriò considera. mediam, quartam, decimã, an vicesimam? quantum impendis, tantum amas. impendisse enim amasse est, erogationis enim caussa

caussa amor est. metire. non potes errare. tantum obsequij, quantum amoris; quantumque amoris, obsequij tantum est. nam vt verbo dicas te amare, re neges, quid nisi teipsum fallis? sanè conditorem non fallis, qui obsequio metitur affectum. etiam prudentissimus quisque tantum fidei verbis adhibet, quantum videt operis. verborum pondera res sunt. hęc si tollis, verbaque das solitaria rebus vidua, quid nisi infantię das bullas, nudaque cymbala?

Ex his scire potes quantum debeas, qui tot nominibus omnia debes. potes scire quantū tribuas, si affectum, si res, si tempora cogitas: potes ex eadem regula scire quantum ames, cùm videris quantum tribuas, quemque ardentiùs ames, cùm videris in quem plus studij, sudoris, laboris, temporis, obsequij impendas. potes denique intelligere à quo præmia speranda tibi. Affectus operisque merces

præmia

præmia sunt. aduersantibus verò seruire, veritati & mendacio, luci & tenebris, vindici & raptori, seruitutis & libertatis tuę domino, impossibile. *Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit & alterum contemnet.* Matth 6.
Non potestis Deo seruire & mammonæ. atque hinc olim illæ voces: *Vsquequo claudicatis in duas partes?* 3 Reg 18.
Si Dominus est Deus, sequimini eum; si autem Baal, sequimini illum. Habes Deum ęmulantem, *Deus est æmulator,* non fert riualẽ; habes Exod 24
zelantem, *Dominus zelotes nomen eius* Et, *Zelatus est Dominus terram suam.* Et, *Ego sum Dominus Deus tuus fortis Zelotes,* cui omnis ali- Ioel. 2.
orsum oculus de maligno est. quid Exod 20.
dimidias obsequia? audi querentẽ. *Vtinã frigidus esses aut calidus, sed quia tepidus es & nec frigidus, nec calidus, incipiã te euomere ex ore meo.* Apoc. 3.
tepidũ detestatur, in quo dimidiati obsequij exẽplar lucet. calidũ vult

ex ſolido nimirum ſuum: neque enim dimidiari obſequio vult Deus, aut ſanè frigidum, conditori ſuo frigidum, vt qui totum ſe tranſtulerit in obſequiū alienum. medium tepidum, nec vnius nec alterius obſequio mancipatum, abominatur vt vomitum. Neque tamen frigidum illum amat, ſed quòd ille faciliùs ſe totum flectat ad conditoris ſui obſequia. Zelo enim quodam in alienum famulatum fertur, totumque ſe ſuaque in illius obſequia effundit; qui ſi edoctus errorem agnouerit, pari quo alienum, ardore conditorem amplectetur, totumq; ſe ſacrabit Deo qui antè mammonæ. At ille tepidus, cùm nullo aut ſolo medio tangatur zelo, medio concaleat æſtu, hæret medius, nec vni ſe vnquam aut alteri parti dicat. neutri amicus, vtriq; ſuſpectus, quia neutri fidus. cùm vera ſtare fides non poſsit in tam pugnantibus obſequiis.

Intuea-

Intueamur dehinc præmia vtriusque seruitutis. momentanea huius sæculi, æterna conditoris sunt. quàm dispar militia, in qua temporaria & ęterna stipendia? quàm infelix sæculum, quod vt momentum præmiet, æternùm cruciat? quàm dolo plenum, cùm dubio plurimùm euentu ludat amantes, & è multis millibus vix vnum alterúmue amplectatur, quē ad sperata prouehat; prouectósque in ipso limine destituat, quasi ad hoc prouexerit, vt altiori præcipitio locus esset? quàm fortunata conditoris præmiatio, quæ momento manum retrahit, parca hic donorum, vt largâ æternùm præmia profundat dexterâ; quæque certo lætoque euentu amatorem omnem donat voto maioribus. Vtrumque serius scrutator cogita. Maturam deliberatiorem æterna poscunt. Non sunt hęc summis digitis, ac quasi per capillum, tangenda. introspicienda singula, nec

nudis ſponſionibus fides admonenda. cogita pendere ab hoc delectu vtramque æternitatem, felicẽ infelicẽ. non ſunt pilæ, aut infantiæ nuces, nec quæ redhaberi ſemel amiſſa poſſunt de æternitate obſequij huius omnis delectus eſt. ne fide promiſsis incomitatis, ne blandientibus crede genis, non ori aut oculis ſuaue ridentibus, ludentibus. fella latent ſub hoc fauo. ceruſſatæ genæ meretricem ſuam loquuntur: frons ſtibio diſtenta lenonem ſapit. micantes oculi, ac multa promittentes altas cogitationes ſonent, & aliorſum velificantes: neque ſemper riſiſſe probatum prudentibus. res ama, res cogita. rebus præmia & ſperata metire, & ſecurè te dabis partium alteri. res deinde rebus compara, nucleum nucleo, corticem contemne. ſi ambit ſaccarum ignobilis canna, ſi venena continet flos amœnior, quid canna & flore rem

meti-

metiris? in latentia compone. Si vestit porcam purpura regia, si equum nobilem vile stramentum; an stramine & purpura de porca & equo statues? si virgo paupere decumbit strato, si toro meretrix sedet aureo, an castitatem metieris toro? Cincinnatum ab aratro, Curium à leni foculo, Fabricium à tenui mensa iudicas? à fictilibus Agathoclen, à ligonibus Marium? aut plebeias contemnis Deciorum animas? nimirum magnus tibi Heliogabalus, magnus Caligula, Sardanapalus, Physco, Dionysius, Darius magnus. quid de Socrate statues, Epicteto, Platone, Scæuola? imò vt nostra, certiora & maiora tangamus, quid de Laurentio senties in craticula ridente? quid de indignante vinci Decio? quid de Tiburtio prunas calcante? quid inter ora leonum de magnanimo Ignatio? inter verbera de Valeriano, inter flammas de Polycarpo, in equuleo de Vincentio

inter sagittas de Sebastiano, inter leones de Ianuario, inter plumbata de Gordiano, inter scorpiones de Basilide, inter liquatum plumbum de Feliciano, inter clauos de Marcelliano, inter secures de Prochasio, inter fluctus de Nazario? etiam virgines tormenta rident, minisque pœnisq; superiores, trepidante carnifice, ceruice stant indomita, quasi in aliena pelle sæuirent vngulæ, cruces, enses, claui, flammę. Aut cuius tu sortem deligas, Petri an Neronis, Laurentij an Decij, Ignatij an Traiani, Polycarpi an Antonini, Sebastiani an Diocletiani, Tiburtij an Seueri, Vincentij an Daciani, Geruasij an Anastasij, Nazarij an Anolini; Soteris, Susannæ, Agnetis an Maximiani, Agathæ an Quintiani, Cæciliæ an Almachij; Domitillæ, Euphrosinæ, Theodoræ an Domitiani, Christinæ an Iuliani, Priscę an Claudij, Luciæ an Paschasij, Catharinæ an Maximini? imò cuius non

Regis

Regis aut Imperatoris, exitum prę-
feras Paulli, Benedicti, Bernardi,
Dominici, Francisci? cur non se-
queris vitam, quorum probas exi-
tum & coronam? audi ex his vnũ,

Quid quæris? viuo, & regno, simul
ista reliqui,
Quæ vos ad cælum effertis rumore
secundo.

Imitare, si regnare dulce. An si de-
lectus hic detur, vitámne antefe-
ras Constantis, Iuliani, Valentis,
Maximi, Copronymi, Commodi,
Eudoxię, vitę Antonij, Basilij, Na-
zianzeni, Nysseni, Chrysostomi,
Ambrosij, Augustini?

Non pigeat imitari quorũ ago-
nes miraris & prędicas. Pares prę-
mio qui lucta pares sunt, pares co-
rona qui cursu & pugilatu pares,
pares victoria qui pugna pares, pa-
res exitu qui vita pares. Ne pigeat
sudasse, vulnera tulisse, sanguinem
fudisse. Indeficientia semina hęc
sunt ęternę messis, nullo moriturę
ęuo, nullo minuendę. Tanquam

inter immania saxa rapidi torrentes, sic inter confragosa suspiria currite sudores, magna vos manent præmia. Athanasios, Cyrillos, Paullinos, Hieronymos, Hilarios, Gregorios, Remigios, Martinos, Anselmos cogitate. Tanquam perruptis flumina aggeribus, aut indignantia claudi maria, proflue sanguis meus, totusque impatiens moræ, quasi diffractis quaqua repagulis, proflue venis. Magnos Cyprianos, Felices, Vitales, Blasios, Fabianos, Stanislaos, Cantuarienses Thomas, Soteros, Caios, Sabinos, Cletos, Anicetos cogita. quo liberalior fluxus, eo liberalior præmiatio est. non perdis sanguinem, cùm fundis. cœlo reponitur, quidquid hic Deo suo fluit. ibi reperies diuite seruatu, certo reconditorio: tantùm conditori tuo currat hic sudor, fluat sanguis.

Quid dubius hæres miles? ducem sequere. prior ille iuit in hostem,

ftem, prior vltronea vulnera excepit, prior ſanguinem prodegit. quid parcis tuo? quantum parcis, tantùm perdidiſti: quantumque perdidiſti, tantum ſeruaſti. digna viro cogitatio, perdere vt ſerues. mentior, niſi ille præit exemplo, qui te condidit. periſſes, niſi ille ſanguinem ſuum prodegiſſet; periſſes, ſi vitę auarus ſanguinem ſeruaſſet. profudiſſe, ſeruaſſe fuit. imitare. errare non potes illo duce. aliorſum ſi cogitationes flectis, parcens ſanguini, periſti. nulla ad cœlum via eſt extra illam, quam ſanguine ſuo ſtrauit libertatis tuæ vindex. imitare. modicus labor æterna dabit. felix commutatio momentanei cum æterno. potes hoc frui, ſi contemnis illud. fatuus, ſi negligas. contemne. non potes falli, ſi conditori inhæres. falleris, ſi ab illius deflectis veſtigiis, tantumque falleris, quantũ deflectis. ne dubita. calcanda eadem ſemita eſt, nam ſi parianda gloria,

pariandus & sudor & sanguis est. Dissimiles agones dissimilia poscũt pręmia, disparia studia dispares sortiuntur euentus. nec eadem corona à pugnantibus, aut eadem palma à diuerso venit certamine; nec ad vnum terminum contrarię ducunt vię.

Sin tibi blandiris de aliena via, errasti. Vbicunque non repereris magni Ducis tui vestigia sanguine signata, aberrasse te scias. Quid hęres? sanguis sudorque te docebunt, quę via ducat ad cœlum. Laxa, plana, amœna est, floribus consita, fontibus irrigua, prospectibus varia? non est illa Angusta via est, tribulis & seminata saxis, ascensu ardua, sudore madida, sanguine purpurata quæ ducit ad cœlum. perfer, & obdura. angustias has non multo pòst excipient nullo fine terminandæ amœnitates, opes, delitiæ, honores, lætitię, voluptates, conditori tuo sociatę. Laxitatem illam planam, lętabundam,

momen-

momento pôst excipient gemitus & stridor dentium, & miseranda in ignibus dæmonum associatio. delige. delectus in manu tua est. non deerit ille qui sudore, vulnere, sanguine viam strauit, tantùm ne deflecte ab hac via. Dura & aspera est? intuere Ducem. Ignauus miles est, qui deflectit ab itinere, aut ducem sequitur gemebundus. Hostibus circumsessa est? quid trepidas Duce præeunte? non nisi furca & fune dignus miles est, qui circumspectat effugij loca, & destituit, intrepidè præeuntem ducem. Sanguine paranda? à colo & acu veniunt hæ voces. Sanguine vir accenditur, sanguine in spem victoriæ venit. Reliquus omnis labor de puluillo nascitur. Procul hæ cogitationes molles, mollem dominum lassantes. Ad magna te vocat qui te condidit, magna spondet, & ostentat magna. Magnos animos gere, vocationi, sponsioni, præmio pares. Ad ma-

gna te inuitat magnus Deus, facilis ad gloriam, coronas, triumphos. erigere ad magna. solo cœlo reposita hæc magna sunt. ad hoc cogitationes omnes flecte, vitam, studia, mores, sudorem, sanguinem. facies, si cœlum, si Deum cogitas, si repositas alteri vitæ opes, voluptatem, gloriam, eo citiùs his omnibus donandus, quo celeriore gradu decurris ad illa magna sponsore & largitore Deo. quo enim citatior cursus, eo vicinior meta est. sed & quo plus erogaueris, eo liberaliorem senties Dei manum. vnum erogasse, centum vicisse est, imò millia parasse & possedisse est. felix mutuatio tam largâ vsurariâ manu fœneranda, fortunata donatio tam fœcundâ remuneratione reponenda: prudens elargitio quæ te nō post multum in possessionem ducet opum æternarum, perennitati & Deo commensurandarum. Nam quæ hęc vita est, si ęterna cogitas? momen-

mentum vnum, ac ne momentum quidem, si cùm perennibus componatur. arenam vnam, Oceani confer littoribus; guttam vnam mari quocunque se diffundit. & minor his humana vita, quantumuis in centesimum ac millesimum annum porrecta. guttarum namque arenarumque spoliatione minui res illæ possunt & ad vltimum sui deduci; at annorum numero nullo de immensitate sequuturi quidquam detraxeris: quantumcunque enim sustuleris, immensa reliquatio est.

In hanc ergo ęternitatem cui natus es, mentem oculosque conjice, in hanc cadant profuturę lacrymę, ducanturque imo pectore fausta suspiria: eant in hanc preces votaque nullo fine minuenda, in hanc cogitationes omnes, studia, sudoresque fluant. nihil in his reperies quod mœrore, fletibus, aut pœnitentia eluendum sit.

Aliò si cogitationes studiaque refers, aberrasti. Neque opus in hanc rem magnis documentis, non oratorio aut philosophico robore. res loquitur. nec quisquam adeo infans est, quin æterna perituris anteferat. omnes illa vouent, & intimis animis adprecantur. in mediorum delectu error est. & ad illa tamen natura nos pellit, ducit ratio, maiorum omnis retro æui exempla: Christusque vita & præceptis, etiam interminationibus interpositis, ad eadem nos ducit: multorumque in contrarium abeuntium diro & pœnitendo heu nimium exitu monemur. Quid hæremus dubij, aut ignorationem prætextimus? caussa nulla est. nec quisquam ignorare potest, neminem natum huic vitæ. Deo nati, illi conditi sumus: illius obsequio iam inde à natiuitatis ianua mancipati.

Iam quis nesciat impossibile esse, Deo seruire & huic sæculo? volupta-

luptatibus, opibus, gloriæ hic indulgere, & iisdem in posterum frui? nimis nobis clarè Lazari & Epulonis exempla, quid sperare, quid metuere debeamus; edicunt. habemus in hanc rem veteris Poëtæ monita.

Ecquid agis? duplici in diuersum
scinderis hamo?
Hunccine an hunc sequeris? subeas
alternus oportet
Ancipiti obsequio dominos, alter-
nus oberres?

Et alterutrũ tibi deligendum, cùm vtrumque negatum. paucorum nimirum hic annorum felicitas æterna infelicitate donanda, aut annorum non multorum labor æterna beatitate præmiandus. alia si cogitamus, fallimur, & doloso lenocinio nos ipsos in fraudem noxio euentu impellimus. non potes errare Christi vestigiis & monitis inhærendo. erras, ab his si deflexeris. Nunc quæ prudentia est, æternitate propositâ, beata vna & fe-

lice & ęternis associata gaudiis; misera altera & infelice & ęternis ignibus comitata, periculis se exponere, quibus & illa frustreris, & ad hanc damneris pœnitudine ęterna?

Durum tibi fortè est carere his ridentibus & vltrò blandientibus, magnaq; spondentibus vitę commodis: & suaue erit ignibus ardere, æternis? dulce, gaudiis excludi æternis? cogita deinde diuitis illius sponsionis incertam consequutionem, dum plerique in necdum animato culmo, in gramine, ac semine etiam cadunt priusquam optatis fruantur. cogita possessionis breuitatem, dum vix à supremo gutture libatis rapimur sistendi iudici, & æterna sententia feriendi. maximè cùm non magno negotio excutere à te possis hæc mollia, melleamque hanc decipulam ad perennatura tormenta ducentem, ad ignes nullo fine restinguendos, nullo mitigandos. fidis iu-

uentæ?

uenta? præcipiti cursu fugit, ducitque vnde nunquã cùm semel ventum est, patuit reditus. noli te fatua spe coniicere in locũ seræ pœnitentiæ, memor illius,

Grauis animi pœna est quem post
factum pœnitet,

Maximè si irreuocabilis euentus est, qualem videmus in æternitatis delectu. semel adiudicatus ignibus, semper es. nulla enim ex his remeandi ratio, nulla eluctandi est.

Fors saniora amplectêris senex & falci iam maturus funeriq; propior. non meministi illud Poëtæ:

Nemo tam Diuos habuit fauentes,
Crastinum vt posset sibi polliceri.
Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

Et alterius:

Quis scit, an adijciant hodiernæ
crastina summæ
Tempora Dî superi?

Quis, an horam vnam?

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,

ridet-

ridetque si mortalis vel momentum sibi spondeat. labimur miseri, fluminis instar, nec cuiquam fida statio est, momentumque momento premitur, omneque miseris pro lethali est.

Ille potens sui
Laetusq; degit, cui licet in in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro.

tibi Deus vixi, cœloq; cui me condidisti.

Et vt quàm maximè securi simus de vita longiore, nônne

Rarum est felix idemque senex?

ita rarissimum est post insolentem iuuentam, improbosque mores, post opes, dignitates, delitiasque, tutiora senem sequi. maximè cùm hæc morum emendatio à solo Deo pendeat, quem in iuuentute neglexisse, in senectute spreuisse est. Lusit Poëta in non dissimili re,

Elleborum frustra, cùm iam cutis ægra tumebit,

Poscen-

Poscentes videas. venienti occurrite morbo.

antè nimirum prudenti pręcautione medicamina perennaturę valetudini paranda. sin differimus in prouexam ætatem, ferè immedicabile malum est, quod omnem fugit quantumuis doctam medicā manum. nam qui cum ætate inualuerunt morbi, plurimùm non nisi cum morte ponuntur. nimis altè annosæ hæ radices terram occuparunt, quàm vt vomere aut ligonibus proscindantur. ignibus opus est, valentissimis scilicet remediis, qualia legimus in Saulo, Magdalena, Zacæho, Latrone. at quis hæc nobis polliceatur, & in paucorum horum numero statuet, tot millibus pereuntibus, vanaque sequuturæ emendationis spe in omne æuum delusis. temerarius ille est, & fatuo proximus, qui paucorum exempla sequutus, non sueta hominibus tentat ire via; seque animamque fortuito euentui comittens

tens de æternitate tanquam de dupondio ludit. ac quasi ab vno aleæ iactu, stolidissimo ausu, æternatura appendit. quanti perierunt inani hac spe fulti? quot millia rapuit fouetque æternus ignis, in senium emendationem castosque mores seruantia?

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Felix cui hoc concessum, quique sæpe illud voluit secum,

Bonum est fugienda aspicere alieno in malo;

Vt miserum est aliis fugienda in se exempla dare. doceant nos alij infelici procrastinatione, doceamus nos alios tempestiua morum in melius commutatione.

Quid si extremi omnes plebeiorum, vltimique trahariorum, regna

regna cogitent & imperia ? non inclames, Erratis miseri, parendum Deo vocanti, sua quæque sors quemque manet. non sumus omnes imperiis nati: pauci à Deo ad sceptra & diademata parantur. nam si omnes imperabunt, quis obsequetur? similibus animum instrue & obfirma. Nam vt perpauci à Deo ad imperia delecti, ita sors rariores etiam ætate iam deuexa ad meliora transierunt.

Quare dum per annos viresque licet, in Dei obsequium, cui soli conditus es, totus concede; illi iuuentutem nobilissimam partem tui sacra dicaque, æterno non multo pòst donandus regno cui natus es, æterna decorandus corona: quæ, nisi aliorsum deflexeris ab hac semita, hereditario iure tua est, emptitio & vindicatitio iure tua, sanguine nimirum vnigeniti Dei Filij parata: tantùm

tantùm non indignum te redde cui hic sanguis fluxit, cui hoc gratuitum pretium depensum est, cui beata felicitas ab omni æuo deputata est. consequeris hoc assidua meditatione vitæ futuræ, Deique, qui te sibi creauit, & sibi soli, memor in quacunq; re proposita, Dei te esse; illi te conditum nec alteri. quidquid proinde ad illum non ducit, quidquid abducit, ad interitum ducere, & interitum æternũ. cogita æternum, & non magno molimine abduces te à perituris. premunt hæc momentanea, & ad se alliciunt opes, honores, gaudia? obiice æterna, clypeum illis iaculis, propugnaculum arietibus. & vbicumque te illecebræ comitantur, premitque vestigia noxius hic scorpius, oppone æterna; siue illa felicia, siue infelicia sint, vinces aduersarias acies, nocitura toxica. nullum antidotũ illis venenis medicandis, extinguendis potentius: nulla te agmina, ne metue, lædent, si æter-

si æternitas in fronte est: ferrumque omne euolabit innoxium virgine lapsu, si æternitas, perpetuo fidoque comitatu, claudat latus. beata cogitatio, quæ te conditori reddet, & cęlo cui natus. Beata, quę te flammis eripiet, & flammis æternùm vrentibus, seuientibus. Hęc meditare, & viues, viuesque æterna felix gloria, SanctisDeoque ęternùm sociatus.

CAPVT II.

PECCATA. *quorum magnitudinem, sæuitiam, improbum dominatum, non multarum horarum lectio docebit. Videbis nihil omni æuo impunitum vindicem Dei dexteram transisse. quæ etiam in cogitata, pura licet manu, immensum sæuit. exempla id olim docent. Hoc graue. momentaneum peccatum esse, æternam pœnam. euolat illud quauis ocius alite, vento, iaculo. manent tormenta nullo æuo ponen-*

da, nullo mitiganda. Non mireberis, si Deum cogitas; cuius cùm imperia calcantur, immensæ magnitudini improbitas propè peccati pariatur. nec desperandam tamen gloriæ viam disces hoc capite. nulli tantùm sceleri immergere, & vicisti. ab illo te terrebit Deus, cœlum, mors, Christi tui sanguis, crux, vulnera, nulloque moritura tempore carnifices flammæ, æternumque cælestium exilium peccatis destinatum.

QVæ hæc fiducia, vt peccata peccatis accumules; ac tanquam parietem parieti, sic noua nouis inædifices? an sternere his viam meditaris ad maiora? & quò hæc demum? vt Babylon exurgat noua? an qui olim dispertiuit in linguas temerarios ausus, minora iam poterit? an *abbreuiata manus Dei*, & elanguit dextera? aut *qui*
2.Petr.2. *angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tarta-*

tartarum tradidit cruciandos, parcet tibi? aut minor in illo virtus in excidio tui, quam in tot angelorum myriadibus ignis æterni vinculis mancipatis? in vnius arboris delibatione non transiit peccatum primi parentis inultum; & transibit tuum? memento Antiochi, & & quidem frustra pœnitentis, serò gementis, & orantis *Dominum, à quo non esset misericordiam consequuturus*. Memento Babylonij Regis, memento Senacherib blasphemias & minas Israëli per Rapsacen intentantis. memento Sodomæ, Pharaonis, Nabuchodonosoris, Balthasaris, Heliodori, Niniue, Israëlis, Giezi, Dauidis, Salomonis, Ezechiæ, Oziæ, Ananiæ, Epulonis; & confer peccata tua.

1. Mach. 9.

Angelorum habemus peccatum vnum, & sequuta damnatio ignis æterni. Hinc illud, *Angelos qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domi-*

Ep. Iudæ Apost.

domicilium, in iudicium magni Dei, vinculis æternis sub caligine reseruauit. Superbiæ in illis habemus peccatum vnum, & e vestigio vincula æterna: quasi æterno ac inenodabili iuncta sint nexu, peccatum, ignis, vincula. nullum his inuenio pœnitentiæ tempus datum, nullam moram dolori lacrymisque concessam. quo momento in peccatum lapsi, eo damnationis sententia percusi. cogita Angelos administratorios spiritus magni Dei, ab omni corporea mole segregatos, nobili cælorum prærogatiua donatos, beatitati delectos, conspectui Dei destinatos; & vna cogitatione infelicissimo præcipitio deturbatos, nulla regressus in æternum spe, pœnitudinis nulla. cogita excludi cælo cui nati; beatitudine, conspectu Dei, sociarum beatarum mentium consuetudine, & excludi æternum, idque vnius cogitationis reos. Luciferi verba sunt: *Ponam sedem meam in Aquilone*

loue, & erosimilis Altißimo. Pariauerat se conditori spiritus. assensi pars magna, eodemque momento in altam terrarum visceribus immersam vastitatem. infortunatissimo præcipitio deturbantur, nulla commiseratione nobilissimæ creaturæ, nulla spe rediuiuæ salutis, nulla redhabendæ exspectatione prostratæ gloriæ, nulla sponsione votorum, precum, pœnitudinisque audiendæ. acerba vicissitudo, vna cogitatione parta! infelix cogitatio, quæ in alieno dum ludit peccato, pœnam sibi accersit. & pœnam æternam! miseranda æternitas, tantæ felicitati succedanea! tam modico æterna! tam vili æterna! momentaneo assensu delicti vnius, æternis adiudicari flammis! vna cogitatione damnari cœlorum exilio æterno! dura æternitas, quæ tam paruo venit. vnius assensus pœna, vnius cogitationis merces, vnius lapsus præmium! seuera pro tam tenui præmiatio! ma-

Iob. 10. gis, quia æterna. *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Tam illustrem spiritum, & maximo, quantum creaturæ fas est, de vicinitate propinquum, vnius ob culpam, & Luciferi fastum abiudicari cœlo, adiudicari tormentis æternùm sæuientibus, vrentibus!

Quid cogitamus mortales tot irretiti vitiis, tot non dicam cogitationibus, sed sceleribus madidi, tot facinoribus circumsessi, tot
1. Esd. 9. peccatis consepulti? *Iniquitates enim nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creuerunt vsque ad cœlum.* Et tanquam scapha medio Oceano insurgentibus latè fluctibus iactatur pauida, ita animæ nostræ in vitiorum mari magno, ingentibus agitantur procellis, vndique ventis sæuùm vrentibus, qui solem diemque, stellasque, lunamque solamen noctium, omnem nimirum cœli radium, omne gratiæ lumen subtrahunt oculis, & pro die, meras inducunt tene-

tenebras Ægyptiis maiores, in quibus tanquam fascino aut densa inuolutæ caligine miseræ mentes, incertæ viarum æternarum volutantur, huc illuc cæco impetu raptatæ. & meliora Angelis speramus, miniora exspectantes? sceleribus vt ingenti pelago imersi, vndis prementibus, cœlo minitante, nimbis ruentibus, dæmonibus hostili animo insultantibus, quid speramus inani fiducia freti miserantis & facilis in veniam Dei? Angelorum exemplo disce vindicem illius manum.

Verùm *miserator & misericors* Psal. 102 *Dominus, longanimis & multùm misericors, non in perpetuum irascetur; neque in æternum comminabitur. neque secundùm peccata nostra* faciet *nobis; neq; secundùm iniquitates nostras* retribuet *nobis.* Ille enim est, qui peccatorum nostrorũ non recordatur ampliùs. ille qui delet *vt nubẽ iniquitates* nostras, *& quasi nebulã peccata nostra.* nihilnego. verũ

Eccli. 5. memento illius. *De propitiato peccato noli esse sine metu: neque adijcias peccatum super peccatum. & ne dicas, Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. Ne tardes* proinde *conuerti ad Dominum & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Et ne dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor,* magnitudinem pœnæ tarditate compensat. Et sanè Angelorum exemplum satis esse debebat ad cautelam, satis in exemplum sæuientis Dei, aut fortè illis gehennam parauit sæuiorem, sulphuratiorem, ardentiorem; benigniorem nobis. vna cogitatio meretur illam potuit; tot scelera non merebuntur nostra? aut clementior erit Dominus super innumeris peccatis nostris, quàm super vi...

Ang

Angelorum? sæuior in vno illorum, quàm in tanta mole nostrorum? placabilior super innumerabilibus nostrorum; quàm super illorum vno? districtior super momentaneo illorum vno, quàm super tot annorum nostrorum? non cadunt hæc in illam æquitatem flecti nesciam. *Non est personarum acceptor Deus. sed in omni gente qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Act. 10. *Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquā. quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus.* Sap. 6. Dari magnum paruumque pœna feriet, si in pari culpa sunt. pariatur enim culpæ pœna, non personæ. & audiamus componentem homines cum Angelis Iobum. *Cœli non sunt mundi in conspectu eius, quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?* Iob. 15. in tanta disparitate culpæ, quanta erit pœnarum?

Transeamus ad primorum p
rentum, in vetitæ arboris esu pr
mordiale delictum: vides damn
tos in mortem ob vnius arbuscu
delibationem. nec longa concel
mora, aut comminationibus pr
uocati in dolorem. placuit mulie
pomum; gustauit. sequutus mar
tus, maritum manus Domini. c
mederant; & in ipso morsu mo
hausta, exutus pudor, innocent
pulsa. Paradisum hic cogita D
manibus consitum. Deliciaru
nemus, castarum voluptatum ho
tum irriguum. & finge quidqui
lubet animo commodorum, sum
ma votorum omnium, maiora re
peries & vna vnius delibatio po
mi excludit his omnibus, & aud
Gen. 3. mulier: *Multiplitabo ærumnas tu*
as, & conceptus tuos: in dolore pari
filios, & sub viri potestate eris, &
Ibidem. *ipse dominabitur tui.* Audit mari
tus, *Quia audisti vocem vxoris tua*
& comedisti de ligno, ex quo præcep
rā tibi ne comederes, maledicta terr

in opere t .o: in laboribus comedes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ. spinas & tribulos germinabit tibi. in sudore vultus tui vesceris pane tuo. nec in verbis steterunt minæ, sequuta res est. Intuere vtriusque felicitatē in paradiso, imperia in bestias, in res creatas omnes, si vnam excipias arborem: vide fortunatam possessionem, animos lætos, formæ præstantiam, valetudinem integram, ingenij magnitudinem, prudentię fastigium; laborum deinde ignaros, nescios sudorum, curarũ, molestiarum, fatigationum, dolorum, ægritudinum, omniumq́ue aduersarum rerum & miseriarum expertes. accedit delibatio pomi, & emigrasse è paradiso dices omne bonum, immigrasse quidquid malũ, acerbum, durum, asperumq́ue est. ita vno peccato omne bonum abstergitur, omne malum imbibitur, & ad vnius criminis prospectum, tanquam à præsentissimo toxico fugit, quidquid bonum,

quidquid optabile; accedit, quidquid noxium, quidquid arduum & graue. misera bonorum fuga, infelix malorum accessio; miserius infeliciusque peccatum, fugę & accessionis caussa. delictum vnum, pœna tam varia! delictum breue, ac propè momentaneum; pœna ęterna! semel offendit Adam, semper luit. cecidit Eua semel, nunquam in plenum surrexit. vno vterque saucius vulnere, cicatricem tulit ęternam. semel pręuaricatores, semper rei. deflenda conditio, quia mutari nescia. grauis spoliatio, in qua redhibitionum aditus occlusus. durum exilium, in quo omnis restitutionis spes adémpta. desperata ęgritudo, in qua remediationi negata via est. miserrimum exui dignitatibus, cùm nec in integrum, nec in partem restituendi spes superest. & hęc vnius peccati tam dira merces, vnius delicti tam grauis pœna, vnius reatus tam

tam sęua damnatio, nulla arte, ingenio, prudentia, doloribus, pœnitudine, lacrymis in integrum restituenda.

Sed neq; in duobus pœna constitit, transiit in nepotes, in omnem posteritatem: stabitq; in omnem ętatem. ita in vnius parentis delicto puniuntur omnes, vnius noxę pœna tenet omnes. Graue est, delictum vnum tot iam sęculis non posse expiari; grauius, alieno crimine omnes feriri; grauissimum, tam leuem parentum culpam, pœnas in posteros sequi ęternas. cogita pœnam & intelliges delicti grauitatem. ęterna illa est, nullo ęuo ponenda, nullo mitiganda: & tamen in vnius vetiti pomi delibatione omnis hęc grauitas: quam nec sanguis quidem Christi restituit in integrum. Semel innocentia periit, periit semper: semel paradiso exclusi, excludimur semper; semel deliciis illi-

us spoliati, spoliamur semper. nec quisquam ea sanctimonia fuit, qui rediret vnde exciderat parentum vitio. ita satis ad pœnam est illos habuisse parentes. Ab illo nunc delicto intuere, quot mortalium myriades ignibus adiudicatę æternis. quot etiam nullo extra parentum crimine gaudiis frustrentur æternis. quàm rari è multis millibus cœlo donati, vt nesciam an è centū millibus vnus: reliqui nunquam moriturarum flammarum non moritura sunt materia. Quid ergo speramus ingenti scelerum nostrorum turba circumfessi, mole oppressi? si parentum delictis percutimur, stabimus impercussi in propriis? stabimus imunes in nostris, qui non stamus in alienis? peccarunt parentes primi, sequuta è vestigio pœna est, eademque nos omnes censura feriit, delictum illorum fuit, abiit in traducem. cogita è fonte venenario flumina bibere, è scaturigine torrentes, è flumini-

minibus maria, é radice truncum & fructus. Si tam seuera distringimur propè in alienis, vix in nostris, damnatione; quid fiet in nostris? cùm illud in vno; quid in nostrorum innumeris? si nunquã illud in plenum deletur, quia nunquam dum viuimus in plenum restituimur, in paradisi inocentiam, in virginem pudorem; non delictum cuiusque nostrum *scriptum* erit *stilo ferreo in vngue adamantino, exaratum secundum latitudinem cordis, & in cornibus animarum* nostrarum? Quibus ergo viribus, aut qua arte tam altè insculpta desculpentur? aut quo eluentur flumine adamantino stilo impressa, inscripta ferreo? non, si maria fundant oculi, diluere hæc valeant scelera. Quid ducta suspiria, quid vota poterunt de penetrali pectoris deprompta? chalybea peccata sunt, quis emolliet? Iere, 17.

Iere. 36. Et tamen quò hęc amica vox? *Reuertatur vnusquisque à via sua pessima, & propitius ero iniquitati*
Eze. 18. *& peccato eorum.* Quò illa? *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam; vita viuet, & non morietur. omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quam operatus est, viuet.* quid dicam nisi il-
Mich. 7. lud Micheę? *Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem & transfers peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ? non immittet vltrà furorem suum, quoniam volens misericordiam est. reuertetur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proiiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Nimirum si cum
Dan. 3. Daniele clamemus: *Peccauimus, & iniquè egimus recedentes à te, & deliquimus in omnibus & præcepta tua non audiuimus, nec obseruauimus, nec fecimus sicut præceperas nobis vt*

bene

bene nobis esset: omnia ergo quæ induxisti super nos, & vniuersa quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti. & nunc nõ possumus aperire os, confusio & opprobriũ facti sumus seruis tuis, & his qui colũt te. Ne, quæsum⁹, tradas nos in perpetuũ propter nomẽ tuum, neq; auferas misericordiã tuam à nobis. Neq; enim *abbreuiata est manus Domini, vt saluare nequeat: neque aggrauata est auris eius, vt nõ exaudiat. Sed iniquitates* nostræ *diuiserunt inter* nos *& Deum* nostrum: *& peccata* nostra *absconderunt faciem ejus* à nobis *ne exaudiret: multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram* Deo *& peccata nostra.* Et licet verissimum sit illud & consolatione plenissimum, & quod falli nesciat, *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra sicut vermiculus, velut lana alba erunt*; tamen & illud memento. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri*

Isa. 59

Isa. 1

Isa. 5

Isa. 40. *peccatum, Completa est malitia eius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.* Et illud:
Eccl. 7. *Ne alliges duplicia peccata: neque enim in vno eris immunis.*

Exempla iam olim docent. non Sodoma & Gomorrha factæ sunt exemplum ignis æterni? cùm Do-
2. Pet. 2. minus *ciuitates* eorum *in cinerem redigens, euersione damnauit: exemplum eorum qui impiè acturi sunt ponens, cùm pluit sulphur, & ignem de*
Gen. 19. *cælo, & subuertit ciuitates has, & omnem circà regionem, vniuersos habitatores vrbium, & cuncta terræ virentia.* Etiam in terram fæuit, & nunc vastitas ingens, & orba regio, & frustra ager est, & tantùm vrbes retro, & populi frequentes. sed & propinquum mare iuxta cum solo mortem bibit. Hactenus ergo Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia. & censor sceleris Deus, cùm impietas ignium mereretur imbres. Quid cogitas de sceleribus tuis, cùm malitiam æui illius

illius imbribus vides punitam? Iam Israëlis in vitulo idololatriam vnam quis ignorat? an non è vestigio viginti tria millia domesticis obtruncata gladiis diuinæ iræ litauerunt? habes & fornicantem in filias Moab, sed & Eleazaro duce viginti quatuor millia vna plaga corruisse: audimus & murmurantem: cùm post mannæ escatilem pluuiam, post petræ aquatilem sequelam desperat de Domino: & cùm carnes postulat, Ægyptiorum pepones & cucumeres, fastidiens super Angelorum cibo. sed & concupiscentiæ huius monumenta vides in Core, Dathan, & Abiron, obloquentes in Moyse Domino. *Et dirupta terra est sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, ac vniuersa substantia eorum, descenderuntque viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.* Quis nostrum non millia numerat?

&ibi

& ibi etiam pecora, tentoria, & tintinnabula dominorum pœna plectuntur. nos qua inani fiducia peccata peccatis cumulamus?
Eccl. 3. quàm verum, *cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adiiciet ad peccandum*; ita plurimùm vnum delictum semita est ad secundum.
Prou. 18 cùm verò *in profundum venerit peccatorum, contemnet. sed sequi-*
Prou. 5. *tur eum ignominia & opprobrium. Iniquitates enim suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.* Quid exspectes, nisi
Ibid. vt moriatur, *& in multitudine stultitia suæ* cum Core & Dathan decipiatur? post quorũ vanissimam fatuitatem de prerogatiua sacerdotalis muneris emulam, habes obloquentis murmur populi; sed & dexteram Domini murmur ex-
Num. 16 cipientis: *& percussi sunt quatuordecim millia hominum, & septingenti, absque his qui perierant in seditione Core.* Quid quòd ipse Moyses leui tactus diffidentia, toties lassa-

tus

tus populi querimonijs, audit cum fratre, *Quia non credidistis mihi vt sanctificaretis me coram filiis Israël non introducetis hos populos in terrã quam dabo eis.* Hęc est aqua, de qua comite petra populo defluebat. & quid hęc delicta ad iniquitates meas? quid vna Core, Dathan & Abiron obloquutio, si cùm ingentibus innumerisque sceleribus meis cõponatur, & subducta interim *in cõtradictione Core* sub pedibus terra, latam ruinam dedit: cùm etiam tabernacula, tanquam in ostentationem magnitudinis delicti, & quidquid erat opum ac supellectilis, descenderet cum delinquentibus in infernum: in quo nec paruulis parcitum est, nec pecoribus. quę si vnius merces criminis est, quid sperare debeo quod scelerum reus? & si Moysi, cum quo Deus facie ad faciem loquutus, non est parcitum; qua fidentia indemnitatem inter tot crimina cogitas? Quid quòd gloriosa & illustris illa cãtatrix post Num 20

pro-

proſciſſum mare, ſtratimque pedibus, *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem eius proiecit in mare*; candens leprâ quaſi nix apparuit: quòd obloquuta Moyſi? & excluditur caſtris diebus ſeptem in teſtationem delicti. hæc orbe toto clara prophetiſſa,& ſoror Moyſis Maria.

Exod. 14

Num. 12

Vnum etiam peccatum alterumve Dauidis in Berſabea habemus. nec vllis lacrymis impetrari filio vita potuit. Lauat per ſingulas noctes lectum lacrymis, rigat ſtratum fletibus, cinerem vt panem manducat, cilicio & ſacco tegitur, pauimento purpura illiditur, & moritur infans. potuit natare lacrymis, cinere paſci, potari fletibus, membra ieiunio inania collidere terræ, cùm docet diademata & purpuram flere, ſceptra ingemiſcere: non potuit filium eripere. & nos quid vana ſpe ludimur peccatorum molibus tanquam Alpibus oppreſsi? vbi in vicem cibi & po-

& potus, cineres & lacrymæ? vbi pro molli culcita cilicia & vestium horror? vbi membrorum ieiuniis enectorum collisiones? atqui hæc in illo Rege, omnium quos terra vidit post Salomonem filium potentissimo. Habemus in eodem viro secundùm cor Dei, delictum secundum in populi censu, in quo censenteloab *inuenta sunt ex Israël* 2 Reg. 24 *octingenta millia virorum fortium: qui educerent gladium: & de Iuda quingenta millia pugnatorum* super quo temerario censu indignatione motus Dominus *immisit pestilentiam in Israël. & mortui sunt ex populo septuaginta millia virorum. cumq; extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem vt disperderet eam,* & inclamasset prono Rex corpore, lacrymisque madens: *Ego sum qui peccaui, ego iniquè egi: isti oues qui sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei;* vix tandem

impe-

imperauit ac excidio manum. & nos non vno censu, aut complacentiæ studio, aut arrogantię nota aspersi; sed totis scelerum imbrib⁹ compluti quid speremus? aut quas lacrymas, quas dignas preces dabimus, euertendę toties promeritę sæuientis Domini dexterę?

Salomon verò post prerogatiuas sapientię & opum, & illā Domini vocem: *Feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum vt nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. Sed & hæc quæ non postulasti dedi tibi, diuitias scilicet & gloriam, vt nemo fuerit similis tibi in regibus, cunctis retrò diebus*: ille Regum maximus à mulieribus alienis possessus, & Moabitarum & Sidoniorū idolis mancipatus, audit iam aliā Domini vocem: *Quia non custodisti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandaui tibi, disrumpens scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo.* Factum sub Roboa-

3. Reg. 3.
3 Reg. 11

Roboamo; nec ad Iudam Israël rediit. illud in hoc grauissimum, etiam nos de tanti Regis exitu dubios hęrere, nec timori quàm spei viciniores esse. metuat quicunque est casum in hoc vitæ lubrico. ne vestigia fallant seriò prospiciendum. pręcipitio huic pręcipitium imminet. facilis est lapsus, arduus post lapsum regressus est: & quis post præcipitium spondebit reditum, cùm in tanto Rege tot diuinis sponsionibus oppulentato, stemus incerti? cecidisse familiare est plurimis, surrexisse perpaucis: ingens enim pręcipitium est cui insistimus, & á quo delapsum esse, letale est. timeat quicunque vel modicùm aberrat. deteriora minatur error omnis, neque dolori aut pœnitentiæ nimiùm fidamus. nam quis hanc dabit, aut concedet tempus? tot magnis negatum, nec paucis ante Sanctorum. & quid testatiora petimus? Salomon nos docet, non doceamus nos alios. satis sit illum præiuis-

præiuisse, nos cauisse, ne eadem incertitudo nos tangeret, raperetque dubia salute. non est lusui locus, vbi dubius euentus: si successerit infelix, reparari non potest. vbi tanquam ab aleę vnius iactu ęternitas pendet. quis temerarius de ignibus ludat? audacior peccator omnis est, qui de ignib⁹ ludit ęternis, vno mortali crimine parandis.

Legimus & Ezechiam Regem de gazis & apothecis delitiarum suarum apud Persas gloriatum, audisse per Isaiam: *Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui vsque ad diem hanc, in Babylonem. non relinquetur quidquam. Et de filiis tuis qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt Eunuchi in palatio Regis Babylonis.* hęc Regi, & obseruantissimo mandatorum Dei. vna diuitiarum ostentatio tantum promerita pœnarum est, quid facient tot in nobis delictorum acerui, totq; adeò scelerũ montes & maria? De

Isa. 39.

De Ozia nobile Scripturę elogium audimus: *Fecitque quod erat rectum in oculis Domini iuxta omnia quæ fecerat Amasias pater eius.* qui cùm adolere tentasset *incensum*, lepra tactus *super altare thymiamatis.* grauius est quod sequitur: fuitque *leprosus vsque ad diem mortis suæ.* ille Rex tam carus Domino, dum obit munus non-suum, exemplo nos suo docet, nullum delictum diu stare inultum. sanè si steterit, pœnarum grauitate moram compensat. Et pœnarum infima, immissa à Domino ægritudo est: ferè enim hæc venit à manu patris, & ad saniora ducit. 1.Par.26

Quinquagenarij autem principes duo ab Ochozia ad Eliam euocandum missi, quid peccauerant? 4.Reg.1.
& tamen audiunt: *Descendat ignis de cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos*: & ad imperium Prophetæ euocatus ignis *descendit de cælo, & deuorauit illos.* non fuit durum, vltricibus flammis cum milite tradi,

delicto

delicto regio, nullo propè suo? aut sanè non magno suo, si magno regio.

Giezi verò quàm cita vindicta
4. Reg. 5. delictum luit? *Accepisti argentum, & accepisti vestes, vt emas olineta & vineas, & oues & boues, & seruos & ancillas sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo vsque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.* etiam in filios, & vsque & vsque nascituros abit lepra auri pretium; vt qui heredes auri delicto parati, sint & lepre. nos que lepra manet, tot scelerum maculis supra omnem lepram, variegatos? nocentior interior est: non carnis, quæ superficiem radit, maculata scabie; sed voluntatis, quæ depascitur intima. fugiamus
Eccl. 21. memores illius, *tanquam à facie colubri fuge peccatum.*

Sed & Ægyptus hospitis populi conflictatrix, decemplici castigatione percutitur, & Pharao post tot documenta plagarum, maris discidio

discidio reuolutis fluctibus cum exercitu absorbetur. *Reuersæ sunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec vnus quidem superfuit ex eis.* exercitus internecione sua delicta regis expiat, ipsaque Ægyptus virorum suorum fortium robore vndarum concordia denudatur, cùm Israël, funditus proscisso mari, parique vtrimque stupore fixo, intestino itinere, sicco pede transmitteret. Exod. 14.

Iam Assyriorum Rex quàm celeres blasphemiæ & minarum Israëli per Rapsacen intentarum pœnas tulit? in Æthiopas non faustis denuntiationibus auertitur: centum dehinc & octoginta millia de illius exercitu quasi vna messoria falce demetit Angelus. Credas indiuiduo nexu sceleri illigatā pœnam, aut inhærentem calcaneo illius tanquam viperam. fuge. sola remediatio à fuga est. blanditur! ne fide. fallet. spondet! ne crede.

mentitur. ridet! ne sequere. mors in hoc risu est.

Nunc qui Nabuchodonosorem audit: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* Quid exspectet, nisi *Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex. Regnum tuum transibit à te, & ab hominibus eiicient te;* eadémque *hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiectus est, & fœnum vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & vngues eius quasi auium.* Intuere regem potentissimum vnguium aquilinum in morem efferatione, capillorum incuria leoninum horrorem præferente, fœno pastum, vt septennij aliquando exomologesi Deum cognosceret, rediretq; ad regnum. & nos quid stamus dubij? peccauimus. quin decurrimus ad secunda cum Rege subsidia?

Dan. 5.

ceruus

ceruus ſagitta transfixus, vt ferrum & irreuocabiles moras eius de vulnere expellat, ſcit ſibi dictamno medendum: hirundo, ſi excæcauerit pullos, nouit illos oculare de ſua chelidonia. Peccator conceſſam à Domino exomologeſin præteribit tacitus? mutæ animæ medicinas cognoſcunt, & tu neglectis à Domino oblatis, voluntaria in ignem cæcitate rues, & ignem æternum?

Erigere anime cum Babylonio tyranno. Satis ac nimium etiam peccatum eſt. redi ad Dominum, ne improuidum rapiat ſera pœnitentia. dum remedio locus eſt, meliora meditare. ſerò vulneribus mederis morte ſequuta. dum vita manet, & adhuc tota anima in corpore eſt, manum admoue. quid hæres dubius, cùm videas regi poſt humanæ formæ exilium ſeptenne, pœnitentiam functo, reſtitutum regnum? ne tamen fide, aut ad extrema pœnitentiam differ.

neque enim par successit felicitas filio. post prodiga enim è vasis domus Domini vina, videt immania

3. Dan. 5 verba seueræ dexteræ, *Mane, Thecel, Phares. eademque nocte interfectus est Baltassar Rex Chaldæus.* Nimirum, *bibebant vinum, & laudabant Deos suos aureos & argenteos, æreos & ferreos, ligneosque & lapideos.* cùm *in eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis.* Letalem sententiam vtriusque mortis, corporis & animæ, inter pocula & lætabundas voces, in extrema conuiuæ lubentia madidi vino, mortem excipiunt denunciatam. non eueniant hæc nobis. nec inter fercula, vina, delicias, nõ in media hilaritudine, inter risus & iocos, mors exprimat animam, immaturam cœlo, nimis maturam ignibus, & ignibus nullo æuo mitigandis.

2. Mac. 3. Heliodorum qui videt, quid nisi Dei potentem dexteram cogitabit? equum, insessorem, flagellantium

tium turbam qui audit, nec nisi O-
nia deprecante vita donatum, quid
nisi peccatum perhorrescit? comes
delicti pœna est. Non carebimus
comite qui non caremus duce. in-
felix sociatio. Vitemus delictum,
& pœna iam nulla est.

Legimus & peccatricem Nini- Ion. 3.
uen, sed ad Prophetæ vocem sce-
lerum pœnitentia ieiunio triduo
functam, etiam pecudibus enectis,
quibus iratus Deus non erat. Quo-
ties interminantis Domini verba
super multitudine peccatorũ tuo-
rum insonuerunt auribus tuis, &
factus es *tanquam aspis obturans au-
res* suas? & nusquam cum Niniue
cineres, nusquam ieiunia pœnitu-
dinis testes, inter non imparia sce-
lera. Quid ergo cum Niniuitis spe-
res, solis sceleribus æquandus, ne-
scio an non & maior?

Nec infantiæ parcitur: illuden-
tibus enim pueris, *Ascende calue,* 4 Reg. 11
ascende calue; maledicit Elisæus;
egressique duo vrsi de saltu, lacera-

xerunt ex eis quadraginta duos. Liberos ætatis illius cachinnos morte luunt. Si non parcitum infantiæ ad vnius indignantis Prophetæ imprecationem; quid non meritò vereamur non vno liberiore risu, sed ingenti scelerum mole oppressi immersique? aut quos non Vrsos merebimur, infelicium æternorum nemorum sæua inferorum rabie truces & indomitos?

In Anania & Sapphira peccatum vnum habemus. *Cur tentauit satanas cor tuum mentiri te Spiritui sancto?* Et sequuta mors est, *audiens autem Ananias hæc verba, cecidit & expirauit*. Eadem pœna sequuta vxorem est, similis mendacij ream. Si quoties nos mentiti Domino non reddentes vota labiorum nostrorum, fœdifragi, toties essemus morte mulctati; quis è millibus superesset vnus?

Act. 5.

De Epulone Scripturæ verba sunt: *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur*

Luc. 16.

labatur quotidie splendidè. quis non diues vestitur bysso, adeoque radiat purpura? quis non conuiuatur splendidè? *Mortuus autem est diues, & sepultus est in inferno.* non eueniant hæc omnibus. & tamen vbi delicta paria, non & exitus? Sequamur diuitem, illiusque animam post diuortium corporis ad inferna deductam *Eleuans autem oculos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius. & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior nimis in hac flamma.* Reponsa refert. dura nimis, quia nulla prece, nullius tormentis flectenda. *Recordare, quia recepisti bona in vita tua: & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* Acerba vicissitudo. Seuera præmiatio. *Recepisti bona in vita tua.* Tam labili vita,

& si æternæ compares, momentanea, ac vix tanta. Nunc *verò cruciaris*. Si pariarentur bona & cruciatio tempore & magnitudine, ferenda fors commutatio foret. Nunc pro tam breui purpura & epulis, cruciari æternùm? quis non perhorrescat totus? conuiuia in diuite cruciari, & cruciari æternùm? vestem in illo cruciari, & æternùm? quæ nos pœna manet, qui non epulis & bysso, sed omni innatamus vitiorum generi? à quibus vix die, vix hora immunes, peccata peccatis innectimus, tanquam securi de exitu, certi de cælo. Audiamus

Eccl. 9. Ecclesiastem: *Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplo superuenerit.* Exemplo Euangelicus di-

Luc. 12. ues, cùm audet animæ suæ: *Habes multa bona, posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.* cui Deus: *Stulte, hac nocte animam*

tuam

tuam repetent à te, quæ autem parasti cuius erunt?

Quousque ergo peccata peccatis ingerimus ignari de hora, certi de damnatione, & damnatione æterna, si peccatis imorimur? *Pluet enim Dominus super peccatores laqueos*; vt quasi dolo circumuentos arbitreris, & in die securitatis, liberique cursus ac volatus, retibus implagatos. *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Hanc partem qui amat, amplectatur peccata, tanquam amica, tanquam sulphurationis & ignium parentem nec longa mora. *Pusillum, & non erit peccator: quæres locum eius, & non inuenies.* Et, *sicut deficit fumus*; Et, *fluit cera à facie ignis*, sic pereunt *peccatores à facie Dei.* Audiamus Prophetam: *Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Quomodo facti sunt in desolationem, subitò defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam, velut somnium surgentium*

Psal. 10

Psal. 72

gentium Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Quid sunt somnia? aut quid reliqui ex illis surgente somniatore suo? aut vbi vestigia somniantis animæ? quid imago somni? quod vmbra corporis, quod aëri & aquæ relictę semitę ab aue volante, pisce natante, sagitta fugiente, vento perflante & somni imagini componitur peccator. ego hæc si dicerem, insurgant minenturq; purpurati omnes. Scriptura componit: mentiri illa nescit, aut supra
Psal. 36. fidem crescere. & habes ab eadem. *Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut Cedros Libani, & transiui, & ecce non erat; & quæsiui eum,*
Psal. 91. *& non est inuentus locus eius.* Quid miramur, *cùm exorti fuerint peccatores sicut fænum.* Si sicut fœnum aut sicut stipula, quæ hodie est, & cras in clibanum mittitur, pereant, & in fauillam, cineres, & fumum dispergantur peccatores, quorum cùm transierint, vestigia nulla, reliqua-

liquationes nullæ sunt; quid amplexabimur, aut quò consilia nostra viasque dirigemus? si non vt sequamur monentem Ecclesiasticum: *Quasi à facie colubri fuge peccata, & si accesseris ad illa, suscipient te: dentes leonis, dentes eius, interficientes animas hominum. Quasi rhomphæa bis acuta eius iniquitas: plaga illius non est sanitas.* Nam quæ sanitas in æternùm sæuiente! quæ sanitas in flammis nullo æuo restinguendis, nullo mitigandis! & benè colubro peccatum omne comparatur, cuius omnis familiaritas noxia, & contactus mors est. quodque non de propinquitate modò, sed & de longinquitate venena iaculatur. Benè leonis dentibus: quis effugiet implicatus illis? benè rhomphææ bis acutæ: in quamcunque enim partem te flexeris, quacumq; ictum exceperis, peristi. omne proinde *cor sapiens & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus iustitiæ successus habebit.*

Eccl. 21.
Eccl. 3.

Si tamen in peccatum prolapsi, non tardemus conuerti ad Dominum, & deprecari iudicem manum illius: vltrò enim spondet, *Si conuersus populus meus, super quos inuocatum est nomen meum, egerit pœnitentiam à viis suis pessimis, & ego exaudiam de cælo, & propitius ero peccatis eorum, & sanabo terram eorum.* Quare inclamemus, toto proni corpore, lacrymis madidi, singultibus ab imo corde ductis, *Peccauimus, impiè egimus, iniquitatem fecimus. Tu qui pius es miserere nostri,* Misericordia patris in peccantem filium. *peccauimus grauiter vsque in hanc diem,* Adeoque in hanc vsque horam: nec vllum propè tempus sceleribus vacuum. Transfer *iniquitatem nostram, quia stultè egimus.* Ne rogo *adincrescant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea.* Sed, *auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele, secundùm multitudinem miserationũ tuarum.*

2. Par. 7.
Iud. 6.
1. Esd. 9.
2 Reg. 24
Eccl. 23.
Psal. 50.

parce, Domine, *parce peccatis meis.* quousque non audis? *factus* enim *sum mihimetipsi grauis. Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam?* Neque enim *vis mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat.* Beata conuersio, quam vita sequitur, non mors altera priore deterior, ne fiant nouissima peiora prioribus: quæque non à labris, aut supremo gutture, sed ab intimo prognata pectore, seriam morum emendationem amplectitur. Beatus, qui succensus amore Dei veræque virtutis antè mortem deligit, quàm aut innocua antè vita crimen admittat, aut semel expiato scelere audiat, Canis ad vomitum, & sus lota in volutabro luti. Antè mille tormentis corpus lacerandum obiicit, quàm ad priora redeat. antè inferorum pœnas calcet intrepidus, & per medios ignes inambulet audax, quàm vel latum crinem deflectat à mandatis Domini. antè

præeligat extrema pati sæculi alterius, quàm nouo maculare vitam crimine: adeoq; malit sine scelere æternùm ardere, quàm peccatis obnoxius æternùm gaudere, certus ibi esse Deum vbi nulla sunt crimina; ibi verò cœlum, vbi Deus est. contrà, infernum esse, à quo exulat Deus scelerum vindex. quę enim conuentio Deo & sceleri? luci & tenebris? Felix anima, quæ peccato & morte proposita, si negata fuga, in alterutrum deligendi necessitatem se redactam viderit, mortem cum Susanna peccato
Dan. 13 prætulit. præit illa: *Angustiæ mihi sunt vndique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Dei.* Felix quæ inter peccatum & ignem media, ignem audaci cum Thecla & Apollonia petit saltu: felix quæ è rupe pendula, hinc inferno minitante, ibi peccato allicien-

liciente, antè cum Anselmo in medias inferorum desilit flammas, quàm in peccatorum lęta pascua, spectatorem suum hilari amœnitate prouocantia. Hoc enim demum amare est, nullis intercurrentibus ab amato disiungi: non minis, ignibus, verbere, non morte proposita, quacunque tyrannide sæuiente, quacunq; carnificis manu & ingenio ferociente; & antè animã ponere quàm datam fidem fallere.

Potuit pistillo contusus in mortario philosophus insultare secretorum scrutatori; potuit fœmina antè pręmansam linguam exspuere in tyrannum, quàm prodere amicos conspirationis socios: potuit Romanus vstulantem videre dexteram, ridereque foculum adipe suo pastum; seuerior erroris sui quàm tyrannus vindex: quid faciet Christianus, hinc minis insurgentibus, inde diuite sponsione illectus? destituet amatum, prodetque tot cœlorum spon-

ſponſionibus grauidus? mori Romanus potuit vt Reipublicæ prodeſſet, & toties mori, quoties confoſſus clauis, inter inſomnia & dolores, animam poſuit: & inclamare etiam mulier poſt adactum pugionem, Pæte non dolet, vt quæ iuncta viuo, iungeretur mortuo: aſpides quoque alia immittere pectori; ac in medios inſilire diuites ignes marito ſocia; aut ferro viam abituræ animæ ſternere, ne cogeretur ſupplex eſſe victori; aut in extrema fortuna reſpondere hoſti, ducem quærenti, Imperator bene eſt: & Chriſtianus æternitatis ſpe plenus, tantoque diues ſecuruſque promiſſo, ſanguine amati firmato, ne quid rubori deſit, mortem expaueſcet propoſito peccato? auditur vnus in mediis doloribus, & in quadam rabie ac ſæuitia dilaceratorum viſcerum. Benè mihi eſt, & habeor benè: & Chriſtianus ingemiſcet ſub tormento, ſub vigilia & rota, aut veſte picata, certus

tus de gloria, certus de prēmio? an inanibus promissis deduci se patietur ab amato, peccato mentita spe prolectante, vanis dignitatum, opum, voluptatum sponsionibus? plus spurca caro & tantùm-non vermis & cinis, improbo fœdoque impulsu; plus auri & honorum nunquam saturanda fames, quàm Deus poterit ęternarum sponsor dignitatum, opum, voluptatum? Hęc fierent, si ratio clauum teneret? si imperaret anima, & non caro? si mens staret? si non duram seruiremus corporis seruitutem? si qua generositas insideret pectori?

Opes & honores prouocant? prouocat & Deus. Vtrimque promissa. Inde peritura, dubia, momentanea; hinc non-moritura, certa, perennatura. Quid dubitas amplecti pro dubiis certa, pro momentaneis æterna? sed & illa cùm prouocant, cùm ostentant opes, cogita *faciliùs camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare* Mat. 19.

in

in regnum coelorum; cogita illum cuius horrea plena Euangelicæ sequutæ minę, nec segnior mors minis. cùm promittunt honores, cogita Principes & Reges, & quidquid terris magnum, Fuisse. miserum, non esse. quòd si qui nunc in honore & ore vulgi, futurum breui, cùm audiemus, Fuerunt; & nomen nunc nullum, & cinis omnia, & mancipiis pares osſibus & cinere. cogita quàm multos vtraque hac fallaci spe luserint, quàm multos solo promissorio verbo dimiserint inanes, quàm multos sola sponsione rebus vidua lactauerint; quàm multis denique è millibus, vix vnum alterúmve ad sperata deuenisse. atque ex his paucis, nescio vnus aliquis sorte sua quantumuis ampla contentus vixerit: adeò crescentibus opibus & honoribus curæ crescunt & sollicitudines indiuiduo illis nexu iunctæ; vt quamdiu illi, tamdiu istę. augentur opes & honores, ac quasi

per gradus tendunt ad sublimia, comitantur iisdem gradibus passibusque fidâ custodiâ latera claudentes sollicitudines & curę; nec antè deserunt quàm eodem monumento claudantur.

Allicit caro, bellua veriùs quàm socia? propone ignes. & indignũ viro tam ignauæ succumbere. animam cogita & carnem. vtriusque dignitatẽ metire: & quàm æquum sit imperare, quàm parêre. oblectamenta quęris? animę quęre. cuius eo pręstantiora sunt, quo anima antistat carni. sin perstat importuna illectrix: mancipium cogita: loro, maceratione, verbere doma. Mortem deinde cogita. Fòrs eodem momento sistendus iudici, feriendus inexorabili sententia durę ęternitatis. nec nouum hoc euenisse plurimis, posse & tibi. quid si ueniat? si te capiat mors improuidum, inopinatum, imparatum, & in medio assensus praui? serò tutiora cogitas

consi

confixus iaculis, serò receptui canis, confossus telo, serò de domo cogitas, ruina oppressus, serò pœnitudine tangeris, clade accepta. & quis prudens in securim & crucem coniicit emendanda? quis in ignem & tormenta? ante decuit; & vitanda malorum caussa. Nam malo iam parato deliberationi preclusa ianua est.

Omnium verò quę vbique sunt malorum caussa peccatum est. Ex hoc tanquam caule, flore, fronde, ramo, trunco, radice, semine, nascuntur omnia. Pręscinde non caulem aut florem, sed radicem; & euiceris. Et tamdiu vrge, vre, seca, ignibus etiam admotis, quamdiu reliquum aliquid est prioris. nec fide resecto trunco; radix petenda est. Neque illa à superficie terrę radenda; excandicanda funditus est. Proscindenda terra securibus, aratro, ligonibus altè euertenda, vt nequa vestigia aut pręteritorum memoria maneat. sic denique beatam

tam vitam duces. Si non potes ad hęc magna in tam maligna terra: quin exurgat & sese ostentet malum, ne dormi. Vt primùm se prodit, falcem admoue, ne parce, nec ad maturitatē cultrum reiice. dum tener est frutex, dum se quasi in culmum erigit, ferrum adige. Ne si omni simul parte succrescant zizania, frustra victoriam speres. Conatus omnis à quo triumphus exspectandus, à primis initiis est. nam si coloni ignauia adolescant zizania, antę quod reliquum est spei bonę fœcunda malignitate sua suffocabunt. ferè namque malignissima quęque fœcundissima reperies. Ergo dum tener est frutex, nec adhuc coaluit in arborē, dum velli manibus potest, conatum adhibe: nam pòst, ferro ac ignibus opus erit. ac ne sic quidem nisi importuno labore viceris, aut subegeris malum.

Denique cogita hic peccatum, ibi Deum vindicem, quis latro sub

gladio & fune scelera meditatur? quis in oculis iudicis, & in momentò ferendæ sententiæ? quis admotus ignibus & rotæ? quis vibrato iam ferro? Audentiora habes in peccatore. quem alius ensis, funes, ignes de vicinitate premunt, de sęuitia minantur, de æternitate terrent. non ille temerarius, adeóque extremè fatuus audiat, quem propositi ignes, & iamiam immittendi leones, craticulę, laminę, forcipes non auocant à facinore? & quid hæc temporaria, & paullò pòst non futura, ad æterna de propinquitate certiora? ludi illa sunt & pictæ fabulæ, ac non nisi corporis huius vmbrę, ac ne vmbrę quidem. & quale lumen arbitraris candelę ad solem? maius etiam discrimen inter sæculi huius ignes, & æternos est. illi tamen si te à crimine reuocant; quid facient ęterni, fòrs cras, fòrs hac hora, fòrs hoc ipso momento ruituri, & te in ęternam miserandam infelicitatem detur-

deturbaturi? Hęc meditare: & de facili vinces quidquid te in peccatum trahit, quidquid allicit. si non euincunt, caussa est, quòd de superficie tantùm cogitata, non transeant supremam cutem, non labra, aut capitis crinem. immitte cordi serius cogitator, committe menti diligens scrutator: nec in summo natet hęc cogitatio, sed ima petat, transadigens quidquid fibris latet abditum, quidquid concreditum animo: sedeatque infixum pectori altiùs, quàm vt vlla sęculi vis dolùsve vel latum capillum loco moueat.

Et vt desint reliqua, sola cogitatio pręsentis intuentisque omnia Dei, terrere quemcumque meritò à delicto possit & debeat; terret parentis, terret domini, quantò potiore iure Dei: & verum est illud Stoici; *Magna pars peccati tollitur, si peccaturis testis assistat, quem animus vereatur,*

cuius

cuius auctoritate secretum suum sanctius faciat. Felicem qui talem perpetim ob oculos habet, ad cuius memoriam se componat. hinc illud eiusdem est, *Opus est aliquo, ad quem mores nostri se ipsi erigant.* Nisi ad regulam praua non corriges, & quę regula certior Deo? quo latera claudente cingenteq;, non fidem superat omnem peccatum peccato cumulari? in illius oculis sceleribus se obstringere? manum ipso inspectore, & paullò pòst iudice, facinori admouere? Hęc qui faciat, ego illum arbitrer credere pręsentem esse Deum? illum abditissima intueri cogitationum nostrarum? quis in oculis Regis, iudicis, domini, audeat luenda patrare? si patrat, tu illum putas integro esse capite, aut scire pręsentes? & in animum inducam meum, integra illum esse fide, imò vlla illum esse fide, aut cerebro, qui in oculis Dei committit morte non multo pòst pianda, & morte æterna?

æterna? procul hęc amentia & insana fatuitas; procul hæc fidei diminutio à Christiano capite. Peccasti? excidisti à Deo, ab hæreditate cœlorum promissa, factus mancipium diaboli, hæres ignis æterni. quæ si placent, amplectere peccatum, inuoluere criminibus, & momento post exspecta nullo æuo restinguenda, nulla ęternitate mitiganda, nullis precibus, lacrymis, suspiriis, pœnitudine minuenda.

Quid, quòd peccatum ipsum, vt desit inspector Deus, terrere vnumquemque debeat, sola mentis quadam corrosione ac veluti deuisceratione. lusit ad hoc Poëta:

Rostroq; immanis vultur obunco
Immortale iecur tundens, fæcundáque pœnis
Viscera, rimatúrque epulas, habitátque sub alto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis,

cùm intus animum crimen pulsat, editque exeditque infelici natu

renatuque viſcera; non dies, non noctes concedens curarum vacuas. hinc dira inſomnia, & inter blandas quietis neceſsitates, & amicum corpori ſoporem, timores & trepidantia ſequuntur corda, ac palpitantia viſcera. non minùs ad hæc eleganter, quàm verè Satyricus.

Nocte breuem ſi fortè indulſit cura ſoporem,
Et toto verſata toro iam membra quieſcunt;
Continuò templum, & violati Numinis aras,
Et (quod præcipuè mentem ſudoribus vrget)
Te videt in ſomnis, tua ſacra & maior imago
Humanâ turbat pauidum, cogitque fateri

delicti magnitudinem & immanitatem patrati criminis, quam nullus ſopor reſtinguit. horrores exhinc & tremuli artus, ſuaque colliſione graues, ac ingens omnium diffi-

diffidentia? non damus cuiq; sua, aut thalamus satis tutus.

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Cùm tonat exanimes primo quoque murmure cœli,
Non quasi fortuitu, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras & vindicet ignis.
Illa nihil nocuit? cura graviore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
Præterea lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt à Numine, saxa Deorum
Hæc, & tela putant.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum.
Facti crimen habet. cedo, si conata peregit?

Perpetua anxietas, nec mensa tempore cessat,
Faucibus vt morbo siccis, intérque molares
Difficili crescente cibo.

Ingens tormentum animæ peccantis, cùm à seipsa impetitur, & à domestico laceratur carnifice. hinc est illud eiusdem:

Cur tamen hos tu
Euasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Poena autem vehemens, ac multò sæuior illis
Quas aut Cædetius grauis inuenit aut Rhadamanthus,
Nocte diéque suum gestare in pectore testem.

Et alterius breuitate sua elegans gratumque:

Quod quisque fecit patitur, auctorem scelus

Repetit, suóque premitur exemplo nocens.

Monet in hanc sententiam Prosper: *Quid, quòd in peccantem etiam sine humano iudicio conscientiæ iudicantis tormenta deseuiunt, & mali sibi consciam mentem ipsæ etiam cogitationes secreti reatus, cruciatoria recordatione conficiunt?* Lib 3. de vita contemp. cap. 11.

Fateor, aliquando tanquam in alta pace peccatorem viuere: cùm nimirum in profundum peccatorum venerit. quæ ipsa inquietudine longè detestabilior est. nam quamdiu mens agitur, sperari meliora possunt, ac à turbatæ mentis inquietudine, ac quasi intestino ciuili bello pax sperari, deposito per pœnitentiam, lacrymas, supplices ad Deum preces, vitę morámque in melius emendationem, peccato in hoc domestico Oceano piraticam exercente. Quòd si semel atra nube sua Solem omnem lucémque excluserit, noctémque pro die induxerit, vt iam delectet in

tenebris ambulare, assuetaq; mens noctibus, aut non tangatur tenebris, aut has pro luce amplectatur; desperata salus erit, nimiumque deflenda conditio, & phrenesi ac maniæ similis, quæ tenebras pro luce amplectitur, pro pace bellum, pro interitu salutem, pro dignitate dedecus, ignes pro cœlo, tormenta pro deliciis, mortem denique pro vita, & æternam mortem pro vita æterna. misera pax ex peccatorum accumulatione nata: mutuo namque se peccata tanquam mutuo innitatu ac tractu sequuntur, credas ab vno dependere filo. nam licet aliquis adhuc in illis sensus est, peractis

Criminibus; tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari nescia. Nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte ruborem?

Quis-

Quisnam hominum est quem tu contentum videris vno
Flagitio? Dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, & nigri patietur carceris vncum,
Aut maris Aegæi rupem, scopulosque frequentes
Exulibus magis.

Ita nullis sceleribus nisi cum morte finis. nulla pax crimini. nisi illam pacem arbitreris, quæ à congelidatæ mentis frigore nascitur. quo cincta, & cælestis Solis, & auram luminis gratiæ auersatur, sed cadaueris instar aut emortuæ carnis, sensu omni spoliata, non aculeos, non diuiniores immissos stimulos persentiscit. sic ignaua quadam cęlestium indolentiâ, aut meliorum insensatione, torpentem ac ignauescentem spiritum trahit.

Hæc est pax improbę ac cadauerinæ mentis, quæ ducit ad interitũ, ad præcipitium scelere tanquam

nube velatum, quę tormenta speciofo nomine mentitur, quę ignes oppanso facinorum mantello tegit, quæ recta planaque via ducit ad infelicem ęternitatem. Odisse meritò hanc pacem debet quisquis meliorem amat, quisquis æterna cogitat. inimica illa cœlorum paci, inimica Deo, ipsique adeò inimica est animę, cum qua æterna bella gerit, nullo æuo finienda, nullo in infelici ęternitate minuenda. vbi mutua corporis animęque nunquam ponenda odia, æterna inuicem detestatione, laceratione, nullo temporis procausa expianda, nullo mitiganda. Hęc est pax tranquillitasque sceleribus nata, quæ rediuiua semper odia æternaturo profundit partu. Admirata olim vetustas Alcidem sternentem Hydram,

Cùm duplices pareret vulnere mors animas.

nec admirata minùs, cùm vidisset.

Gaudentem strato latus acclinare leoni.

maiores

maiores, si non animos, temerarios tamé ausus grandiores in peccatore reperies: qui cùm non ignoret omni leone peccatum ferocire immaniùs, illius non procumbit lateri, sed ad ima demittit viscera, è quo non rediuiuę animę iterum ferro depugnandę, sed centuplicatis vicibus exurgant tormenta nulla ætate moritura: neq; iterum nasciturus Herculeus labor. sed.

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sæuior intus habet sedem,

& peccantia depascitur viscera. ita immortales morsus in immortali grassantur corpore, bellaque, ęternùm relegata pace, sæuiunt ęterna.

Hi scelerum fructus, & tanquam mortiferę arboris suæ fatalia poma, infelicis culmi sui noxium triticum, nefasti candicis sui flos nefastus, venenarij palmitis vua morticinia. caue quisquis teipsum amas, quisquis animam Christi san-

guine purpuratam, vendicatam. nimis carè emitur tam vilis pretij nociturum pręmium. ne crede magna pollicenti. mentitur. nisi magnum sit æternùm vri. neu fide mollia spondenti. nisi molle sit flammis exedi nō morituris. quid sanū & mella speras? fellea omnis peccati præmiatio est. quid delicias & oblectamenta venaris corporis? plus semper mœroris quàm gaudij reperies. fugiūt gaudia omni velociora telo, aue, nimbo, vento, flumine: manet pœnitudo omni colocynthide amarior, omni venenosior toxico. semel enim hoc à quacunque veneneria lue prognatum occidit, peccatū æternat infeliciore vita quàm interitu.

Lib. 3. de vita con templ. cap. 12. Scitè Prosper peccati præmia depinxit. *In inferno autem peccatorum continuus gemitus, cruciatus æternus, dolor sumus, poenalis sensus, torquent animas nec extorquent puniunt corpora damnata nec finiunt:*

quos

quos ideo sibi deputatos ignis inextinguibilis non extinguit, vt permanente sentiendi vita, poena permaneat, & ad dolendum magis quàm ad viuendum æternis corporibus compeditos habeat, quos in flammis viuacibus immortalitas secundæ mortis occidat. Verè viuaces flammę, quę nullo æuo extinguuntur, nullo moriuntur: sed perenni vstione tanquam perenni vita in damnata sæuiunt corpora, nouis semper ac quasi rediuiuis auctibus crescentes. Hinc illa eiusdem prudens monitio: *Si eo tempore quo quis peccare deliberat, sana mente consideret, quæ pœna exspectet in suis facinoribus ac flagitiis deprehensos, quod supplicium conuictos excruciet, qui tremor membra quatiat, pallor ora perfundat; quantum denique humiliet, & execrabiles omnibus reddat, etiam ipsum sordidæ opinionis opprobrium, nescio an poßit quibuslibet vitiis accommodare consensum.* Vt sanè prodigio simillimum sit hæc cogitanti Cap. 11.

peccata obrepere, excidere scelera, neq; æternorum tormentorum, semperq; ardentium flammarum memoriam impellentis ardorem criminis extinguere posse.

Quis latro non se retrahit fune pendente? quis non continet dextram sicarius sub carnificis manu? quæ non improbitas conticescit iudice spectatore? quis perduellis sub securi mediata non reprimit facinora? quis fur in compede & laqueo prædam circumspicit? cadit omnis audacia, mitescit feritas, subsidunt scelera, si ferrum, crucem, forcipes, candentes laminas, rotas, ignémve admoneris. & tanquam niues sole aut igne medio, ita omnis malitia, iudice, tortore, pœna sæuiente delinquit animo: aut tanquam ignis flumine Oceanóve proruente ardentes reprimit minas, irasque ponit, nec iam vltrà ignis: ita quantumuis immanis ferocitas, tormentis insurgentibus submittit animos, nec iam scelera

sunt:

sunt: & peccator tamen iudice imminente, tortoribus immanè sæuientibus, perennibus sæcùm vrentibus cinctus flammis, igneo miserando pręcipitio proximus, infelici ęternitate proposita, nullaque vel momenti vnius certitudine concessa, scelera sceleribus accumulat; facilemque illis porrigit dexteram momento fòrs pòst æternùm vrendam, cruciandam, nulla commiserationis, nulla in omnem æternitatem laxamenti spe concessa. at hæc peccatori eueniunt ob breuissimi temporis fruitionem, ob fugitiuarum oblectationum, momentanearum deliciarum, periturarumque opum tenuem moram. ita fugientibus, omnique vento ac sagitta pernicioribus æterna infortunatissimâ vicissitudine succedunt. vt meritò exclamet Augustinus: *Verè nimiùm miseranda & plangenda conditio est, vbi citò præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat.*

De honest. mulier. cap. 3.

sub momento enim, libidinis impetus transit, & permanet sine fine infelicis animæ opprobrium. Ita planè est. Momentanea delectatio quantis æternitatibus luitur? quantis tormentis exsoluitur? quantis ignibus expenditur? dura fatuaq; commutatio, momentanea æternis.

Quandocumque ergo voluptates, honores, opes prouocauerint, æternitatẽ admone, in hanc mentem oculosq; fige. prudenter Gregorius: *Quæ maior stultitia, quàm propter bonum momentaneum perdere bonum æternum? quid insanius, quàm propter modicam voluptatem carnis, æternis se obligare incendiis?* quantum malorum in vno scelere? momentanea voluptate, auroq; & perituris honoribus vinceris? æterna spoliaris gloria, voluptatibus, opibus æternis; ignibusque cruciaris æternis, opprobriis & egestate æterna. Societate deinde excluderis beatarum mentiũ æterna, fruitione diuinitatis æterna: dæmoni-

In Moralibus.

monibusq; in ignibus associaris æternùm. Fortiter in hanc sententiam Augustinus: *O quanta iniquitas, quanta peruersitas, vt animam quam Christus suo sacro sanguine redemit, luxuriosus quisque propter vnius momenti delectationem libidinis, diabolo pessimo inimico suo vendat ac tradat!* De honest. mulier. cap. 3.

Quàm grauis deinde iniuria à peccatis irrogetur Deo, serius inuestigator cogita. Sanguine ille scelera nostra luit, sanguine lauit, expiauit sanguine. quid, quòd etiam pascat sanguine, famemque sitimque leuet sanguine? ita prodigus sui, non corpori, non sanguini, non parcit animæ, vilis ipse sibi. Quasi cœlum sine peccatore sordeat, & indignetur solitarię gloriæ, socios asciscit. Deerant iusti, peccatores excludebat cœlũ. quid faceret mens pia felicitatis nostræ auida? quid faceret miseratio perdere nescia? quid ignara misereri iustitia? vtramque iunxit, cùm

vtram-

Vtramque sanguine suo expleuit. Hunc sanguinem non proculcat, quicumque grauiore se obstringit scelere? non contemnit, qui hic sanguine vetante, ibi peccato proritante, momentaneæ oblectationi sanguinem postponit? minor enim & inferior illi sanguis, & Christi sanguis, peccato est. nam si non vilior minorque, quid sequitur peccatum sanguine neglecto? non ille apud nos maior, cuius imperiis paremus, cuius famulatui subdimur, cui proni ancillamur? & non ille peccato famulatur, qui ad illius imperia facilis flectitur, qui monita obaudit, qui vocanti paret? qua ergo mente arbitraris Dominum, cùm videt sanguinem suum peccato posthaberi? tantumq; pretium cœlo terrisque infinitùm nobilius, præ momentaneis negligi?

nuitat peccatum, & animam ad se pellicit vana ostentatione, inani diuturnitatis spe, fallaci mora? at

clamat

clamat ex aduerso Christi sanguis, hiantiaque toto corpore vulnera. Quò æternùm moriture ruis? intuere pignora pro te pendentis Dei, clauos, flagra, lanceam, coronam spineam, sanguinem venis tanquam fluminũ ostiis fluentem, cælumque terramque, & quidquid orbe toto est rigantem. si hæc non explent barbarum & crudele pectus tuum, quid speras? explerent, si peccatis finem statueres. nunc cùm veteribus noua accumulas, quid aliud facis, quàm vt non saturatus vna cruce, vna morte, noua pares vulnera, clauos, crucem nouam? Et toties reus, toties Domini, Regis, Iudicis, Parentis, Dei interemptor, quid exspectas? si ad explendam iustitiam tam immane sæuiendum fuit in innoxio Christi Dei tui corpore; quibus tormentis domestica expiabis scelera? quibus ignibus Iustitiæ litabis?

Consule proinde tibi animæque, dum tempus est, dum permit-

tis

tit ætas. & vbicumque peccatum inuitat, vulnera oppone sanguinemque Christi tui. vbicumque te peccatum mendaci pellicit ore, vultu, fronte, genis, oculis; obtende crucem. adde, quidquid sceleribus est, momentanũ esse, quidquid in pœnis, ęternum: quidquid in illis, leue & fugienti simillimum esse; quidquid in tormentis, perennare. sanguis ergo te moueat & ęternitas, ne nocituris dedas manum. Nulla tanta peccati vis est, quam non de facili Christi tui crux repellat & ęternitas altiùs defixa menti. quocunque ergo peccato prouocante, quocunque alliciente, cœlum intuere, abdicationem ęternaturę glorię; infernum intuere, adiudicationem flammarum perennaturarum; terram intuere, & in ea de curce pendentem, crudeliterque lacerum Christum tuum corporis, sanguinis, animæque suę prodigum; teipsum intuere, fors patrandi criminis momento

mento rapiendum: cogita contigisse plurimis, posse & tibi. Sin restiteris, teque obduraueris aduersus illas Sirenum voces, pręmia cogita nullo fine ponenda, pœnas felici fuga ęternùm abactas; Christum beneuolentię dexteram protendentem, amplectentem, intimisque amoris nexibus sibi colligantem, adeoque totum se in te, teque in seipsum totum beata metamorphosi transmutantem.

CAPVT III.

PALATIA, AGRI, OPES. *Quantum ab his sperare debeas, quàm validè inniti, hic videbis. Disces momentum sæpè inter surgentia coelo tecta, & vilem interiacuisse cinerem. Vt vetus dictum sit, Campus vbi Troia fuit, veterisq; ramalia fagi: vbi regna, steriles auenæ; vbi hortorum pratorumq; amoena, macri nunc cespitis gleba. vbi*

vbi aurum & gemmæ, vix neglecti ramenta ferri. Disces dein dictum verè, Nihilo te opulentiorem excipiet terra, quàm à matris acceperat vtero. nudum hic te dederat, nudum illa excipiet, inuestem, inornatum, naufragum. Disces denique ab his vilibus perituris que ad cælorum magna verticem tollere, dignumque his sudorem spargere: quòd si qua maior etiam necessitas presserit, non inglorium sanguinem fundere tanquam semina, cælo, diuite sinu, reponendorum fructuum.

VAnitas vanitatum, & omnia vanitas. quid his imorimur? Intuere exitum; pœnitebit te horum. mors & æternitas, & alterius sæculi non moritura flammæ quid loquuntur? quæ si placent, aggredere sæculi huius vana. Iam res ipsæ quàm inanes? quàm omni meliore succo viduæ? quàm emedullatæ robore, neruis, adipe? quàm emar-

cidæ,

cidæ, exsuccidæ, sanguineque vitaque inanes? intuere singula. aurum & opes quid sunt? quid immania cœlo turgentia palatia, sudantibus marmoribus, rupium circumsecus crustis vestita? hic Numidico, Lesbio, Æthiopico, Cretico, Pontico; alibi Niliaco, Basaltico, Indico, Cycladico, Germanico, Belgico ludente marmore? quò mihi hæc maculosa varietas? quò Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta? quò segmina artifice desculpta manu? an magnum in marmore videri, qui in speculo, aut littore cum Poëta poteram, cùm placidum staret mare? quid si ex vna rupe varium stet marmor multarum onus nauium, aut mille boum imane plaustrum? adde ab obelisco Thebaico, Alexandrino, Sphinge, ab Ægyptiis Pyramidibus, adeoque Pyramides ipsas defatigato mari & fluminibus ab terrarum vltimis deportatas: adde porticus superstantibus

mutuo columnis, vario omnes marmore aut ære diuites: laquearia etiam auro densè non dicam tecta, sed celata, quasi in inuidiam & diuitiarũ contemptum, aut musiuo lassata opere, dum è versicoloribus lapidum frustis tanquã docto penicillo, vetera, nupera, nostraque referunt. Dum operosa & in picturæ modum variata circumlitio prætexitur.

Non istis olim variabant tecta figuris,
Cùm paries nullo crimine pictus erat.

Iam gradus quibus in superiora nitimur, audaci Dedalea fabricatos manu, tanquã torno ductos, sinuosis circumuolutionibus inerrantes, hic medio ludentes cylindro, ibi superbo margine auroq; grauido, alibi Polycletea, aut Phidiaca sectione in Onychino aut Carystico marmore ad miraculũ varios? quis è Thasio monstra marmore sub gradibus & columnis gementia, vt cœlorum sustẽtacula Atlantes credas.

das. ædium reliqua quis enarrabit? Et quò hæc domino suo? quò regna & prouinciæ, additusque ager agro? O vani! Campus vni domino qui populus cepit angustus est. ita nec prouinciarũ, ac ne regnorum quidẽ terminis cupiditas clauditur. vbicunq; dein amœnior locus, noua luxuriæ diuersoria excitamus, alibi imposita montibus in vastum terrarũ marisq; prospectũ; alibi ex plano in montiũ altitudinem deducimus. quid hortorũ nemorumq; referam lætos gratosque dominis suis in alienis errorib. ludos? quid superos inferosq; fontes? quid Arabiæ monstra, quã biberant aquam vomentia? quid rupes, speluncas, valles, montesq; locis non suis natos? quid in peregrino solo siluas, flumina, lacus? quid ad naturę inuidiam consitorũ nemorũ in mille figuras portẽtosam varietatem, & quidquid ars v''a luxuriæ laborauit? iam flores pomaq; ex alieno orbe in nostrũ traducta, quid

quid facient? nam quò mihi hęc? meliorémne possessorem suum statuent? aut non maiora cupere ab his discet quicunque hæc posside det? aut quid valetudini bonę, quid memoriæ, ingenio, iudicio, prudentiæ, constantiæ, fortitudini, castimonię ex his accessit vnquam? poculis aliquis addictior, crapulæ, incontinentię, superbiæ, iracundiæ: augustior accessit ager, siluæ non sponte natæ, torrentes insomni domino ducti, palatia quasi in naturæ contemptum, Ramnisco Mitreóve marmore strata, prouinciæ & regna, quidquid nullis accessionibus, non orbibus ipsis explenda cupiditas audeat vouere: quidquámne ebrietati, voluptatibus, arrogantiæ, auaritiæ decessit? aut quidquam continentię, modestię, liberalitati, prudentię accessit? detractum aliquid vitiis, accessit virtutibus? Possidet aliquis agrum mente non satis integra: additus alter restituit men-

tem

tem & hominem suum sibi? nunquam cucurbitæ naturam mutant, cingantur licet gemmis, vinciantur auro. tolerauit alter vitam pertenui casa spissatis ramalibus, aut fronde congesta, aut gregali tectorio aut nullo inducta, aut effossa quapiam rupe, aut exesæ arboris trunco: addita exin multorum morte prædia, &

Horrea fœcundis indeficientia mensis.

ciuicæque suburbanæque domus. tardóne insulsoque domino ingenium acuerunt, sapientiam docuerunt? nusquam cardui rosæ, betæ viola, quercus lauri, vrticæ lilia sunt. Pannis quisquis obsitus & pertenui sago, pane, & sale, modicoque lacte & aqua non vnum exegit annū; obuenit inexspectata hereditas, ampla & latè patens, quæ vrbes & prouincias secum traheret: hinc pro vili pallio purpura & gemmeæ torques, & vestiendis aulæa parietibus murice & auro

grauia, creuítne crescentibus ingenium opibus? nihilo meliorem facit asinum clitellæ adamantinæ, conchyliata strata, Phrygia, Ægyptia, aut Babylonica picta acu, villosa gausapa; quàm stramenta horreo delata, aut rustica depexa manu. Quid si accedant regna & imperia? an ex Neronibus, Caligulis, Heliogabalis, Vitelliis, Antoniis, Commodis, Fabricios, Curios, Cincinnatos, Fabios, Æmilios, Sciciones dabis? etiã Phocas post imperiũ Phocas est. & non ferè ignauissimis quibusque deterioribusq; obueniunt augustiores opes?

Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, spargitque manu
Munera cæcâ, peiora fouens;

Ita tamen vt spongias illos faciat postquam affatim biberint.

Iam, non extra hominem suum agri & horti, palatia & vrbes, prouinciæ & regna sunt? nisi quod ab his etiam deteriora disces.

Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitiæ molles.

Et dictum verè,

Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana petit.

Licentiæ enim materies, auaritiæ, astus, cupiditatis, opes sunt. à quibus prudentiam, continentiam, fortitudinem nemo didicit: didicit arrogantiam, molles animos, alienum torum: hausitque metus, diffidentię & æmulationis semina. Hinc illę voces,

Et me quem dudum non vlla iniecta mouebant
Tela, nec aduerso glomerati ex agmine Graij,
Nunc omnes terrent vmbræ, sonus excitat omnis
Suspensum, & pariter comitique onerique timentem.

Cùm illum, ante opes, non tela

 vibran-

vibrantia, non arietata inter se ag-
mina agminis densi, non vrbis im-
pulsæ fragor territaret, aut de sta-
tione moueret.

Quantos deinde, omni histo-
ria teste, vidimus regnorum acces-
sionibus è Curiis Nerones, ex Ale-
xandris Darios. nullos è Neroni-
bus & Dariis Curios aut Alexan-
dros factos; ita ferè cum potenti
crescunt adeoque nascuntur vitia
vt opibus congenita credas, fœ-
cundasque has vitiorum esse ma-
trices. Sanè egestati, vt volunta-
suppetat, negata sceleribus mate-
ria est.

Et tamen vt aliquid diuitiis con-
cesserimus, ac nescio quid illis fe-
licitatis inesse; quamdiu concess-
aut improbo labore partis fr-
mur? quis sæculum spondeat? qu-
medium? quis annos decem? qu-
vnum? quis mensem, adeoq-
diem? Et quæ hęc felicitas tam v-
lubili rotæ, tam incertæ insisten-
Quid, quòd nullo non temp-
moi

moriamur? quoties enim vitę pars
aliqua demitur, morimur; & tunc
etiam cùm crescimus, vita decre-
scit. Vt enim clepsydram non ex-
trema arena exhaurit, sed quid-
quid antè defluxit: ita vltima hora
qua esse desinimus, non sola mor-
tem facit; sed sola consummat.
nunc ad illam peruenimus, sed diu
venimus: ita dum viuimus mori-
mur, crescendo decrescimus, no-
uosque auctus noua comitatur de-
cessio, incrementis noua socian-
tur, decrementa paria, vt quantum
accedit, tantum ipso momento
recedat: nisi quòd propiores sem-
per termino simus. Nam licet ad
mortem extrema hora perueniat,
accedunt tamen omnes. hinc illud
est,

Viue memor leti. fugit hora. hoc
quod loquor inde est.

O inanes cogitationes nostræ!
quousque tam fragili felicitatem
metimur? viuimus. & immergi-
mur opibus vt æternùm possessuri:

Hic nullo fine beatus
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.

Ille adnectit veteribus opes nouas. & antè mors finem rebus, quàm cogitationibus facit. Etiam in ipsa morte, si quid alterius morte accesserit, lætabundi nuntia accipimus. ô stolidi! cui hæc accessio? an comites speras opes, & ne in comitatus eas, aurum paras? gemma fòrs cinget latus? hortíne, nemora, fontes, & seruorum agmina densabunt dominum? fallaces spes nostræ! nudi nascimur. Et mox regna nos non capiunt. nudi rapimur è medio magnarum cogitationum & moliminum. nudi sistimur iudici parcere in illa hora nescio: hodie, cras, incertum an hac hora. & tanquam æternaturo inhiamus auro. Nascimur, morimur, nulla aut diuitiarum aut prærogatiua generis, nec ab impari pendemus vbere: nisi quòd plurimùm diuite manant lacte, quæ paupe-

paupere teguntur panno. fouemur exinde pannis, cunis, fasciis, & quod infantiæ ac pueritiæ est, opum generisque ignari, pares decurrimus. nulli hic fastus. bullæ & aues, inequitatæ arundines, & nutricum genua quod discrimen dabunt? admouit mors iaculum, pares cadimus, tam vilibus tegendi quàm nati. intermedia tempora quanta sunt? quàm torrenti similia, fumo, vento, sagittę, nubibus?

Et hęc sunt illa magna. quę calcanda & premenda natura dedit, propter quę calcamur & premimur. propter quę nunquam pacem gerit ferrum. propter quę orbem totum cędes inambulant, nullaque crudelitas modum statuit, nulla nouit. propter quę occisarum gentium gloriosa scelera in triumphum ducimus, propter quę alterno natamus sanguine. hinc furta & rapinæ priuatim vetitę, publicè iubentur; & quę clàm

commissa publicè luenda sunt, laudamus palàm: quæ noxia & monstruosa à singulis, ea ab vniuersis facta prędicamus. Quid quòd & venales inuicem facti? primum enim summúmque quod quærimus, non quale est, sed quantum. Ad mercedẽ pij, ad mercedem impij. honesta, si qua spes lucri, sequimur: in contrarium transituri, si plus scelera promittant. etenim

Rem facias. rem
Si possis, rectè: si non, quocunque modo rem.

Et à prima iam tum ætate decantata hęc à nutricibus, inculcata à parentibus creuerunt nobiscum:

Quærenda pecunia primùm est
Virtus post nummos. De moribus vltima fiet
Quæstio. Quot pascit seruos, quot possidet agri
Iugera, quàm multa magnáque paropside coenat:
Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,

Tantum

Tantum habet & fidei.

Et non iam

Auro pulsa fides, auro venalia iura,

Aurum lex sequitur? mox sine lege pudor.

Vnde hæ frequentatæ non ab vno aut plebeiorum infimo voces,

Sine me vocari pessimum, vt diues vocer.

Non quæ & vnde; quid habeam tantùm roga.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.

addamus & illas, ne quid desit ad omnem fatuitatem:

Benè moritur, qui dum moritur lucrum facit.

Quid quòd ab opibus vnumquemque metiamur? hinc illa,

An diues, omnes quærimus: nemo, An bonus.

Vbique tanti quisque quantum habet fuit.

inops est, & angusta re familiari pauperem vitam degit: impru-

commissa publicè luenda sunt, laudamus palàm; quæ noxia & monstruosa à singulis, ea ab vniuersis facta prędicamus. Quid quòd & venales inuicem facti? primum enim summumque quod quærimus, non quale est, sed quantum. Ad mercedē pij, ad mercedem impij. honesta, si qua spes lucri, sequimur: in contrarium transituri, si plus scelera promittant. etenim

Rem facias. rem
Si possis, rectè: si non, quocunque modo rem.

Et à prima iam tum ætate decantata hęc à nutricibus, inculcata à parentibus creuerunt nobiscum:

Quærenda pecunia primùm est
Virtus post nummos. De moribus vltima fiet
Quæstio. Quot pascit seruos, quot possidet agri
Iugera, quàm multa magnaque paropside coenat:
Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,

Tantum

Tantum habet & fidei.

Et non iam

Auro pulsa fides, auro venalia iura,

Aurum lex sequitur? mox sine lege pudor.

Vnde hæ frequentatæ non ab vno aut plebeiorum infimo voces,

Sine me vocari pessimum, vt diues vocer.

Non quæ & vnde; quid habeam tantùm roga.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.

addamus & illas, ne quid desit ad omnem fatuitatem:

Benè moritur, qui dum moritur lucrum facit.

Quid quòd ab opibus vnumquemque metiamur? hinc illa,

An diues, omnes quærimus: nemò, An bonus.

Vbique tanti quisque quantum habet fuit.

inops est, & angusta re familiari pauperem vitam degit: impru-

commiſſa publicè luenda ſunt, laudamus palàm: quæ noxia & monſtruoſa à ſingulis, ea ab vniuerſis facta prędicamus. Quid quòd & venales inuicem facti? primum enim ſummúmque quod quærimus, non quale eſt, ſed quantum. Ad mercedē pij, ad mercedem impij. honeſta, ſi qua ſpes lucri, ſequimur: in contrarium tranſituri, ſi plus ſcelera promittant. etenim

Rem facias. rem
Si poſsis, rectè: ſi non, quocunque modo rem.

Et à prima iam tum ætate decantata hęc à nutricibus, inculcata à parentibus creuerunt nobiſcum:

Quærenda pecunia primùm eſt
Virtus poſt nummos. De moribus vltima fiet
Quæſtio. Quot paſcit ſeruos, quot poſsidet agri
Iugera, quàm multa magnáque paropſide coenat:
Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,

Tantum

Tantum habet & fidei.

Et non iam

Auro pulsa fides, auro venalia iura,

Aurum lex sequitur? mox sine lege pudor.

Vnde hæ frequentatæ non ab vno aut plebeiorum infimo voces,

Sine me vocari pessimum, vt diues vocer.

Non quæ & vnde; quid habeam tantùm roga.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.

addamus & illas, ne quid desit ad omnem fatuitatem:

Benè moritur, qui dum moritur lucrum facit.

Quid quòd ab opibus vnumquemque metiamur? hinc illa,

An diues, omnes quærimus: nemo, An bonus.

Vbique tanti quisque quantum habet fuit.

inops est, & angusta re familiari pauperem vitam degit: impru-

commissa publicè luenda sunt, laudamus palàm: quæ noxia & monstruosá à singulis, ea ab vniuersis facta prędicamus. Quid quòd & venales inuicem facti? primum enim summúmque quod quærimus, non quale est, sed quantum. Ad mercedẽ pij, ad mercedem impij. honesta, si qua spes lucri, sequimur: in contrarium transituri, si plus scelera promittant. etenim

Rem facias. rem
Si possis, rectè: si non, quocunque modo rem.

Et à prima iam tum ætate decantata hęc à nutricibus, inculcata à parentibus creuerunt nobiscum:

Quærenda pecunia primùm est
Virtus post nummos. De moribus vltima fiet
Quæstio. Quot pascit seruos, quot possidet agri
Iugera, quàm multa magnáque paropside coenat:
Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,

Tantum

Tantum habet & fidei.

Et non iam

Auro pulsa fides, auro venalia iura,

Aurum lex sequitur? mox sine lege pudor.

Vnde hæ frequentatæ non ab vno aut plebeiorum infimo voces,

Sine me vocari pessimum, vt diues vocer.

Non quæ & vnde; quid habeam tantùm roga.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.

addamus & illas, ne quid desit ad omnem fatuitatem:

Benè moritur, qui dum moritur lucrum facit.

Quid quòd ab opibus vnumquemque metiamur? hinc illa,

An diues, omnes quærimus: nemo, An bonus.

Vbique tanti quisque quantum habet fuit.

inops est, & angusta re familiari pauperem vitam degit: impru-

Hic nullo fine beatus
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.

Ille aduectit veteribus opes nouas. & antè mors finem rebus, quàm cogitationibus facit. Etiam in ipsa morte, si quid alterius morte accesserit, lætabundi nuntia accipimus. ô stolidi! cui hæc accessio? an comites speras opes, & ne in comitatus eas, aurum paras? gemma fòrs cinget latus? hortíne, nemora, fontes, & seruorum agmina densabunt dominum? fallaces spes nostræ! nudi nascimur. Et mox regna nos non capiunt. nudi rapimur è medio magnarum cogitationum & moliminum. nudi sistimur iudici parcere in illa hora nescio: hodie, cras, incertum an hac hora. & tanquam æternaturo inhiamus auro. Nascimur, morimur, nulla aut diuitiarum aut prærogatiua generis, nec ab impari pendemus vbere: nisi quòd plurimùm diuite manant lacte, quæ paupe-

parpere teguntur panno. fouemur exinde pannis, cunis, fasciis, & quod infantiæ ac pueritiæ est, opum generisque ignari, pares decurrimus. nulli hic fastus. bullæ & aues, inequitatæ arundines, & nutricum genua quod discrimen dabunt? admouit mors iaculum, pares cadimus, tam vilibus tegendi quàm nati. intermedia tempora quanta sunt? quàm torrenti similia, fumo, vento, sagittę, nubibus?

Et hęc sunt illa magna. quę calcanda & premenda natura dedit, propter quę calcamur & premimur. propter quę nunquam pacem gerit ferrum. propter quę orbem totum cędes inambulant, nullaque crudelitas modum statuit, nulla nouit. propter quę occisarum gentium gloriosa scelera in triumphum ducimus, propter quę alterno natamus sanguine. hinc furta & rapinæ priuatim vetitę, publicè iubentur; & quę clàm

Tantum habet & fidei.

Et non iam

Auro pulsa fides, auro venalia iura,

Aurum lex sequitur? mox sine lege pudor.

Vnde hæ frequentatæ non ab vno aut plebeiorum infimo voces,

Sine me vocari pessimum, vt diues vocer.

Non quæ & vnde; quid habeam tantùm roga.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.

addamus & illas, ne quid desit ad omnem fatuitatem:

Benè moritur, qui dum moritur lucrum facit.

Quid quòd ab opibus vnumquemque metiamur? hinc illa,

An diues, omnes quærimus: nemo, An bonus.

Vbique tanti quisque quantum habet fuit.

inops est, & angusta re familiari pauperem vitam degit: impru-

dens est & ignarus humanarum rerum. accesserunt opes, quocunque Oceano, quacumq; via delatę, ęqua iniqua nihil admodum interest; momento prudens est, momento acclamant

Euge, omnes. omnes benè mira eritis res.

Et ipse iam diues

Aspice & hac, si fortè aliquid decoctius exit.

Ita momēto nobili metamorphosi è fatuo sapiens factus est.

Omnis enim res

Virtus, fama, decus, diuina humanaque pulchris

Diuitijs parent: quas qui construxerit, ille

Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & Rex,

Et quidquid volet.

Nec quenquam reperies,

Lusco qui possit dicere, Lusce.

Neminem qui audeat ne in amici quidem aurem:

Dicisque faciesque quod ipse

Non

Non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes.

Vno contrà ore laudant omnes, ab vnius antè stolidi voce pendet turba. & vbicunq; lucri spes, eunt hę voces ad gratiam & aures compositę;

Nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo, fortunatáque fauilla.
Nascentur violæ!

Quis tantis clamoribus tanquam faustis acclamationibus exsurdato salubria insusurret verba? aut quis audiat monentem? imò quis non rideat. Et hæc fatuitas non est? non extremę hęc dementiæ, signa notissima sunt? nam quid interest inter hanc insaniam & eam quę à medicis curatur? nisi quòd hæc morbo laborat, illa fatuis opinionibus; altera furoris caussas suxit ex ægritudine, altera animi inualitudo est, eo infelicior, quo minùs curationem admittit. nam illam medicam etiam vi admota curamus,

&nolenti nigram bilem ſubducimus: hęc monitis præceptisque curanda eſt. Quæ ſi noſter æger non admittit, fruſtra medicationi inſudamus. Maximè cùm totis oſtiis admittit laudatores, non exclamet,

Egregium cùm me vicinia dicat,
Non credam?

Et huic ſanè fruſtra ex aduerſo inclames,

Nequidquam populo bibulas donaueris aures.
Tecum habita, vt noris quàm ſit tibi curta ſupellex.

Nam cùm ex opibus virtutem videamus metiri, quid ſperes? ô fatui! quouſque illam auro penſamus? an etiam qui pedibus æger eſt, qui oculorum altero orbatus, quique in ſolidum: obuenientibus diuitiis lumen recipiet, valebit pedibus? nam ſi ingenium & ſapientiam, cur non magis valetudinem bonam commenſuramus opibus? Stulti, ſi non videmus

nullis externarum rerum accessionibus, animo quidquam posse accedere: nisi vt ab his discat plura appetere, maioreque quàm antè tenebatur, prematur egestate. Ita post Darium & Indos pauperior Alexander est, scrutatur maria ignota, in Oceanum classes mittit nouos orbes piscaturus: vt iam quod naturæ satis est, homini non sit: cùm inuentus sit qui concupisceret aliquid post omnia. Et ille modò vnius anguli nec magni dominus, post Lacedęmona & Athenas, Græciamque seruire iussam, Europæis primùm cladibus, inde orbis totius eruditus, de tantis terrarum finibus per suum nunc rediturus, qui per alienum iuerat orbem, tristis est & ingemiscit super angustis naturę terminis: vt videas maiorem etiam cupiditatem regna accendere, crescereque ex copia desiderium. vis caussam? plus incipit habere posse qui plus habet.

Et confer inter se pauperem & diuitem. intuere vultus. minus videbis sollicitudinis in illius vultu, minus in fronte rugarum, minus altarum cogitationum. hinc sæpiùs & sinceriùs pauper ridet. nullæ enim curæ torquent animum. quòd si quæ incidant, instar nubium leues transeunt. diuitum ferè hilaritas ficta est, grauisque & suppurata tristitia. eoque non raró grauior, quo frequenter non licet palàm esse miseros: sed inter ærumnas cor exedentes mentiendus vultus est, oreque oculisque ridentibus concoquenda infelicitas est: & cùm damna acceperis, lucra mentienda sunt. vt non immeritò Lyricus pro paupere cecinisse videatur,

Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat.

Nec minùs verè diuiti,

Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui

Sem-

Semper in augenda festinat & obruitur re.

Subduc te his opibus anime. quid times? paupertatem? at pauper

Non est, cui rerum suppetit vsus.

Quid hæres? & morosiores anxius voluis cogitationes?

I bone quò virtus tua te vocat, i pede fausto

Grandia laturus meritorum præmia. quid stas?

Non potes? eripe te. vasáque aliquando collige. nimis multū temporis sparsimus, nimis in hoc freto iactamur. moriamur in portu. nemo huic Neptuno securus fidit. perimit dum ludit: nemo huic alto se tutò credidit. vbi à terra te subduxeris, fluctus te manent & tempestas sęua. quoq; magis prouectus fueris, eo sæuior im̄inet. Contemne has opes sperantibus meliores quàm assecutis? Si quid enim in illis esset solidi, aliquando implerēt? nunc haurientiū sitim concitant,

nec cupiditati terminus est. Congerantur in te quidquid Claudij Narcissus, Neronis Massa, Domitiani Parthenius possederunt: vltra Salomonis thesauros fortuna te prouehat, & eò te deliciarum & opum perducat, vt terram marmoribus, auro laquearia parietesque abscondas, & non tantùm habere tibi liceat, sed calcare diuitias: accedant statuæ ac picturę, & quicquid ars vlla luxurię laborauit: maiora cupere ab his disces. Immensum enim opinio desiderat, cùm naturæ desideria finita sint. atque hinc vnus

Ista sibi introrsum & sub lingua immurmurat, O, si
Ebullet patrui præclarum funus, & ô, si
Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro Hercule!

nec minùs alter,

O, si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum?

O, si

O, si vrnam argenti fors quis mihi monstret?

Addam ego. Verùm quis scit an non hic dies in medio diuitum harum cogitationum vltimus sit? sanè vt non sit, propè ab vltimo est, vt benè Lyricus,

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

& eleganter in re nostra alibi.

Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?

Et nos interim vetera nouis cumulamus, tanquam semper victuri. Permitterem, si meliorem diuitiæ facerent: faciunt deteriorem, cùm explicatam secum omnium scelerum materiam trahant. Benè Phocion, roganti quid sibi soli auri misisset talenta centum: cùm Alexander reddidisset, vnum se illum inter Athenienses bonum virum iudicasse:

Cur tua plus laudes, cumeris granaria nostris?
Vt tibi si sit opus liquidi non amplius vrna
Vel cyatho: & dicas, Magno de flumine mallem,
Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere.

cecinit eleganter & verè, nec minùs acutè,

Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quàm meus.

Neque interim vniuersas opes tollo, sed cum Poëta

Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam.
In quantum sitis atque fames & frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt antè penates.
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit.

Nec

Nec Croesi fortuna vnquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narcissi.

Tacerem, si has sęculi opes non sequerētur pœnitenda. At illæ sunt propter quas ignibus plurimùm addicimur nunquam morituris, propter quas sudamus, noctes insomnes ducims, vitam erogamus. illę sunt propter quas stabimus tremuli, conscientia pulsante, dęmone minitante, Angelo accusante, sociis detestantibus, iudice damnante. Quò mihi tunc argenti aurique talenta in sęcula seposita? abierunt. Quid additi nemoribus colles, propugnacula fluminibus, vineta pascuis? fuerunt. Quid palatia palatiis inędificata? quid marmoribus superstantia marmora? transierunt. quid hortorum fontiumque ludi? quid amicorum & famulorum exercitus? perierunt. Et non quidquid hic illustre, magnum, vanum, in quo prima quęque

nec cupiditati terminus est. Congerantur in te quidquid Claudij Narcissus, Neronis Massa, Domitiani Parthenius possederunt: vltra Salomonis thesauros fortuna te prouehat, & eò te deliciarum & opum perducat, vt terram marmoribus, auro laquearia parietesque abscondas, & non tantùm habere tibi liceat, sed calcare diuitias: accedant statuæ ac picturę, & quicquid ars vlla luxurię laborauit: maiora cupere ab his disces. Immensum enim opinio desiderat, cùm naturæ desideria finita sint. atque hinc vnus

Ista sibi introrsu-
immurm-
Ebulle-

le-

O, si

bi nonstres?
iam ego. Verum ...
hic dies in ...
cogitationem ...
ut non sit, ...
benè Lyricus,
Omnem crede diem tibi ...
supremum.
eleganter in se ...
Quid vis ...
quid te ...
Saltibus ...
orcus
Grandia ...

ec
a
n
it
n
s,
n-
is.
re-
no-
nte,
m-

ar-
ra
ron
um &
erun
e, ma
ma quo
qu

nec cupiditati terminus eſt. Congerantur in te quidquid Claudij Narciſſus, Neronis Maſſa, Domitiani Parthenius poſſederunt: vltra Salomonis theſauros fortuna tę prouehat, & eò te deliciarum & opum perducat, vt terram marmoribus, auro laquearia parieteſq́ue abſcondas, & non tantùm habere tibi liceat, ſed calcare diuitias: accedant ſtatuæ ac picturę, & quicquid ars vlla luxurię laborauit: maiora cupere ab his diſces. Immenſum enim opinio deſiderat, cùm naturæ deſideria finita ſint. atque hinc vnus

Iſta ſibi introrſum & ſub
immurmurat, O, ſi
Ebullet patrui pr
& ô, ſi
Sub raſtro c
ria, d

nec min

), si vrnam argenti fors quis mihi monstret?
dam ego. Verùm quis scit an
n hîc dies in medio diuitum ha-
ncogitationum vltimus sit? sa-
vt non sit, propè ab vltimo est.
benè Lyricus,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
eleganter in re nostra alibi.
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit orcus
Grandia cum paruis, non exorabi[illegible]o?
F[illegible] im vetere [illegible] nouis cu-
[illegible] iam [illegible] cturi.
[illegible] i m[illegible] itiæ
[illegible] nt [illegible] ùm
[illegible] le-
[illegible] io-
[illegible] ni-
[illegible]

nec cupiditati terminus est. Congerantur in te quidquid Claudij Narcissus, Neronis Massa, Domitiani Parthenius possederunt: vltra Salomonis thesauros fortuna te prouehat, & eò te deliciarum & opum perducat, vt terram marmoribus, auro laquearia parietesque abscondas, & non tantùm habere tibi liceat, sed calcare diuitias: accedant statuæ ac picturę, & quicquid ars vlla luxurię laborauit: maiora cupere ab his disces. Immensum enim opinio desiderat, cùm naturæ desideria finita sint, atque hinc vnus

Ista sibi introrsum & sub
immurmurat, O, si
Ebullet patrui pr
& ô, si
Sub rastro c
ria, d

nec min

), si vrnam argentifòrs quis mihi monstret?
dam ego. Verùm quis scit an
n hic dies in medio diuitum ha-
ncogitationum vltimus sit? sa-
vt non sit, propè ab vltimo est.
benè Lyricus,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
elegantet in re nostra alibi.
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit orcus
Grandia cum paruis, non exorabi[...]o?
F[...] im vetera nouis cu-
[...] iam [...] icturi.
[...] si m[...] itia
[...] nt [...] ùm
[...] ele-
[...] ho-
[...] ni-
[...] n-
[...] n-
[...] 1-

nec cupiditati terminus est. Congerantur in te quidquid Claudij Narcissus, Neronis Massa, Domitiani Parthenius possederunt: vltra Salomonis thesauros fortuna te prouehat, & eò te deliciarum & opum perducat, vt terram marmoribus, auro laquearia parietesque abscondas, & non tantùm habere tibi liceat, sed calcare diuitias: accedant statuæ ac picturę, & quicquid ars vlla luxurię laborauit: maiora cupere ab his disces. Immensum enim opinio desiderat, cùm naturæ desideria finita sint. atque hinc vnus

Ista sibi introrsum & sub lingua
immurmurat, O, si
Ebullet patrui præclarum funus,
& ô, si
Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro Hercule!

nec minùs alter,

O, si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum?

O, si

O, si vrnam argenti fors quis mihi monstret?

Addam ego. Verùm quis scit an non hic dies in medio diuitum harum cogitationum vltimus sit? sanè vt non sit, propè ab vltimo est. vt benè Lyricus,

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

& eleganter in re nostra alibi.

Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?

Et nos interim vetera nouis cumulamus, tanquam semper victuri. Permitterem, si meliorem diuitiæ facerent: faciunt deteriorem, cùm explicatam secum omnium scelerum materiam trahant. Benè Phocion, roganti quid sibi soli auri misisset talenta centum: cûm Alexander reddidisset, vnum se illum inter Athenienses bonum virum iudicasse:

dicasse; respondisse narratur, Permitte me in posterum bonum virum esse; reddiditque talenta. bene Diogenes, In opulenta domo locum virtuti deesse. bene Socrates, Aureum diues mancipium est. &, Habentur à diuitiis diuites, non habent. vt enim febres hominem, sic diuitiæ tenent.

Quòd si propiùs etiam aurum intueamur, quid illo fœdius, quamdiu mersum & inuolutum cœno suo latet? quid obscurius, quando per longissimorum cuniculorum tenebras educitur? quid dum à fæce sua separatur, informius? opifices intueamur, quorum manibus steriles hę terræ glebæ perpurgantur. videbis quanta fuligine oblinantur. iam terra ipsa quanta cura aurum omne abscondit? nos illud in lucem efferimus, nos periculorum tam multiplicium caussas & instrumenta, deiecto terrarũ pondere, eruimus; nec erubescimus

sum-

summa habere, quæ fuerunt terrarum infima.

Quòd si in gloriam, ituramque in posteros, adeoque æternaturam famam oculos conieceris, maior à contemptis quàm cumulatis opibus gloria venit. Non omne potentissimorum quorumcunq; argentum aurumque millies conflatum est? Tuberonis interim, Curij, Fabricij fictilia omnibus sæculis viuent. Iam quotusquisque non præferat Heliogabalis Scipionem, Regulum, Menenium, quibus populus Romanus dotem, colonum, funeraria dedit? Et quid refert quantum habeas, modò naturam paucis explendam dimittas pacatam.

Vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viuenti, iugera centum, an
Mille aret. at suaue est ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo nobis tantumdem haurire relinquas,

Cur

Cur tua plus laudes, cumeris granaria nostris?
Vt tibi si sit opus liquidi non amplius vrna
Vel cyatho: & dicas, Magno de flumine mallem,
Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere.

cecinit eleganter & verè, nec minùs acutè,

Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quàm meus.

Neque interim vniuersas opes tollo. sed cum Poëta

Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam.
In quantum sitis atque fames & frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt antè penates.
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit.

Nec

Nec Croesi fortuna vnquam, nec
Persica regna
Sufficient animo, nec diuitia
Narcissi.

Tacerem, si has sęculi opes non sequerētur pœnitenda. At illæ sunt propter quas ignibus plurimùm addicimur nunquam morituris, propter quas sudamus, noctes insomnes ducims, vitam erogamus. illę sunt propter quas stabimus tremuli, conscientia pulsante, dęmone minitante, Angelo accusante, sociis detestantibus, iudice damnante. Quò mihi tunc argenti auríque talenta in sęcula seposita? abierunt. Quid additi nemoribus colles, propugnacula fluminibus, vineta pascuis? fuerunt. Quid palatia palatiis inędificata? quid marmoribus superstantia marmora? transierunt. quid hortorum fontiumque ludi? quid amicorum & famulorum exercitus? perierunt. Et non quidquid hic illustre, magnum, vanum, in quo prima quęque

quę ingenia luserunt ad miraculum, fuit, cùm essent? Quare tu cogita præter animum nihil hic esse magnum. Cui magno nihil magnum est extra conditorem suum Deum. hunc imitare, sequere. an fòrs pudeat Deum sequi? intuere, quanto hic auro, gemmis, purpura circumfulserit, quanta nemora, hortos, agros, fontes, flumina, maria numerauerit, quàm laxa lataque terrarum spatia occupauerit, quot horrea cellasque impleuerit, quantum auri argentique coaceruauerit, quantum gemmarum piscatu ceperit, quantum prouinciarum, regnorum, opum possederit. Sin spreuisse illa & tantum-non pedibus calcasse, ac paupertatem delegisse videris; quid hæres in delectu? melius esse debuit quod delegit Deus, qui errare, qui falli in delectu non potest; homo potest, & plurimùm solet. deteriora ergo Deus non delegit. humani ingenij delectus hic est, qui rerum igno-

ignoratione labi solet. ignoratio in Deo nulla est. meliora proinde elegit Deus, tutiora, certiora, minusque pœnitenda. imitare. Deus delectus huius dux & comes est. Quid dubitas Deum sequi? errare non potes. opulentis, auroq; gemmisque suis grauidis vestigiis insistis? errare potes, & errore errare ęterno. in diuinis semitis täto ductore stratis, tanto prelibatis, nullus error ludere potest. Quid hæres? certa præpone dubiis. nam & incertorum in hoc delectu ductuque ingens periculum, nec reparanda damna sunt; maximè vbi æternitas in medio est, vbi de pereñitate delectus est. quid times? non delegit has arentes ęstuq; geluq; torridas vias Deus solus tenellæ virgines etiam ante ingressum alterius ętatis, pueriq;, ingentibus easdē animis ingressi, à diuitiarum contemptu iter sibi strauerūt ad cœlorum prima, ad famam in omnem ęternitatem ituram.

Sin obdurare pergis, & graue est tibi vel lento sequi gradu, tantis passibus ausuque ad summa properantes: audi saltem monentem Senecam densa etiamtum gentilitia errorum nube tectum, & ad Deum te ducentem,

Aude, hospes, contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo.

Nemo alius est Deo dignus quàm qui opes contempsit. Potuit aliquid fortius è Christiana penu? aut potentius emitti iaculum è Christiana pharetra? potuit ad Euangelicorum consiliorum adyta propiùs accedere? Indigni ergo Deo Seneca iudice qui opibus inuigilant parandis, nulla copia possessorem suum saturantibus, qui opibus incubant seruandis, qui prudentiam virtutesque reliquas metiuntur auro, qui felicitatem voluptatemque diuitiis ęstimant: cùm solos Deo dignos diuitiarum contemptores statuat Seneca. pergit deinde ami-

cum

cùm monere: *Subduc ceruicem iugo. semel illam incidi, quàm semper premi satius est. Si te ad priuata retuleris, minora erunt omnia, sed affatim implebunt. ac nunc plurima & vndiq; ingesta non satiant. vtrùm autem mauis ex inopia saturitatem, an ex copia famem?* Ita fit. plurimos dabo in paupertate saturos, nec vltrà desiderantes: raros aut nullos reperies in opibus. audi eundem. *Ille ingentis animi est, qui diuitias circumfusas sibi, multum diuque miratus quòd ad se venerint, ridet, suásque audit magis quàm sentit. multum enim, non corrumpi diuitiarum contubernio. magnus ille est qui in diuitiis pauper est; sed securior qui caret diuitiis.* Hanc securitatem plerique abitrantur à solo Euangelio diuitiarum contemptui concessam; & eandem à Philosophi mente videmus. adiungamus alterum: *Is maximè diuitiis fruitur, qui minimè diuitiis eget: qui eget, timet pro illis. Nemo autem sollicito bono fruitur.*

Adamus Stoico Epicurum, quo minùs pudeat discere & imitari, pudeatque non sequi voluptatis magistrum in diuitiarum area, voluptatis arena. *Si vis diuitem facere non pecuniæ adijciendum, sed cupitatibus detrahendum est.* Discamus his magistris, quàm iucundum sit, nihil poscere; quàm magnificum, plenum esse, nec ex fortuna pendere: sed se sibi fortunam suam statuere. quãto enim gloriosius est à se petere quod satis sit, quam à fortuna; tanto vilius dubia illius exspectare & fortuita dona. nam vt quàm largissimè infuderit, non hic fors vltimus dies erit? & vt non sit, propè tamen ab vltimo. Pergit Epicurus. *Multis parasse diuitias non finis miseriarum, sed mutatio fuit.* Vt enim nihil differt, ægrum in ligneo, an in eburneo, & aureo colloces lecto; quocunque enim illum transtuleris, morbum suum secum trahit; ita nihil interest, æger animus in hoc an in illo opum augmen

augmento constituatur. Malum suum ipsum sequetur: à quo illum diuitiarum aut accessio aut appetentia non liberabit; liberabit, si illas contempserit, si calcare didicerit. Magnam enim talis morbi partem sustulerit. Ferè namque ægritudinum caussa opes sunt, à quibus ingentia manant animi vulnera, & quæ non extremam cutem, sed præcordia feriunt & depascuntur intima. Ex his

Liuor tabificum malis venenum,
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.

Ex his sunt qui

Sollicitant remis freta cæca, ruuntque
In ferrum: penetrant aulas & limina Regum.
Hic petit excidiis vrbem miserosque penates,
Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro:
Condit opes alius, defossoque incubat auro,

Exilioque domos & dulcia limina mutat,
Atque alio patriam quærit sub sole iacentem.

Intuere deinde vultus talium semper attonitos, inter spem metumque varios, inter sollicitas cupiditates & amittendi timorẽ dubios. Quantò certiùs securiusque viuunt, quos nulla auri aut parandi auiditas, aut amittendi metus vrget? quàm placidos dies ducunt, quàm pacatas noctes? & intuere vultus eorum, qui securitatẽ mentisque tranquillitatem ex valido opum contemptu natam, non ab Epicuro aut Stoico, sed ab Euangelio didicerunt. Vide, quàm læto supercilio, quàm exporrecta fronte, quâm ridentibus genis, non dicam abeuntes opes dimiserint, sed in sinum prouolantes, & importunè se ingerentes repulerint: possessis etiam se exuentes, quò expeditiores forent ad destinatam æternitatis metam; ad quam nemo au-

rum

rum, gemmas, aut opes tulit. *Sicut enim egressus est* diues *nudus de vtero matris suæ, sic reuertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic reuertetur. Quid ergo prodest ei quòd laborauerit in ventum?* Bene in hanc rem Poëta: Eccle-siastes. cap. 5.

Sed cuius votis modò non suffecerat aurum,
Quod Tagus & rutila voluit Pactolus arena,
Frigida sufficiet velantes inguina panni,

vbi mors accesserit, & nunquam saturando iaculo diuitem suum confixerit. nam quid aliud in potentissimo quoq; speres quàm tenuem pannum, audeo, & vilem, cadaueri integendo, terræque, è qua & in quam nati sumus, committendo? Cur igitur superuacuis oneramur? non promptiores sumus onere discusso? aut sub ingeniti sarcina gementibus leuius iter

 est?

aut fòrs aliquādo finis & terminus cupiditati est? bene Stoicus noster: *Qualis series caussarū ex quibus nascitur fatū, talis est cupiditatū, altera ex fine alterius nascitur.* Seca, si victoriā cogitas; siste si pacem, si salutem amas. monet nos Gentium
2. Tim. 6 Doctor: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationē & in laqueū diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergūt homines in interitū & perditionem. Radix enim omnium*
Iacob. 5. *malorū est cupiditas.* Fortius etiam intonat Iacobus: *Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miseriis vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum æruginauit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.* Ego hęc si dicerem, quantis in me animis exsurgerent diuites, & sæculi huius potentes? Apostoli verba sunt. Mentiri non didicit, fallere

nescit. Discute proinde seruis indagator moniti huis verba. Quid si accesserit Dominus non iam interminator, sed sponsor? *Nemo est qui reliquerit domum, aut agros propter me, qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, & in seculo futuro vitam æternam.* Etiam præmia Christiano, & centenarium fœnus, centenarias vsuras, & nullo fine terminandas, beataque æternitate concludendas videmus; & inhiamus auro? nec calcamus opes antequam ab iisdem proteramur? Audet sine Euangelio, sine interminatione sequuturæ mortis, sine metu ignis æterni, sine sponsione remunerationis in omne æuum perennaturæ, Epicurus è voluptuaria cathedra, Seneca è Stoica disciplina opes contemnere, & Christianus post illa diuitiis incumbet? ætatisque partem bonam, non & maximam, impendet illi? illi vota, illi fors etiam cadent lacrymæ, & altè ducta suspiria

insomnes dabunt noctes? nimirum

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris;

At Deo virtuteq; sceleribus amissa, vix etiamdum

Vexamus oculos humore coacto.

Et ridet Epicurus, ridet Stoicus, & indignos iudicant Deo diuitiarum amatores. & Christianus, qui philosophos tam altè sine præmio cinctos, tam Christianè sine futurorum spe aut metu palliatos videt, industriam suam omnem, ingenium omne erogabit auro? non & anteponet Deo suo, vt iam aurum illi Deus? nam quis non de prærogatiua censeat illi cui plus vigilatur, plus laboratur, cui & profusior profluit sudor, & sollicitudines eunt, spesque metusque ampliores? cui dierum pars maxima conceditur, noctiū maxima? non, cui plus vltronei obsequij, plus etiam venerationis damus? cuique plus spontanei largimur laboris, plus

plus etiam amoris? obsequia namque laboresque sponte impensi, venerationis amorisque certissima testatio sunt. Qui ergo validiùs parandis incumbit opibus, auroque corradendo quàm Deo, nō ille tibi auro postponit Deum? nam quem quisque censeat serui dominum? non cui plus ille sudat, alget, æstuat? cui plus operæ redit in orbem? cui famulatur proniùs certiusque? eadem de auro Deoq; cogita. Vide deinde quàm indignum, aurum præferri Deo, terræ aliquam metallicam egeriem conditori factorique suo Deo. Et talem quis dignum arbitrabitur Deo, aut sponsionibus illius æternis, cui omnis de opibus currit labor: cui nullus, aut sanè nō nisi postremus, Deo manat sudor? è signo rem metire, è militari tessera militem. ita olim hederatum esse, Libero Patri litasse; populum aut oleastrū aut apium capite prætulisse, Herculi se sacrasse; spicis coronatum,

Isidi se dicasse fuit. Nec vllam tunc gratiam floris, nullam lętitiam frondis, nullum aut cespitem, aut palmitem non alicui capiti inuenies consecratum. Ita singula propè, facta fuerunt signa sacratioris alicuius dicationis.

Post Euangelium verò vulgatum, nullum veræ virtutis & cęlestis semitæ indicium certius, quàm opes contempsisse, non habitas nunquã ambiuisse, concessas spreuisse, vltrò oblatas neglexisse, denique totum se illis Christi exemplo exuisse; qui se cœlorum opibus exuerat, vt nos, post diuitiarum illecebras sæculi huius contemptum, illis, meliore iam sæculo, felici demutatione indueret. Quē si ductorem monitoremque pigeat in illarum contemptu sequi, quid reliquum erit nisi vt excludamur cœlestium possessione spretarum opum præmio? nam quid sperem à remuneratore Deo, si contemnere recusem illo duce in salutem,

quod

quod & prior ille delegit in exemplum, delegit in sequelam; & Philosophi etiã affectauerunt siue pro gloria in famę & prudentię ostentationem, siue pro commoditate in quietem, siue pro solidæ voluptatis fruitione in documentum. Et sanè quid responsuri sumus in die Domini magno, si tantum nos pigeat erogare pro vero & æterno, quantum illos non pœnituit pro temporario? aut non erubescat Christianus, si ab Epicuro & Stoico in diuitiarum vocetur contemptũ tanquam ex æquo, Christo in primis præeunte, ducente, & de æterna præmiatione spondente? magis etiam illo iudice, cuius iudiciũ in suos non in compede aut pileo vertitur, sed in ęternitate pœnę aut salutis. cuius seueritati declinãdæ, aut liberalitati consequendæ, quid magnum aut asperum, quod non lubentes hilaresq; amplectamur? maximè illo de conditionum in se expertarũ, calcatorumq; vestigiorũ

similitudine in contemptum diuitiarum prouocante, sub certissimis sponsionibus retributionis æternæ?

Capvt IV.

HONORES. *Veros sectari hic assuesces, cùm intutam sæculi dignitatum videris possessionem, infidas sponsiones, infames exitus, & sanguine plurimùm nobilitatos. ita facilis ex alto lapsus, certior in plano statio est. Et celsa cùm ruinam ferè minentur, tum rarior ex humili casus est. è quo, siccis oculis, quisquis stetit, insanos per prærupta reptantiũ risit conatus præcipitio proximos, & infelici plurimùm fine funestandos. Ille felix cuius omnis sudor cœlo fluxit, æterna dignus gloria: solasque cælestes circumspexit dignitates, quibus natus; contempsit reliquas; risitque inanes cogitationes magna in perituris sperantium, cùm possent satiari æternis.*

DEscendamus ad Principum aulas, ad honorum & dignitatum fastigia, ad illa sæculi prima & maxima. O vanitas! quousque ludis in humanis? ex ingenti ambientium turba, quanti fruuntur optatis, votaque referunt saturata rebus? non vnus aut alter è millibus? quibus æmulationum & odiorum fluminibus natent reliqui, quis ignorat? & mentimur interim beneuolentiam, cùm sub amici pallio latent hostes, sub congratulantium exercitu inuidentię agmina, in ridente vultu liuentia corda, in applausu & laude Medeæa vota. quàm enim magnus admirantium & plaudentium, tam magnus inuidentium populus est. Iam in illo ipso dignitatis fastigio quanti metus? quàm lubrica statio? quàm semper pendula & pręcipitio proxima, & intuta omnia? plerumque enim excelsis adiacet abrupta, tutius per plana iter est. Iam quanti ibi insidiantium acerui, & oppu-

gnantium cunei? cuniculis illi, aperto hi marte pulsant hos colles. ac vix quenquam reperias qui non augeat metum. ita tutissima etiam suspecta: non amicis, non seruis, ac ne coniugi quidem fides. Intuere dubios oculos & semper pauidos. Iam Principis vultum quanta sollicitudine videas obseruari, ne quid offendat, ne quid acriùs feriat, ne gestus incompositus, ne vox, vultus, oculi, ora minùs ad assentationem parata, ne quid delatum, ne quid acceptum sinistriùs, ne qua suspicio ingesta aut nata. æquum iniquùmve Princeps postulat; quid agas? parine assensu rapieris in vtrumque? at Deus videt Principe maior. audes iniquæ resistere postulationi? minę & pręcipitium in manu sunt. nec satis est Principi obsequi, etiam domesticis Illius pari propè studio obsecundandum. Hic atria, hic ostia, hic obseruanda reliqua, ne quid offendas, ne vultu, ne verbo lædas.

iniu-

iniuriam accepisti? gratię agendę, & beneficium agnoscendum in contumelia est, nec quisquam è famulatu tam vilis, apud quem non decrescas pedes duos, cùm genua amplecteris, non & crura aulici lenonis, aut extremam vestem palatinę meretriculę. liceat mihi cum Lyrico:

Quid das vt Cossum aliquando salutes,
Vt te respiciat cluso Veiěte labello?

Creuitq; nunc eò assentationis studium, vt si quis è primoribus, à quo res nostrę pendent, dicat

Aethiopem cycnum, paruam extortamque puellam
Europem; canibus pigris scabiéque vetusta
Lauibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardi;

Magno applaudamus assensu. Indigna viro. Atque interim consulamus hos ipsos magnos, & intueamur eos propiùs, fides erit oculis

oculis & ipſorum adeò teſtimoniis. vide illos in inuidioſo ſuo faſtigio trementes & attonitos, longeque alia quàm alij de ſe opinione. Nam quæ aliis excelſa, ipſis prærupta ſunt. quare exanimantur & trepidant, quoties deſpexerint ad illud magnitudinis ſuę pręceps. cogitant enim varios caſus, & in ſublimi maximè lubricos. tunc deſiderata primi formidant, & quę illos graues aliis reddidit, grauior ipſis felicitas incumbit. tunc pingue otium & oppidi laudant rura ſui, & fugam à rebus adhuc ſtantibus quærunt. tunc videas philoſophantes metu, ægrę fortunę ſana cõſilia. nam quaſi iſta pugnent bona, fortuna & mens bona, ita meliùs in malis ſapimus, ſecunda rectum auferunt. hinc illa morientis è pręcipitio verba,

Summum ad gradum cùm claritatis veneris,
Conſiſtes ægrè, & citiùs quàm aſcendas, decides.

Cecidi

Cecidi ego, cadet qui sequitur.
Humilia proinde sequere. minus enim habet virium lapsus flatusque ex humili.

Minus in paruis fortuna furit,
Leuiusque ferit leuiora Deus.

Sollicitudo etiam non diurnam modò, sed & nocturnam purpuram vexat, & inter somni delicias, cùm corpus sopore elisum, blanda quietis necessitate fruitur, acerrimos excitat stimulos, vt quem natura tanquam quietis portum dedit, lasso leuamen, illum purpura procul à litore in altũ excutiat mare naufragiis infame. at verò mollem somnum, & sine suspiriis noctes in humili videmus; cum purpura omnem tectorum suorum paueat sonum, hinc inter aulæa auro fatigata, inter inuerecundas picturas libidinum illices, inter cælata laquearia. siquid increpuit, hęret attonita: vt iam magna pars metus tecta sint: & ab ipsa potentia, quę tranquillitatem spondebat, timor & for-

& formido nascantur. ita à quo salus speranda, nascuntur damna. dictum verè,

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia
fulgura pallent.

Et illud non minùs verè,

O sæua nimiùm grauésque Parcæ!
O numquam data festa longa! summis
Cur plus ardua casibus petatis?
Cur sæua vice magna non senescunt?
Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatque animos noua tempestas.

Quantum curarum minus plebeia dat vestis? quanto molliores somnos tenuis torus, adeóque dura nudaque largitur tellus, aut densa rupis aut leuis arboris vmbra, pellucidique fontes, riuique non coacto itinere obsolefacti, sed sponte sua currentes, pratáque sine arte formosa, nemora nullo studio compta, agrestéque inter hæc domicilium, rustica & ab aratro positum manu? lusit ad hęc Poëta:

Seruat

Seruat placidos obscura quies,
Præbet somnos casa securos.

Vis hæc propiùs cognoscere? vide in humili securum, in paupertate ridentem, ludentem. Accesserunt honores, creuere diuitiæ? simul metus & pauor, & pro illorum auctu, incrementa formido sumpsit, iisdem gradibus ad extrema tendens. Vt meritò vatem cecinisse videas,

Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit
Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Ita nulla animo ab opibus quies: sed nec securitas nascitur, quam in paupertate tenuiq; fortuna & sorte sua contenta ferè videbis. Hæc enim nec hæredum, nec inuidentium venena nouit. Eleganter alius.

Dum excelsus steti,
Nunquam pauere destiti, atque ipsum mei
Ferrum timere lateris. ô quantum bonum est

Obsta-

Obſtare nulli, capere ſecuras dapes!
Humi iacentem ſcelera non intrant domum,
Tutuſque menſa capitur anguſta cibus.
Venenum in auro bibitur. expertus loquor.

Et in eandem ſententiam Lyricus,

Nulla aconita bibuntur
Fictilibus; tunc illa time, cùm pocula ſumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.

Nec minùs verè alius,

Quis magis optato queat eſſe beatior æuo,
Quàm qui mente procul pura, ſenſuque probando
Non auidas agnouit opes, non triſtia bella?
Olli dulcis adeſt requies & pura voluptas,
Qui pectore puro
Sæpè ſuper tenero proſternit gramine corpus,
Florida cùm tellus gemmanteis picta per herbas

Vere

Vere notat dulci distincta coloribus arua.

Verùm vt omnia fluant è voto: quamdiu sudoribus, vigiliis, prece, ac pretio parta manet dignitas illæsa, aut non pulsa sede sua, non concussa, non elisa, nõ loco mota? quàm multis paucorum annorum, quàm multis annua, ac nec tanta dignitas stetit? quàm rari infractam sepulcro intulerunt? exempla nos docent. Galba imperij mense septimo cadit: illud Poëtæ in Pisonem denuntiatum arbitrare,

Vnusque Titan vidit atque vnus dies,
Stantem & cadentem.

Otto mense quarto, Vitellius nono, Maximus & Balbinus duodecimo, Gordianus senior decimo octauo, Quintillus à senatu Augustus dictus, decimoseptimo imperij die, Annius Tacitus mense sexto, Annius Florianus mense secundo, Basiliscus vigesimo, Siluanus octauo & vigesimo imperij die. Maxi-

Maximus necdum expleto mense secũdo, Michael Calaphates mense quinto, Anastasius Arthemius mense decimo quinto, Theodosius tertius anno non integro expleto, & ferro omnes suo, suorum, aut hostili cadunt. decurramus ad initia Romani Imperij. Non

Fraterno primùm maduerunt sanguine muri?

Non qui nomen vrbi dederat, decerptus à Senatu in comitiis est, vt in deorum numerum referri posset? non Eteoclis & Polynicis

Stat consanguineum campo scelus, vnius ingens
Bellum vteri?

Et non magnum inuictumque Tydeum validissimi exercitus ducem,

Effracti perfusum tabe cerebri
Menalippi sol
Aspicit, & viuo scelerantem sanguine fauces?

quid memorem infausto hiatu suo nobilem Amphiaraum, qui

Non arma manu, non frena remittit,
Sicut erat, rectos defert ad tartara currus?

Quid numinis cęlitumq; contemptorem Capaneum? cui

Paullùm si tardiùs artus
Cessissent, poterat fulmen meruisse secundum.

Cuius etiam illæ barbaræ & sine deo voces,

Virtus mihi numen & ensis
Quem teneo. Et
Primos in orbe Deos fecit timor.

Memento Reguli toties victoris, post vnam infelicẽ pugnam, quocunque fatigatum corpus inclinat, vulneri incumbit, nisi in perpetuam vigiliam suspensa stent lumina. Memento Coriolani, Camilli, Manlij. Numanticus etiam sernulorum manibus gutture obstructo perit. Africanus post assertam libertati patriam, cùm plus quàm illi expedire videretur, creuisset, vt libertatis caussa

caussa sic argumentum fuit, & inscribit monumento: Ingrata patria ne ossa quidē mea habes. Iam Marium videmus post Iugurtham & Africæ deserta, post Cimbros & Teutones, Minturnensium paludibus tectum. Ciceronis sanguine eliens ereptus maduit.

Quid fauor, aut cœtus, pleni quid honoribus anni
Profuerunt? sacris exacta quid artibus ætas?
Abstulit vna dies æui decus, ictaque luctu
Conticuit Latiæ tristis facundia linguæ.
Ille senatus
Vindex, ille fori, legum ritúsque togæque,
Publica vox ciuis æternùm obmutuit armis.
Informes vultus, sparsámque cruore nefando
Canitiem, sacrásque manus, operúmque ministras

Tanto-

Tantorum, pedibus ciuis proiecta superbis
Proculcauit ouans.

Non Nasica & Lentulus extra patriam iussi mori? De Pompeij capite pupillus & spado tulere sententiam, de crasso crudelis & insolens Parthus. C. Cæsar iussit Lepidum Decio tribuno præbere ceruicem, ipse Chæreæ præstitit. Vulnera quis in Cæsare ignorat viginti tria, in Caligula triginta, in Domitiano septem, in Vitellio innumera? quis in Galba suffixum hastæ caput? quis pauidum in Nerone ferrum? quis in Tiberio & Claudio venena? quis quinquaginta minimùm Romanos Imperatores alieni omnes aut sui ferri, aut veneni victimas? quos natura in summis imperiis constituisse videtur, vt ostenderet quid summa vitia in summa fortuna possent. Quid deinde sperandum, quid timendum sceptris? quidquid fieri potuit, futurum cogita. è Seiano, qua die

in senatum deductus fuerat, nihil superfuit quod carnifex traheret.

Et vt Romam egrediar, non Crœsus rogum suum vidit, Polycrates Samius crucem, Agis laqueum, Nicias lapides, venena Phocion, vincula Miltiades? non Ptolomæum Africę Regem, Armeniæ Mithridatem intra Caianas custodias, Iugurthamque eodem quo trepidauerat anno in vinculis Roma spectauit? quid ferrea inclusum & circumlatum cauea memorem Ottomannicum Baiazetem? nec transeo hic indomitum Alpibus Hannibalem post tantum non subactum in Roma orbem terrarum. Non precario vitam tolerat, veneno finit, vt metum adimeret, quorum ante mœnibus victor insederat? non Thesea scopulis insepultum, non post ignes barbarorum iaculis confixum exulem Alcibiadem, non Pausaniam inedia vitam finientem, non ad victi quondam hostis genua Themistoclem,

clem, non Solonem, Aristidem, Lycurgum in exilio vidimus? non ingeniti damnatos pecunia Periclem & Timotheum Athenienses, illum quinquaginta, hunc talentis etiam centum? non truncatos naribus Leontium & Iustinianum minorem; manibusque pedibusque Thomam à Michaele Traulo; dextramq; Leonis præcisam? quis Alexandri Parmenionem, Cleandrum Commodi, Ablauium Constantini, Eutropium Arcadij, Stiliconem Honorij, Theodosij Flauium, Frederici secundi Vineam, Brocam Philippi, Cabreram Petri Aragonis, Caraciolum Ioannæ Neapolitanæ, fortunæ pilas ludosque nesciat? quis Iulianum ignorat in cœlesti iaculo, quis in ignibus Valentem? quis tota anima defossum Zenonem, quis in Basilisco ferrum, fulmen in Anastasio, exilium in Heracleone? quis Leonem animam via non sua eiicientem? quis theatrum in Mauritio,

Bulgarorum iacula in Nicephoro? quis in occidente iu Lucio caueam ferream, venenum in Conrado, Gallicum in Manfredo ferrũ, carnificem in vltimo Sueuici sanguinis? Si pergam, quantos darem in Wandalis? Gaudericum, Hensericum, Hildirem, Gilimerem; in Visigothis, Attulphum, Gigericum, Theudoridum, Thurismundum, Theudoricum, Alaricum, Geselicum, Amalaricum. quantos in Ostrogothis? Theodoricum, Amalasuentham, Theodeharum, Vitigem. quantos in Longobardis? Alboinum, Rosimundum, Clephum, Autharim, Rodoaldum, Gundebertum; omnes morte non sua extinctos. vt verè liceat dicere,

Ima vt permutat breuis hora summis?

Sic eadem summa permutat imis, idque infelici ferè & cruento exitu, in sceptrorum & dignitatum & inanium cogitationum nostrarum ludibrium. Regna denique si per-

citras orbis singula; raros in plerisque siccâ perisseReges morte reperies. Ita plurimùm sanguine sua regna purpurarunt. Et sanè regnorum dignitatumq; mare magnum est alternis æstibus reciprocum & infame, ac plusquam decumanis fluctibus horridum, assidua iactatione sæuum. quod quicunque nauigant, nunquam, nusquam stabili consistunt loco, pendent & fluctuantur, alterique alteri illiduntur, naufragio omnes proximi. ita quicunque innatant, non eunt, sed alieno remige feruntur; è quibus paucos mollior vnda vexit aut fida ratis, alios vehementior rapuit, alios cursu languente destituit: plurimos oppressit. Audiamus è magnis vnum,

Quicunque regno fidit, & magna potens
Dominatur aula,
Animumque rebus credulum lætis dedit;
Me videat & te Troia: non vnquam tulit

Documenta fors maiora, quàm fragili loco
Starent superbi.
Magno momento obrui
Vincendo didicit; Troia not timidos facit.

Audiamus alterum:

Ego esse quidquam sceptra nisi vano putem
Fulgore tectum nomen?
Casus hæc rapiet breuis.

Ac licet ex his magnis, non pauci multorum ore & calamo vtraque facundia decantentur: si tamen propiùs illos intueamur, plerique omnes cùm antè se agerent agmina, & hostium tergis graues insisterent, perfusique suorum inimicorumque cæde cadaueribus flumina sisterent, ingentibus in victoriis triumphisque suis victi cupiditatibus sunt. Videamus Alexandrum. Cùm orbe toto arma circumfert, nec finem aliquando nouit lassa crudelitas; non immanium ferarum more plus quàm exigit

exigit fames, mordet? cùm ipsi naturæ vim parat, alios que suspirat orbes, an ille ire vult? non potest stare. non aliter quàm in præceps deiecta pondera, quibus eundi finis est iacuisse. Et Pompeium quid externa, quid domestica inire bella suasit, si non insanus amor magnitudinis falsę? quid illum in Africam, quid in Armeniam traxit, si non infinita crescendi cupido, cùm sibi vni parum magnus videretur? Quid Marium per deserta coëgit? ille exercitum, illum ambitio ducebat. Cecinit hæc antè Lyricus,

Quid Crassum, quid Pompeios euertit & illum
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus.

Qui cùm ignem inferrent vrbibus & regnis, cùm per ætates tuta prosternerent, concutiebantur turbinum more, qui rapta quidem

consuoluunt, sed ipsi antè voluuntur, eoque maiore impetu, quo nullo tenentur freno. In quibus quid aliud reperias quàm deliram quandā dominandi cupiditatem, quàm omnium gentium digito & calamo monstrari? Nam si testis & spectator absit, ambitio subsidit, & vitiorum pars magna: quorum monstrari & conspici fructus est. Quis enim quam nemo videat induat purpuram? quis sub alicuius rusticæ arboris proiectus vmbra luxuriæ suæ pompam solus explicuit? nemo oculis suis fastu turget, ac vix paucorum & familiarium: sed apparatū ambitionis reliquorumq; vitiorum pro numero spectantis turbæ expandit. itaque irritamentum est omnium in quæ insanimus, admirator & conscius & sperata laudatio. Ne concupiscas, efficies, si, ne ostendas effeceris. ita ambitio omnis scenam desiderat.

Quòd si tamen pergis, & spectator

ctator mouet, moresq; ad alienos lubet oculos componere, & pro numero ac spectantium dignitate vitam instruere, intuere spectantem Deum, Patrem, Regem, Iudicem. Non magnum theatrum habes virtuti ostentandæ, robori explicando? vide nulla non hora minitantem, euocantem, & finem facientem honoribus & vitę, ac quasi vna falce fructus, ramos, truncum, radices præcidentem, ac tanquam vno caustico succũ omnem, & quidquid speratum emedullantem. Et quò mihi in illa hora, cùm imperio magni Dei fatale mors telum admouerit, purpura & honores? quid deductum nomen à trabeis, quid eboratæ curules, aut purpurissati fasti? quid à magno venisse Iulo, ab Agamemnone aut Cyro? quid si fasces præferam, & à Valerio & Bruto descendam in Magnum Pompeium & Cæsarem, in Catones, Camillos, Scipiones, Fabios? ab Hectore in Troiam, à

Semiramide in Nilum, à Pericle aut Miltiade Athenas, à Pelopida & Epaminonda in Thebanos, à Leonida & Pausania in Lacedæmonas, à Timoleonte in Corinthios, à Machabæis Ierosolymam, à Tamberlano, in Ægyptum & Mogoris regnum, ab Alexandro in Macedonas, ab Hannibale in Africam, à Mithridate in Asiam? verbo,

Stemmata quid faciunt, quid prodest... longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Maiorum?

De equis cecinit Satyricus:

Nobilis hic quocunque venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios, & primus in æquore puluis.

Idem de homine cogita, in illa maximè hora cùm mors iugulo insederit, cùm frigus præcordia obsederit, cùm in vltimo spiritu vita iamiam migratura steterit. ductitane

râne illa secum est Marcellos, Metellos, Hercules, Achilles, Iasones? an exercitus & arma tutelaria? sceptrâne & diademata & quidquid imperium sapit? Antiochos & Xerxes cogita, Darios & Ottomannos, Cyros, Assueros & Nabuchodonosores, & quodcunque Iaponia, China, Tartaria, Moscouia, Persia, Æthiopia, Oriente denique ac Occidente toto frendet magnum.

Quo ruimus? & cogitationes iaculamur non profuturas? tam lenti consequimur, tam breues possidemus, tam dubij tenemus, tam certi perdimus. & à momento pendent hęc magna, momento cadunt. momento nulla, aut cinis & puluis & terræ lutum. Hîc campus vbi Troia fuit, emortuum ibi Sodomæ solum, vastitas ingens & orba regio, & frustra ager est, & vrbes retro, & populi frequentes. hactenus ergo Sodoma & nulla Gomorrha, & cinis omnia;

ſed & propinquitas maris iuxtà cum ſolo mortem bibit. & iam ieroſolyma vbi eſt? vbi Babylon, Ecbatana, Niniue? & non regna integra ſolo nomine nota? quot Aſiæ, quot Achaiæ vrbes vno tremore ceciderunt? quot Syriæ, quot Macedoniæ? quoties in ſe Paphus corruit? ne veſtigia quidem primarum olim vrbium videmus. Ita vbi turba olim ſuffocata, ingens nunc ſolitudo eſt. ſed & montium iuga defluxere, & totę deſedere regiones. Operta iacent fluctibus quę maria ignorabant, altiſsimiq; vertices nauigantium quondam ſolatia ad humilem proſtrati ſunt arenam. Si quod mare non diluit, non ſubduxit terra aut ſoli ingluuies, detotondit gladius. ita vndique malis ſtipamur, inuidendis cingimur, ambimur perituris. Vt verè dictum ſit, Longam moram dedit malis properantibus qui diē dixit. Horę momentumque temporis euertēdis imperiis ſuffecere.

Quæ

Quæ domesticis bellis steterant regna, quæ externis, nullo impellente corruerunt. Scythę olim exuberant in Persas, & Scytham iam Persia ignorat; Phœnices in Africam eructarunt, in Italiam Phryges, Cimbri, Teutones, Gothi, Wandali, Longobardi; & nec nomina nunc nota sunt. Chaldæum semen in Ægypto educatur, dehinc cùm inde transducitur Iudęa gens Palæstinæ populus est, qua Iordanis amnis finium arbiter, & Palęstina nunc Iudęum nescit. Quot in vnam Hispaniã transuolauere gentium examina, & iam vix nominum memoria. Quot passim ingentes populi de populis, vrbes de vrbibus, regna de regnis nata? & iacent nunc cum originibus suis tanquam propagines cum surculis ac semine suo vno igne pasti. Lusit Poëta ad vanas magnorum quasi æternaturas cogitationes.

Crassum Parthus habet, Libyco iacet æquore Magnus,

Tertius ingratam perfudit sanguine Romam,
Et quasi non posset tot tellus ferre sepulcra,
Diuisit cineres. hos gloria reddit honores.

Iam ex illis magnis, quorum procliuius est vitia quàm virtutes reperire, quem existimem felicem? quem magnū? nihilo magis quàm illos quos sceptro & chlamyde scena vestit, cùm cothurnati incedunt. Simul enim exierunt, excalceantur, & ad staturam suam conditionemq; redeunt. cecinit hoc Poëta:

Grex agit in scena mimum: pater ille vocatur,
Filius hic, nomen diuitis ille tenet.
Mox vbi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.

Idem de illis cogitandum, quos honores in altiore fastigio posuerunt.

sunt. nemo maior est, licet Apennium calcauerit. & quis prudens statuam basi metitur? pumilio paruus est, licet in Alpibus steterit. & Colossus magnitudinem seruat, licet Oceano consepultus iaceat. & verò semper in edito stat excelsus animus, licet in puteo cum Iosepho & Daniele consepultus iacuerit: nec exsurgit in plantas, nec summis ambulat digitis, eorum more qui mendacio staturam adiuuant: contentus est enim magnitudine sua, cùm eò creuerit, quò manum fortuna nulla porrigit.

Et vis ex vero scire qualis quisque sit? fac quod equum empturus, quod asinum, stratum iubet solui: quod mancipium, vestimenta detrahit, ne qua corporis vestita vitia lateant. ita è montibus ornamenta ipsa suspecta sunt. Si crus, si laudatur brachium aut pectus, videre vis, & nudari etiam optas, ne fallaris. Idem in illis magnis

quos

quos supra turbam lectica suspendit, cogita. Omnium enim illorum personata ac bracteata felicitas est. Contemnes, si spoliaueris: discesque, sub ista tenui dignitatum veste quantũ mali lateat. Honores ornatumq; reliquaque fortunę mendacia sepone. intus considera, animum intuere: videbis suo an alieno sit magnus. Si sciat sua nihil interesse, pauper an diues viuat, inter amicos an in exilio vitam degat, patriam an peregrinum calcet solum, laudatus an contemptus viuat, anima per os an per iugulum exeat, febris an laqueus fauces elidat, podagra an carnifex pedes excruciet, pleurisis an ensis latera fodiat, ignis an pestis viscera depascatur, angina an ferrum spiritum iugulumq; petat. Si cùm denuntiata fuerint tormenta, venena, vincula, exilia, carnifex, securus audit, & dicit confidenter, Paraui ad hæc animum, & cogitando leuia feci; pręcogitati enim mali

mali mollis ictus venit. Qui si par sibi in omni rerum statu sit, siue secundo cursu vita procedat, siue fluctuetur per aduersa, magnus ille est,

Quem neq; pauperies, neq; mors, neque vincula terrent,
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ:

Maior, si antè mors abstulit animam, quàm vel latum crimen turbauerit, quique eodem vultu securim excipiet & aurum. Et vis scire quid sit magnum? mortem cogita. Illa te humilia iuxtà ac magna docebit. Non potes errare, si in illam horam oculos conieceris. Quod enim cera fornacibus, quod ignibus niues, quod fumus vento, hoc quidquid magnum morte irruente. honor & gloria & laus humana sub mortis telo, quid nisi bullæ concharum ludi? quid nisi nimbi Aquilone pulsi? quid nisi nebulę sole dispersæ? sceptra & diade-

diademata, tiara & purpura, aurum & gemmæ morte premente, quid nisi arundo fluctu concussa, quid nisi stipula igne decocta? quid nisi vilis verruca terræ? honorum prima, dignitatum summa, gloriarum augustissima, morte minante quid nisi folium perflante Borea? quid nisi vitrum saxis illisum? quid nisi fœnum flammarum pabulum? maiorum nomina, Romulidum genus, aut sanguis regius, quid nisi spuma Oceano nata? quid nisi fungi egeries terræ? quid nisi pluma sparsa per aëra? Et inhęremus his tamen, tanquam semper fruituri, victuri semper: insequimur, tanquam possesuri æternùm: possidemus, tanquam nunquam destituendi. Nec ignorare interim possumus quàm celeri hæc diffugiant pede. & exempla nos docent aliena, domestica, omnis æui. vt meritò madeamus lacrymis super insana temeritate nostra, dum cæco fatuoq; ruimus impetu

in

in hęc vana, rebus inania: in his fugacibus, dubiis, fallacibus ætatem perimentes, in his quæ nos plurimùm præcipitant in flammas nullo fletuum oceano restinguendas, nullo diluendas: cùm cadent nil auxiliaturę preces, fluent nihil opitulaturę lacrymę, trahentur non iuuatura suspiria, mittentur non profutura vota: irrito nimirum in omnibus & frustratorio conatu, sera pœnitudine.

Quòd si qua in nobis prudentia, si qua non iniqua rerum ęstimatio, reuocemus ad incudem, res omnes sęculi huius & futuri magnas. mittamus in stateram honores, & quęcunque hic optanda, regna, imperia, orbem denique totum. In alteram non dico quidquid sæculi futuri, sed æui illius infimum. Festucam illa arbitraberis, hęc montem, ipsósque Pyreneos saltus: ita pondere hęc suo excutient quidquid in aduersa parte sæculi huius fuerit, tanquam

foliuM

folium quod vento rapitur. & cõfer, si audes, opes cum opibus. egestas mera, pauperies ipsa opes sunt nostrę, aurum scoria, gemmę siliquę, regna casæ, imperia stabula, honores sterquilinia calcanda pedibus, si cum cęlestibus in certamen veniant.

Quòd si tempora metiaris: frustra momentanea componis ęternis. Si res ipsas, quid magnum apud hominem esse magnum? nam & ipse apud quem nomen consequutus es, quantus est? fulget tiara, diademate, sceptro? quid si eadem nocte arripiant animam illius qui in Euangelio diuitis aut Baltasaris tyranni? quid si tuam? quantus eris? noli te metiri alieno ore aut calamo. fraudis plena mensura hęc est. simul ac perierit cui innitebaris tanquam arundini fluctibus quassatę, vento raptę, nullus eris. magnus fòrs audies, quamdiu fauonius ille aspirabit. Spiracula remisit? è gigante pumilio natus es.

Ita

Ita luditur in humanis: alternis tanquam fluctibus iactamur, deprimimur, tollimur, mergimur. irrespirabile depressis profundum est. Intuere deinde propiùs rerum vices. quàm pauci dignitatem cum morte finierunt? quâm multi ante mortem ab illa destituti? quàm multis ipsa dignitas monumentum fuit? vt vnde sperauerant incrementa, & apud posteros famã, apud praesentes admirationem, apud amicos laudem, inde & decrementa nata, & famę vitia, & inuerecunda conculcatio. ne fide,

Fortuna vitrea est, dum splendet, frangitur.

Quòd si tamen magna & excelsa delectant, quin alterius vitę deligis magna, certa & falli nescia. Potes de facili. & minor in his quàm in illis sudor. Potes apud Deum magnus esse, illius ore laudari, illius manibus decorari: quid humana venaris? potes diademate cingi æterno: quid

seruis perituro? potes purpurâ ve-
stiri perennatura; quid famularis
labanti? potes sceptro donari cę-
lorum; quid ancillaris terreno? po-
tes auro gemmisq́ue lucere ęter-
nis; quid ambis huius ęui, fòrs cras,
fòrs hodie, fòrs hoc momento ra-
piendis? potes ęternùm audire
magnus; quid magnitudini in-
cumbis hic demetendæ? Aut non
Deus tibi quocunque Regum ac
Imperatorum maior, potentior
est? quid humanam aucuparis gra-
tiam, cùm possis diuinam? aut à
quo sperare maiora potes? illius te
famulatui dede. si à sæculo hoc aut
homine potes; illis serui. sin à Deo;
quid in mundi partes transis? non
quidquid creatum, ab ipso fluxit
Deo? à quò igitur certiùs etiam
peritura sperare quàm ab omnium
cōditore potes? è cuius manu tan-
quam à filo pendent hæc omnia:
in nihilum redigenda, in primor-
diale chaos, si manum ille vel ad
momentum retraxerit, si subdu-
xerit

xerit dexteram. Ab hoc igitur cùm & mundi huius & melioris sæculi sperare magna possis; quin duci illi te obstringis iuratus miles, teque totum imperio illius sacras dicasque, à quo sæculi vtriusque magna dependent? illius manibus ac voluntate eroganda, illius nutu & imperio tollenda?

Confer deinde æui vtriusque magna, à spectantium, admirantium, laudantium numero. primus es in vrbe magna? quanti te norunt? primus à diademate? quanti te nesciunt? sceptro es & corona primus? quàm multa millia reges suos ignorant? quàm pauci sciunt, si cum reliquis componamus? Magnus Deo es? cælitibus omnibus magnus es, tot hominum millibus orbe toto euocatis magnus es, tot Angelorum myriadibus. Iā in die Domini magno orbe toto inspectore quantus eris? quantus non eris? neminem magnitudo tua fugiet. Lucebit illa Deo con-

concessa sole clarior, omniumq[ue] fulgore suo percutiet oculos, laudantium, inuidentium, sociarum dissociarumque mentium, cœli flammisque addictarum. Magnitudini ergo huic inuigila quę te Deo cœloque statuet magnum. reliquam sęculi huius contemne, a deoque calca pedibus, antequam te illa proterat. Qui prior occupauerit, magnam victoriæ partem retulerit. fortiter occupa, & indignā hanc statue cui submittas ceruices, cœlo & Deo soli natas. indignam qua imaginem magni Dei vestias. proiice hanc stolam generi tuo indignam. vir es. maior etiam. Dei imago es. ille te sibi assimilauit. quid indueris momentaneis, & perituris deuenustas imaginem æternitati natam? Quid Deo maius, nobilius, pulcrius? quid post illum viua illius imagine? hanc inhonorat quicunque aliena exornat magnitudine. nulla cum natiua illius componi potest. serua qualem

acceпi-

accepisti. si ornanda? cælesti ornabis amictu, nec alio. aliorsum si quid te vocat, sperne, vt illi aliquando iunctus cuius imago es, rideas hæc sæculi magna, puerorum crepitaculis minora; bullis, fumo, vento, & vmbræ meritò comparanda. Sed & imaginis huius magnitudinem è prototypi magnitudine metire. interminum hoc est. quin & illius imago portio quædam infiniti decoris & amplitudinis est. Quidquid ergo terris natum, infra hanc est, indignum cui adnectatur.

Erige proinde te anime. & parem te redde cœlo cui factus; maioremque terra, quam tibi in famulam dedit cuius imago es. contemne domina famulam, & indignum crede parêre ancillæ. cuius audaciam potentioribus comprime; Deo nimirum, & cœlorum dignitatibus speratis. Vtrasq; possidere, aut non potes, aut non nisi ingenti periculo potes. Noli tam

carè timenda posſidere, quæ te pondere ſuo deprimant ad ima, deducant cœlo, & ex hærede conditoris tui magni, mancipium te ſtatuant ignis æterni.

CAPVT V.

NOBILITAS. *Quanta cuique inſit, virtus breui hoc compendio oſtendet. nec alia re alter alterum antecellimus, nec alia veram laudem meremur. nam quid ſtolidius, quàm eiuſdem patris ſobolem de generis prærogatiua contendere? Iam ſi animam cogitas, diſces eodem Deo patre natam; ſi corpus, eiuſdem parentis manibus figulatum; ſi totum hominem, ad imaginem illius factum. Hoc parente pares naſcimur, morimur pares, præmiamur pares, ſi virtute pares ſumus. Quare ſi gloriandum, magno hoc patre Deo gloriandum, cuius ingens nomen præferimus. Nam quæ intercurrunt nomina, tanquam*

tanquam de scena rapta; aui proauique, extra hominem suum sunt, ac nec vmbra quidem magni illius parentis, à quo solo fluit anima, tanquam decidua quædam pars magnæ æternitatis.

EX hac honorum nominumque prærogatiua vanissimæ natæ generis ostentationes, vt omnium vbique ora plena sint maiorum gloria, imaginibus, factis, dictis fortibus, quæ plurimùm nusquam sunt, nusquam fuerunt. & non

Maxima pars hominum morbo iactatur eodem?

Sua laudant omnes, aliena damnant,

Vel quia nil rectum nisi quod placuit sibi, ducunt;

Vel quia æmulo liuore præferri quemquam sibi nolunt. Maiorum si qua, vt fit, mentio inciderit,

Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet,

Meditatur quisquis est, etiam cerdonum vltimus. si ignoratus illi pater, aspice tamen,

Quanto cum fastu, quanto molimine circumspectet.

Quem si prehensa suauiter lacerna comiter moneas,

Paullo à turba seductior, audi
O bone, num ignoras .... quem te Deus esse
Iussit, & humana qua parte locatus es in re?

Nescis, ex qua causa non ante multos annos mater nata

Siliquis & grandi pasta polenta est,
Glandem ructante marito?

Insanire credas, ita in immensum

Turgescit vitrea bilis,

Vt non immeritò pacando homini quæras,

Visne salutari Sicut Seianus?

At ille ingenti fiducia,

Num quid de Dacis audisti?

Etiam de Longobardis. ab vtraque,

que, ait, gente maiores mei. & inspice; nomen conuenit. quod licet ignotum his terris, clarum tamen illis, & è Regum sanguine. benè est. tam felicibus auspiciis,

Iam postibus arma,
Iam chlamydas Regum, iam lutea gausapa captis
Essedaque expecto.

Miror tantùm, è tanto Regum sanguine superesse neminem, qui clarum cœlis terræque nomen præferat. at ille, Fateor, nulla mihi in his terris

Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Deque auia nihilum superest.

Apud Dacos tamen grande etiamnum nomen, & notum Regum fastis. iam credo. etiam Hercule tè natum, & succedaneos humeros Atlanti commodasse. nam & nunc è veteri purpuratorum formula,

Nanum cuiusdam Atlanta vocamus,

 Aethio-

Aethiopem cycnum.

Quin tu potiùs Stephanus, aut
Paullus vel Petrus moribus esto.
Hos ante effigies maiorum pone tuorum.
Nam quis generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantùm
Insignis?

Sed tu ingenti maiorum fastu tumes, claroque altoque
Drusorum sanguine, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quæ nobilis esses,
Et te conciperet quæ sanguine fulget Iuli.

Res prome, res nobilē te magnumque statuent: quæ si à virtutis gremio & vbere prognatæ lactatæque fuerint, næ tu magnorum maximus eris. nam vt votis etiam tuis maiora concesserim, finem intuere. Non inter peritura ambulamus? aut hæc te magna nomina sequentur? aut in illo tribunali cui extre-

extremùm sistimur, numerabit Iudex,

An tibi serui
Octo, decem comites, post te an sit sella, togati
Ante pedes?

Disce, magnas arbores diu cresce-re, vna hora extirpari. & non vna rapiet hora, deuerretque hæc terris magna, tanquam mensali peniculo post secundas mensas analecta? excutietque hæc illustria, vt à vanno rustica manu paleam, degenerem veritatis grano, solaque mendaci inanitatę siluescentem, quò purior frumenti massa in horrea Domini reponatur? Et quò mihi hęc nomina rebus inania? non omnes à Regibus seruisque nati si retro sęcula pensemus? aut productius cuiquam nomen supra illos qui Dei figulati manibus,

Compositique luto nullos habuere parentes?

Cùm frigida paruam

seruis perituro? potes purpurà vestiri perennatura; quid famularis labanti? potes sceptro donari cęlorum; quid ancillaris terreno? potes auro gemmisque lucere ęternis; quid ambis huius ęui, fors cras, fors hodie, fors hoc momento rapiendis? potes ęternùm audire magnus; quid magnitudini incumbis hic demetendæ? Aut non Deus tibi quocunque Regum ac Imperatorum maior, potentior est? quid humanam aucuparis gratiam, cùm possis diuinam? aut à quo sperare maiora potes? illius te famulatui dede. si à sæculo hoc aut homine potes; illis serui. sin à Deo; quid in mundi partes transis? non quidquid creatum, ab ipso fluxit Deo? à quò igitur certiùs etiam peritura sperare quàm ab omnium cōditore potes? è cuius manu tanquam à filo pendent hæc omnia: in nihilum redigenda, in primordiale chaos, si manum ille vel ad momentum retraxerit, si subdu-

xerit

xerit dexteram. Ab hoc igitur cùm & mundi huius & melioris sæculi sperare magna possis; quin duci illi te obstringis iuratus miles, teque totum imperio illius sacras dicasque, à quo sæculi vtriusque magna dependent? illius manibus ac voluntate eroganda, illius nutu & imperio tollenda?

Confer deinde æui vtriusque magna, à spectantium, admirantium, laudantium numero. primus es in vrbe magna? quanti te norunt? primus à diademate? quanti te nesciunt? sceptro es & corona primus? quàm multa millia reges suos ignorant? quàm pauci sciunt, si cum reliquis componamus? Magnus Deo es? cælitibus omnibus magnus es, tot hominum millibus orbe toto euocatis magnus es, tot Angelorum myriadibus. Iã in die Domini magno orbe toto inspectore quantus eris? quantus non eris? neminem magnitudo tua fugiet. Lucebit illa Deo con-

concessa sole clarior, omniumque fulgore suo percutiet oculos, laudantium, inuidentium, sociarum dissociarumque mentium, cœlo flammisque addictarum. Magnitudini ergo huic inuigila quę te Deo cœloque statuet magnum. reliquam sęculi huius contemne, adeoque calca pedibus, antequam te illa proterat. Qui prior occupauerit, magnam victoriæ partem retulerit. fortiter occupa, & indignā hanc statue cui submittas ceruices, cœlo & Deo soli natas. indignam qua imaginem magni Dei vestias. proiice hanc stolam generi tuo indignam. vir es. maior etiam. Dei imago es. ille te sibi assimilauit. quid indueris momentaneis, & perituris deuenustas imaginem æternitati natam? Quid Deo maius, nobilius, pulcrius? quid post illum viua illius imagine? hanc inhonorat quicunque aliena exornat magnitudine. nulla cum natiua illius componi potest. serua qualem acceepi-

accepisti. si ornanda? cælesti ornabis amictu, nec alio. aliorsum si quid te vocat, sperne, vt illi aliquando iunctus cuius imago es, rideas hæc sæculi magna, puerorum crepitaculis minora; bullis, fumo, vento, & vmbræ meritò comparanda. Sed & imaginis huius magnitudinem è prototypi magnitudine metire. interminum hoc est. quin & illius imago portio quædam infiniti decoris & amplitudinis est. Quidquid ergo terris natum, infra hanc est, indignum cui adnectatur.

Erige proinde te anime. & parem te redde cœlo cui factus; maioremque terra, quam tibi in famulam dedit cuius imago es. contemne domina famulam, & indignum crede parêre ancillæ. cuius audaciam potentioribus comprime; Deo nimirum, & cœlorum dignitatibus speratis. Vtrasq; possidere, aut non potes, aut non nisi ingenti periculo potes. Noli tam

carè timenda possidere, quæ te pondere suo deprimant ad ima, deducant cœlo, & ex hærede conditoris tui magni, mancipium te statuant ignis æterni.

CAPVT V.

NOBILITAS. *Quanta cuique insit, virtus breui hoc compendio ostendet. nec alia re alter alterum antecellimus, nec alia veram laudem meremur. nam quid stolidius, quàm eiusdem patris sobolem de generis prærogatiua contendere? Iam si animam cogitas, disces eodem Deo patre natam; si corpus, eiusdem parentis manibus figulatum; si totum hominem, ad imaginem illius factum. Hoc parente pares nascimur, morimur pares, præmiamur pares, si virtute pares sumus. Quare si gloriandum, magno hoc patre Deo gloriandum, cuius ingens nomen præferimus. Nam quæ intercurrunt nomina, tanquam*

tanquam de scena rapta; aui proauíque, extra hominem suum sunt, ac nec vmbra quidem magni illius parentis, à quo solo fluit anima, tanquam decidua quædam pars magnæ æternitatis.

EX hac honorum nominumque prærogatiua vanissimæ natæ generis ostentationes, vt omnium vbique ora plena sint maiorum gloria, imaginibus, factis, dictis fortibus, quæ plurimùm nusquam sunt, nusquam fuerunt. & non

Maxima pars hominum morbo iactatur eodem?

Sua laudant omnes, aliena damnant,

Vel quia nil rectum nisi quod placuit sibi, ducunt;

Vel quia æmulo liuore præferri quemquam sibi nolunt. Maiorum si qua, vt fit, mentio inciderit,

Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet,

Meditatur quiſquis eſt, etiam cerdonum vltimus. ſi ignoratus illi pater, aſpice tamen,

Quanto cum faſtu, quanto molimine circumſpectet.

Quem ſi prehenſa ſuauiter lacerna comiter moneas,

Paullo à turba ſeductior, audi

O bone, num ignoras .... quem te Deus eſſe

Iuſsit, & humana qua parte locatus es in re?

Neſcis, ex qua cauſa non ante multos annos mater nata

Siliquis & grandi paſta polenta eſt,

Glandem ructante marito?

Inſanire credas, ita in immenſum

Turgeſcit vitrea bilis,

Vt non immeritò pacando homini quæras,

Viſne ſalutari Sicut Seianus?

At ille ingenti fiducia,

Num quid de Dacis audiſti?

Etiam de Longobardis. ab vtraque,

que, ait, gente maiores mei. & inspice; nomen conuenit. quod licet ignotum his terris, clarum tamen illis, & è Regum sanguine. benè est. tam felicibus auspiciis,

Iam postibus arma,
Iam chlamydas Regum, iam lutea gausapa captis
Essedaque expecto.

Miror tantùm, è tanto Regum sanguine superesse neminem, qui clarum cœlis terræque nomen præferat. at ille, Fateor, nulla mihi in his terris

Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Deque auia nihilum superest.

Apud Dacos tamen grande etiamnum nomen, & notum Regum fastis. iam credo. etiam Hercule te natum, & succedaneos humeros Atlanti commodasse. nam & nunc è veteri purpuratorum formula,

Nanum cuiusdam Atlanta vocamus,

 Aethio-

Aethiopem cycnum.

Quin tu potiùs Stephanus, aut
Paullus vel Petrus moribus esto.
Hos ante effigies maiorum pone tuorum.
Nam quis generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & praeclaro nomine tantùm
Insignis?

Sed tu ingenti maiorum fastu tumes, claroque altoque
Drusorum sanguine, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quae nobilis esses,
Et te conciperet quae sanguine fulget Iuli.

Res prome, res nobilē te magnumque statuent: quae si à virtutis gremio & vbere prognatae lactataeque fuerint, nae tu magnorum maximus eris. nam vt votis etiam tuis maiora concesserim, finem intuere. Non inter peritura ambulamus? aut haec te magna nomina sequentur? aut in illo tribunali cui extre-

extremùm sistimur, numerabit Iudex,

An tibi serui
Octo, decem comites, post te an sit
sella, togati
Ante pedes?

Disce, magnas arbores diu crescere, vna hora extirpari. & non vna rapiet hora, deuerretque hæc terris magna, tanquam mensali peniculo post secundas mensas analecta? excutietque hæc illustria, vt à vanno rustica manu paleam, degenerem veritatis grano, solaque mendaci inanitatę siluescentem, quò purior frumenti massa in horrea Domini reponatur? Et quò mihi hęc nomina rebus inania? non omnes à Regibus seruisque nati si retro sęcula pensemus? aut productius cuiquam nomen supra illos qui Dei figulati manibus,

Compositique luto nullos habuere
parentes?

Cùm frigida paruam

Præberet spelunca domumq; ignemque laremque;
Et pecus & dominos communi clauderet vmbra.

Aut pudeat te illius sæculi, huius coli, cùm ab aratro ille veniret, excuteretque grauem puluerem, duraque ablueret manus;

Torum cùm sterneret vxor
Frondibus & culmo vicinarumque ferarum
Pellibus?

Hec sunt illa initia ingentis ambitionis, à frondea domo, â cespite & viridi indolato ligno. inde nos regna non capiunt, & iam imperia cogitationibus minora sunt. sanè

Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis.

Et tamen seu prima cogitemus initia, seu postrema & finientia, non pares nascimur, pares morimur? licet in quibusdam quod intercurrit purpura fulgeat, gemma splendeat, auro luceat, in aliis vix trita tegatur

tegatur lacerna; momenta tamen nascendi & moriendi æquant omnes, sceptraque ligonibus. intermedia scenæ & theatro similia, vbi exieris personamq; posueris, nulla prærogatiua purpuræ est, nulla tiaræ. Iam omne illud scenicum quàm incertum est? quàm leuis cortina finem statuit? nec exspectat exitum; sed in medio adeoque in limine scenæ speratæ rapimur miseri; nomina daturi, ô si non crudeli ęternaturę tragœdię, in ignibus nullo ęuo ponendis, nullo mitigādis! Et intueamur magnorū retro nominum vanitatē propiùs. Quis nostrum millenarios maiores numeret? quis annorum quingentorum? quanta pars nec trecentesimum, ac ne ducentesimum quidem annum attingit? quod vltra est, quis enumeret? quòd si quos supra hunc numerum consequuti fuerimus, quantos fòrs à securibus & fune, à rota & ignibus, aut ab vltima omnino fæce inter

maiores recensebimus? sanè vt quàm longissimè genus ducamus, à ligonibus & aratro, à colo & sarculo omnis origo est.

Eadem in rebus reliquis reperies. initia scrutare, leuia sunt. quæ ingenti pòst auctu creuere. Ita regna omnia à tenuibus nata in eam quam videmus amplitudinem excreuere. Intuere flumina Rhenum, Danubium, Mosam, Padum, Rhodanum, omnesque amnes inclytos. Quid sunt, si vnde effluant æstimes? fons, aut ignobilis scaturigo. tolle radices terræ damnatas, nemora non surgent, nec tanti montes aut valles vestientur. aspice trabes latissimè & altissimè fusas: quantæ res iis comparatæ quas ignobilis radix tenui fibra complectitur? flores recense, quàm portentoso ad oculorum varietatem natu quàm prodiga effusione hilaritudineq; mentem oblectantes? hic repanda, ibi carminata folia, alibi rostrata, spicata, vmbel-

lata,

lata, crinita, circinata, introrsum extrorsumque in orbem multiplici conuolutione contorta, nec rarò quasi ad artis contemptum neglectim expansa, mira colorum venustate, nec minore odorum fragrantia. ad radices deinde & semina oculos deflecte, è quibus tam multiplex varietas ad miraculum ludit: videbis è tenui sordidoque filamento in tantam elegantiam tanquam à matrice exurgere hæc admiranda. Futura deinde contemplare, mausolæa & ossa, & vagum pulnerem. an nõ æqua cineri vilitas, seu illum tegat gemma, seu indolatum lignum, seu lambat aurum, seu ventus spargat, seu cingat ebur marmórve Parium, seu lutea crusta tegat? & marmora quidẽ imparia sunt, at illa nulla pars nostri sunt. alieno proinde gloriatur qui lapide gloriatur. quòd si æternare putas quæ marmore clausa, erras. nata quæ sunt, pereũnt, & in amicæ redeũt rudera, in consanguineum

cinerem. Quidquid habet ortum, finem timet;

Ibimus omnes,
Ibimus, immenſis vrnam quatit
Aeacus vmbris.

Intuere ſingula manu aut natura facta. amœniſsimos fundos famoſę ſolitudines obliterauerunt,

Et ſegetes iterum, atque *hæc deſerta virebunt.*

Fœcundiſsimos agros ſaxa occuparunt, & iterum ager: paludes eliquantur, nec multo imbre natant, totoque elemento conſepultę iacent, & maria iam ſunt. vbi Regum & Cæſarum ſedes, ingens ſolitudo eſt, lues etiam & fames, bella & ciuitatum vorągines pro remedio nunc deputanda, & tanquam tonſura inſoleſcentis generis humani; nouæque indies ſecures, maximam mortalium vim vt ſilueſcentia nemora cędunt. & nō infra nos non vno loco videmus

Vrbes populoſque premi? per auitaque toto

Rura

Rura abiisse mari?

Non vbi nunc maria, vrbes & regna fuerunt; & vbi olim maria, nunc regna sunt? montes vallibus impositos, vallesque vbi olim formidanda saxa & montes, totaque flumina rupibus siluisque derasis cernimus. Ingeniosè vrbi lupino lacte pastę, & à tam vilibus initiis, in tantam magnitudinem adauctę, vt orbem seque ipsam potentia lassaret, inclamat Poëta,

Qualia creuerunt mœnia lacte tuo?

Et hanc à talibus initiis tantã, gentium terrorem, orbis fulmen, quã non semel hosti supplicem, & tantum non ad humilem deductam arenam vidimus? & non campus vbi Troia, ac propè vbi Roma fuit? vbi æmula imperij Carthago? vt meritò Troia, Carthago, Roma nos timidos faciant: imò prudentes, considerantibus humana. decurramus per clara & inlustria terris loca, & videamus an vel ipsa supersint vestigia. quantos terra tegit

nec nomine notos? quantos in sua genesi ludentes, fastuque plenos ignobilis tegit humus? intuere;

Ossa vides Regum vacuis exhausta medullis.

Secerne hæc à pauperis Iri. eadem te sors manet, & hæc fors vltima hora est.

Nam licet à Pico numeres genus, altáque seu te
Nomina delectent, omnem Titanida pugnam
Inter maiores, ipsumq; Promethea ponas:

Calcanda breui leti via est: & ad cineres latumque redeundum scimus omnes. Licet non in alto pectoris, sed in extremis natet hæc scientia labris. Hinc inanes illæ cogitationes, hinc in alieno nomine fastus. & tamen si deterso fuco verum sapimus, non

Miserum est alienæ incumbere famæ?
Ne collap[illegible]a ruant subductis te[illegible]a
columnis,

Stratus humi palmes viduas deſiderat vlmos.

Nos viduis ſterilibusq́ue regum vlmis inuehimur miſeri. de ædificio nimirum noſtro malè nobis eſt. aliorſum deſtinamus ramos. & non videmus quàm debili parieti inneĉtamur, luteo, adeoq́ue breui in puluerem redigendo?

Et vt omnia cōceſſerimus, quantaq́; voles ipſe nomina, quid præter nomina cōſequutus fueris? rem magnam nomina non faciunt: nec ſemper magni qui à magnis. Imò plurimùm parui qui à magnis; ingenio, eruditione, prudentia, virtutibus, bellica laude. hoc verum, à quocunq́; patre paruos magnoſq́; naſci. Ac ne minoribus fallamus tempus, decurramus per imperatores Romanos: videamus quibus maioribus non poſtremi illorū ad orbis imperiū deuenerint. Ælium Pertinacē Libertini filium accepimus, Opilius Macrinus ne parentibus quidē natus ſe[illegible]ilibus officiis

[illegible]

primam iuuentutem attriuit. Maximinum Thraciȩ montes opilionem senſerunt, Puppienus à patris malleo & incude ad Imperiũ tranſcendit, Philippus ab Arabe patre latronum ductore, Aurelius Cęſar à ligonibus & falce, Carus Cæſar è tenuiſsimis initiis. Diocletianum Libertini ſanguinis agnouimus, Maximianum Herculeium ab aratro, adeoque mercenaria manu è Sirmio ad Romana ſceptra conſcendiſſe narrant hiſtoriȩ. Valentinianum & Valentem fratres funarius pater dedit. Zenonem Iſaurica villa, Anaſtaſium Dicorum humillimi lares, Iuſtinum Thracia bubulcum, inde lignario fabro famulantem, Imperatoremque demum Oriens vidit, Iuſtinianum verò è Iuſtini ſorore patreque porcario. Mauritius è Notario, Phocas ex humili ſago imperium tenuit, Theodoſius tertius è Publicorum vectigalium exactore. Iſauricus Leo ſedentariam exercuit,
Michael

Michael Traulus ex infima plebe, Basilius Macedo è captiuo & venalitio ignotisque parentibus Orientis diadema sortitus est. Michael Calaphates parentem habuit qui apud Paphlagones diurna mercede naues pice oblineret, ipse parenti in eodem munere famulatus, inde ad imperium transiit. Et nō Tulli Hostilij incunabula agreste tugurium cœpit, adolescentiaque pecori pascēdo occupata fuit? & Romuli non ignoratus pater?

Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro.

Et non

Ancilla natus trabeam & diadema Quirini,
Et fasces meruit regum vltimus ille bonorum?

Non

Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina?

Vt

Vt meritò Poëtam cecinisse videas,

Summos posse viros & magna exempla daturos
Veruecum in patria, crassoque sub aëre nasci.

Imò plures longè ex humili summa tenuerunt, quàm in alto nati, inter alta steterint. adeò insolens est stetisse in quibus natus es. vt verum sit illud Lyrici,

Rarus enim fermè sensus communis in illa

Fortuna. & illud Homeri,

Παῦροι γάρ τι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,
Οἱ πλέονες κακίης παῦροι δέ τι πατρὸς ἀρείες.

Aequat rara patrem soboles, sed plurimùm ab illo
Degenerat, pauci superant probitate parentem.

Et nos interim inanissimis cogitationibus alienæ potiùs infirmitati quàm proprio innitimur robori. aliorum exuuiis induimur, nostris

pesti-

destituti, plusque alienis extolli-mur, cùm possimus veris & propriis. quis prudens aliena superbit veste, aut vicini ostentat opes, agrũque non suum? pueros in scena ridemus cothurnatos, purpuraque non sua superbos; quanto nos meritò magis, inani maiorum nomini tanquam ingentibus alieni pedis cothurnis innixos, purpuraque peregrina indutos? detrahe inania hęc adminicula, ornatum vanum, purpurata, cothurnataq; nomina; non atrum

Desinet in piscem mulier formosa superne?

Hoc etiam inter magna. rupes & superstantes nubibus montes superbo sterilescere vertice; at humilia quæq; fœcundo iacere æquore. Nullum deinde aut rarum ex humili periculum esse. alta petunt fulmina, submissum transeunt verticem; fortia conterunt, mollia illæsa præteruolant: intacta laurus & quidquid voluntaria iniuria

iniuria serpit humi. quercas & altas cedros ignis non lambit, sed emedullat: Lusit ad hæc Lyricus.

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumosum, atque vtero pariter gibbóque tumentem.

Ita maxima quæque ruinę proxima, humilia ætatem ferunt. idem in homine cogita. plures etiam cadimus prima iuuenta. pauci octogesimas hyemes, pauci sexagesimas vident. hinc illæ voces lacrymis madidatæ.

O vbi ventura spes non longinqua iuuentæ,
Atque genis optatus honos, iurataque multùm
Barba tibi! cuncta in cineres grauis intulit hora
Hostilisque dies: nobis meminisse relictum.

Et alibi:

Lacrymis en & mea carmina in ipso
Ore natant. media cecidere abrupta iuuenta

Gaudia,

Gaudia, florentesque manu scidit
Atropos annos:
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubentesque rosæ primos moriuntur ad Austros,
Aut vbi verna nouis expirat purpura pratis.

Plures etiam rapiuntur, cùm necdum validi gressus, necdum mensura cultibus maior, necdum
Visæ pueris decrescere vestes.
Sic plura maligno,
Afflantur vineta Noto: sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapidæ sic obuia puppi
Inuidet, & velis adnubilat aura secundis.

Et quem iuuentutem egressum, viriliqúe iam cinctum toga, non in medio vanissimarum cogitationum, adeoque in ipso turbine rerum,
Deprendit suprema dies? quem verò *abire paratum*

Ac

Ac plenum vitæ?

Vix è multis millibus vnum. Neque hęc tam prępropera Imperatoribus tantùm Regibusque eueniunt, quos recensere longum foret: sed multo etiam magis priuatis quibusque in omni gente & populo, totisque non raro regnis, hinc tot redundantium gentium in alias gentes, regna, terras examina. Iones nouas in Africa vrbes popularibus pulsis instruunt, vtrũque Orientem tot myriadibus cęsis, vt sanguine fluere posset tellus, Hispani Lusitániq; occupant: Galliam Germani, Britanniam Saxones, iterumque Galli, Nortmanni, Gothi, Longobardi Europam propè totam: atque hęc non nisi ingenti illata acceptaque clade, dato haustoque sanguine, vt solo sanguine stare mare potuerit: & post tot bella, cędes, funera, vix iam nomina tot vbique gentium. Atque interim vna hęc è tot funeribus gloria, nomen prætulisse Nort-

Nortmanni aut Gothi, Afri aut Ægyptij, Longobardi aut Scythæ.

Quidam sortiti metuentem sabbatha patrem,

Ad Salomonem decurrunt; facilis enim ab hoc in Adamum procursus, cùm enim tot ciuilibus, tot exteris emedullati deruncinatiq; bellis, propria ignoremus: itur ad barbara, ad hostilia nomina, lixæ fors aut calonis aut vltimi trahariorum: talibus opulentati domestica contemnimus. ita nostrorum inopes peregrina cogitamus, & ab alio cœlo opes mutuamur. Inde huic ampla *de sanguine prisco* Gothorum nobilitas: ille Euphratęa *supra diademata felix,* Troiana spirat nomina: alius non contentus si ingens Latium suppleuit genus,

Sed quibus occasus pariter famulatur & ortus,

In suum transtulit genus. quartus omnium etiam horum progressus genus,

Diues

Diues auis, & vtroque Iouem de
sanguine ducens,

De cœlo genus trahit. nimis vile è terris.

O quantum est in rebus inane!

Ex his interim crescit genus, fastus, patrimonia:

Et crescit quæcunque animo, maioraque fiunt
Incude assidua, semperque ardente camino:

Donec Vulcani domus. Vulcaniaque arma, Ætnæique Cyclopes inter auos reperti,

Brontésque, Steropésque & nudus
membra Pyracmon:

Aut ad venatu nobilem Nemroda mentitũ genus deduxerimus: aut sanè in Numidam aliquem, Thracem, Persam, Moscum, Tartarum, Mogorem: nescio an non & in Cacum, geminos Aloidas, Salmonea, tergeminumque Geryona, ad Amphitryoniadem,

Lapithas, Ixiona, Pirithoumque.

O miseras hominum mentes! ô pectora cæca! Qua-

qualibus in tenebris vitæ
Degitur hoc æui quodcunque est?
non veriora minùs audias minúsque testata,
Nutricis inter lemmata,
Lallique somniferos modos:
cùm inter somni difficultates, decantat Lamiæ turres, pectines Solis, inequitantem arieti Phryxum, Arionem delphino. & tamen delectant hæc inania, & viduata rebus nomina. & inter primas numeramus felicitates, altiùs genus traxisse. quòd si vltra illum primũ familię ductorem nomen extenderimus, redimus ad primorum parentum æmulos, ad solitos
Versare glebas, & seueræ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fusteis.
Hinc purpura & gemmæ, & cœlata laquearia, & ambitio nominum.
Et quò tibi si à veteri Latio, si à barbaro solo, si à prisca vernacula gente, si à peregrina tellure; quò tibi si à Regibus nomen genusque

ducas? quanto è fortuita casa, è textili, frondea, palmea tunica, coruo pastus felicior Paullus est? quanto rupeo domicilio, quod nullus labor, sed manu sua alumnata natura fuerat, beatior Antonius est? quanto è triginta annorum columnatione sua, clarior omnibus Regum palatiis Stylites est? quanto Damascenus pręcisa dextera, sordium elutrice, omni Saraceno illustrior est? quanto Hilarius, Paphnutius, Benedictus, Bernardus, Nortbertus, tantorum Regum diademate & sceptris noscibiliores sunt? viuent in omnem memoriam, ibuntque in posteritatem omnem, tot terris olim parua, nunc cœlo & terris magna nomina, Vitalis, Mennas, Bibiana, Monica, Franciscus de Paula; iacebunt interim in cinere suo ingloria tot terris aliquando magna nomina, tot sceptra & tiarę ne nomine quidem notæ.

Vnum tamē illud nō diffiteor in magna fortuna magnū, Omne

Omne animi vitium tanto conspe-
ctius in se
Crimen habet, quanto maior qui
peccat habetur.

Hoc enim vnũ in magnis magnũ. neque celari in illa fortuna vitia possunt, omniũ oculis in magnam fortunam intentis. Scitè monet Lyricus:

O Corydon, Corydon, secretum di-
uitis vllum
Esse putas? serui vt taceant, iu-
menta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora.
claude fenestras,
Vela tegant rimas, iunge ostia, tol-
lito lumen
E medio; clament omnes. propè ne-
mo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facie
ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet.

Addit monita tanquam à Christiano calamo.

Viuendum rectè, cùm propter plu-
rima, tum de his

Præcipuè caussis, vt linguas mancipiorum
Contemnas. nam lingua mali pars maxima serui.

Multò etiam magis quòd obrepat inopinantibus decretoria dies horaq; soli Deo nota; vt pendula exspectatione sollicitudo fidei probetur, semper diem obseruans, dum semper ignorat; quotidie timens quod quotidie sperat. neque ætatem mors tanquam messi maturam exspectat, omnis illi ætas matura est. obuia proinde quæque nullo delectu demetit, seu etiamnum serpant humi, seu lentum adhuc tollant caput, seu superbum ostentent verticem; illumque, aut adhuc inanem, aut rebus saturum. feritque promiscuè quæcunque (vt cœlo iaculata grando, quæ purpuræ & ignobilis sagi discrimina nescit) omnibus inexspectato ingruens: tiaramque & diademata vt ignobilia elementa calcans; nobilitatisq; clara nomina vt paleam vento pul-

so pulsam, vt vagum puluerem, vt solares atomos, vt infantiæ bullas ridens: vnaque messoria falce & manu, quidquid vspiam resonat splendetq; dignitatum, quidquid magnorum attollitur nominũ, vt agrariam spicam horreis maturam resecans.

Et nos interim inanibus hisce ætatem terimus, quasi in illũ diem, sæuumque tribunal Dei illustrium seriem tutelarium nominum delaturi simus in defensam. ô vani! quid dicturi, quando iudices sedebunt diadematis & tiaræ, olim piscatores, & de vltima ferè plebe; etiam de mendicitate, & extrema pauperie notati? euocabimus ad nobilia magnorum nominum tribunalia? vltimum hoc est, tot terræ motibus, fulminibus, terroribus prænotatum; frustra aliud speres: inspice hic purpuram trementem, diademata trepidantia, sceptra titubantia, nobilitatem omnem tremulam, horrore concussam ante

hos plurimùm ab infima plebe iudices, ante hæc aliquando dum viuerent mendicabula, à vana nobilitate contempta, & tantum non protrita pedibus. Quis tum animus futurus Imperatoribus, Regibus, Principibus, omni denique nobilitati, cùm sedebit inter hos minorum, vt ita dicam, gentium iudices, ad sententiam de æternitate ferendam, Fabri filius, paupere & tenella matre in ignobili spelunca pecorum domicilio natus, in frondeo aut stramineo toro vbere lactatus virgine, paupertinis pannis obsitus, in cruce demum per vincula, flagra, regios contemptus, nobilitatis risus, Pharisæorum & Scribarum ludibria, militaria sputa & alapas, populares sales, crudelia vulnera, spontanea animam morte ponens? Quid faciet in illo tribunali tanto nobilitas quæsita studio, parta sudoribus, empta sanguine? cuius tu ibi personam, si concedatur, induas, Lazari

zari an Epulonis? Laurentij an Decij? Bibianæ an Iezabelis? Leduinę an Liuiæ? quod tunc factum voles, nũc imitare. sequere Dominum omnis nobilioris purpurę calcatorẽ.

Nobilis ille est qui placuit Deo. & non ille solus? nobilis ille qui nobilibus factis triumphum intulit cœlo, qui nomina sibi inscripsit cœlorum fastis, inter cœli principes magnos, magna: inter illustres animas, illustria, nulla æternitate tenebranda, nulla refigenda, nulla minuenda. & potest aliquid illustrius esse talibus, potest nobilius esse Deo? tanto proinde nobilior quisque, quanto propinquior Deo est. at omnis in illum propinquitas de vicinitate virtutum, de vitiorum fuga statuenda est. Sæculum intuere, & ex huius arbitrio etiam cœlum metire. non ille maximus qui purpuræ & sceptro proximus? qui imperantibus simillimus? idem de vicinitate Dei cogita. Ille nimirum maximus,

qui maximo illi simillimus. hanc similitudinem virtus dabit, & virtus sola. Nam si animam spectes, pares nascimur, eiusdem conditoris & parentis manibus figulati; si corpus, pares. opes & maiorum fortia facta extra nos sunt. nostra non sunt. non magis quàm virtus aut eruditio aliena. non magis quàm Sampsonis robur, Aristotelis scientia, Socratis moderatio, Mutij constantia, Ciceronis eloquentia transit ad nepotes. nemo enim in nostrã gloriam vixit, nec quòd antè, fuit nostrum est. Virtus facit nobilem; ad hanc ex quacunque conditione licet assurgere. & non imbelles nascuntur fortibus, audacibus timidi, prudentibus stolidi? quid quòd plurimùm primis quibusque ingeniis ignaua subnascatur soboles, degener parentum virtuti. Excute regnorum scrinia, vix in vna gente duos trésve continua serie reperies magnos. vnũ Publicolam, Brutum, Curium, Fabricium

bricium, Dentatum, Camillum, Cincinnatum, Papirium, Marium, Sullam, Lucullum, Pompeium, Cæsarem vnum; Catones duos, Decios duos; tres Metellos, Fabios, Scipiones, rarissimo & prodigioso magis quàm consueto euentu reperies. vnum etiam Lycurgum, Solonem, Alcibiadem, Themistoclem, Pelopidam, Aristidem, Epaminondam, Thrasybulum, Agesilaum, Philopœmenem, Timoleontem, Phocionem, Pausaniam, Eumenem, Iphicratem, Chabriam vnum. vnum Hannibalem, Pyrrhum, Alexandrum, Datamen Persam vnum. vnum etiam Trismegistum, Platonem, Aristotelem, Demosthenem, Ciceronem vnum. Sallustium, Liuium, Tacitum vnum. Virgilium, Ouidium, Martialem, Horatium vnum. tres continua serie Curios Oratores fuisse pro miraculo habitum: nec eos tamē primos. ita ferè varia aut virtute aut eruditione claros tan-

quam phœnices in familiis suis singulos reperies.

Tu ergo dictis factisque magnis nomen tibi procude magnum, cœloque terræque in omnem posteritatem inlustre & clarum. In huius verò claritatis æstimatione, & tanquam in statera sua appensæ cuius sententiæ stabimus? Dei an hominum? iam quæ claritas, quæ Deo nobilitas probata? non quę ex virtute nata, cœlo donanda & Deo est? Et quam tu purpuram, quę sceptra pręfers, sæculi huius, an alterius? perituram, an nullo æuo finiendam? Intuere cœlum cui natus, diadema cui conditus, regnum hæreditario iure tuum. ab his nobilitatem pete. quid illam metiris perituris? aut quousque sæculi huius

Iactas & genus & nomen inutile,

Nihilque profuturam maiorum seriem? quousque Agamemnonas, Hectorasque Hannibalesque, Macedonasque, Semiramidesque, Napu-

Napupollassarosque, & quidquid vltra Dacos Scythasque infrendet magnum? quousque

Regulum aut Scauros, animæque magnæ

Prodigum Paullum,

Et quidquid retro apud Romanos exterosq; illustre est, cogitas?

Aut quid imaginibus, quid auitis fulta triumphis

Atria, quid pleni numeroso consule fasti

Profuerint, cùm vita labat? perit omnis in illo

Nobilitas, cuius laus est in origine sola.

Quòd si præcipitem rapit ambitus atque libido,

Incipit ipsorum contra te stare parentum

Nobilitas, clarámque facem præferre pudendis.

Benè in hanc sententiam:

Quid genus & proauos strepitis?

Si primordia vestra

Auctoremque Deum spectes,
Nullus degener extat,
Ni vitiis peiora fouens
Proprium deserat ortum.

Ni se voluntaria iniuria seruituti addixerit. an non seruit, qui libidini, gulæ, ambitioni, cupiditati, reliquisque vitiis seruit? expressit hoc Lyricus cùm in exemplum Vlyssem & Circes pocula proponit,

Quæ si cum sociis stultus cupidusq; bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors,
Vixisset canis immundus, vel amica lutosus.

Circæa pocula non vnicuique nostrum à vitiis propinata? quæ quãto imperant fœdiùs, tanto illorum famulatus viro indignior, maximè Christiano, sanguine immaculati Agni in libertatem asserto. & quisquam has dominas ferat, & ad illarum imperium ceruicem flectat, & liber, & vir, & Christianus audiet? maiorum dignitate & liber-

tate

tate gloriabitur seruitutẽ seruiens omnium miserrimam? aut virtutibus se illorum iactabit, durissimo vitiorum iugo subactus? ancillabitur illis Christianus ignauissimo famulatu? & maiorum nomina sine rubore recensebit? nobilitatem decantabit? non hæc, vt aliquid concedamus, ab origine petenda? quam si cogitamus, non vno Deo patre nati omnes? siue per splendidos, siue per obscuros gradus, ad illum tamẽ primam omnium originem deducenda sunt omnia. erige tantùm animos, & quidquid in medio obscuri latet, generosus transili: & vbicunque te proaui deseret nomen illustre, destituitque dies, & alta nox caliginosa nube tegit,

Qua plurimus vndam
Fumus agit, nebulâque ingens specus æstuat atra;

Præcipiti saltu in Deum euola. Illum cogita patrem. ab hoc tibi nomen spera quod nulla deleat ætas,

nulla posteritas minuat, nulla potentia infringat, vis nulla eripiat. Et non ignauissimi pectoris testatissima signatio est, à perituris nomen petere, cùm possis ab æternis? ab auro egerie terræ? à sæculi dignitatibus vanè ludentibus, fallentibus, à maiorum dictis factisque fortibus extra te positis: cùm possis à nunquam abituris cœlorum opibus, nunquam morituris supernorum dignitatibus, fortibusque virtutum factis domi tuæ natis, quæ cœlum terramque & quidquid illorum ambitu continetur magnum, in admirationem tui prouocabunt?

Macte anime, ad æterna te vocat cœlestis pater. contemne atria fumosis plena imaginibus. Nam quid hęc aliud sunt, si vera liceat loqui, quàm puerorum crepitacula, infantiæ bullæ, cymbala & inequitatæ arundines? nil te dignum, nil parente tuo Deo. illius nobilitatem clarumque cœlo terrisque

nomen,

nomẽ, dictis factisq; præfer. Magnos vbique nobilis athleta spectatores habebis, laudatores, admiratores. Exurge. Et dignum te redde patre Deo. illo te iacta, illo gloriare, nobilissimarum maximarumque cogitationum illius imitator & æmulus: ita referes Regibus ac imperatoribus omnibus tanto inlustrius nomen, quanto æternis peritura cedunt; tanto nobilius, quanto perennatura fugientibus antistant: tanto clarius, quanto sol sideraq; Ægyptias vincunt noctes.

Excute inanes proauorum cogitationes, & tuis te factis cœloque metire. magnus es, si originem tuam cogitas, si animam Deo assimilatam. quid te abiicis ad hæc ingloria & generi tuo indigna? in possessionem vocaris omnis æui, in cœli terręq; dominatum. quid vanis atauorũ nominibus incumbis? nobilis portio magni Dei es. Et non maior etiam si ingentis animi sangui-

sanguinisq; pro te prodigum Christum cogitas? magnitudo pretij præstantiam rei denuntiat. ab hoc sanguine nobilitatem tuam cense, illo ingentes animos tolle, illo erigere nullo fine pœnitendo. & ex illius pretij magnitudine magnitudinem tuam metire, moresque vitamq; totam ad illius augustam amplitudinem compone, omnibus quà orbis patet potentibus Regibusque celsior maiorque. Hæc vna ad summam nobilitatem semita est; hæc via trita facilisque ad melioris sæculi æternatura regna, ad nunquam intermorituram gloriam, ad nomen cœlo Deoque de perennitate coæquandum.

CAPVT VI.

VESTES. *Criminis pœnam vestem esse disces. Ignorabat hanc innocentia, reperit præuaricatio. inde abijt in ornatũ. præluditque nunc luxui & lupanaribus. assuesces deinde*

deinde animos his metiri, vt qualem veste videris, talem mente cogites, inuerecundum, discinctum, lasciuientem, & ad omnem audaciam ac libidinem expeditum, ad omnem inuerecundiam pronum, solóque nomine lenonibus inferiorem. ita hominem suum habitus loquuntur; reconditarúmque rerum, & in ima mente latentium, testis indexque vestis est. Vt non rarò non alio opus sit indice, non alio opus sit indice, non alio delatore. ipse enim animus ornatu se suo publicat, & palàm abdita recludit.

HOmo nudus & inuestis conditori suo stetit. nec erat opus veste quem innocentia tegebat omni pallio densiùs. Accessit consiliarius serpens, à primordio ad hucvsque mendax, spondens deitatem diuinitatis ęmulator. assensa est mulier. quid fuit magnum mulieré vincere diuinitatis sponsioni-

ſionibus? ſed nec magni moliminis fuit virum trahere carnem de carne illius, ex cuius coſta figulata, viraginis nomẽ mutuata erat, tanquam decidua aut mutuatitia pars viri. Hinc iam nuditas antè ignorata, & veſtis folia, rubori tegendo. veſtis ergo occiſę innocentiæ tegumentum, & primordialis peccati pœna fuit. Sciebat ſine veſte bonum, nec erubeſcere norat nuditas ignorata. Acceſsit cum peccato ſcientia mali antè incogniti. Inde rubor delinquentię pœna, & iam veſtis. Vt clarè videas veſtem in pœnam natam. Quam enim ignorabat innocentia, inuenit præuaricatio. prodito proinde pudori veſtis inuenta: inde abiit in ornatum. Vt quæ de rubore: de gloria nunc veſtis ſit. Ita quod in pœnam fuerat delicto irrogatum, in dignitatis prærogatiuam tranſierit: quaſi â delicti pœna gloria creſceret. Nec ſtetit ambitio in ſimplici ornatu, qui videri conten-

contentus esset, voluit laudari, amari.

Hic vide quàm lenibus initiis, ad hæc summa venerimus: ad vestium non fastigia, sed summum verticem, supra quem nihil est. Quid exspectamus nisi præcipitia? Intuere singula diligens scrutator. Arbusta primitus, & herbida quæcunque prout obuia erant de facili arrepta primos texerunt. Satis arbitrati pudorem tegi. Nec opus erat curiosiore delectu, cùm nihil quæreretur præter ruboris integumentum. Et quę expeditior tutela ruboris? simplici cura necessaria constant: in delicias & superuacanea laboratur. Sequere ruborem, non desiderabis artifices, perfacilè enim est pudorem tegere.

Sed intolerabile frigus est. Non ferarum pelles abundè frigus arcent? non est adeo inimica homini natura, vt cùm aliis omnibus facilem in defensam vestitum dederit, homo solus non possit sine tot

stricto-

ſtrictoribus viuere. ad parata nati, difficilia facilium faſtidio fecimus. obuia veſtimenta erant, & leui parabilia: hodieque docemur à Scythis, innumerisque aliis, qui vulpium ac murium tergis aliorumque animalium cœli iniurias propulſant. ſunt qui arborum corticibus contenti, reliqua vt onera auerſantur. & verò natura perpaucis pacatur, minimo tegitur, ambitu nullo. à natura luxus deſciuit, qui in horas ſeipſum incitat, & tot iam ſęculis creſcit, ingenio adiuuante vitia. ac primò ſuperuacua cœpit concupiſcere, inde nocitura, nouiſsimè alienis oculis & libidini placitura: vt iam ruſticitatis ac miſerię habeatur velle quantum ſatis eſt.

Ab hac proinde cupiditate quę nullos terminos nouit, tot nata luxui explendo, quot hodie videmus. hinc primùm intorta fila, aut ex molli ſolutoque ducta: hinc ſtamina & ſuſpenſa pondera, & ſub

sub temen insertum, quod duritiem vtrimque comprimentis tramę molliat. Lusit hoc Poëta:

Tela iugo iuncta est, stamen secernit arundo,
Inseritur medium radiis subtemen acutis,
Quod lato feriunt inserti pectine dentes.

Alter etiam in ætatis illius vestium luxum.

Quæ lacerant auidas inimico pectore mentes,
Si non Assyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera.

Quid cecinisset, si vidisset has nostri temporis telas, quibus indusiantur nihil celaturi? in quibus non dico nullum corpori auxiliũ, nullum pudori est? quid si multicolori bysso vestes prętextas, hic albo candore lucidas, ibi croceo flore luteas, alibi roseo rubore floridas, cęruleos columbarum colli flosculos ęmulãtes, multiplici vbique

que arte in oculorũ decipulam interludente, in quibus gemmę fulgurant, margaritę nitent, coruscat aurum, mutuo lenocinio diuites;

Quale manus addunt ebori decus, aut vbi flauo
Argentum Pariúsne lapis circundatur auro?

Quid si nouo nuperoque inuento, omne auium, piscium, ferarum, hominumque genus, gentiumque mores, in nuda ludant tela nulla alieni mistione, solis filamentis variè, ingenioso textili commento, in diuersum deductis? vnde bella & venationes, mensæ & choreæ, vites & palmites, foliis vuisque luxuriantibus intertextis; arbores etiam, siue quæ promissera sobole fœcunda, siue quæ sola vmbra contentę; adde magistratum fascibus & purpura noscibilem, militem armis, philosophum pallio, senatorem toga, rusticum baculo, pastores fistula & tibia quasi modulis dulcissimis personantes.

Adde

Adde naues faberrimè factas, malo inſurgente, puppi proraque iacentibus, carcheſio conſpicuas, velisque aut vento grauidis, aut tanquam à partu excuſsis. Vt non mireris cùm audietis, nouorum luxuum auctorem primum, cerebrum cum arte telæ intexuiſſe.

Nec ſtetit hic luxus. Piſcari veſtitum placuit. Nam & de mari velleraque muſcoſę lanoſitatis lautiores conchę comunt, decerpta ac quaſi deconchata. Bombyces etiam Seres repererunt, ſcopis aliquando aranearum more idoneas, nos etiam magis veneramur obſeruamusque è terrarum vltimis aduectas, dum diſtenduntur, dum deuorant, mox reddunt, animata ſtamine aluo. Succis deinde herbarum & concharum alueis docuit luxuria lanas incoquere. Exciderat nimirum Deo cùm vniuerſa naſci iuberet, purpureas & coccineas oues tradere, tacerem ſi hęc para-

pararentur corpori tegendo, frigori arcendo, æstu reliquisque aëris iniurijs propulsandis. at nunc non rarò rubori propalando sunt. & iam aues etiam administræ luxus, hinc pluma vestis. nullumque propè nunc animal quod non excilletur luxui. Sed & stolæ totæ pauone nitent, siue quà colla florent, quà terga fulgent, quà cauda iacet: ita multicoloribus, discoloribus, versicoloribus vestis omnis splendet, nunquam ipsa, semper alia, toties denique mutanda, quoties monenda.

Exordiamur à capite, ituri dein ad reliqua corporis luxui dicata. crines non vt olim leniter reflexi, qui per colla dehinc dispersi oecoriter diffluerent natura ductrice: sed capillaturæ totius structrices quæruntur, nec tenui satis est pectine discriminari, itur ad ferrum & ignem, ne quid crispando desit. vertuntur & capilli croco, & pulueris aspergine, & lixiuiorum non

vno

vno genere: quasi ætatis & gentis pudeat, ita annos patriamque capillo transferimus. Accedunt exuuiæ capitis alieni, fortè immundi, nocentis, & gehennæ destinati, vt quæ non poterat auro, crinium artificio coronetur, capillis mutuò in orbem superstantibus. nec onus sentiunt quæ gaudent videri.

Tanti est quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput. Andromachen à fronte videbis,
Post minor est; aliam credas.

Aliæ quasi de neglectu gloriam venantur, cùm in fronte ludunt dependentes cincinni. Nec molestiam sentiunt studio prouocatam. Iam flores qui sublimem distinguunt verticem, quàm variè interludunt? Arabicis exin odoribus obunctum caput cuius aucupetur nares, si non alienas? intercurrit discriminalis acus, quàm nisi gemma claudat Indico aut Britannico pi-

feata mari, aut ignobilis conchæ dura verruca, periisse rem credas. Infima etiam aurium non rarò Kalendarium explent. Saltus & insulæ teneram ceruicem cingunt, vniq́ue collari lino aureorum millia inseruntur, grandiaq́ue multorum patrimonia minimum pectoris integunt. Inde iam lumina capillorum quibus monilia variantur, circuli aurei armillæq́ue quæ cum gemmis superbiam iungunt, quibus brachia arctantur. Quæruntur & de draconum frontibus gemmæ, & de piscium cerebris lapidositates, vt de serpente & pisce cultior prodeat mulier. Hoc nimirum deerat ad explendam omnem vanitatem. Atq; hęc propè omnia de sola peregrinitate gratiam obtinent. Semper enim raritas gratiam inuenit, concupiscentiamq; concitat habendi difficultas. abundantia verò in seipsa contumeliosa est. Hinc apud barbaros quosdam, quia vernaculum & copiosum aurum

rum est, auro vinctos in ergastulis habent, & diuitiis improbos onerant, tanto locupletiores quanto nocentiores.

Arctatur deinde corpus & in miseram exilitatem cogitur. tanto futuræ elegantiores, quāto arctiores, vt iam de coacta gracilitate gloria sit, neque hic vinculis aut ferro paratur: ita quæ olim criminum nomina, nunc ambitionis sunt. cætera corporis inexplicabiliter ad regulam. pedes soleæ tegunt, non tam arcendo frigori aut luto, quàm peregrinis oculis illecebræ. Nec quidquam in his nimis varium: tot sectionum genera, tot formarum, tot colorum, vt nisi purpura in his aurumq; calcetur, frustra omnis solea sit. nec gem̄as hic desideres. nimis vile erat calcatū aurum, calcari debebant gem̄æ. nimisq; modesta ambitio erat, quę contenta calcasse purpuram, margaritas seruauerat vertici: etiam calceis sua lumina tanquam oculi largienda fuerant.

 fors

fòrs ne cæco obtritu lutum obtererent.

Quò hæc nisi vt mulierum stuporem inædificent viris? sanè de integra conscientia non venit studium placēdi per decorem, quem naturaliter inuitatorium libidinis scimus. Nam quid aliud hæ pompæ de proximo curant quàm luxuriæ negotium? nō obstrepunt hęc palàm pudicitiæ disciplinis? non gratiam decoris cultus societate prostituunt? adeò vt si desint ornamenta, ingratam reddant formam, velut exornatam & naufragam: contrà si forma deficiat, vt in plerisq; omnibus, de suo gratiam ornamenta supplent; vt iam etiam de longinquo noxia iaculentur, incautosque irretiant oculos longiùs licet positos: ita draco spiritu de longinquo absumit alites.

Et quæ non ætas in hac forma periclitetur? aut cuius non oculis fiat gladius? nec mihi dicas, Non minor ornata quàm neglecta castitas

tas esse potest. Habitus mores pronuntiat, & non publicatione sui periclitatur mulier dum percutitur oculis incertis & multis? non à quot vulneratur tot vulnerat? & plures etiam, cùm à pluribus videatur quàm videat. sunt hæ versutię diaboli, qui quod improba suggestione non potest, harum ornatu perficit. Quòd si quas natalium, diuitiarum aut dignitatum ratio compellat pompaticas progredi, temperent saltem, ne totis habenis licentiam vsurpent necessitatis prætextu. Et quæ dignitas cogit pectus retegendo prostituere? non hoc est occidere in publico castitatem quam domi seruaueris? quæ opes pectus discingere? nimis nimirum casta opulentia est; nisi discingatur, nemo ambiat. Quæ natalium prærogatiuà omnium oculis obiicere, quæ vix sine rubore matribus aut marito reteguntur? de aduersario artifice hæc nata vsque ad cœlum scandala iaculantur.

& quid sunt hæc aliud quàm summæ lasciuiæ nota, extrema verecundiæ negatio, omnis ruboris propalatio, defrontatæ mentis tessera, conflatio illecebræ? quid nisi maria, vortices, breuia, scopuli, Charybdes, Scyllæque adolescentię nauibus, periculorũ & fluctuum ignaris? eò magis quo securiùs nauigant, nec vada hæc diffidentiæ & circumspectionis bolide tentát. Timor prudentiæ comes est, securitas stultitiæ socia. timeant proinde quęcunque tales sunt, quæ inuerecundo discinctu, meritò pudoris omnis interemptrices, libidinis auctrices, castimoniæ omnis prostitutrices censeri debent. non hoc est virginem esse, est lenam; non est matronam, est lupam esse; non castitatis domicilium, est lupanaris esse. In inuerecundo hoc pectore meretricia mens latet; in discinctis vberibus discincta castitas: nam quos iam oculos sola vereatur, quæ toto palàm pectore omnium admisit?

misit? quod ruboris sui secretum habeat, quæ verecundiam omnem publicauit? aut quid reliquum fecit pudori, quæ pudorem omnem deuelauit? nam cuius oculis hæc reseratio, cuius hęc erubescenda retectio? iuncta viro es? quid publicas soli viro concessa? aut quid prouocas alienos? soli viro deberis. non in illius ius concessisti, cui te totá semel tradidisti? non publicatione tui facta es captiua oculorum alienorum? & hęc placere marito possunt? sin placent, non iam vxorius leno est, qui quod potissimùm in coniuge erat prouocatiuum casti coniugalis amoris, retexit imprudens aliis, vxoremq; dedit omnium feriandam oculis, omnium vulneraturam? virgo es? & quisquã credat integro pudore hęc fieri? virginẽ qui suam prodit, virginẽ credat? & non illã prodit, quę ruborem omnẽ prodit? ab intacta castitate discinctio hęc venit? aut si corp᾽ castũ, mens casta est? po

trylidon, fibulæ, amphileæ, monilia, pedicæ, ſigilla, catenæ, annuli, cataplaſmata, ampullæ, capitis ligamina, olubi, ſcordia, ventilabra, clincteres. Ego quidem defeſſus ſum, & indignor dicendo tot earum ornamentorum multitudinem. Mihi autem in mentem venit admirari, quod eæ non enecentur dum tantum onus baiulant. O vanam & inſanam gloriæ cupiditatem! ritu meretricio opes effundunt in probra ac dedecora, ſuaque improba & arroganti ſtoliditate. Dei dona corrumpunt & adulterant, artem maligni imitantes. Poſſem plura nomina: multa enim hic capitis, multa pectoris, multa pedum ornamenta, aut ignorata aut neglectu Ariſtophani, aut illo ſeculo deſiderata, nunc

Sæuior armis
Incumbit luxus, totumque vlciſcitur orbem.

De mutatoriis quid dicam? ſunt quę diem periiſſe credant qua non alię atque alię domo egreſſę. Quid

quòd vna non rarò dies non vnam in vno corpore gentem viderit. & iam miseræ ancillarum greges vix custodiæ sufficiunt, magnaque non rarò pars blatis tineisque habitata, plus tenebras quàm dominam nouit, vt putes infelici carceri damnatam. Quid quòd tanta nunc omnium vestium, è quacunque gente, adeoque è terrarum vltimis, quà Oriens, quà patet Occidens, euocatarum copia laboremus, vt habuisse ac vidisse satis sit. Saturandis nimirum oculis, non integendo corpori euocatas arbitreris.

De lintea supellectile quid dicam? nescio an vlla vetustas viderit parem. & iam numero premimur, copiaque pro fastidio est. tenebris natam credas, ita non postrema illius pars totum solem ignorat, aut anno vix decimo ex infortunata custodia sua prodit, adeoque semel viuo domino diem vidisse in pretio habetur. Illud magnum, in sextum decimùmve

abiuisse

abiuisse hęredem quasi ab hesterna insolatione recentia. Et fuere viri, quę audiat & taceat satyra! qui nullo non die peregrino leta solo indusia mutarent: quasi abluendis vnius diei sordibus patria omnia flumina nimis ieiuna forent, eundum erat ad externa.

Quid ego hic de docta puellari acu & manu referam? fidem res superat. & vincimur rebus. & frustra oratio: elumbis omnis dictio est, & tanquam ab ęstuante canicula emedullata. Adeo nihil est, quod vel Nero desideret, vel Sardanapalus audeat poscere. Omne auium, piscium, animalium genus ludit in hac acu & filo, omniumque mores gentium: idque tam fabrè, vt si vocem addas, nihil vltrà ad animam poscas. Et hęc sunt muliebri aut virili collo ornamentorum extrema, aut tanquam capiti cristę: vt iam cristatas ingenioso filamentorum ductu mulieres videas: aut

aut sudaria cingunt. Perirent nimirum sordes, nisi diuite hoc custode clauderentur: tam operoso non tarò molimine, vt vnius mulierculæ collo aut sudario multorum annorum manuúmque opus dependeat, superbo vbique ambitu, vana ostentatione, difficili gestamine. Verùm non sentit onus quæ videri amat, non patitur molestiam quæ laudem sperat. Nulli laus sua, ambitio sua, oneri est, leuat onus admiratio sperata. Aut si quod onus, nulla fatetur, turpis arrogantiæ confessio est. Nam quæ seipsam damnet, conscientia licet pulsante, mente testante, Deo monente? Fortiter ornatui huic omni scalpellum imergit Isaias, nullis vitiis adulans, nullis veternis parcēs, adigens cauterium ambitioni, præscindensq; pompæ muliebris gulā.

Isa. 3. *Pro eo quod eleuatæ sūt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito*

gradu

bit amatorem: induat armaturam pudoris, circundet vallum verecundię, murum sexui suo struat, qui nec illius emittat oculos, nec admittat alienos. Pudeat Christianam verecundia & custodia sui superari ab Ethnicis. Sanè Arabiæ fœminas tradunt historiæ, non caput, sed faciem quoque ita totam tegere, vt vno oculo velato contentę sint dimidia frui luce, quàm totam faciem prostituere. Christianę non faciem modò, sed & quo nobilior ferè vnaquæque, hoc plus etiam pectoris prostituunt, diem ipsum inuerecũda retectione contaminantes, libidinumque scintillas, in quocunque soporato oculo, in quacunque mente amico castimonię somno elisa, ac sub denso timoris Dominici cinere consepulta, ingentes ignes conflabellantes.

Et quomodo hęc Christianam decent Deo suo supplicem? quomodo ream, & tot sæpè criminum

ream? quæ se vspiam stitit iudici omni gratia floris, omni lætitia frondis stipatam? quæ in tribunali laciniosis pomparum & deliciarũ ineptiis sese occupauit? & Christiana in coccino & Tyrio pro delictis supplicabit? prostrata genibus in habitum peccatricis, alienos admittet occulos, suosque emittet publicatæ testes verecundiæ? Quid reliquum, nisi vt speculum admoneat, vt si quid plusculũ roboris, si quid palloris labra aut genas vrgeat, artifice manu corrigat? si quis crinis loco non suo, docta crinali acu reddat sibi? mirum si non puluerem dentibus elimandis, si non & fucum admoueat nitori mentiendo, robori repastinando, capillo vertendo, si non puluerem oculorum exordiis producendis.

Quid quòd non adolescentulæ modò, sed & viris iunctæ, duces sint ad prodigũ hunc luxum? quasi turpe sit ab ambitioso luxu vinci, tur-

ci, turpe verecundiùs tegi. hinc etiam ætates requietas iam, & in modestię portum subductas splendor & cultior dignitas à maturioris sæueritatis possessione deturbant; purpurissa verò & fucus, & mentitus caluo cœnoque capiti capillus pro ignibus sunt. O vani! quamdiu ludimus in hoc pigmento, & simplices animas, & solùm columbas trahimus in capturam, in mentitę formę retia? & quis arbitretur iuuentutis castimoniam, inter hos scopulos & sinus, inter hęc vada & freta velificatam, rectum cursum tenere? Intuere propiùs quisquis salutem tuam amas. nihil inuenies in omni hoc ornatu præter ornatū, nihil præter ea quæ in fronte suspensa sunt. vt emptorē decipiāt, forinsecus ista pendēt. intus doli, fraudes, sordes, nec aliud.

De ingenti vestium copia quid dicam? vnum aliquod tenellū corpus tot circumdari quis credat? poterant castæ tegi decem, poterant

gradu incedebant. Decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crimen earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoria, & inaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & vittas, & theristra. Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispante crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium. Nec impari nouacula sequit Ezechiel: *Vestiui te discoloribus, & calceaui te ianthino, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus. Et ornaui te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum. Et dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro & argento, & vestita es bysso, & polymito, & multicolori-* Ezec. 16.

coloribus. Subiũgit ornatui formã. *Et decora facta es vehementer nimis.* Formę crimen. *Et habens fiduciam in pulcritudine tua fornicata es.* crimini interminationem: *Væ, væ tibi, ait Dominus Deus.* Sequitur: *Ecce ego extendam manum meam super te, & dabo te in animas odientium te. Et iudicabo te in iudiciis adulterarum, & effundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris & zeli.*

1. Tim. 2. Quis verò habitus fœminam deceat, habemus apud Apostolum: *Mulieres in habitu ornato cum verecundia & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres, promittentes*

1. Pet. 3. *pietatem per opera bona.* Et apud Petrum: *Non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus*: Et

Pædag. l. 2. c. 12. Alexandrinus Clemens ad locum Paulli: *Earum ornatum iure abesse iubet. Si sunt enim pulcræ, sufficit natura:*

natura nō contendat ars contra naturam: hoc est, fraus minimè litiget cū veritate. sin autē sunt natura turpes, ex iis quæ sibi applicant, quod non habent arguunt. addit de Apelle *Cùm vidisset quendam ex suis discipulis pinxisse Helenam multo auro ornatā: O adolescens, inquit, cùm non posses pingere pulcram, fecisti diuitem. tales sunt Helenæ, quæ nunc sunt mulieres, non verè pulcræ, sed multis efficta & ornatæ diuitiis.* Et elegantet libro tertio vniuersim de mulieri-superfacuo gaudentibus ornatu. *Istæ autem non animaduertunt, dum colunt id quod est extrinsecus, quæ intus in profundo sita sunt, esse planè inculta, horrida, & sterilia: cuiusmodi sunt etiam ornamenta Ægiptiorum, apud quos templa, eorumque porticus, vestibula ac luci magnificè instructi, eorumque atria multis columnis cincta sunt: parietes autem lapidibus externis & artificiosè depictis resplendent, ita vt nihil desit: ædes autem auro argento, & ele-* Cap. 2

& electro collucent, & ex India ac Æthiopia variis fulgentibus lapillis. adyta verò intextis auro obumbrantur peplis. Sed si penetralia templi ambitus subieris, & ad eius quod est præstantius spectaculum properans, imaginem quæ templum habitat quæsieris, sacerdos quispiam ex iis qui in templo sacrificant, graui & venerando vultu aspiciens, & Egyptiorum lingua pæanem concinens, cùm veli aliquantum contraxerit, tanquam Deum ostensurus, abundè nobis suppeditat occasionem irridendi numinis. neque enim intus inuenietur Deus qui quærebatur, ad quē festinabamus; sed felis, vel crocodilus, vel serpens indigena, vel aliqua eiusmodi bellua, quæ templo quidem est indigna, sed antro, spelunca, ac cœno magis congruit. Apparet Deus Ægyptiorum bellua, quæ super vestem stragulam purpuream volutatur. Ita etiam mihi videntur fœminæ quæ aurum gestant, & in crispandis crinibus exercentur, & in genis

vngen-

vngendis, oculisque pingendis, & pilis tingendis versantur, & verè Aegyptios imitantes, infelices amatores attrahere. Sed si quis velum templi aperuerit, vittam inquam, vestem, aurum, fucum, tincturam, & quæ eis intrita & incrustata sunt, hoc est, velamentum, quod ex eis contextum est, tanquam illic veram inuenturus pulchritudinem, rectè scio eum esse abominaturum. Neq; enim Dei imaginem intus inueniet habitantem, quam est consentaneum: sed loco eius fornicatrix & adultera animæ occupauit adytum, & vera esse bestia conuincetur, fuco scilicet intrita & incrustrata simia: & seductor ille serpens, mentis exedens intelligentiam per gloriæ cupiditatem, pro spelunca habet animum; & cùm omnia exitialibus venenis impleuerit, & erroris sui virus eructauerit, mulieres in meretrices transformat hic draco, fungens lenonis officio: nō est enim mulieris, sed meretricis, illud nimiū sui ornandi studium. narratq; illud Comici,

Quid

Quid prouidi fecerimus nos fæminæ
Vel splendidi, quæ tot colorum floribus,
Sparsæ sedemus; liberarum mulierum
Typum ac figuram destruentes funditus,
Perniciem domorum, & coniugum exitium,
Et filiorum vendicantes dedecus?

multa deinde ex veteri alio Comico subiungit in hunc sensum, clauditque his demum verbis: *Supercilia aliqua flaua habet, depingit fuligine: alicui vt ea nigra sint contigit, tollit cerussa nigrorem: sunt alicui nimis alba, farina deterit alborem: habet aliquam partem corporis candidam, eam nudam ostendit: bellos habet dentes, rideat necesse est. vt præsentes videant quam sit ei os venustum: & quamuis læta non sit, toto tamen die ridet.* Subdit: *Hæc ad dehortandum nimium sui ornatus studium ex mundana adduxi sapienti*

pientia. Et infrà: *An verò non absurdum est equos quidem & aues, & alia animantia, ex herbis & pratis surgere ac euolare proprio ornamento lætantia, iubis & colore naturali, & pennis variis. mulierem verò perinde ac si sit bestiis inferior, se esse adeo deformem existimare, vt externa, emptitia, & edumbrata pulcritudine egeat? vittæ certò, & earum permultæ differentiæ, & curiosæ ac superuacaneæ capillorum plicaturæ, & crinium innumerabiles figuræ, & pretiosæ speculorum structuræ quibus se componunt, dum eas venantur qui puerorum more insipientium formas admirantur, sunt fœminarum quæ omnem pudorem exuerunt. quas qui meretrices vocauerit, is non aberrauerit, quæ ex vultibus suis personas faciunt. Nobis autem suadet sermo, non ea considerare quæ videntur, sed ea quæ non videntur. Quæ enim videntur, sunt temporaria: quæ autem non videntur, æterna.*

Atque

Atque interim vt aliquid sexui huic concedamus. Semper enim fœminis multa indulsit vetustas formę augendę. Quis viros ferat mulieribus suppares, capillũ vertere, & in acu lasciuiore comam sibi inserere, crinibusque à fronte diuisis apertam profiteri mulieritatem? quis verò non rideat cùm viderit crines cum Apolline pręmulsis antiis, & promulsis caproneis anteuentulos & propendulos? quis, cùm vniuersam comam modò in humeros reiectam, solutam, varieque errantem, modò in nodum collectam, nec rarò occipitio ad cutem raso, solaque fronte capillata, aut in coronæ vicem vertice propè depilato circumludentem, aut vni tantùm auri aut vtrique incumbentem, aut vniuerso lasciuientem vertici, non exclamet, Quousque hęc inania? & cùm capillum vel effuderis more Parthorum, vel Germanorum more vinxeris, vel Scytharum sparseris;

non in quolibet equo densior iactatur iuba, horret nitetque in leonina ceruice splendidius? olim voracem apud Romanos volsellam nouimus, nunc cæsareatos habemus fronte supra muliebrem nitorem decoriter discriminata. Et miramur Numidatum cæsareatos equos, iuxtaque cutem tonsorem, ac cultri verticem solum imunem? miramur non apud vnam reginam leoninas iubas, & alibi asinum pectinem passum? quanto potiore iure mirabimur, cùm viderimus iuuentutem nostram, ac maturiorem etiam ætatem, muliebria omnia in capillo pati, comam struere, cutem fingere, speculum consulere, collum pectusque demulcere, aurem quoque foratu effeminare? Quid, cùm supra muliebrem mollitiem pulchrè indusiatos, vt triginta non rarò vlnarum tela collum vnum cingat, annorum opus multorum,

Tantum orbem? quanto ceruix non
sufficit vlla, M Vix

Vix adeò leone aut elephanto progenita.

In annulis verò quid primum miremur, orbiculum, palam, gemmam? omnia faberrimè & supra muliebrem ambitionē cælata. vestes. Textu tenues, tactu molles, purpura radiantes. Hinc illa imperia,

Rutilum toreuma bysso,
Rutilasq; ferte blattas,
Recoquente quas aheno
Melibœa fucat vnda,
Opulentet vt meraco,
Bibulum colore vellus.

è quibus illę vestes totū virum mētientes, nec raré patriam. Non & ille audeat religionem? Quousque luxus? & vinci virum veste? docuit nos magnus Imperator. Vicerat Medicam vestem, victus Medica veste est: cùm pectus armorum pondere disculptum, vulneribus signatum, cicatricibus implexum, textu pellucido nudaret, anhelumque adhuc bello serico ventilante extin-

extingueret: exinde non vna infelici suorum cæde cruentatus. bene aliquando,& dictum de alio verè, Quàm ornabat Omphalen leonina pellis,tam decebat Herculem theristum. Vt mulierem virilis toga, sic virum muliebris stola. vnde illud apud Poëtam,

Sint procul à nobis iuuenes vt femina compti:
Fine coli modico forma virilis amat.

Iam cùm spargunt odores, domumque quam inambulant totam signant hac quasi nota odoratę vestis, vt credas in vnum tectũ commigrasse aut odorum diuites Arabes, aut Arabiæ Felicis germina; quid arbitraberis? non, tam odoratis inodora tegi? ô quales in non vna gente viros ætas nostra dedit! mirum si non toti defluant, in muliebrem vestem. Quid cogitas Christiane, cùm hos videris barba & coma nitidos, de capsula & speculo totos? in quibus vt vestis,

ſic oratio circumtonſa, fucata, manu facta. Non eſt ornamentum virile concinnitas. Et ferè magnis viris vt incomptior dictio, ſic & veſtis eſt. Illa nimia accuratio muliebris ingenij eſt: feminæ cùm non habeant aliud quod oſtentent, ornamenta proferunt. Et quo ferè vnaquæque virtutis minus, hoc ornamentorum plus habet. Ornamenta nimirum illis pro virtute ſunt. Videri amant, cùmque non habeant domi nata quibus ſe iactent, à peregrinitate gloriam venantur, ab alieno honorem mutuantes, cùm à domeſtico non poſſint; tenuiorum mercatorum more, qui quidquid habent effundunt tectis, vt obtutu vno videas quæcunque ſperare debeas: cùm potentior quiſque plus habeat in receſſu, contentus leui indicio ad interiora prouocaſſe. Et ferè quo tenuior vnaquæq; res eſt, hoc oſtentationis habet plurimum. mendacio enim iuuãda tenuitas eſt. opulentio-

lentiora commendatione non e-
gent. Ipsa dignitas sat magnus sui
præco est, non vult verbis iuuari
rebus diues, de plano negotium
suum agit. Ita dico. Vt primum cu-
iuscunque videris effusum prodi-
gumque ornatum, omnia te vidis-
se cogita. Intus nihil sperandum.
Quidquid opulentiarũ erat, quod
laudem, admirationem, amorem
prouocare posset, palàm videri.
Contrà vbi videris ad modestiam
cuncta composita, minoraque ver-
bis promittentem, hunc arbitrare
rebus diuitem. Plerumque enim
hæc commista, opulenta verba, res
tenuis; paupertina oratio, res lau-
ta. Et verò solidæ opes non egent
laudatore. Illa commendationem
poscunt, quæ indiga rebus dictio-
ne adiuuari debent, casura sine
hoc fulcro. Ita virtus vestiri indi-
gnatur. omnis vestis minor illâ est.
ostentari nuda gaudet quidquid
addideris, infra illam est. Nec cu-
iuscunque ornamenti tanta digna-

tio est, quæ non maiora tegat, si virtuti adnectatur. Et sanè mirum, vestes de homine suo iudicare, & non raró de toto homine, vt non necessum habeas interiora scrutari. virilis habitus est, modestus, ad grauitatem compositus? idem plurimùm de animo cogita: varius est & ad leuitatem factus? mentem ex his metire. Ab animo namque ornamenta veniunt: & animi ferè index vestis est, neque hoc priuatim tantùm, sed & vniuersim. Nam vt conuiuiorum sic & vestium luxuria ægræ adeoq; morientis ciuitatis indicia sunt, & seminariũ in Republica Catilinarum.

Quòd si propiùs etiam ornatuum caussam examinaueris, nullam reperies extra placendi studium. nemo enim sibi, nemo in tenebris ornamenta depromit. Scenam illa postulant, & spectatore gaudent, cui soli hęc panduntur. Et tamen Deo & sæculo placere non possumus. *Nemo enim potest Deo seruire*

Matth. 6

nire & mammonæ. Et fortiter Apostolus: *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.* Huius & illorum oculos implere hactenus negatum omnibus, concessum nulli. *Amicitia* namque *huius mundi inimica est Deo.* Et quid responsurus es Deo in illa decretoria hora, in his ornamentis libidinum æstuariis deprehensus, in hac facie noui lupanaris? agnoscétne suum sub alienis signis militantem, alieno sacramento obstrictum? intuere Christum cuius ductu è dura seruitute in libertatem vindicatus. Ornamenta confer militis & Ducis, serui & Domini, rei & iudicis. poteris sine rubore? aut decedes ab hac regula? æterna est, falli nescia. an de ornatu vinces, præmiaq; de victo conditore referes? aut ignorabat ille quid potissimùm sequendũ, quid deligendum; tu sciebas, conditorem docturus? nam si hæc bona sunt, quæ tãto ambitu prosequeris,

Gal. 1

Iac. 4

cur non amplectebatur bona quæ norat Deus? sin ignorabat, vide qualem tu Deum statuas bonorum nescium. Et potest aliquod bonum esse quod ignoret, aut quo careat Deus? aut bonum quodcunque aderit homini, aberit Deo? miser Deus quem boni huius accessione vincet homo. Sin nefas est cogitare vllum omnino exulare à Deo bonum: quid vilia delegit, quibus non ornaret, sed tegeret corpus? quid ornatum omnem contempsit, vt naturæ superuacaneum, vt delicti fomitem, vt incentiuum libidinis, vt nutritium voluptatis, vt vstionis materiam? neglexisse, Deo contempsisse est: nec quisquã prudens bonum negligit, quo sine molestia potiri poterat, nisi fors maiori obstruat bono.

Relinquamus Deum & illius delectum falli nescium, rem ipsam suis ponderibus pensemus. Quis paullo prudentior, & à plebeia remotior beta, miratur parietes tenui

nui marmore inductos, quasi ignoret nihil illis solidi marmoris inesse: aut quòd sub Ægyptiis istis Africæque crustis lateat calx & rudera & ignobilis lapis? quis auro tecta perfusa? mendacio sanè, nisi bis pueri simus, nemo applaudit. Et quis auro vilissima integi ligna nesciat? marmora fòrs & aurum non immeritò quis miretur & laudat, vt nobiliores vilissimæ terræ verrucas; parietes & tecta vili lapide & ligno contexta quis miretur? quis, vt ab inanimis ad animata transeamus, asinum buxeo liuore macieque emarcidum amet, cùm illum viderit bullis aureis ac pictilibus balteis exornatum? extra asinum suum ornatus est. Quis strigosum equum purpura instratum, phaleris gemmeis, frenisque argenteis superbum? extra equum suum purpura & gemmę sunt. Eadem reperies in homine, quem sub purpura, auro, gemmisque sudantem vides. Intuere sub purpurea

hac aureaq; sarcina quantum sordium lateat, quantum miseriarum. Et ferè quo quis plus auro radiat, purpuraque gemmisque fulgurat, hoc plus integit sordium. Bene
1 Cor. 12 ad rem nostram Apostolus: *Quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circumdamus. & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent.* Quem proinde videris maiore impendio corpus velantem, hunc cogita mentiri velle hoc ascititio ornatu formam, aut potentiam qua caret, aut alieno illam mendacio iuuare: ita qui vestitum omnem Arabicis aut terrarum vltimis perpluunt odoribus, hos meritò arbitramur pœdori tegendo, fœtori medicando medicabula hæc quærere, & à peregrino solo, aut belluarum odoratis recrementis putori suo remedia mendicare. nam quis domi diues, quis de suo potens, quis viribus integris, quis forma valens, alieno adiuuari velit?

lit? mendicitatis genus, & inopiæ suæ tacita confessio est ab aliunde mutuatis opem poscere.

Hos verò tales quis felices aut beatos iudicabit? non magis quàm illum ad quem pecunia magna confluxit. Beatus ille est, cui animus erectus, excelsus, nullius appetens, nullius nisi Dei indigens est: cuius bona nulla vis excutit: quemque fortuna, cùm nocentissimum ac sæuissimum iaculum intorserit, si pungit, non vulnerat; si liuorem tanquam sęuitię vestigium relinquit, idq; perrarò, sanguinem nullū elicit: imò in quem quæcunq; fortuita aut destinata sæculi huius iacula, grandinū more dissultant, quæ incussæ tectis siue yllo habitantiū incomodo crepitant & dissoluuntur; aut fluctuum instar, qui dissiliunt & disrumpuntur rupe superstante, & in concussa ac indomita ceruice adlatratores suos & inimica murmura despectāte. Hunc tu beatū meritò dixeris,

hunc forma præstanti, quem virtus decorat vestitque nobili integumento, quod nec cariem nec ætatem sentit, nec atteritur, sed inualescit & roboratur vsu. nullæ gemmæ, aurum nullum, purpura nulla splendet, si cum hoc amictu componatur: adeoq; aurum, gemmæ, purpura, nox mera & scrupeæ quædam testæ sunt, si cum virtutis ornatu conferantur. Iaculatur enim hæc lucis & apparatus sui radios supra cœlorum summa: beatarumque mentium oculos in admirationem laudemque, quin & in amorem sui ter maximum cœli Numen prouocat. Cuius si in te beneuolentiæ delectaris augmento, adhibe incentiua maiora. & vt nouis semper auctibus crescat amor, cingere vestibus illicibus diuinorum horum affectuum. induere proinde sanctitatis byssino, probitatis serico, pudicitiæ purpura, submissionis coccino, pietatis Tyrio. Exornatamq; ac veluti natura

tura sua naufragam animam, hisce nitoris adminiculis subduc in modestiæ portũ, in casti cælestis amoris fidam statione; discussis omnibus laciniosis pomparum & delitiarum corporis ineptiis, quæ de propinquo luxuriæ curant negotium, & obstrepunt castis diuini amoris proritamentis, interniq́ue decoris gratiam adiectitio prostituunt velamento.

Fuge quisquis Deum amas. infida in mutuatitio hoc corporis nitore statio est sceleribus proludẽs, infame adnauigantibus malę spei, deteriorisq́ue rei promontorium est: inenatabile excussis profundum, irrespirabile deuoratis hypobrychium. quemcunque fluctus eius effocant, inferi desorbent. Nemo dicat, Quis tutò percauebit? exeundúmne de sæculo erit? paucorum hoc est, & non nisi à Deo delectorum. nec hoc volo. sed ponenda superuacua illecebra, & fœminam in viro mentiens, in ma-

trona lenam, in virgine meretricem. submitte has dolosas plagas, hęc incautis animabus, & solùm columbis extensa fraudum retia. sepone auribus, collo, brachiis kalendaria, & quidquid de raritate & peregrinitate gratiam possidet; non inserantur vni lino, nec dependeant collo, aut innectantur comis saltus & agri & villarũ pretia. neque enim de integra conscientia prouenire hoc studium potest, placendi per decorem, quem naturaliter inuitatorium libidinũ nouimus. Nam quò tantis multorum periculis de Britannico aut Indico mari ambitio piscata & voluptatis illecebra? quò inertissimarum concharum verrucę? quasi desint terris irritaměta libidinum: & inter sæuientis Oceani fluctus quærenda aut è piscium cerebris, aut è draconum frontibus lapidositas luxuriæ sit ministra, vt Christianus de piscibus & serpente cultior, paratiora de facili libidinum iacule-

iaculetur terris cœloq; scandala. apage hęc à Christiano pectore lasciuiæ aucupia. prima placendi Christo destinatio, cultus moderatione peragitur. docebunt hęc quotquot cœlo magni, quotquot terris aliquando Christo suo iuncti. Paria si speras, paria sectare. parilitas cultus parem famulatum dominumque testatur, nec alia tutior ad illius obsequia & præmiationem via est, quàm quæ cœlo iam asscriptorum pedibus calcata est. Quid nouas cogitas semitas? omnis ab illa via aberratio morti proxima est. per altas niues qui itineris ignarus viam sibi sternit nouam: qui per infames scopulos maritimaque breuia, Oceano inassuetus audax noua proludit semita: qui per arentes campos, pulueremq; nullo vestigio signatū iter calcat nouum; non fatuus audit, & erroribus adiacet? idem de illis cogita, qui alia gradiuntur, & non sueta cœlorū incolis via. Vis incolumis portum tenere?

tritis

tritis iam antè insiste vestigiis, & securus delige, quæ non sine periculo negligere potes. Prudens damna cum potest vitat, fatuus se iis innectit. Tu tutiora securus sequere. Totte iam olim omnium ætatum exempla in vtramque fortunam docent. Non potes ignorationem prætexere in tam protrita via. sequere, donandus præmio pari.

CAPVT VII.

SCIENTIA. *Cognosces hic 1. quæ vera, quæ solida sit. quæ non possessorem, non auditorem, non spectatorē lectorémve fallit. 2. quàm fatuæ apud plerosque sudent lampades, solo merito cælo lucendæ, soli saluti accendendæ. 3. quàm inanis omnis per litteras, membranasque veteresque codices cogitatio sit. 4. prudentiam illorum qui cælo studia reponūt, Deo dies, Deo noctes sacrant. Virtutique*

serij

serij inuigilant, qua vna non moriturum nomen paratur. Reliqua aut senescentium iniuria temporum, aut inimica manus, aut vt quàm longißimè protendantur, dies ille vltimus elementorũ dissidio prænotandus, vt mensarum analecta, vt solearum puluerem, euerret.

QVò mihi eruditio breui morituro? quò fama litteris comparata? quò pulueri & cineri hac laudum scabie? quò pruritus & titillatio oris & calami alieni? ô inanes cogitationes nostras! impallescimus chartis, & posteritati valetudinem sacramus. Emedullamur ad nocturnas lampades, & per insomniam nomen venamur. & pro gloria risum, latumque pro laude cachinnum referimus. Ita dum vitam in alieno sectamur ingenio, sannas satyrasque reportamus alienas; dum alienæ manus aucupamur gloriam, inglorij viuimus,

mus, meliùs silentio & in tenebris aut densa nube morituri, quàm in cuiuscunque liberioribus dentibus, æmaliúque morsibus victuri.

Iam quotus quisque est ad quem tot nobis syderibus solibusque sudata vel de nomine manant? concedamus lectores. Quanti è millibus intelligunt? & inter hosce quàm difformia iudicia? vnus laudat? vituperant decem. Audeo. probat vnus? damnant centum. necquisquam ferè est adeò amicus, qui non multa ad incudem reuocet. Nemo tam constans pertinaxque admirator, qui non aut plures lucernas, aut circummorsos morosiore calamo, doctiore dente desideret, vngues. Hic corpus & vniuersa damnat membra. Ille multa licet probet, damnat plurima. Alius plus sanguinis boni, plus casti ruboris plus succi melioris, plus etiam natiui aut ascititij coloris, plus neruorum & virium, plus singulatim aut vniuersim roboris

boris desideret. Est qui delectetur macie, gaudeatque si virginem suam dictio præferat; alter torosam & matronalem habitudinem vbere suo diuitem laudat. Huic nisi Asiam totam, illi nisi Africam, qualem Tertullianea viderunt sæcula, dederis; frustra sudaueris. alteri quidquid extra Lacones est, nimis molle est, & fœminam suam loquitur: alius, nisi fluas instar Nili, arescere credet omnem venam. sunt quos solus expleat Tullius. præfers eiusdem æuiCęsarem; nimis leniter fluis. Intonas Sallustium; non placent hi torrentes per confragosa minitantes, lectoremque suum terroribus implentes. Plinios das, Tacitum, Liuium, Florum, aut Stoicum Senecam; sæuior frons est, & Catoniana hęc area duriore sarculo proscissa virum suum pluſculum sapit: nimirum, non sunt implenda pectora tam audacibus dictis factisque nam vt res placeant, sit tamen

vt

vt vel puerorum more, nisi medicamenta saccaro oblinias, respuant salutaria, vel è muliebri ingenio plus placeat lęta vallis, & toto sparsa ludibundo æquore, quàm aut montes aut nemora in quemcunque masculum oculorum prospectum surgentia. Quid agam? nullius antè trita pede sequor vestigia? audio nouus. & vnde huic patricius sanguis pedibus qui venerat albis? sin addo,

Nullius addictus iurare in verba magistri.

Rideor hospes.

Deligam è tot millibus aliquē, ad cuius regulam calamum hunc flectam? inclamant, Ciceronis aut Sallustij catulus: nihil hic de suo. de alieno agro Moabitis spicas colligit. sin pergo, & totum Ciceronem depluo. verborum aiunt plurimū, rei nihil ridentque fœmineam stolam & pallam latè fluentem pulueremque cineremque legentem, & cuiuscunque cœnaculi analecta

lecta verrentem; hyacintho licet, lilio, violaq́ue ſua floreat: rident capillum fusè ſparſum, corpusq́ue vicinaq; integentem, variis quamuis inoculationibus gemmeis tanquam ſtellis per firmamentum ſuum ſparſis, diſcriminatum. neque enim his Romanũ Imperium creuiſſe, ſtetiſſe. ſub virili ſago, calloſa manu & pectore, puluerulentis genis, armata de ligonibus, falce, aratro dextera, ſub pugno, liuore, vulnere, ſanguine, nata ſuccreuiſſe regna. monetam illam optimam eſſe quę pretij plurimum habeat in parua mole, ita & dictionẽ quę ſenſum plurimum, verborum minimum. viriq́ue ſemper fuiſſe plus facere, quàm dicere, fortiusq́ue quàm molliùs loqui: dictionemq; adferre rebus grauidã, in qua verborum minimum, ſententiarum & rei plurimum, & cuius nulla periodus auro aut gemma ſua careat: nec illam quę in ſummo natet, qualia leuium metallorũ ſunt, ſed quæ altiùs

altiùs fodienti thesauros ostentet: nam fusam illam dictionem, rotundam, teretem, calamistris circumsecus inustam, sandaliis magnitudinem mentientem, versicoloribus pictam, ad tibiam & citharam, ad speculum & capsulam factam, fœmineæ frontis & oris esse. virum tubis & tympanis delectari: nec ullam gratiorem illi musicam quàm quæ ab armorum fragore venit, ab armata collisáque mutuo dextera: talis ferè virtutis sermocinatio est, docta non bella; fortis non venusta: succincta & ad corpus stricta, non latè fusa, quæ caudam non sibi, sed populo trahat. hinc illud: *Cuius orationem videris sollicitam & politam, scito animum quoque non minùs esse pusillis occupatum. magnus ille remissiùs loquitur & securiùs. Oratio vultus animi est, si circumtonsa est & manu facta, ostendit illum quoque non esse sincerum, & habere aliquid fractum.* Et sanè quò hęc ornamenta si non menti-

mentiẽdæ venustati? iam quis prudens Apelleam tabulam, Polycleteam aut Phidiacam statuam ornauit veste? Hęc non vnus magnis vbique vocibus & ingenti laterum contentione, supercilio graui, oculis ardentibus, ore seueriore, vultu athletico, & qui plus promitteret ex Herculea claua, Vulcania incude, Ioue tonante, fulminante, Dianæ vmbraculis, Iunonio syrmate, Veneris stola.

Et sanè quæ exteriùs nitent & in superficie splendent, interiùs plurimùm sordent. hinc illud. *Plus ornamentorum oculos ferit, plus nares odorum, plus sordium latet intus.* Nec quisquam maiora ornamenta minoribus texit, nec ornatum adhibuit formæ à qua vincitur, nisi aut ornatui à forma venustatem paret, aut à mutuo hoc lenocinio, toti corpori mutuandam pulcritudinem speret. Ac frustra ornatur externo, quid domestico dites ornatu plus habet ornamentorum

torum quàm accrescere illi posſit à quacunque peregrina manu.

Tangamus propiùs omnem litterariam artem. Quantę in hac fabulę? quàm nihil spondet fixum certumque? imò quàm labili omne hoc ędificium arenę, flumini, aëri instratum? iam quantis animis ſurgitur in re nulla? pudet referre. De interpunctione quanta bella? non alia Roma aut Gręcia vidit maiora. de verbulo aut ſyllaba extra ordinem tanquam extra aciem ſuam poſita quantis inſurgitur animis? Hannibales, Alexandros, Scipiones, Cęſares, Pompeios ſi in partibus cogitas, nihil cogitas. cadunt hic liuores & vulnera perennatura, & ad cuiuſq; lectoris oculos rediuiua, ita in omnium mentibus renaſcuntur infelici redanimatione cędes ęternitati commenſurandę. Vncis ô quis non indulgeat naribus,

Nec linguæ, quantum ſitiat canis
Appula, tantum

exerat,

exerat, aut non ingenti ciconia pinsat à tergo? ridemus insanas Regum vanissimarum ostentationum molitiones in cæmento, calce, lapide. Ridemus vesanos crudelesque in alieno suorumq; sanguine ludos, dum fines terminosque protendere, quo iure, qua iniuria, efferato singuli ausu conatuque meditantur. Et præmia tamen in his regna & prouinciæ & magnum imperI nomen: & patimur sine risu, sine manu, quæ *auriculas imitetur mobilis albas*, dentes barbaraq; calamorum scalpella, nulli amica, inimica omnibus? vlli parcere nescia, omnium odio flagrantia, obuiumque quemque calce, dente, rictu, vngula, cornibus, cauda, ferociore omni crocodilæa tigricaque rabie, scorpiacaque venenatione, impetentia. Si caussam quæris tam efferæ imanitatis; commata aut interrogationes non loco positas, capitales litteras malè locatas, dictionem verbi transposi-

 tione

tione mutilam, minusq́; sonoram, variamque à cariosis lapidibus, semiesisq́ue membranis scriptionem reperies. adde coniecturas pro cuiusque ingenio varias, siue in commódiore periodi interpunctione, siue in solerti verbi in aliū locum migratione, siue denique in noui vocabuli substructione, veterísve exulatione, expunctione. vt non extra lineam ille cecinerit,

Grammaticos humiles qui solo cortice gaudent,
Quos non admittit intus pinguedo medullæ,

Sed imperitas aures puerilium verborū spuma ingenti fastu conspuunt. Adde è Græco codice emendatius verbum, quod aut coniecturam iuuet, aut vetustatem sapiat, aut longiùs illius peritiam indicet, aut admirationem nouitate, aut raritate sua excitet. de quo quid dicam? querar, an sileam? tacere tutius. non possum. minitentur licet insurgantq́ue frementes,

tes, oreque calamoque infrendant Græco dirum imprecantes. pulcrum horum calcibus impeti, pulcrum conspui, aut post domesticum tonitru irrorari. respondebo cùm non vno, Si quis me asinus calce feriret, irascar? respondebo Aristides: Admone istum ne postea tam improbè oscitet, & abstergam faciem. Respondebo Socrates, Facilè diuinabam post tantum tonitru sequuturam pluuiam. Et verò ea nunc tempora sunt, vt nisi Agamemnonis aut Priami, aut errantis Vlysis nauib. in Thyrrhenũ æquor Græca nauigent verba, sententiatim verbatimque obsoletioribus quibusq; deductis, & tanquam in Charonticum naulum deportatis, indocta non vni infelixque nauigatio videatur. Hinc nisi aut Aristophanis leporibus, aut Euripidis dolis, aut Homeri fabulis, aut Anacreontis amoribus, aut Pindaricis imbrib. Latinos perpluerint agros, Ægyptũ inclament

Nilo tabescente. alij, nisi aut Isocratis suauiludiis, aut Xenophontis commentis, aut Herodoti mendaciis, Halycarnasseo syrmate, Thucydidis cæstibus, aut Demosthenis Æschinis bestiæ simo stercoraueris agros; steriles ominantur auenas, & emortuos Latiæ campos, exramata pomeria, defoliata nemora, defloratos hortos, denudata pampinis vineta.

Doctiorem tamen, hos ornatus, ætatem, purumque Latium, quale Augusti æuo, ignorasse mihi certum. Rarissimus in his Cicero, Brutus, Antonius, Crassus, Atticus: nusquam Sallustius, Cæsar, Seneca, Tacitus Græco flore aut imbre Romanos vestiit aut irrorauit campos. Nusquam Poëtarum Principes, Virgilius, Ouidius, Horatius, Iuuenalis, Persius, Seneca, Terentius, Lucanus frondes è Græco in sua, hoc est, Romana, Græca aut manu aut cortice, transtulerunt nemora.

Patres

Patres etiam & fidei nostræ ductores, Apostolorum succedanei, quàm parcè Latinam Græco consperserint rore paginam, nemo ignorare potest, qui Tertullianum legit, Arnobium, Minucium, Cyprianum, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, Paullinum, Apollinarem Sidonium, reliquosque. nobis, nisi Latialis campus rore maceretur Græco, arentia pascua sunt & emarcidus ager. Nisi assutus aliquis Lacedæmone pannus in Roma niteat purpura,

Spectatum admissi risum teneatis amici.

Nihil vidimus, nihil legimus; verbo, nihil sapimus. quasi nihil iam doctum, nihil prisci æui, nihil reconditæ eruditionis & prudentiæ sit, nisi Greco turgeat fastu, Græca fulgeat stola. non his assueta docta maiorum secula, non Latium nostrum cùm staret, & robore se suo tueretur, nullius indigum.

Et quis Græcorum veterum no-

uorumque paginam suam infarciit Latinis? quis è Latio nostro, & tot doctis omnium scientiarum & sæculorum scriptoribus, sonantia defrustauit verba? quis sententias lectorem suum implentes? quis dicta fortia, quis robore plena, quis sapientia grauida, sublimitate illustria, flore suo nitida, & ad voluptatem facta, qualia apud Latinos plurima, tanquam alieni agri florem decerpsit, vt insereret suo? Intueamur singularum gentium non indoctos vernaculos scriptores. quis Dalmata Italica miscuit verba suis? quis Hispanica Germanus, Flandrica Gallus? quis à primis vltimisve sideribus erogata consociauit Hebræus suis? docta licet, domique singulorum nata & educta, & quę nulla alia lingua tam natiuâ exprimat elegantiâ, pondere, lepôre, singulæ possideant gentes; nemo tamen peregrino & non suo decerpta nemore permiscuit suis sine risu & stomacho aut amentiæ

nota.

nota. Vſque adeo, ſtolidiſsimi conatus ac inaniſsimę oſtentationis, omnium vno ore gentium teſſera hęc ſemper fuit.

At nos neſcio quod Latij faſtidium capiat, niſi fortè ad Græcos mores, Græca ſacra reſpicimus. meliora à noſtris & domi noſtræ nata poſsidemus, & viliora mutuamur, niſi fòrs nouitas delectet, & faſtidium vetera ingenerent. ita ferè optima quæque ſi frequentatio accedat nauſeam pariunt, noua licet deteriora amplectimur. Sanè ſi de vniuerſæ dictionis elegantia, venuſtate, robore quæſtio eſt; nulli cedimus: ſi de ſententiarum pondere, dictis fortibus, prudentibus; vincimus: ſi de rerum frequentia ac denſitate, amplitudine, maieſtate, & auguſta copia; vincimus: ſi de ſcriptorum varietate, numero, delectu; vincimus. Et magnum aliquid ſpiramus, animosque ingentes circumferimus, ſi à peregrina deteriore area in

beatiores campos noſtros ruderā traduxerimus. Magis hoc etiam mirum, cùm omnis hęc ferè traducta mutuatio in vana ſcientiarum iactatione conſumitur. pugnamus de etymo, de verbi nominiſq; varia lectione, & ingenti conatu diebus noctibusque ſudantibus, auxilia à Græcis poſcimus tam longè ſæpè petita, vt Arabes credas à Scotis ſubſidia ſperare. tacerem, ſi merita ſuborta difficultate id fieret. ſed quoties nulla impellente, nullaque aut vetuſtate, aut robore accedente?

Et his meliores æui noſtri dies damus. Sunt qui ingenti menſium & annorum etiam molimine,

Nutricem Anchiſe, nomen patriámque nouercæ

Archemori diſquirunt. alij, *quot Aceſtes vixerit annos;*

Quot Siculus Phrygibus vini donauerit vrnas.

Non nemo etiam, maior ætate Homerus fuerit an Heſiodus, minorque

éque Hecuba fuerit an Helena, aut quare hęc tam malè tulerit ætatem: Patroclus an Achilles maior fuerit annis, Sirenum voces Vlysses tulerit, & Circes pocula ignorauerit, socij biberint: an inter Italiam & Siciliam iactatus fuerit, an extra notum nobis orbem, neque enim potuit in tam angusto error esse tam longinquus. Veréne votum pro reditu simulantes,

Instar montis equum diuina Palladis arte,

Ædificarint Graii, vterúmque armato milite complenerint, Troianaque mœnia fatalis machina armis fœta conscenderit, geminęque angues pelago incumbentes, Laocoonta

Bis medium amplexi, bis collo squamea circum

Terga dederint in expiamentum intortæ hastæ, raptatúsne bigis Hector, perque pedes traiectus fugam Æneæ in somnis suaserit fueritne Euander Romanę conditor arcis.

veréne aliquando indigenæ Fauni Nymphæque Romam occupauerint,

Gensq; virûm truncis & duro robore nata,
Queis neque mos, neque cultus erat?

Saturnusque

Arma Iouis fugiens & regnis exul ademptis,

Latium vocari mandauerit,

His quoniam latuisset tutus in oris.

Mezentius Turnusq; Aeneæ dextera ceciderit, an illorum Aeneas. quæ Aeneæ ex vero mater, quis pater fuerit. Anacreon libidinosior an ebriosior vixerit. Publicáne Sappho fuerit, Penelope pudica, an verba sæculo suo dederit. quantum temporis inter Orphea intersit & Homerum. quatuórne librorum millia Didymus grammaticus scripserit. quid hæc ad vitam beatam ad quam nati sumus? quid ad virtutem & mores bonos? iacta-

mur

mur intro non rarò decumanis maioribus, & impellimur in profunda irrespirabili naufragio proximi, & sedemus incurij; irretimur blandientium verborum illecebris, illicibusque multorum oculis impetimur, & venenaria passim aurium & linguæ iacula densantur, verberamur hic coma, ibi genis labrisque ridentibus, sollicitat nos aurum, & impetigine sua proritat honos: ibi effera rapiunt & humano cruore bella gaudentia; alibi insidiosa fallaxque sub amico vultu circumuentio, & dum suauiantur oculi, nouercalibus natat mens odiis. His potiùs compescendis, edomandis, & in solidum debellandis ac sub iugum mittendis, quàm curiosis litterarū placitis dinoscendis elaboremus. excludamus superuacua & quidquid ad virtutem non ducit, quidquid abducit.

Verùm delectat acuratior litterarum cognitio. At non consultius

necessariis incumbere, & quę mentem melioribus instruant? quis superuacuis prudens insudat? aut quis paulló generosior animus leuioribus se explicat? quis non maximis quibusque adornatur, augustissimis capitur, cui celsior mens est? infimis insedisse plebeij ingenij signum est. Hinc monent viri magni, dictionem nimis sollicitam ac politam, animum designare pusillis occupatum. Magnus maioribus distinetur. Quòd si loquendum, remissius ac securiùs loquitur: si scribendum, fortiùs: ostenditque plus fiduciæ quàm curæ. vt verè dictum sit, studia dictionemque vultum animi esse. si fucata, videbis huic oratori mentem quoque tenuem esse, fractam, nihilque magni promittentem. non est viri tam leuibus ætatem terere: nec index animi magni concinnitas nec sollicita verborum disquisitio est, nec ab accersito nitore sublimia speranda sunt. Non magis quàm à

barba

barba & coma de capta & speculo formata. Fœminam hęc suam sapiunt. Virum magnarum rerum species ad se vocat: humilia verò illa nullum excelsum ingenium ad se trahent. quemadmodum flam̃a, si concessa via est, surgit in tecta, deprimi æternùm non potest, non magis quàm quiescere. Ita grandior animus ad summa contendit. addo ex mente Stoici, liberalium artium orationisque curiosiorem confectationem, *molestos, verbosos, intempestiuos, sibi placentes facere*, & ideo non *discentes necessaria, quia superuacua didicerunt*. Inter quę plurima dediscenda potiùs, quàm si nescias scienda sunt. Ita passim plena omnia reperies aut inani Deorum cultu, aut parum castarum rerum serie. in qua obliuionis potiùs scientiam quàm memorię apprecabitur quisquis æterna sperat.

Et in his tamen sudat, imò ætatem conterit, melioresque breuis

vitæ dies tanquam in re salutis anima. Quid quòd plus in illis quàm in æternitate ponitur? iunguntur dies noctibus, & tot passim deblattatæ veteres parum non raró verecundę membranę, tot derosa rudera marmoraque lasciuientia, tot pugnantes coniectationes; & nusquam Christus, nusquam gloria cui nati, nusquam beata æternitas cui renati. non hoc est in peregrino solo arenti & exsuccido, & de malignitate sua nociturò sudorem sanguinemque fundere nil profuturum, cùm habeas ad manum casta fœcundaq; in quæ calamorum aratra ducas pascua? cùm habeas cœlo natam, cœlo concessam terram, quam meliore proscindas vomere, fœcundantioribusque riges sudoribus; & si aut necessitas, aut Dei maior prouocet gloria, sanguine tanquam perenni circumspergas in fœnerariam vbertatem fonte aut flumine? In tam vilibus sudorem, sanguinem, animamque pone-

ponere, cùm posis in cælestibus? in tam leuibus dominumq; fallentibus verborum apicibus, tanquã in infida fugitiuaque arena domum construere, cùm posis in perennaturis nulloque dominum quo destituentibus, nullo fatiscentibus, nullaque inani fortuitaque spe aut fiducia ludentibus? in tam breui morituris; multorum calamis, aut tanquam pede calcandis, aut dente lacerandis, cùm posis in æternaturis, nulliusque morsu aut ferro violandis?

Venio ad iurisprudentiam. à qua quid speres inter tot pugnantia? inter tam varia legulæa bella tantis animorum laterumque contentionibus desudata, tam inani fatuoque partium studio fota, tot dolis fallaciisque tanquam retibus circumsepta, tam ludibunda patronorum circumuentione vanis sponsionibus, clientesque ludentibus diuitata? quid enim in his plurimũ videmus aliud, quàm

quàm inter opulenta victricia vota crumenales exenterationes, emedullatis arcis horreisque, adeoque defrumentatis sequuturorũ annorũ messibus? dum variis pollicitationibus clientes ludunt, vacuisq; promissoriis flatibus fortuitos pro certis euentibus venditant, altercantium contentiones pręprouida ęrarij sui circumspectione, dolosis inflabellant spebus, vt mutuis partium flammis ambustis rebus, soli ipsi aureo dominorum naufragio concalescant. Intuere deinde scientię huius scriptores: & vide quãtis animis insurgant, quãtis decurrant, quâm parum consentientibus adhęrescant, quàm de vna eademque re diuersum opinentur, quàm fallacibus firmamentis innitamur: quàm rationis parum, vt exulare illam credas: quàm incertarum Legum & in vtramuis partem pro patroni arbitrio paratarum, scriptorumque plurimum. dicunt quasi ad veritatem fortiter

dixisse

dixisse satis sit. vt iam ratio ferè voluntas patroni scriptorisque sit. ita dum verę solidęq; aut excluduntur rationes, aut nusquam sunt, mens propè cuiusque pro ratione & lege est.

Transeamus ad Medicinam. à qua quid sperem, nisi coniecturas in vita sanguineque non plebeio tantùm, sed & Regum, Imperatorumque ludentes? hinc iam primus ille est, non qui doctissimus, sed qui fortunatissimus coniectator est, felicitas hic quędam fortunaque ludit in alieno sanguine, à quo scientiam quisque suam mercatur. quid quòd ille ferè principem in hac arte locum teneat, qui plurimum alieni sanguinis hauserit, ille imperitissimus habeatur, qui nullas animas prodegerit, vt tantum iam nominis quisque referat, quantum profusi sanguinis. miseri è quorum vita sanguineque omnis propemodum medica eruditio petitur: quorúmque proiectę

animę

animę & migrare iussę medicum docuere. quorum defrustata corpora dum errores imperitiamque medicantis dexterę ostentarunt, celebriorem ferro & inscitia medicum dederunt. conuoca totam medicam cohortem, & experire quàm in lubrico pedem figant, quàm in alieno faciles sanguine dubij inerrent, inarentque tanquam in vili peregrina humo & alga. Hic morbū vniuersum ignorat & manum ferrumque admouet; ille caussas & principia dum dubius sciscitatur, & tanquam per obscurum noctis fortuitum rimatur lumen, medica miscet pocula, datura pro fortuna felicem infelicémve euentum, mortem vitámve. tertius ab effusa bile, quartus ab æstu præcordia vrente, quintus à frigore viscera depascente, sextus à prodiga humoris diffusione, septimus emedullato arenteq; natiuo humore & calore mali caussas venatur, nec deerit qui sanguinem pluri-

lurimum, & mole sua interitum
ninitantem, alter qui sanguinem
nodicum &tanquam ab auara no-
ercali nutritia manu & vbere,
 orn nemo etiam tanquam ab inę-
tuante flam̃a torridum, alius tan-
quam ab hybernis niuibus albi-
cantem congelidatumque & ini-
nicum animę vaticinabitur. In
am pugnante diuinatione quò se
vertet æger? dum ille æstu, frigore
pellendo inuigilat alter, iste hu-
more depellendo, accersendo de-
sudat alius? non via trita facilisque
ad interitũ, dum antè cadũt genę,
nares, oculi, antè anima medica-
mine violẽtata amica statione pel-
litur, quàm ęgritudo maláque inti-
ma depascentia nota fuerint. Hinc
itur, vti dixi, ad barbaras sectiones,
& crudele im̃itis animi ferrum, re-
uelatoriũ plurimùm & medicorũ
inscitię, & soli erudiendo medico
repertũ: vt discat spectator demite-
scere; dum humana lustrat viscera
cultro ductore, discat exerubescere,
dum

dum secreta rimatur naturę tot ō bicibus firmata. Hinc indurescit animus & barbarum nescio quid induit, dum in humano corpore, tanquam inter gallinę aut bouis viscera inambulat ferrum, manus, oculi, commiserationes ac humanitatem ex assuetudine deponentes, misericordiam ex frequentata barbarie exuentes. Tacerem nisi vota geminarentur, & votis tardior properaret mors, quo citiùs eatur ad immites cultros, nunquā satis medici imperitiā dedocentes.

De Philosophia quid dicam? ingens hic campus est, in quo nobilissima quęque ingenia tanquam gladiatorum paria, orbe spectatore medio decurrant Circo. Et quid hic sequar aut quem? pars Platonem, pars Aristotelem, pars Auerroëm cæco validoq; mergentium more conatu complectuntur. Et ego de meo nouus Iupiter cerebro aut femore, nouum Vulcanū Palademque cudam? quis sequetur ducto-

Auctorem? quis probabit? ſinguli dum ſua firmant, conuellunt aliena: & ferè ingenti ariete in vicina decurrunt propugnacula, eò fortiùs impetum daturi quò e deruderata ac deparietata vicinia maiorem gloriam aucupantur. Recenſe. Et videbis Philoſophicæ ſtructuræ tot pugnantia ſubſtructa fundamenta, quot manus huic firmandę induſtriā attulerunt. quòd ſi vel ceſpitem vnum in aduerſaria arce aut area probauerint, damnant reliqua. idque eò grauiùs accidit, quò ab audaciore damnatione maiorem gloriam venantur: quaſi hęc ſtare non poſsit niſi in aliena damnatione tanquam rupe. hinc tam varia à varia manu. Huic nulla ſubnixum cœlum voluitur materia, arbitreris Angelum: alteri nec voluitur quidem, ſed illo ſtante, circumrotatur terra pendulo perenni motu. Sunt quibus orbes in vno cœlo innumeri propè pro ſtellarum varietate: nec

vno omnes motu, nec ad orbium tantùm suorum motum agitata sidera. aliis nauigant stellę, & tanquam in Oceano scaphæ per liquidum aguntur, motib. singulę suis, aliis æthera sunt ęre aut chalybe fusa. Inuenias qui in hęc inferiora tanquam perpetuo matrio nixu aut prędiuite vbere fluere velint sidera, aut decidui instar matutini roris in ipsas adeo etiam animas aliquid depluere propensioris voluntatis, negant alij. De Luna, Sole, sideribusq; siue firmatis & tanquam trabali clauo orbibus suis affixis, siue inerrantibus sedemque non vnam tenentibus quàm variè narrata? excutiamus prædicamenta. Vnum, duo, quatuor, decem reperies. Quantitatem nunc nullam, nunc re, nunc ratione sola à substantia sua aliam. Relationem aut nullam, aut cùm subiecto cui innititur eandē, nunc discretam ab illo. atque hinc iam vno culicis saltu aut muscę volatu

cœlum

cœlum terramq; mutari, relationibus aut nouè adnatis aut refugientibus. Habitus naturæ adsociatos res esse, nihil esse, aut si quid sint, reliquationē aliquam operis esse, tanquam vestigium presſi pedis & arena signati. Ex infinitis partibus infinitū componi, adnectentibus partes indiuisibilibus tanquam intercursu lenti glutinis: nulloque æuo ac ne Dei quidem manu, bipedalem calamū partes diuidi posse in omnes arbitratur non vnus. nec desunt qui è finitis determinatisque certo partibus infinitum omne conflari, in easdemque Deo denectente solui posse velint. eundemq; infinitate potentiæ suæ innumeros lapides, fontes, ignes, sidera, mundosque infinitos creare posse; pugnare hęc cum natura rerum humanarum inclamant alij. fortiùs validiusq; quàm pro regnis & imperiis in his opinationū molibus decertantibus partium & ductoribus & sequacibus, anteqū animam

animam ponentibus quàm vel crinem vnum in aduersam partem transferant, quid sequar aut quemnam? quòd si veteres consuluerimus, magis etiam pugnantia reperiemus. si enim Protagoræ assentimur, nihil in rerum natura certi est, fluctuamur dubij, & fluctuamur æternùm: si Nausiphani, vnũ certum est, nihil eorum quæ audimus quæ videmus certi esse, nihil proinde magis esse quàm non esse: si Parmenidi, nihil est præter vnũ: si Zenoni, ne vnum quidem est, totaque rerum natura inanis aut fallax vmbra est.

Claudo has omnes scientias Theologia. quam vnam scientiarũ omnium quandã quasi Deam nemo melioribus tinctus ignorare potest: siue illam cogitemus quæ scholis, siue quę pulpitis & auditorio nata, siue quam iudicij simul àc ingenij magnitudine metimur, hominum moribus, vitæ, negotiationibus adęquatam. Verùm quotus

tus quiſque è tam varia doctorum turba hęc aut legat, aut intelligat. & inter eos qui intelligunt quàm pauci idem ſentiunt? & cùm ferè ea probemus quæ ſentimus, quàm rari probant? iam in tanta raritate quid anxij ſtamus? quid pro his emedullamur? audeo. Quid excerebramur? quid meliorem ſanguinem transfundimus in chartam; & atramento tanquã ſepia nobilem tingimus animam, qua vna viuimus aſsimilatio quædam magni Dei? aut quid in tam exiguo intelligentium, tamque rarò laudantium numero fatigamur miſeri, aut cui potiſsimam vitæ & ſanguinis partem damus?

Et vt largiamur concedamuſque his omnibus aliquid ineſſe, quod laudem mereatur, quodque non immeritò doctum ſudorem pronocet, quod accîdat ſomnia, quod violentet oculos, erigatq; cadentes, & amicam quietem armata depellat dextera; quodque ſollici-

tum percutiat pectus gloriæ auidum, & irrequiem ingerat cordi posteritatem cogitanti: quanta hęc sunt, & quàm diu victura? & vt tribuamus vitam, quò mortuo vita? aut quid calamorum & chartæ vita demortuo domino? quò pruritus aurium cadaueri? quò linguarum calamorumque orisque titillationes cinerato corpori? sequunturne scriptorem suum charta & calami? & alieni oris admiratio, laudatio, comprobatio stipabunt sistendum iudici, mediumque raptum tutelaribus densabunt armis, aut amico cinctum defensabunt agmine? an caussam agent sceleratum rei inexorabilis aduocati tribunalis? & ante flecti nescium iudicem stabunt oratores? & quid speremus criminibus tanquam rupibus consepulti à veteribus membranis, à solerti interpunctionum nominumque coniectura, ab inanibus Poëtarum fabulis, libidinibus grauibus, à dictionis tereti rotūditate, à leui

à leui verborum flumine, aut salebrosa dẽsitate? à mascula torosaq; dictione, à virginea, ab audace, à fusa & quæ syrma trahit, pallamq; stolamq; latè spargit, à stricta & ad arma clypeumque nata? quid à Iurisconsultorum vepribus, à mutuo se vulnerantibus? à legum in alienis possessionibus lusu, à crumenali clientum internecione? quid à medica manu & ferro, dum coniecturis luditur in alieno sanguine & iugulo, & tanquam pilæ datatim vita pellitur repercutiturque fortuito prospero aduersoque iactu? quid à Philosophico robore & circo, vbi pedem pedi, pectus damus pectori? quid à docta pressaq; argumentatione, vbi duris cæstibus aduersarius petitur, præcepsque nunc huc, nunc illuc agitur? quid à Theologico acumine? à docto Scholastico puluere? à viuida ardẽtis animi disquisitione? à rerum sagacimedullitus indagatione? mors & vna dies, hora vna, momentum

 rapiet

rapiet quidquid hic doctum. Ibimus in cineres, in plebeium puluerem indocto calcandum pede. in ignauum cinerem rustica spargendum manu. in terram & argillam, porcorum & vermium escam. sistemur Iudici sine charta & calamo, apud quem pari libra & lance mens docta & imperita pensatur, pari, manus sub calamo & aratro sudantes, pari doctæ membranæ & agrestes caulæ. libri vbi erunt, & ad lampades noctibus sudata volumina? vbi docta charta ingenio superante manum? vbi præcox solertia ignauo repressa calamo? nisi quòd ab his grauior subductio: maioraque nomina à maiore ingenio. Splenduit hoc claruitque excultum artibus, ornatum scientiis, ingenti nomine & fama? erit cùm Deus à claritudine, maiestate, eruditione, rationum initia ponet, eo plus exacturus quo plus acceperis; vt donationis prærogatiua & cœlo eruditio concessa aut labore parta, maioris

maioris alieni æris te reum statuat: plus redditurus qui plus acceperis. ita à donorum magnitudine, magnitudo reddendæ rationis pendet. Quod tunc factum velles cùm sisteris sola, cùm ab his splendidis & docta scriptione accusatio crescet, aggredere nunc anima. Deo ætatem annosque expende, noctibus illi vigila. illi vita, sanguis, viresque sudoresque fluant. æterna si speras, emedullaberis illi, emaciaberis illi, deroboraberis illi: illi lampada lunaque luceat: illi dies, illi desudent profuturæ noctes & in æternam lucem migraturæ. Ingentē messem spondet sudor sanguisque fusus centupla fœneraria redhibitione. Semen enim omnis hic sudor sanguisque est, cuius fructus cœlo tanquam horreo suo inferendos sperare possumus. diues est qui spondet, fallereque & falli nescius, diues non promissorio tantùm, sed & satorio, messorio, remuneratorioque verbo, cui qui-

cunque manat sudor cœlo reponitur, exsoluendus cœlo præmiatione æterna. Hunc cogita. huic studia, omnisq; seria fluat cogitatio. nulla indonata abibit. nulla præmio suo vidua. à litterarum verò studiis reliquisque scientiis quid speras? aut quibus hæ cultorem suum præmiis donabunt? non emolumentorum in iis pars longè maxima, vt audias, O hominem litteratum! sæculi sui sidus magnum! sol Italicus, Belgicus, Gallicus! Germaniæ ocellus! litterarum princeps! artium meliorum medulla! omnis purioris scientiæ mel merum! purum saccarum! quàm similis est adulatio amicitiæ? non imitatur eam tantùm, vincit. apertis auribus recipitur, & in ima descendit præcordia, eo ipso gratiosior quo lædit grauiùs, dum vitia sub virtutū nomine obiicit blandiens inimicus. quanto feliciores erimus, si audiuerimus à cordato, O virū, qui diligentiùs scit viuere

quàm

quàm loqui! cuius omne studium in formanda mente versatur, cuius omnis labor in animorum perennaturo cultu ponitur! huic te ornatui, huic scientiæ dede, quæ te sæculi huius terribilia, tyranni minas, tormenta, ignes, fortunæ deprimẽtes tollentesq; ludos doceat contemnere. quæ doceat fidem seruare Deo, maióribus, paribus, inferioribus, eliciatque nobiles has & viro dignas voces, Vre, seca, non prodã. sed quò magis secreta quæret dolor, hoc illa altiùs condam. quæ doceat voluptatib. imperare, & tanquam efferis belluis manicas & cõpedes iniicere, & caueas ferreas, & flagris etiam comprimere ferocientes minas. quæ te liberum statuent, quæ iuris tui, quæ non seruientẽ aliis, non submittentẽ ceruicem sceleri. dabũt hęc tibi virtutum ac sapientiæ studiũ, excelsum, forte, magnanimum. nam illa litteraria studia pusilla & infantiæ primæ sunt, & tanquam cunarum

fasciæ. & quem hęc vllo ſęculo bonum fecerunt? ne promittunt quidem. cui ad virtutem vel de longinquo viam ſtrauerunt? cui verborum illa & ſyllabarum conſtructio, interpunctionum curioſior adornatio, fabularum cognitio & enarratio, verſuum modificatio metum ademerunt, cupiditatem exemerunt, libidinē refrenarunt, odia repreſſerunt?

Iam Muſica quid dabit? quid vocum neruorumque diſpar concordia? quid cùm omnis voculæ melleus modificator Æolium expreſſero ſimplicem, Afrum varium, Lydium querulum, Phrygium religioſum, bellicoſum Dorium? quid vbi aut Apollinem aut ſequutus Hyagnem manus canendo diſcapedinauero, variasque vno ſpiritu tibias animauero, lęuisque ac dextris foraminibus acuto finitu, graui bombo omnimodis peritus modificator muſicum concentum miſcuero? quid vbi lyra auro fulguran-

gurante, ebore candicante, gemmis veriegata variè intonuero? magnum aliquid daret, si animum cum virtute & Deo suo consonantem concederet, si mentem nunquam sibi discrepantem, nusquam cum ratione pugnantē, nec quidquam præter vnum Deum extra se quęrentem largiretur, si suaui virtutum concentu beatas cœlorum mentes, Deumque ipsum in admirationem & amorem exciret.

Geometria verò, Astrologia, Arithmetica, totaq; Matheseos schola quid dabit? quid latifundia metiri, auaritię calculos & digitos aptare? & quò mihi

Frigida Saturni quò sese stella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes?

Quæ nubes inerrent Lunæ, quæ subterlabantur Soli, quæ comitentur? quid aut minentur aut promittant sidera cùm aut hostili aut amico se obtutu viderint? Digna

hęc forent cui noctes diebus innegerentur, si hominem docerent res, & sibi metiri & labili huic ęuo, cibum potumque vix pedali stomacho, aurum & opes morituro domino & fors hac hora: si non tam diuidere docerent agellum, & ad calculum redigere pedes etiam decempedam fugientes, quàm ne mœrorem incutiat melior vicini seges & potētia, & aliquid ex meo abradens: si non tam docerent nihil de meo concedere, quàm quibus modis totis possessionibus spoliatus securus hilarisque dies transigam, maximè cùm, si vera fatenda sint, non nisi opum coloni simus rationem Domino reddituri; si docerent, non in quadrum redigere quamcunque formam, non siderũ interualla numerumq; recensere, non nascentis Lunę mẽstrua increměta, aut senescentis deliquia, iterumq; post mortem rediuiuę, post vitã mortuę aut mortuę simillimę, nouo semper auctu aut decre-

decremento varię; non ad calculum vocare terrarũ opes, fatuasq; Regum agitationes; sed animum metiri, & alterius sęculi opes pro magnitudine sua pensare, in illas meliora de penetrali pectoris vota iaculari, illis insudare, Deo pro sideribus inhęrere, illi optimã partem nostri sacrare, illi indissociabili nexu æternùm iungi: vitę denique nostrę dies ad calculos vocare, memores illius.

Si verò Solem de rapidum stellasque sequentes
Ordine respicias, nunquam te crastina fallet
Hora, nec insidiis noctis capiere serenæ.

Omnis enim hora postrema tibi erit, omnis prima, nec quidquam super hoc calculo imparato tibi obueniet. si quę fluit vltima erit, exspectata erit; sin minus, in lucrũ sepones, vt aliquid virtuti accedat dum fluit, ne elabatur inanis.

Confer deinde famam quam è

diurna nocturnaque comẽtatione ſperas, cum cæleſti, confer morituros laudatores, admiratores cum cæleſtibus. confer finem cui doctus omnis ſudor calamis & charta funditur, cum Deo cui in virtutis ſtadio curritur & ſudatur. confer vtriuſque ſtudij magnitudinem ſperatam. confer tempus vtriuſque gloriæ commenſuratum; & tutiora, certiora, maiora prudens ſequere. Nam vt largiamur aliquid gloriæ ex varia ſcriptione tanquam riuum è ſtillicidio fontis manantem, quamdiu ſtabit hic fluxus? quamdiu ſtillicidium? fugit mundus, & quidquid hic magnũ, ad vilem deducet arenam vltimus decoctor ignis. Ibimuſque docti indoctique ad deſtinatum præmiationibus finem. In hoc quæ ſcripturarum gloria? nam ſiue inter infelices animas æternis trademur ignibus decoquendi, ſiue inter beatas ęternis donabimur gaudiis, quò doctę ſcriptiones? niſi vt in in-

felici æternitate crescant scriptori suo tormenta, qui quòd melioribus poterat, deterioribus dedit: quod salutaribus, noxiis impendit: vel quod à scriptione sua proba longissimus abfuerit: vel sanè vt in felici illa beatitate minora consequatur, qui temporis meliorem partem plus scriptioni quàm virtuti impenderit, & scriptioni vel vanæ, vel nihil ibi profuturę, vel famæ tantùm conciliandæ, vel ostentationi inani, vel aduersarios vltro parandi, vltro prouocandi studio, vel tuendi denique sui, nec alio.

Et sanè vna hic virtus assiduo labore comparata, quantis ibi scriptoribus anteit? vna Humilitas frequentatis submissionũ conatibus parta, omnibus libris tanto ibi splendet gloriosiùs, quanto hic delituit submissior. una Continentia tanto ibi scriptoribus lucet nitidiùs, quanto hic fuit neglectior. vna Obedientia omni eruditione

tanto tibi clarescit amplior, quanto hic incubuit prostratior. vnus hic solidę Paupertatis amor opumque fuga, tanto ibi doctis voluminibus opulentescit augustiùs, quãto hic iacuit depresśiùs. vna in Deum Charitas tanto ibi clarescit amplior, quanto hic enituit minor, omnibus scriptoribus librisq; maior, omni scientia calamisque altior, omni pagina membranaque doctior, omni ingenio excelsior, viribus potentior, iudicio certior. Ibi tot doctis indocti fulgebũt clariùs; ibi tenerę virgines & quarum nec terris nota nomina omni eruditione consurgent altiùs. ibi nudis nota solitudinibus turba, eremo nata, educta vepribus & siluis, antris prostrata, glandibus & aquis pasta, librorum, artium, scientiarum & calamorum ignara, tot orbe toto eruditione claros anteibit.

Vt meritò inclamem, Beatus cui pro libro & calamo, crux

Christi

Christi & claui; pro charta & atramento lancea & sudatus sanguis; pro docta scriptione & lectione, vulnera & sanguis prodiga nō iam manu, sed corpore toto fusus. beatus, qui in flagris & cruce imitanda legit; qui in vinculis & alapis sequenda meditatur, qui in fellea spongia & propudiosa purpura omnem contemnit sęculi purpuram, delicias omnes. beatus, qui in corona spinea omnem repressit carnis stimulum, eo potentiùs domans quo insurgit validiùs, eo generosiùs enecans quo minatur ardentiùs. Crux & vulnera non docta volumina sunt, è quibus cęlestē hauserūt solo cœlo concessam eruditionem tot Confessorum millia, animos viresq; induerunt tot Martyrum agmina: continentiā biberunt, continentiam professę, quę maturitatem suam soli Deo sacrarunt, quæ virginitatem suam illi soli maritarunt, mactata & enecta libidine, & quidquid ad hanc ducit:

in corpora sua sæuierunt generosa & spontanea maceratione, verberatione, tot Anachoretæ, qui *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ. lapidati, secti, tentati, in occisione mortui, verbera experti, vincula & carceres.*

Heb. 11.

Et quò mihi litteræ, & quidquid mens manusque docta docto lusit calamo? quò tincta charta dictionis purpura? quò prosa vorsaque facundia Elegiæ flebilis, mordentis Iambi, ridentis Satyræ, modulantis Lyrici, laudantis Heroas, intonantis classicum, aut ludentis inter pascua? quò facilis comœdus, quò terrens tragicus & horridum infrendens, aut cum fremitu, indignatione, lacrymis auditorem dimittens: si Christi mei spectem purpuram, rorantes lacrymas, conuicia & risus, blasphemiæ voces, spinas

ſpinas & clauos, verbera & crucem, triſtem exitum ſole fugiente, cœlo exhorrente, terra tremente? quanto meliore facundia, ſonantioribus verbis, potentiore motu, dictis fortioribus, doctioribus ſententiis, implebunt os, pectus, calamum hiantia Chriſti vulnera, & nil niſi manſuetudinem, clementiam, veniam, ac tutelarem protectionem, cœliqúe gaudia ſpirantia: omnibus Poëtarum, Oratorumqúe querulis aut elegantibus verbis, ſiue ad venuſtatem, ſiue ad eruditionem, ſiue ad motum delectis ac compoſitis? quanto melioribus denſioribusqúe lacrymis fluent genæ Chriſti ſanguine madidatæ, ſudoribus maceratę, quàm quæ aut Poëtarum lamentis, aut Oratorum perorationibus exprimuntur? quæ leges, crucis legibus in innoxio vertice pro tot noxiis gratiores? quę Principum placita, cæleſtis Patris, in delictorum expiationem, ſanguineo decreto certiora?

tiora? quis legibus pœnam debuit & pro nocentibus innoxius ad omnem iustitiæ expletionem exsoluit plenius? quæ medica manus balneaque cum hoc sanguinum sudorumque balneo comparari potest? quis fons, quæ ve medicabilis aqua cum hoc purpureo lateris fonte, aquam sanguinemque deuomente, imbreque salutari suo cælumque terramque perpluente? quæ herbę, hortorumque pratorũque flores, cum hoc purpureo manuum, pedum, capitis, corporisq; totius perenni flore componi possunt? semel hic sanguis fluxit, æternùm medicus fluxit. semel propinatus est in delinquentiæ veniam, æternùm expiat. semel porrectus est in venenarij paradisiaci delicti antidotum; semper profuit. Ierosolymæ fusus, limbum cęlumque penetrauit.

Iam quæ Philosophia, quæ Theologia cruce hac certior? tenebrescunt omnia ingenia ad hunc Solẽ, noctescit

noctescit omnis eruditio ad hanc lucem cruci ſuffixam. in hac indocti ſapiunt, & ſimplici mente inhę-rentes vulneribus, teneroq́ue affectu confixi clauis, ingentique fiducia pleno ſanguinem ore proluentes, plus referunt hauriuntque eruditę mentis, quàm omnis Philoſophia aut Theologia ſpondere audeat. Docta nimiùm vulnera, erudite ô nimiùm ſanguis, omniũ vbique ſcientiarum cælo terraq́ue conceſſarum fons largiſſimus, mare magnum cuius vna de millibus gutta cęlum explet terramq́ue, cælo terraque, & quidquid illis continetur, ſanctior, nobilior, maior. omnis cui humana eruditio comparata, fatua, delira, meraque inſcitia eſt, indigna calcari pedibus, ſubſterni verbere indigna ſcientiæ nomine. Proficiſcere anima ad hos doctos ſcientiæ fontes, ad hæc eruditionũ purpurata flumina. nõ multis annis ſcientia hic paratur, nec magno molimine doctrina con-

constat; vltro se hic omnis sapientia expandit, protendit manus, laxat brachia, plenoque effundit sinu quidquid cœlo terraque doctum. amplectere. strata facilisque via est vltrò profundenti. hauri. vno audaci amoris haustu epotare potes quidquid cœlo terraque magnum, quidquid doctum. Nec certior diuiti quàm pauperi, docto quàm indocto, valido quàm debili, potenti quàm egenti, patet aditus. facilis cuique ad omnem scientiam ex hoc fonte via est. prona ex hoc flumine potatio est, larga diuesque ex hoc Oceano salutarium vndarum copia est.

Extingue sitim quisquis es. oblectationes animorum quęris? maria hic sunt. Ne exhorresce hoc profundum. licet mergeris, beatus. & sanè felicia in inenatabili hoc profundo naufragia sunt. quid hæres? beatus ille qui ad amoris hosce scopulos impingit nauē: quem absorbent fluctus, effocant vndæ.

undæ, ne verere, quin & totis faucibus elementum hauri. permiſtus amor fluctibus eſt, innexa his vndis ſcientia eſt, omniſque eruditio perennatura. quam nulla temporis longinquitas, nullæ inualetudines franget minuéntve. quòd ſi pergis hic etiam ſitire, ſi ignorantiis integi, ignauiæ tuæ tribue: nam ſi vel ora reſeras, influent totis oſtiis oblectationū flumina. ſin deliciarum venaris rorem? fontes reperies perennes, nulloq; ſitibundum anhelumque venatorem ſuum die deſtituentes. Amorum perſcrutaris torrentes? flumina hic habes in quibus natet hæc amans anima, paradiſiacis meliora, certiora. Vina te delectant? ingredere cellas has promas. quid metuis ſanguinem? vina fundunt nullis componenda. hinc fortunata illa pocula amoris miſta manibus, quibus nobili celeuſmate præit pocillator noſter, *Bibite & inebriamini amici mei*, ebrietas hęc Virgines, Marty-
res,

res, Doctores generat. erant hae perfusi Apostoli, cum momento citiùs piscatores facti sunt orbis Doctores, à plebio sago & pectore nati momento sæculorum magistri. nusquam hic scholæ, nusquam magistri, nusquam libri, nusquam rostra & ęmulę exercitationes vno cęlesti spiramine, à rustica scàpha, ab agrestibus retibus, à pertenui piscatione prodeunt omni facundia, Philosophia, Theologia instructissimi. intuere altitudinem Paulli, maiestatem Petri, grauitatem Iacobi, robur Thadęi, acumē & delicias Ioannis. & vide an vlla sęcula à quacunque eruditione paratiores tulerint. intuere omnium vbique gentium vernaculos scriptores, & vide, num quis Paullo rimetur profundius, Petro doceat augustiùs, Iacobo exsurgat grauiùs, intonet Thadeo validiùs, fluat Ioanne in epistolis suauiùs, aut anteprouida futurorū cognitione in Apocalipsi extollatur sublimiùs? atque

atq; hęc vno superno afflatu Christi cruce & sanguine tanquam anteambulo ac prænumerario didactro institutionis non multò pòst sequuturę, dum vnus Spiritus & validos amoris ventos & doctas iaculatur linguas, omnium ętatum scientiarumque omnium eruditrices.

Quòd si sapientię reliquarumque te virtutum pulcritudo capit: plena hic nemora sunt. & quę fœcundior hac arbore silua, è qua poma carpas primordialis delicti & dolosi pomi ementitę sponsionis depulsoria? excute ramos, qua cœlum se terráque porrigit patulos. quos flores fructúsque desiderabis, siue ad delectationem varios, siue ad necessitatem certos, siue ad mala pellenda medicos? Odoribus delectaris? fluit hęc arbor odoratioribus lacrymis, quàm quę terrarum vltima odorúmque diuites Arabes odorato diffundunt imbre. Peccata te terrent? imer-

iṁergere his lacrymarum, & sanguinum balneis, perlauaueris. Macte animis. & rape has occasiones certi nitoris, felicitatis certæ, vt ille tu nihil penes Deum nisi nauseantis stomachi fastidium, arbor fias qualis penes aquas seritur & in fructibus perennat. ne dubita immergi his balneis, mundaberis, abstergeturque quidquid aut vetus error inquinauit aut ignorantia contaminauit, aut defœdauit improbitas; mundamque pectoris tui domum Spiritui sancto superuẽturo parabit, quò se ille cum cęlestibus donis lubens volensque inferet.

Neque tu hic mihi ingenij tenuitatem, aut languentis memoriæ fluxam labilitatem adfer. nihil enim altitudo aut hebetudo mentis ad cælestem hanc institutionem, virtutum insationem, scientiarum largitionem afferunt adimuntque. omnis mens bona omnium hic capax est, pectus omne docile est, ingenium

genium omne idoneum est. tantùm aude & persta. quo maior fiducia, plus referes. quo ardentior amor, hoc munificentior dextera, & eruditior scaturigo est. Aude. Quid repulsam vereris? etiam post illam patet via. bibe. quid ebrietatem pertimescis? etiam ebrietas hic laudata. amplectere. quid virginem tuam circumspicis? omnis hinc exulat non castus pudor. oscula infige. quid oris verecundiam pudicamque frontem cogitas? nihil his basiis cœlum terraque tulit castius. Quid ætatem adfers, aut congenitam ingenij tarditatem recenses? tenellæ hic virgines vincunt viros, pueri Philosophos rident, & indocta plebecula primos Theologos post se relinquit. docent Cæcilia, Catharina, Agnes, Agatha, Lucia, Christiana, Susanna, Domitilla, Prisca, Emerentiana, Barbara, nec vlla eruditior scientia est indocta hac inscitia, quæ extra Christũ suum, illumq; cruci
 suffi-

ſuffixum nihil nouit. felix ignorantia, dilecta Deo, æternitatis ſocia. ſola prudens, ſola docta, ſola ſecura ſui, ſola æternùm beata, victura æternùm.

Erigere anima. viue hac cœlo ſapiens, fatua terris. viue cœlo cognita, ignorata terris; cœlo docta, indocta terris; cœlorumque eloquentia, Philoſophia, Theologia inſtructa, infans & neglecta terris. felix infantia, ineruditio felix, quæ te doctam ſtatuit Deo, & illi ſoli, æternùm illi. felix quæ extra hunc vnum nihil audit, videt, loquitur, extra crucifixum ſuum nihil intelligit, meminit, ſapit: extra hæc vulnera nihil ambit, amat, ſequitur. cuiusque litteræ omnes, Philoſophia ac Theologia omnis, ars, ſcientia, votaque omnia & calentia de penetrali pectoris ſuſpiria eunt in vnam crucem.

Hoc demum viuere, hoc ſcire, hoc ſapere eſt, intra hæc vulnera viuere, morienti commori, patienti

conſ

consociari, suffixo affigi, totumque in cruce hac amoris nidum figere. nec aliud præter hunc flagris concisum, pugnis contusum, sputis turpatum, vinculis arctatum, spinis coronatũ, clauis confixum, lancea perfossum nosse & sapere. Hic enim omnium scientiarum finis & terminus, hic spei & fiduciæ nostræ, hic fidei & amoris, hic coronæ & gloriæ, hic triumphi & beatæ æternitatis semita & meta est. fruere anima mea, & pascere, teque ipsam exple hac scientia, quę sola verè doctum, sola sapientem statuit, & extra quam omnis humana eruditio, eloquentia, Legum peritia, Medicina, Philosophia, Theologia infantia, mera fatuitas, & extremi delirij vltimæque inscitiæ certissima consignatio est.

CAPVT VIII.

BELLA. *Quorum leues plurimùm caussas, & ab inopia, improbitate, infaustúque natas, feroces ductus, infaustos exitus, immanitatemque ferociamque supra belluas hic videbis. Neque enim iam vnius vteri tantùm, sed & vnius patris soboles, vnius spiritus auras, vnius argillæ portio, vnius propaginis surculi, vnius seminis frutices, vnius cœli hæredes, vnius sanguinis pretiũ, in mutuum armati iugulum stamus, tanquam ab hauriendo, & non à prodigè, Christi exemplo, sanguine dando, gloria nascatur. Hanc qui quærit, cœlo quærat: cui soli illam reposuit Deus fœneraria largitione remetiendam.*

HACTENVS homines. nũc etiam imaniores feris. quarum ferocissimæ quæque intactum hominem transeunt, mitescunt blandi-

blanditiis. Ita delphinis, quibus velocius nihil habent maria, ita vt etiam salientes nauium transuolent vela, cùm prouocati insigni aliqua contumelia, iraque subiacet, inhorrescunt dorsuales spinæ, & statim minæ & bella. admoue musicam, conquiescunt animi, & vbicunque symphonia est, gregibus adnatant. admoue humanam vocem mulcentem, blandientem, recondunt iras tanquã in vaginam, vt captos arbitrere humana voce tanquam modulis & tibiæ cantu. quid quòd familiaritate semel imbibita mœror exsurgat, si qua mors occupauerit amatum, etiam vsque ad vltroneam mortem, vt nihil in his requiras præter ferrum & manus quibus testentur amorẽ. narrant veteres cùm à Baiano littore inequitantem puerum delphinus Puteolos deueheret, emortuo equite suo, sub oculis publici desiderij mœrore vectorem interiisse. eadem habes in Herma puero, quẽ

cùm insidentem vndosior necasset fluctus, ad terram cadauer vbi reuexisset, confessum reatũ suum delphinum pœnitentiam morte mulctasse, cùm profunda tanquam inhospitę crudelitatis inimicum elementum detestaretur.

Quanto homines, si oculis orbem qua patet inambulemus, imanissimis belluis crudeliores sunt? rapiuntur non vno loco in quemque inque sanguinem. non & consanguineum, adeoque eiusdem vteri? inuenias qui mutuo se victimas habent, & ossibus adolent ignes focorum; hinc si quem hostem nacti,

Illum in plurima sectum
Frusta ac particulas, vt multis mortuus vnus
Sufficiat, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba. nec ardenti decoxit aheno,
Aut verubus (longum vsque adeo tardumque putauit,

Exspe-

Exspectare focos) contenta cadauere crudo.

Sunt qui de hostium cutibus & se & equos integant crudeli prouocamento. sunt quibus cibi sunt humana viscera, & qui hostilem cruorem è vulneribus ebibunt belluino suctu. crescitque apud hos gloria ab epoto sanguine, vt inter opprobria vel maxima sit hunc ignorasse, castasque retulisse fauces. quin & fœdera inter hos cruenta sunt, mutuoque missum sanguinem alacres hauriunt. hinc decantatum illud,

Solitósque cruentum
Lac potare Getas, & pocula tingere venis.

Nec honos alius maior quàm plurimum hausisse ab aduersarij iugulo, dum adhuc calet anima & spirant minæ, & feruent odia, quasi abeuntem inimicam animam in viscera sua tanquam in hostili monumento reconditurі, quo æternùm sæuiant. reperies, ne quid

immanitati desit, quibus decus summum in parentum cadauera sæuire dentibus, & pecudum mistas carnibus mensas instruere, capitumque ossa auro inorata in poculorum circumferre ministeriū, quo purior sacratiorque ex his bibat quicunque sanguine propior est, vt mitia iam censeas Diomedęa pręsepia in quibus in hominem non sæuiunt humani dentes.

Mites Busiridis aras,
Antiphatæ mensas, & Taurica regna Thoantis.

Non belluas vincimus? omnium ferocissimam Basiliscum tradunt. herbas necat & arbores, corrumpit, aërem vt nulla propè auiū impunè transuolet, adeo pestilenti spiritu in vicina quæque grassatur; horrentque etiam serpentum reliqui, si quando vel eminus venientis sibilum exceperint, proniique fugam meditantur. homines non vicina tantùm, sed terrarum vltima ferro & igne depopulantur, vt

cùm

cùm in propinquo desit, quærant per tot spatia crudelitati suæ segetem. & Basiliscus reliquæque feræ rarò ad sanguinem propter ipsum veniunt, fame stimulante rapiuntur ad hæc sæua, quæ vbi resederit, plurimùm & ira & crudelitas: nec resumunt hanc nisi aut proritatæ, aut fame victæ. homines quantis de caussis ad sanguinē decurrunt? quantis in innoxio sæuiunt iugulo? quoties effera rabie viscera scrutantur nihil nocitura? quoties tanquam per iocum & lusum aut aleæ iactum voluuntur in sanguine? & belluis satis est occidisse; homines etiam tormenta in morte quęrunt, indignabundi si in vno simpliciique mortis genere hostis cadat, cogitantque sæuitiæ suæ pabula, vt toties pereat quoties per nouos cruciatus pellitur anima.

Nec hic stare consueuit crudelitas, lentas perquirunt mortes, vt per singulos cruciatus ferocia probetur. vellent nimirum æternùm

inimicum mori in æterno cruciatu, nouisque auditibus per momenta pœnas crescere, odio crescente. ita dum æterna fouent aluntque odia, æternos vouent cruciatus. neque satis sęuisse in viros, itur ad mulieres imbellem sexum, in quarum etiam vteros sæuire placet. mitior Herodes qui in natos sęuiit, nec passus est militem sęuire in abdita naturę, quę voluit crudelitati suę intacta. At inter arma non pauci, vbi classicum insonuerit, nisi effodiantur vteri, & vix ingressæ animę violenta raptentur manu, nimis sibi clementes videntur. dura obstetricatio quę ferro viam parat in interitum. Ita plerumque gratuitò malos & crudeles audimus. adeoque, ne per otium semel tympanis excitę torpescant manus, sontibus exhaustis, itur in insontes. vt iam iuxtà bonos ac malos trucidare gloriosum, virgines rapere pulcrum, puerosque à parentũ complexu à sinu & vbe-

re matrum, matresque familias in alienam potestatem redigere, cadaueribus denique, cruore, scelere promiscuè omnia complere.

Sed neque hic furori finis, itur in lapides, arbores, herbas, pomœria, in piscinas, fontes, flumina. vt ad ferociam satis sit adnumeratum aliquando fuisse inimici possessionibus ita

Nulla manus requies, densisque insibilat aër
Verberibus,

Si ferro vulnerique materia desit. quousque ô furor! & ex his laudem etiam sperant repleturi alicuius historię lacunas infami pagina. minùs nimirũ gloriosum classem in hostili natasse sanguine, cadaueribusque acta retro flumina? si non orbis ipse subducatur pedibus, si non incendio latè populante, pecoribus arboribusq; enectis, in mutos sæuiatur lapides, in hostiles cespites, in ligna & lateres, minùs fortes validique habeantur.

Et homines hi dici volunt, & non immanissimę belluę? sed & gloriam sperant, tanquam à generosa manu & pectore hæc tam barbara nascantur. virtutisque etiam nomen sceleribus imponunt. hinc pessimarum rerum audacia, fortitudo vocatur; bona aliena largiri, liberalitas; misericordes, ærarij fures, alieni innoxij sanguinis prodigi largitores, iustitiæ administri. qui cùm bonos omnes perditum eant, improbos quosque foueant, Reipublicæ consuluisse videri volunt: cumque passim oppida, municipia, colonias spoliauerint, euerterint, stupris omnia polluerint, non sacro non profano abstinentes, continentes audire volunt. imò, quo quisque in libidinem ac sæuitiam corruptior, hoc moderatior haberi desiderat. & commune iam vitiis virtutis nomine insigniri velle, tegiturque pulcro vestibulo infamis domus.

Pudor

Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas nefandum, vera fallaces probant,
Simulantque molles dura.

At intuere tacitus mecum in alta Rempublicam pace, videbis exulare hęc crudelia & barbara feritate hominem infra belluas ponentia. ex illa enim lenitas & mansuetudo, & mutuę dexterę, & sine custode & armis vita secura sui. sepone arma, ignorabis crudelitatem; pone ferrum, & damnata feritas est; tubæ sileant tympanaque, & exurget probitas pietasque; insonet classicum bellaque matribus inuisa, quæ quemque dignitas, virtus, ætasque proteget, quo minùs stupra cędibus misceantur? hic grandæuos senes, & exacta ætate fœminas viles ad prædam, in ludibrium trahi videbis, ibi adulta virgo, aut quicunque forma conspicuus tot raptatur manibus, vt ipsos non rarò raptores in mutuam per-

niciem ardor agat. alibi templorum calcantur dona; & quę sacrata Deo, prostibula exornant. At vbi obuia quęque direpta, abdita per verbera & tormenta scrutari lubet, fiuntque dominorum proditores serui, liberi parentum, & adultę virginis mater. faces dehinc in manibus, quas vbi præda omnis excussa, in vacuas domos, & inania per ludibrium & lasciuiam iaculentur templa, vt vel ignibus sitim expleant quam non sanguine, non libidine, non præda valuerunt. hinc deformis & misera passim facies, vulnera simul & scorta, cruor & adulteria, ignis & præda, lacrymæ & risus, ac inter arma plus quàm in luxurioso otio libidinum, prorsus vt eosdem furere credas & lasciuire. inde tanquam per lusum frigido etiã nunc ferro & mente sæuire placet; vt arbitreris in varia cęde, oculorũ pabula quæri. quòd si quibus relicta in pœnam anima, tenebris clausi,

ſęuoq; arctati ferro, cum mœrore & luctu, inter repetita verbera, nouosque cruciatus, morte grauiorem vitam exigunt. iam quoties in ſtratos per cubilia, propterq; menſas, nullo hoſtili metu, non timore, ac ne belli quidem fama, flamma ferroque graſſatur miles, nulla aut ſexus aut ætatis commiſeratione, nullo ſacro prophanoq; delectu? nec aduerſis tantùm caſtris, ſed ex iiſdem cubilibus, quos ſimul veſcentes dies, ſimul quietos nox habuerat, ex iiſdemque contuberniis diſceditur in partes, ingeruntur tela, clamores, vulnera. & dubia ſæpè cauſſa, ſuorumq; iuxtà ac hoſtium ignoratio. ita cęci in mutuum ruunt ſanguinē, non humani, non diuini iuris memores, non ſocię menſę, non coniugalis thori. Ferox nimirū animus praua ſemel via ingreſſus, vbi conſueta non ſuppetunt, fertur accēſus in ſocios, in ciues, in conſanguineū ſanguinem. mouet compoſita, res nouas

veteribus componit. & si negatum alibi, sæuit in domesticos, in filios, adeoque in thori sociam.

A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,
Perimuntque fœtus impiæ matres suos.

Tantum ad improbitatem valet inchoata per classicũ feritas. non sistit illa, nec antè modum ponit, quâm domestico satietur sanguine, cædemque cæde, sanguinemque suorum sanguine expiauerit. cumque per vndantem vndique sanguinem vestigia traxerint, perque socia corpora viã sæuitiæ strauerint, carnificumque manu theatra maduerint, ciuiumque cruore tota natauerint oppida, insepultusque opulentissimarum ciuitatum ruderibus populus iacuerit, cineribusq; cineres permisti nullo lignorum cadauerumq; discrimine; cùm quæ sæculis creuere vna rapuerit

rapuerit hora, & ad humilem arenam vagumque pulverem deduxerit inimicus ignis, mutuæ eunt gratulationes, onerantur barbaris narrationibus mensæ; & sicca pocula sint, nisi narrato natent sanguine; languida fercula, & nauseam hospiti suo factura, nisi his famem prouocantibus condiantur. ille maximus qui ferocissimus, quique plura crudelitatis exempla per cachinnum & iocum miscuit, bis crudelis, facto & narratione, fors etiam narratione crudelior: facta comitantur ira, indignatio, & recentia odia, ac tanquam fornace sua calentia at vbi illa resederint, & vindictę iam litatum est, quæ rabies posito ferro, inter amica pocula, conuiuales mensas, eadem cogit tanquam nouum ferculum nouę feritati saturandę repetere? & quorum memoria ruborem meritò cuicunque etiam durissimę fronti excutiat, iucunda commemoratione recensere? vt non iam

subitę

subitæ indignationi & in furore suo ebrię, sed improbitati, diu antè concepte, diu animo fotæ, scelera tribuas. quod nisi foret, pulsa semel ira, antè pœnitentia quàm oblectatio nasceretur. nunc cùm frigidis iam præcordiis cum voluptate narrantur, à quo alio quàm ab indurata callosáque iam feritate profecta indicabimus? factis qui gloriatur, nollet non facta, paria aggressurus, non modò incalente sanguine, sed quo narrata sunt tepente & frigido. Et ego hos credam homines, ac non omnibus quæ vnquam quæ vsquam fuerunt monstris efferatiores?

Atqui hi bellorum sunt tanquam seminum fructus, tanquam arboris suę poma, culmi sui granum, palmitis sui botrus. auerte qui potes Deus à Christiano pectore tam barbara. non redolent hęc columbam suam, non ouem; non Christum vinculis arctatum, flagris concisum, vnoque toto corpore

pore vulnere hiantem; non clauos, crucem, lanceam. alia hic sanguis documenta spirat, alia hęc vulnera monita. *Tanquam ouis ad* Act. 8.
occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente, sine voce, sic non aperuit os suum. Nos quid agimus? imò quid speramus tam barbara via aliorsum properantes? quid nisi Iudææ præmia, qui imitamur, si non vincimus feritatem? Christe! quàm non sunt hæc exempli tui? quàm sunt Iudaicę crudelitatis? & Christiani dici & haberi volumus tam longè ab illius factis dictisq; positi, tam remoti à columbina simplicitate, ab ouili mansuetudine, à Christi mititate, ad quę nos ipse verbis factisq; prouocat. *Ego* Matt. 10.
mitto vos sicut oues inter lupos. Estote simplices sicut columbæ. Di- Matt. 11.
scite à me, quia mitis sum & humilis corde. alia hæc semita, diuersa à militari, diuersa à nostra. quā vereor ne alio claudatur cœlo, alio præmietur exitu, alia donetur ęternitate: mone-

monemur enim non in vanū. *Qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille*
Ioan. 3. *ambulauit, & ipse ambulare.* cùm omnis Christi actio nostra fuerit institutio, à qua qui aberrauit, toto aberrauit cœlo, ęternitate tota. infelix error qui reuocari, qui emendari, qui corrigi non potest, sed cum ęternitáte finitur.

Venio ad bellorum caussas, rem arduam. neq; enim gratuitò quisquam bella & ferrum cogitat.

Quis enim furor hosticus vlla
Vellet prior arma mouere,
Cùm vulnera sæua videret
Nec præmia sanguinis vlla?

Hunc metus & conscius scelerum animus, adesa patrimonia, & nomen à proauis magnum, malique existimulant mores, & sanè magnum incitamentum cùm vetus nobilitas per libidinem pocula, lusum prodigasque manus sine gratia & auctoritate esse cœperit: iisque obnoxia esse, quibus

si patri-

si patrimonia consisterent, formidini essent. atque hinc iam illæ voces mutuo se inhortantes, Emori præstat quàm miseram vitam trahere, aut per dedecus amittere, & alienæ superbię ludibrium fieri. nam quis ferat, cui maiores summo natant pectore, vulgus diuitiis superare, & habere etiam quę profundant, nobis rem familiarem etiam ad necessaria deesse? nec magni moliminis res est. audacia pro armis erit. Et verò in vacuam Rempublicam impetum facere nihil magnum. vacua autem est, in qua publicè egestas, priuatim maximeque in plebe opulentia est. in qua separatim quisque consilium capit, nec alteri quàm augendę rei suę inuigilat pecunię seruus. alia conditio maiorum ætate fuit, neque tam prona ad hæc magna via, cùm animos ad publicè consulendum promptos, non libidini, non ambitioni, non auaritię obnoxios adferrent, publicaque domesticis potiora

tiora haberent publicum ærarium priuato præponerent, easque veras opes ęstimarent quas publicè in opulenta Republica quisq; possideret, priuatim verò nihil extra virtutem haberent, quam quisque pro thesauro & ingentibus gazis possideret. at nunc in tanta morum corruptela facilis ad imperia via est. tantum incœpto opus erit, succedent reliqua.

Ab his initiis expeditum ad bella iter est, neque deesse quidquam potest animo cum primis excelso & ad audendū parato, quem hinc paupertas, inde diuitiarum stimulat sitis, magna audacię incitamenta. Iam exhaustę opes, turpis mendicatio, fœda dignitatis accisio, domestica in vniuersum conuiuia exulare iussa, alienę mensę aucupatio, seruitia abacta, vxor inornata, neglecti filij, ipse inglorius, non ingens calcar sunt ad ferocem animū per tribulos & auia, per saxa & rupes, per dumeta & incalcata ne-

ta nemora concitandū? non validus ignis ad sæua incēdia excitanda; maximè cùm ad extremā domesticarum rerum quasi desperationem ventum est? grande malū potens; quesi quod aliud, ad immanissima queque audēda. Nam cùm eò res redactę sunt, Vt aut miserè vita trahenda sit, & cum perpetua paupertate luctandum vulgi fabulam: aut non nisi audaci facto opes parandæ, quibus dignitatem nomenque tueatur: si in excelsas necessitas hęc mētes impegerit, nihil familiarius est quā noua moliri, & audere quæ moderatus exhorreat animus. Nam cùm mortē egestati præponant, hanc verò non nisi audaci facto sciant se posse effugere, quācunq; rem illi pellendę idoneā audent. nec quidquā tam immano barbarumq; est ad quod expallescāt aut trepidēt. quod si cōsequuti fuerint, tū demū beatos se arbitrātur: sin min. vna morte finē statuēt, quā omni egestate potiorē ducūt.

Sed

Sed neque talibus socij deesse possunt, nec audentiæ illorum scintillę, non incendio faces. Magnus enim in quacunque Republica egentium numerus, qui postquam per luxũ sua profuderunt; fidem, probitatem, modestiam, animamque ipsam vilia habere didicerunt, omniaque semper quàm decus veramque è virtute gloriam cariora. inde linguę periuria, testimonia venalia, signatores falsi, scriptores mendaces, probitatis osores, modestię hostes. Quibus cùm libido luxuriaq; nihil reliqui fecerit, quęrenda noua luxui materia. quam cùm in alta pace non reperiant, commouenda pacata sunt, felicior nimirum in turbido piscatio est. Ab his quid speres? nam cùm prodiga eos mens comitetur, adeoq; & crescat, dum quę perfacili perfidia parta, pari largitione profunduntur, in æterna egestate sunt; quare & in ęterno bello necessum esse. hæc enim vna reliqua illis ratio

tio est, qua quæ prodigè diffundant facili via consequantur. mors proinde sola malo huic remediũ est, quæ sola profusioni, egestati, & rapinę finem statuit. Tolle has è Republica Deus pestes, has mali seminis noxias herbas, hæc tritico tuo interspersa zizania ignibus deputata, hos maligni fruticis & cauli venenarios flores, hęc impiæ radicis barbara germina, hos nouercalis vineæ labruscatos palmites, hęc spuria vitulamina nimis altis fœcunda radicibus, hæc denique omnis pietatis, probitatis, castimoniæ toxica. Neque enim hæc alia manu cadere, alia eradicari, quâm tua Christe possunt.

Alium dominandi libido, & immodicæ gloriæ sitis, cùm maximã laudem in maximo imperio poneret, ad arma ferrumq; se protrusit. nam quid aliud agebat Alexandrum & ad ignota mittebat, cùm orbe toto circumferret arma, nec pateretur sub vno sole subsistere

nullo lassandam sanguine immanissimi pectoris sui rabiem; crudelium ferarum more, quæ plus quàm exigit fames, mordent: cùm vltra Oceanum mundiq́ue claustra properaret, indignabundus ad angusta Herculis Liberiq́; vestigia? non immensa crescendi cupiditas? neque ille tum ibat, aut humano more properabat, sed rapiebatur ponderum more in præceps actorum, quibus voluendi finis est iacuisse. ita quod naturæ satis est, homini non est, cùm inuentus fuerit qui concupisceret aliquid post omnia.

Quid Cn. Pompeium externa, quid domestica inire bella, quid illum in Asiam, Africam, Hispaniam, per nota ignotaque maria terrasq́; traxit, quid per tot flumina inaccessaque propè homini nemora, arentesq́ue campos, & solo puluere suo macieque notos? quid per Pharsaliæ agros, cùm aquilę vtrinaque aciesque starent Romanæ,

quæ

quæ orbi domando satis esse poterant, & sanguis etiam olim matrimonio natus: si non insanus imperandi amor, nomenque Magni?

Quid Cæsarem in sua iuxta ac publica immisit fata? non ambitio & gloria? vnum supra se ferre non poterat, cùm Respublica duos ferret. Gallici triumphi, vix tandem Romano sanguine parti, nimis leuia gloriæ præmia, nisi accederet Italia, & in Africanum Asiaticumque exilium Roma mitteretur, tot locis damnata quot orbe toto imperauerat, nisi Pharsalici campi Romano natarent sangnine, nisi Ibericus ager Romanis integeretur cadaueribus; nisi Respublica in Dictatore Dominum non Consulem admitteret, expleri ambitio non poterat. quanto maiore in omnem posteritaté pietatis gloria cum Camillo, ciuili parandum imperium sanguine exilio posthabuisset, cum eodem,

laude etiam in omnem æternitatem maiore, armatus, si qua patriæ necessitas, si quis extraneus hostis postulasset, rediturus: quantoque maiore cum Coriolano laude non matris imperio, sed patriæ cessisset lacrymis, clarior iam à miseratione, quàm à ciuili sanguine? frustra hæc ambitioni monita. nescit illa lacrymas sanguine pasta, nescit misereri cædibus saginata, ignorataque huic pietas, quę impietati litauit; & per quam viam crudelitati strauit. nam si quæ fuit cum matrio lacte imbibita, eluit hanc ciuicus cruor, effetamque pro pietate barbariem infeuit.

Quid Marium cùm Teutonas Cimbrosque concideret, cùm Iugurtham per exsuccida Africæ deserta, per ardentem puluerem, per saxa sole decocta, per tostos ardoribus campos, siluasq; rupibus suis implexas sequeretur; cùm post Minturnensium paludes, post sex consu-

consulatus raptos ciuili supra Numidarum & Teutonum sanguine maderet? tot illum pericula viarumque incerta, bellorumque dubia appetisse credemus virtutis impulsu? Marius exercitum, Marium ambitio ducebat, & per patriæ cineres raptabat. quanto prudentiùs cum Scipione exiliū, cum Catone mortem delegisset. sed nimirum ambitioni patria peregrina est, ciues hostes sunt, suorum sanguis Baianæ thermæ, quibus immanis hęc bellua puluerem detergat omnis humanitatis, si qua fòrs reliqua à patrio lacte supererat.

Quid Sullam in ciuilia rapuit bella? quid Romam ciuium suorū natare sanguine, proscriptionibus, vinculis, exilio coëgit? si non æmula Marianis trophæis ambitio, efferaque sanguinum sitis? nimis mite ambitioni erat peregrino patriam madere sanguine, nimis tritum hostili lassari cadauere; nisi ciuium suorum fatigata cædibus infe-

ascendentium inuicem, mutuoque se prementium & interficientium cogitationum, curarum, & anxietatum. nulla hic ac ne in alta quidem pace pax sedet, nullus sine ferro somnus, sine tympano ac tuba nox est, dum alia ex aliis nascuntur nouasque spei, timoris, gloriæ aut ignominiæ caussas suggerunt, fœcunda malorum matre ambitione perpetuo in felici partu soboleque suos locupletaute. æternùm miseri, quibus nulla animo quies, sed æterna collisio est, maximo persimiles æstui cui nulla statio est.

Ac licet opum & gloriæ ferè caussa bella inter mortales sint, plurimùm tamen his libertas prætexitur, quam nemo paullo generosior nisi cum anima simul amittit. Necessitas etiam, fidei ac religioni tuendæ. pro qua non fortunas modò, sed & animas ponere pulcrum; illique hæc sanguinum & animarum libamina tanquam anathemata figere magnum. neque vlla

les alia pronior ad excutienda imperia, nouanda, turbanda, quàm vbi religio prætexitur, sanctum nomen praue rei. vbi pietas & Deus magna nomina præfiguntur improbæ voluntati, maximè apud plebem. vulgò enim ad hæc rapimur, & audiuisse satis est. quæ nominibus his obteguntur quāti norunt? quàm rari excutiunt? quàm pauci pectora recludunt labiorum horum? os ferè contuemur & mētem verbis metimur. neque quemquam in re salutis mentiri velle, vbi pro anima & æternitate standum, arbitramur. accedunt voces faces Reipublicæ, regnorum fulmina. sibi vnumquemque stare & cadere. liberos nos naturam condidisse, mancipia nunc paucorum dominandi libidine factos, qui non corporibus modò, sed & animabus vincula iniiciant. neque vlla re libertatem magis elucere, quâm si quod cuique optimū, hoc etiam sequi liceat. hanc enim de-

mum libertatem esse, amplecti quod voles: reliqua de seruitute, de carcere, de manicis & compede esse. speciosa nomina. & quisquam aliorum seruitutem & dominationem sibi concupiuit, qui non eadem vocabula vsurpauit?

Verùm quis paullò oculatior non sentiat inlatentes pestes? tange hanc venam, & deprehendes quanta febris intus ardeat, ruinam mox datura. sed neque genis aut fronti crede. mentiuntur: ne ludentibus oculis. intus venena latent. Nam quæ, rogo, illa Respublica erit, in qua voluntas cuiq; pro imperio est? imò quę familia stabit in hac vaga libertate? nullum discrimen statuès inter seruum & dominum, filium & patrem, maritum & coniugem, inter Reipublicæ Principes & plebeiorum vltimos? aut omnes è plebe, omnes principes? aut imperia partiri placet in omnes, parentiam in nullos? nam quis obsequetur, imperanti-

bus omnibus? Quod si imperia in omni bene constituta Republica valere debeant, & designandi qui imperent, & qui obsequantur, iam tollatur necesse libertas illa. sequi quod volet quisque. magis hoc etiam locum habet in fidei rebus, in quibus errasse, æternum est, in quibus etiam falli pronum est. imus enim plerique in religione tanquã per obscurum noctis, maximè cum destituti scientia, & sęculorum cognitione. nec quidquam præcipitio libertate vicinius in tam densa non rarò caligine; vt prodigium sit non labi, non pedem offendere in tam alta nocte. Senserunt hoc omnium seculorum primi, etiam post ætatem totam studiis extritam: quo magis quicunque ex plebe, qui à studiis & omni literatura remotissimi, sępè etiam hostes. ita ferè ignorata odisse iuuat. erit proinde effusa hæc libertas prudenti consilio refrenanda, ne Rempublicam secum trahat in perniciem, cùm nulla

nulla res euertendis regnis Religionum varietate oportunior sit. ex hac enim ingentes animorum dissensiones, & præferuida partium studia videbis, efferatasque in propinquo sanguine & agro decursiones sanguine signatas. scelera namque ignorantur cùm religio præfigitur, nullumque iam facinus sub illius aquilis, nec quidquam tam felleum quod non mitescat sub hoc fauo. latentque sub his electibilibus condimentis nominis magni peremptura venena. fuge hunc colubrum. licet torpeat; vbi incaluerit, nocitura sparget, nec in quemquam validius quàm in hospitem suum, potentius etiam in benigniorem & blandientem. cecinit in hanc sententiam de leonibus Boëtius,

Quamuis Pœni pulcra leones
Vincula gestent, manibusq; datas
Captent escas, metuantque trucem
Soliti verbera ferre magistrum.

Si cruor horrida tinxerit ora,
Resides olim redeunt animi,
Fremituque graui meminere sui,
Laxant nodis colla solutis,
Primusque lacer dente cruento
Domitor rabidas imbuit iras.

Et quis finis erit credendi, si libertas cuique sua stabit? quantæ religiones, quanti Dij enascentur? singulis enim pugnantibus religionibus pugnantes necessariò Deos concesseris. neque enim ab vno pugnantia veniunt, & simplex veritas est, aduersantia ignorat. quid reliquum, nisi vt in tanto pugnantium Deorum numero, febri suum cum veteribus Deum, suum pallori, cloacæ & sterquilinio suum, adulteriis mox & odiis, rapinis sceleribusq; numina sua statuas? nescio an non cum Deorum fœcundissimis Graiis, grandæuos hos semperque canos, barbatos, imberbesque alios, pueros, iuuenes, aligeros, atricolores, claudos, ouo genitos, alternis viuentes, similiaque

que propudiosa prodigia, & somnialia deliramenta daturus sis. quis enim vetet, quod olim vidimus, in tam prodiga libertatè Deos sibi fingere & colere? imò in tanta impunitate quiduis credendi, sequẽdi, non deteriora nasci possunt? nam vbi neque metus vltrà neque pudor, quid non audeat soluta mens legibus libidinique suæ relicta?

Atque hęc ferè bellorum initia, quæ à minimis ac nullis propè initiis ad ferocissimos nõ vna in gente exitus deuenere. & ab vno alteroque initia sæpè ducta orbem totum in arma & sanguinem traxerunt, dubiis etiam non rarò initiis & auctoribus, vt vna scintilla eaque permodica, regna non semel arsisse audiuerimus. quæ quamdiu quasi velata cineribus ac sopita in paucorum animis hęrebat, nullo negotio restingui poterat, & mederi malo. at vbi erupit, & non vnam prouinciam comprehendit,

frustra furibundam & in igne suo exultantem restinguere conamur. nam vbi paucissimis hisce & in sola audacia & desperatione spem ponentibus, omniũ ordinum corruptissimi, inopia flagrantes, scelerumque conscientia exagitati, quibus quies in seditionibus, in pace turbæ sunt, socias manus scelerum iam magnitudine pares coniunxerunt; sola plurimũ aut alterius partis aut vtriusque ruina extingui possunt. atque hinc ferè ciuilia bella, aut partium alterius internecione aut infami concordia ponuntur: medium in his reperire, vbi consanguineus exarsit sanguis, immistique agri miscuerunt odia, difficile.

Inter Reges aut Principes, pauca capita, exsaturatis odiis, aut bello fatigatis facilis ad pacem via est. Mors hanc non raro Principis vnius reperit; grauis etiam à vicinia hostis in alterũ propensior, publicique ærarij exhaustio, & æs alienum

graue,

graue, aut partium per matrimonia fœdera. Si propinqua regna? damna mutuo illata, vastatus ager, incendia latè vagata, direptiones, cædes, oppida castellaque euersa, vnde graues suorum querimoniæ. sin remota? fastidium à longinquitate natum, metusque in alieno aduersarum rerum à vicini Principis potentia excitatus, ne si quod grauius damnum acceptum, alienæ è vicino cupiditati strata semita sit. nam quis oblatum vicini spem regni deponat? quis non inpropinqua regna armis fracta, paratum ferrum habuit? nec longę caussę sunt. nunquã defuerunt regna petenti: ipsumque nomen & adiacentes agri sat magnam caussam dederut. Si per militares duces, non per ipsos Principes bella administrata, terror in secundis successibus à potentia gratiaque magnam ponendorũ armorũ caussam dederunt. neq; exempla in Oriente & Occidente desunt, emissos à Regib*

ac Imperatoribus duces, hoste superato, Reges Imperatoresque rediisse. adde vix euenire, vt vtraque pars paribus aut odiis aut cupiditatibus exardeat. & ferè quanto vna in ferrum procliuior, tanto in pacem altera. iam cùm plurimùm apud Principes vnus aut alter omnia posśint, non magno conatu vnum hunc alterùmue pretio flexeris. quod vbi euenit, trita ad reliqua via est. inter Christianos denique & quibus vna fides, Pontificia auctoritas precesque plurimùm semper valuere.

At vbi domestica arserunt bella, pulcrumque libertatis nomen plebeios animos exciuit, tot iam duces, tot Reges, quot capita patimur. omnium autem libidinē explere imposśibile, à paucorum voluntate res non pendent. Quòd si quis inter factionum duces benignior, si in pacem pronior sociorū metu, quibus quia tumultum è tumultu, bellū ex bello serere vtile,

etiam iucundum est, se continet. si quis quòd affatim biberit, tutiorque partorum, in pace quàm bello possessio videatur, meliora cogitata premit, ne si quid pronioris in concordiam animi ostenderit, ab ipsa potentia periculum adeat. ita cùm nemo tutò se alteri credat (ingens enim inter improbos diffidentia: neque facilè improbitas coalescit in bono; ad damna sponte voluitur, vt nihil opus sit impulsore) plebeiaque indignatio sanguine ferè luenda terreat; solùm verò, tantam tot difficultatibus implexam rem aggredi, temerarium sit, æterna bella sunt; maximè cùm non ignoret nihil publicè promptius esse, quâm si quid beneuolentioris animi vulgauerit, proditę libertatis nomen in caput suum accessere, nullo publico bono, maximo suo damno, cuius rei cùm non vnum exemplum sit, consilia apud se habet.

Reperies eriam inter hos complures

plures qui cum ingentium scelerũ conscientia oppressi, non audiant se suaque aduersariis, quocunque iurato fœdere interposito, credere è suo iudicio reliquos metientes, à desperatione animos mutuantur, bellaque bellis innectunt. neque enim tales tantis sceleribus odia prouocata poni posse arbitrantur, perpetuaq; facinorum formidine concussi alia omnia quàm pacem meditantur.

Sunt alij qui latrociniis nobiles opes suas Ecclesiæ in primis opibus in immensum auxerunt. hos malè partorum restitutio, veterisq; egestatis timor retrahit à melioribus.

Multi etiam dominandi libidine perstant in sententia. priuatim aliud assuetis viuere durum; indignitate, positis semel armis difficile. quare bella fouent augentque, perpetuaque huic flammæ ligna subiiciunt, faciles ad caussas, nouasque prioribus potentiores inuenien-

inueniendas. quid enim non adinuenia tambitio, & gustata semel imperandi maiestas, & dulcedo in animo honorum cupido, & nihil aliud quàm imperia cogitanti? non animã, non Deum, non incerta vitę non felicem infelicéve æternitatẽ. omnia enim hæc illi in honore & imperio sunt, fratres, sorores, parentes, libri, coniux, diuina humanaque omnia, sacra prophanaque venalia huic sunt, in cuius semel animo gloria pro Deo insederit. ingens stimulus ad omnem barbariem.

Pleriq; etiam solo propè præsentium odio, nouarumq; rerum studio ad arma descendunt, suis quoque periculis lætabundi. id adeo plebs fere vbi ducem nacta, videtur facere. In omni enim Republica, quibus aut opes aut honos nullus est, maioribus inuident? vetera odere, cùm etiam bonarum rerum assiduitas fastidiũ pariat, exoptant ergo noua, odioque suarum

rerum

rerum mutari omnia, seditionibusque misceri gaudent. & est ea conditio illorum, vt maior semper illis spes in turbidas, quàm in alta malacia sit. Magnum etiam ad hæc incitamentum, cùm inter conuiuales epulas grata referunt narratione, quāti ex infima olim plebe, è vili sago è lixarum & calonum grege Senatores Peincipesq; facti, quanti potentes & regio propè victu & cultu ætatem transigentes. sibi quoque, si victoria in armis foret, talia speranda. sin minùs, melius tamen esse vitam in hostili ferro ponere, quàm pecorum illam more per egestatem & seruitutem trahere. muliebris ingenij esse, viuere & seruire; virorum, imperare aut mori. mortem inter ferrum gloriosam esse posse, in pace ingloriam fore. ingentem deinde spem præmiaq; certæ miseriæ præponenda. an fòrs arare terram, & exspectare annum malint? quāto generosius vocare ho-
stem,

ſtem, & vulnera mereri? quanto ſanguine parare, quâm inerti ſudore? cogitandũ ſat amplam mercedem in victoriæ ſpe fore. quin & in morte fortiter obita quacunque demum cauſſa clarum apud poſteros nomen fore. cùm nemo paullo generoſior hoſtili licet animo, ad magna nihil præter fortunam defuiſſe narraturus ſit, animosque ingentes, promptamque ad aſpera iuxtà ac mollia manum. quin & optimus quiſque & tenaciſsimus æqui bonique pro Republica ſimiles animos optabit. vt ſi damnent cauſſam, probent mentem, & vel exitum defuiſſe tantę audentię, aut prudentiam in delectu, aut non dignam tantis animis materiam repertam. hinc admirationes, & pro virtute ac Republica vota. metus & trepidatio, & totis non rarò regnis conſternationes, lacrymæ & preces, & non vltimorum ſuſpiria terroribus permiſta. Et quãto generoſius audiſſe fortè etiam in

ſi mala cauſſa, quàm ignauum in bona; & hiſtoriæ non vnam impreſſe paginam, quàm per ignotum puluerem æternùm rapi? tantùm audendum; ferociſsimis quibuſq; conatibus plurimùm euentus reſpondere. neque quidquam magnum à pacata ſemper mente. à turbida inter temerantes auſus magna ſolere naſci. bene illum ſenſiſſe qui non niſi à mota mente magna ſperanda monuit. humilia ingenia ferè repunt, & in ignaua modeſtia ſua ſeneſcunt. illa magna ſunt, non vno philoſopho teſte, quæ dementiæ atque adeo furoris aliquid habent. hęc enim audendo ad ſumma non ſemel deuenerunt, reliquis inter viles humileſq; myricas conſiſtentibus.

Atque hęc ſimiliaque nouandis conuenientiſsima rebus non vacuis animis accepta. nec ſegniores ore manus, cùm fortibus plerùmque verbis facinora innaſcantur fortia. inde iam animus bellorum

&ſan-

& sanguinum spirans, flectique ac parcere nescius, non incendiis, rapinis, cædibus expleri, nulloque satiandus sanguine, non si totis Oceanus ostiis sanguinem vomat. mitia hęc sunt, si cum illa prouocata per hæc verba rabie componantur. efferam enim mentem, vbi semel ferociam totis imbibit faucibus, nulla proluent maria; ludet in domestico iuxtà ac peregrino cruore, haurietque illum vt auida aridaque tellus multorumque mensium æstu exsuccida torridaque fœcundū imbrem, vt emarcidæ plantæ irriguum rorem. adeoq; quamdiu imperia, & vicinus speratus ager, tamdiu sanguis. si vnum illi orbē subieceris, alterū quæret, & iam,

Nequidquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras.

Angustior enim hęc ambitioni est. maria tentare suasit, crispisque in primis illius torosisque erroribus, canisque spumosisque fluctibus, delecta-

delectata, cùm alluderent terrę relabentes fluctus, mutuoque se resorbentes: exindè si quid fòrs vltra Oceanum nouarum terrarum tegeretur, temerario ausu tentare elementum placuit.

Inde furor ventis, indignatæque procellæ,
Et cœli fremitus, & fulmina plura Tonanti.
Ante rates, pigro torpebant æquora somno,
Nec spumare Thetis, nec spargere nubila fluctus
Audebant. visis tumuerunt puppibus vndæ.

Neque tot exinde acies toto consepultæ æquore, tot auri gemmarúmque defossi thesauri ab incœpto terrent; quin mage cùm periculis toties delusa cupiditas & audacia creuit, quasi non placeant opes quę sanguinem nesciunt, gratiusq; multorum mortibus veniat aurum. Inclama quantum voles, & ambitioni è portu decantatum illud

lud denuntia, Quò properas peritures? quò

Non tangenda rates transiliunt vada?

.... Nonne vides, vt
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant, ac sine funibus
Vix durare carinæ
Poßint imperiosius
Æquor?

Quid è tanta periculorum vicinitate aurum & mox perituram veneris gloriam, dolato

Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor?

Quid tam dubio exitu ad tam vana & fallaci plurimùm spe ludentia, decurris ad regnorum incerta, ad alio calentes Sole terras? quid ad

Gemmas & lapides, aurum & inutile
Summi mater iam mali?

Rident etiam hæc monita tanquam pauidi & fœminei pectoris documenta. pulcrum nimirum siccis oculis præcipitem Africum decertantem vidisse Aquilonibus, & tristes Hyades & rabiem Noti. tam altè enim eos prolatandorum finium aut opum libido harpagatos tenet, vt nulla pericula, nulla sæuientium ventorum terreat rabies, non si à sedibus imis

Vnà Eurusque Notusque ruant, creberque procellis
Africus, & vastos voluant ad littora fluctus.
Præsentemque viris intentent omnia mortem.

Non cum è sociorum numero

Hi summo fluctu pendent: his vnda dehiscens
Terram inter fluctus aperit,
Illiditque vadis, atque aggere cingit arenæ.

Aut denique

Laxis laterum compagibus omnes
Accipiunt inimicum imbrē, rimisque fatiscunt, Inuol-

Inuoluuntque diem nimbi, & nox
humida cælum.

Solemque eripit, cæcisq; quotquot nauigant inerrant vndis, mutuoque miserando errore voluuntur rates, fluctus, vectores. leuia enim hæc ambitioni, & tanquam in datario pilæ iactu infantiæ lusus. mirum si non cœlum ipsum petimus stultitia, manibusque magnum rescindere Solem aggrediamur, donec cum Titania pube

Fulmine deiecti fundo voluamur
in imo.

Ita nullus locus ambitioni clausus, nulla terrarum spatia, nullæ Syrtes aut voragines, scopuli, Charybdes nullæ, breuia saxaq; nulla. præmia proposita sunt? imus audentes nequidquam iufrendente Oceano. natant elemento toto naufragæ opes, validarumque clasium tabulæ promontoriis insulisque omnibus fluitant? per medias ludibundi nauigamus tabulas. Rubent maria sanguine, lentataque cadaueribus

ribus malaciam mentiuntur. gloriosius per hanc Oceani dorsum radere, iratosque illius fluctus minasque scindere. idque lintre sæpiùs quàm rate, vt non immeritò cecinerit vates,

Audax nimiùm qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit,
Terrasque suas post terga videns
Animam leuibus credidit auris:
Dubioque secans æquora cursu
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortisque vias
Nimiùm gracili limite ducto.

Optanda hęc pericula & vltrò amplexanda ambitio & cupiditas fecere. Hinc æstu & frigoribus perusta solisque sideribus, sæuùm vrentibus Aquilonibus, immanissimisque nota feris enauigamus maria: hilaresq; non iam rostris iratos proscindimus fluctus, sed securibus per gelidata æquora, ratibus viam sternimus, niuibus, glacie, feris quaqua septi, præmio lucro, gloria, ambitione. Mirum non noua quapiam

piam Dædalæa manu fabricari naues, quę per glacie constrata maria ingenioso ausu chalybeis decurrant rotis, vento administro, aut illo posito, contis remorũ vice protrudentibus: vt non Oceanus tantùm natiuo fluore suo, sed frigore densatus calcanda terga prębeat cupiditati famulabundus.

Nam quid iam erit inausum ambitioni? tot non naues, sed terræ naufragium passę; & vbi altissimi quondam montes nũc maria sunt. Hierapolim, Delon, Rhodon & Coon insulas multis cum hominũ millibus pessum abiisse legimus: memorat Plato maiorem Asiæ & Africę partem Atlantico mari ereptam: & vis vndarum Lucaniam Italię abscissam in Siciliæ nomen relegauit. quot vrbes, regna populíque in Oceano quęruntur? & natant continenti suo auulsa nemora; ingluuiemque voraginemque sęuissimi elementi nulla non imperia senserunt. & nos leui tabula

prouocamus indignantes secari fluctus, arrogantia clauum tenente, cupiditate remige. Et tibi minora Babylonio conatu tentare videmur, cùm arrogantiam cœlo minitantem dispertiuit in linguas Deus? & minorem dexterã expectamus? aut fulmen merebimur Sodoma mitius tardiúsve?

Et interim inter hęc rapimur trahimurque miseri ad alterius sæculi iusta, ô nimiùm! tribunalia. trahimur inermes nudique feralis sententiæ miseranda capita, infelicisque æternitatis hostiæ infelices. pro sanguine, inter sæuas carnificum manus, nullo æuo mitigandas, perennaturis ignibus cruciandi. Hic animorum & efferatarum mentiũ exitus nullis imbribus aut Oceano purgandus, nullis oculorum fluminibus diluendus. ô vbi cogitationes nostræ! è medio, adeoque ne inchoato quidem non rarò rapimur cursu, è cogitato scelere pura adhuc manu; è meditato facinore,

nore; integro licet corpore, ad alterius æui immitia rostra, in quibus ferocissimus quisque & ille incentor popularis animi, ille orbis domitor, nouarumque terrarum circumspectator, toto contremiscat corpore: vt nec virgulta patentibus quaqua campis, ruentibus vndique ventis, tot tamq; variis concutiantur motibus. Hic ille quem in alieno sanguinem vt medio pisces mari vidisti ludibundum, pallens pauensque ad nil profuturas decurrit lacrymas, ad muliebria arma. Hic ille ciuilis incentor belli, exitialis flammæ facula, ignem cædesque spirans, prædas sanguinemque deructans, latrocinia deuomens, vrbium villarumq; viduator, agrorum barbarus depastor, scelera sceleribus farciens, omniumq; sator criminum, ad supplices decurrit preces, ad non valitura vota: aduoluitur genib⁹ nullis suspiriis mitigandis, prosternitur pedibus nullis submissionibus flectendis, & ad

vltimę denique desperationis blasphemas descendit voces.

Flectamus hic oculos ad omnes propè bellis & imperio claros, videamus quàm pauci sicca morte, quàm pauci sua desierint. Quàm propè nullus cui non parata ruina, proculcatio, carnifex. nec magnis ista momentis diuisa. horę momêtum interest inter triumphos, imperia, & aliena genua. Crœsum cogita qui rogum suum & ascendit iussus & extingui vidit: Iugurtham quem Roma intra annum quàm timuerat spectauit: Ptolomęum Africę Regem, Armeniæ Mithridatem intra Caianas custodias populus Romanus vidit. Quid Sp. Melio fauor amplissimæ ciuitatis, quid Gracchis aui Scipionis memoria, quid Druso sanctissimi penates, quid Saturnino vis sacrosanctæ dignitatis auxiliata est? Scipionem audiamus. *Si Scipio Romæ deesse debet, aut Romæ libertas, nihil derogatum volo legibus. Vtere beneficio*

meo

meo patria, caussa libertatis fui, ero & argumentum. exilio, si plusquam tibi expedit creui, verto. Factum vt dixerat. dedit inuidiæ locum, & Linternum se recepit. in hoc angulo ille Charthaginis horror, cui Roma debet quod tantùm semel capta est, terram subigebat. Eiusdem etiam iam antè Carthaginis terror Regulus quàm infelici exitu triumphos claudit? resectis palpebris, dolio preacutis in orbem stimulis prominétibus vigilia & vulneribus cadit. de Pompeij capite post orbem victoriis circumactum, post Magni nomen, non pupillus & spado tulere sententiam? non de Crasso crudelis & insolens Parthus? nihil hic iusiurandi sanctitas, nihil valuere preces. Num Cæsarem loci sanctitas aut maiestas eripuit, aut deterruit percussores? iacet orbis domitor post octingenta oppida vi capta, gentes trecentas subactas, signa cum tricies centenis millibus diuersis temporibus col-

lata, XXII. confossus vulneribus, Senatu spectatore, laudatore. Non

Ille Iugurthino clarus Cimbróque triumpho,
Quo victrix toties Consule Roma fuit.
In cœno Marius iacuit, cannáque palustri?

Non Q. Catulus Cimbrici triumphi Marij socius mori iubetur recenti calce cubiculo illito, multóque igne excitato? tantum illi nocuit in victoria socium fuisse. Non Seianum quo die eum Senatus deduxerat, populus in frustra diuisit? è quo, cùm tot flumina possideret in suo orientia, in suo cadētia quot pauci nauigassent, nihil superfuit quod carnifex traheret.

Galbam & Pisonem quis ignorat? contis affixa capita inter cohortium signa, iuxta legionis aquilam, certatim ostentantibus cruentas manus, qui occiderant, qui interfuerant, quíve verè, quíve falso, vt pulcrum & memorabile facinus

cinus iactabant, populus vidit. Plures vigiuti supra centum libellos præmia poscentium Vitellius reperit, & interfici imperauit: non honore cæsorum, sed tradito Principibus more, munimentum ad præsens, in posterum vltionem. Neque ætas deuexior Galbam, non iuuencus Pisonem, non nobilitas vtrinque, sanctique mores, vitaque in qua nihil præteritum meritò excusandum haberent, à plebeio ferro reuocauit. dignus vterque imperio, licet alieno quàm suo Galba felicior.

Neronis efferos mores, ferale pectus quæ non loquitur pagina? quod monstrum simile, libidine sanguineque conflatum? post nobilitatis cędem tanquam inter Circenses & gladiatorios Amphitheatrales ludos, post vxores Octauiá & Poppæam, etiam mater inuerecundo iacet ferro, Romaq; omniũ regnorũ spoliis diuitata cinis audit &

fauilla, & triste illud, Fui; inter fruticeta & vepres per angustias effossæ cauernę in clientis cellula salutem sperat. Habes de hoc illud Boëtij,

Fratre qui quondam ferus interempto,
Matris effuso maduit cruore,
Corpus & visu gelidum pererrans,
Ora non tinxit lacrymis, sed esse
Censor extincti potuit decoris.

Otthonem quis nesciat? illum mollē & muliebri ornatu inter stupra & comessationes, & fœmineos cœtus dum priuatus staret, fortem & indefesso imperio arrepto. Lorica ferrea, iter ante signa pedestre, horrido & incompto habitu, planeq; famę dissimilis, dilatæ voluptates, ostentatæ falsę virtutes, ac vitia mox reditura. Nisi qui per duorum ceruices viam ad imperiū strauerat, per latus suum Vitellio aperiret.

Quis inexplebiles non audiit Vitellij libidines? cùm nouies millies

lies sestertium paucissimis mansibus inter irritamenta gulę stupentibus ab vtroq; mari itineribus interuerteret? Et hic est ille Imperator fortunæ lusus, cui à Romano Imperio, religatę post terga manus, iniectus ceruicibus laqueus, seminudus aqud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus vnco tractus in Tiberim deiicitur.

C. Cæsarem Caligulam imperij portentum quis non legit? & templum stetit Latiali huic Ioui, sacerdotes, hostię, phœnicopteri, pauones, tetraones, Numidicę, Meleagrides, Phasianę, quę generatim per singulos dies magno huic Numini immolabantur. Video hunc noctibus plenam fulgentemque lunam prouocantem in complexus, interdiu cum Capitolino Ioue secretò fabulantem, accipientē præbentemque aures: atque hic Tiberij fratris cędem, Silani soceri fauces nouacula demessas, post nobilitatem caueis coërcitam, aut serra

dissectam. Post nouissima illius, *Omnia mihi & in omnes licent. Ita feri vt se mori sentiat. Oderint dum metuant. Vtinam Romanus populus ceruicem haberet vnam*, vni nimirum ictui parentem. post totum illud Tiberij Cæsaris vicies ac septies millies HS non toto vertente anno absumptum, sex & triginta concisus vulneribus iacet, cùm triennio & decem mensibus imperasset. sæculum credas, si scelera intuearis, nefandorumq; facinorum numerum ineas.

Quid inhæreo his tam funestis diutiùs? carptim decurram infelices magnorũ bellicaque laude clarissimorum exitus.

Veneno periisse domestico, & inter amica aut medica pocula, conuiualesque mensas narrant Historici Alexandrum Magnum ab Antipatro, Tiberium à Caio, Claudium ab Agrippina, Britannicum à Nerone, Traianum, I, Verum, Constantium à suis. Spontaneo

periisse

periisse veneno volunt Themistoclem taurino sanguine, Hannibalem apud Antiochum, Diocletianum Constantini metu. Hostili veneno Philopœmenem, crucique suffixum cadauer, publica etiam damnatione carnificisque manu Phocionem Atheniensem pretio pro veneno carnifici numerato, ita illum nec gratuitò mori licuit; Aratum verò Philippi imperio.

Iaculis confixus iacet Alcibiades cùm ignem effugisset, Valens in tugurio Gothicis flammis periit; lapidibus Nicias Atheniensis nequidquam Syracusanis supplex; tegula Pyrrhus Italiæ terror, & quidem mulieris manu, à tam imbelli in vrbe Agis dux tantus: inter vincula publici carceris falsò proditionis accusatus Miltiades Atheniensis, in hostili custodia inter vincula & catenas Demetrius Antigoni filius ab exercitu Seleuco proditus; iniectu puluilli cùm lentiùs venenum

prope-

Properaret Tiberius & Commodus Cęsares. Strangulatũs Valentinianus Gratiani frater Arbogasti fraude, & Lacedęmoniorum Rex Agis cum matre & auia suorũ perfidia. Eadem inter vincula passus Æmilianus in Ægypto, & Valerius Maximianus Constantini iussu. laqueo etiam Gordianus senior vitam cũm imperio abripuit; & Decentius Cęsar Magnentij frater apud Senonas fascia pro laqueo vsus; Alexius iunior Comnenus à Murzyphilo faucibus compressis. Venam soluit Quintillus decimo septimo imperij die Augustus à Senatu renuntiatus.

Ferro suo perierunt Antonius in Cleopatrę sinu, Brutus post Cæsaris necem, Ottho apud Bebriacum, Nero in Phaontis liberti sui suburbano, Ingenuus in pannonia, Magnentius post infelicem cum Constantino pugnam. & ante hos Vticę Cato.

Iam suorum ferro quanti? Romulus

mulus à Senatu diſcerpitur, Coriolanus à Volſcis trucidatur, Sertorius à ſuis, Pompeius Aegyptio Romanoque cadit ferro. Sanguine ſuo Cęſar Senatum temerauit, Domitianus domeſticis vulneribus ſeptem, Pertinacis caput conto ſuffigitur, Didius Iulianus gregarij militis manu inter fœmineas complorationes Senatus imperio: M. Antonius Baſsianus Martialis centurionis ferro: Opilius Macrinus cum Diadumeno filio Bithyniam funeſtat: Heliogabalus orbis portentorum in latrinis ad quas confugerat cadit: Maximini filiique capita haſtis infixa & in ludibrium circumlata: Maximus & Balbinus anno imperij primo veſtibus ſpoliati trucidantur, Philippus Arabs Veronæ imperium cum vita exuit, medio capite ſupra dentium ordines cæſo; Aemilianus à ſuis cæſus, idemque euenit Valeriano & Galieno apud Mediolanum, Regilliano in Illyrico, Trebelliano in Iſaurico, Celſo in

in Africa, Saturnino in Oriente: Aurelianus notarij sui improbitate cadit, Annius Tacitus militari tumultu, T. Annius Florianus pari exitu imperij mense secundo, Probus cùm Persicum bellum appararet, Numerianus insido Arrij soceri sui ferro; Carinus Tribuni sui. Dalmatius Constantis patruelis factione, Constans Maguentii, Siluanus octauo & vigesimo imperij die à suis. Gratianus Valentiniani filius insidiis Andragathij perit, Constantinus Heraclij filius cum Constante filio, & Iustianianus cum filio Tiberio suorum conspirationibus, Nicephorus verò Phocas in lecto à Ioanne Zimisce.

Iam hostium imperio & gladio quanti ceciderunt? Eumenes inter Antigoni vincula, Maximus in Theodosiana custodia. Valentinianus Theodosij consobrinus ab Ætij militibus in campo Martio procũbit; Auitus in Ricemeris custodia. Orestem Odoacer Placentiæ iugulari

gulari iubet. Nec finis Cyro, donec orbatæ ad Thomyris veniret vtrem.

Cum exilio imperio pulsos habemus Alcibiadem, Themistoclem, Cimonem, Timotheum Athenienses, Leonidam Spartanum, Tarquinium Romanum, Dionysium Syracusanum.

Oculis crudelem in modum priuatos accepimus Philippicum Bardanium ab Arthemio, Arthabasdum â Copronymo, Nicephorum Constantini quinti filium à Leonis filio Constantino, etiam lingua, eademq; hunc passum eodem die anno voluente quinto quo in Nicephorum desæuierat. Michaelem Calaphatem post oculorum effossionem in exilium pulsum, Bryennium & Nicephorum Basilacium ab exercitu Nicephori Botoniatis, Nicephorum Diogenis Imperatoris filium ab Alexio Comneno: eadem tulisse Isaacium Angelũ Comnenũ à fratre Alexio; & an-

& ante illum Andronicũ Comnenum, altero oculorum effosso, asino insidere iussum, frustatimque à mulieribus concisum: pariaque tulisse Murzyphilũ præcipitio addito fœdaque in minutissima frustra dilaceratione.

Maximum, cuius opera Ætius & Valentinianus cæsi, membratim concisum Tiberis deuexit. Gallus Constantij Constantini Magni fratris filius reuinctis post terga manibus securi subiicitur: Basiliscus cum filio fame & frigore enectus, Zeno viuus terræ reconditur, Mauritius cum vxore liberisque carnificis manu cadit. Eadem passus Phocas Heraclij iussu, manibus pedibusque truncatus. Leontius, qui amputatis naribus Iustinianum in exilium miserat, equis raptatus, calcatusque Iustinianeis pedibus, minutatim concisus; eodemque mortis genere Absimarus Leontij victor mulctatus: Thomas etiam à Michaële Traulo manibus pedibusque

busq; crudeli in purpuram exemplo resectis.

Hic exitus primorum ferè orbe bellatorum, Imperatorumque non postremorum, vt reliquos extra Orientis ac Occidentis imperium, taceam, quos longum foret recensere. Sed neq; diutiùs putaui hanc paginam infelici Regum exercituumque ductorum exitu funestandam. In omni ferè gente paria aut non inferiora feritatis documenta reperies. Hinc non in vno populo viginti, triginta etiam Reges bello omnes claros ferro cecidisse inuenies. Apud alios etiam, paucos morte sua desijsse, sed in hostili plurimùm domesticóve ferro animam posuisse. Miseranda conditio, & antè lacrymis quàm calamo diluenda. Vt exclamem meritò.

Magnis fallax fortuna bonis,
In præcipiti dubioque nimis
Excelsa locas.

O dolor! ô barbarum efferumque ferrum, inferis non cœlo cusum! igni-

ignibusque deuouendum capiti; quod primum ausum fuit armare manum, magis etiam cùm in viros Principes, exercitus ductores, Reges, Imperatores! ite mei oculi,

Lacrymas lacrymis miscere iuuat,

Voces fundite querulas, lamenta cadant, madeant genæ. & vos fidite mortales robori, fidite regnis. tam fragili innitimur, tam dubio labilique infigimur gradu. Effera vna manus parata mori quid non potest? quid non excitus dæmone furor? liceat hic mihi,

Collecta vitia per tot ætates diu
In nos redundant, sæculo premimur graui.

Quæ non bella vidimus, sensimus? ô Belgiũ (orbis, abi inuidia, Gemma, Sol, Oculus!) quantorum populorum strage fœdatum iaces? quot gentium ferale monumentũ factum? quantum domestici, quantum peregrini sanguinis hauseris referre pudeat.

O iam

O iam miseras respice terras,
Quisquis rerum fœdera nectis,
Et quo cœlum regis immensum,
Firma stabiles fœdere terras;

Vt pace in plenum reddita, tibi, aris, templisque tuis, alieno domesticoque vacui sanguine, puras tibi facremus manus, purasque mentes, puras cœlo tendamus.

Verùm vt propiùs militaris roboris decus excutiamus. quid hic magnum, in quo iure quisquam glorietur, meritamq; laudem speret? an magnum in mutuo sæuire sanguine? & belluas feritate superare, aut in naturæ dedecorationem flumina, mariaque humano cruore vincere, telluremque inuiso rore fœcundare? an stare repercusso cursu cadaueribus flumina, humumque sub pondere ingemiscere indignabundam? Hannibalem Vergellum flumen cprporibus instrauisse Romanis, exercitumque per cadauerinum traduxisse pontem, quid fuit magnum? quid cùm apud

apud Cannas per Romanos annulos cædes suas modio metiebatur? Quid Mithridatem octoginta Romanorum millia per Asiæ vrbes dispersa vno imperio iugulasse, & tanquam vnius arundinis internodia vnius ceruicis caput præscidisse? Quid Scipionem octoginta cæsorum millibus præliis duobus Africam cruentasse? Quid Marium centum Teutonum millibus; quid eundem cum Catulo triginta supra centum Cimbrorum millibus Italiam delassantem? Quid Lucullum quinque præliis sexcentis & amplius cęsorum millibus grauem, vt natare in suorum sanguine Mithridatis & Tigranis regna potuerint? **In exercitu verò Darij decies centena armatorum millia numerata, cæsaque, aut non magno negotio à Macedone in fugam versa. Et Xerxem mille ducentarum longarum nauium apparatu, duobusque onerariarum millibus maria, terramq; peditū septingentis millibus, equitumque**

tumque quadringentis millibus fatigantem legimus, suorum cæde, nec memoranda re alia nobilem. Cæsarem autem annis non totis decem, extra ingentem captiuorum numerum, supra decies centena millia cecidisse vno ore narrant historici. non potuerunt ab hoc sanguine ingentia nasci flumina, quibus immanis hęc feritas satiaretur? non potuit nauigare classis in hoc barbaro sanguinum Oceano? ac nescio an sub Pompeio pauciores ceciderint. In Constantini sanè cum Magnentio pugna spectauit Roma ciuium suorum supra quatuor & quinquaginta millia cæsa, cùm sub Cæsare & Pompeij liberis fatali propè congressu non suprà triginta millia vidisset. ita regna omnia orbisque vniuersus Romano natauit sanguine, natauit suo, vt si sanguinem admetiaris, dubites an fluminibus vincatur. Hinc illud Lyrici,

Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia prælia
Testatur, auditumq; Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Daunia
Non decolorauere cædes?

Verùm quid miramur ab hostili manu & mente tot vndique sanguinum manasse flumina? cùm etiam per lusum, & in oculorum oblectamentum in vno Romano Circo ac Amphitheatro non pauciores quàm iustis plerisque exercitibus ceciderint? centum sanè sub Tito editionis dies, sub Traiano centum viginti legimus, & in iis non semel gladiatorum millia decem. quid quòd die vna vicies non semel Amphitheatri area desabulata? vt non opus fuerit Euripis, cùm sanguine nauigare potuerit classis. Subdue rationes, & videbis vnam hanc amphitheatralem aream plus in alta pace ridéte vultu hau-

tu hausisse sanguinis quàm omnibus propè bellis Cæsar fuderit.

Quòd si ad nostra tempora oculos calamumque flectamus, nescio minúsne humani sanguinis fluxerit. Lusitanico sanè ferro Gama, Albuquercio, Almeida, Pacieco ducibus, flumina cadaueribus reflua stetisse, sanguine Oceanum superante accepimus. ab eodemque ferro Africâ natasse vidimus, duodecies centenis Angolanorum millibus, anno 158.. per præcipitia abactis, vt ingentibus montibus valles suæ æquatæ planum calcatum Lusitano præberent. accessit altera pugna anno insequente, qua sexcenta illorum millia exigua Lusitanica manu Paulo Dias ductore ceciderunt. Ac dubium etiam mihi hæret, paucioresne in Occidente Iberico iaceant ferro, satiscentibus totis regnis cadaueribus: vt non opus fuerit cœlesti imbre, rigari sanguine terra potuit, barbaroque hoc imbre fœcundari.

Iam si propiùs ad nostra mentem flectamus, mitiora videbimus? non vna Gallia annis non totis viginti, sexaginta quinq; supra septingenta millia suorum funera vidit? cùm etiam ipsi testatum reliquerint, annis non integris decem vicies centena millia ferro flammaque cecidisse: ac hos inter, sacerdotũ quinque millia, hospitalia verò nongenta, monasteria supra duo millia, ecclesiarumque aliarum supra viginti millia excisa. Hęc Christiani. Christiani saltem audire volunt in hoc tam effero barbaroq; ferro.

Neque hic lupis mos nec fuit leonibus
Vnquam, nisi in dispar feris.

Et nos in amica ruimus capita, in eiusdem cœli tanquam vteri sobolem, in eiusdem Dei tanquam vnius parentis filios, eodemque sanguine libertati redditos. pulcrum nimirum Christiano madere sanguine, vt iterum Christum suffigamus cruci; ita crudelitati nostræ non satis

tis eſt ſemel pependiſſe. mitior Iudæa manus vna morte ſtetit. at nobis pulcrum ſanguinē irrorari, perplui, innatare etiam, qui fluminibus debebamus & fluentis diuinæ gratiæ. pulcrum adeò ſanguine potari, inebriari, quos incaleſcere æquum fuerat cœleſtis ſponſi vino, à cellis illius promis caſto amore fluente. Quò rapimur, furorque nos trahit? quò ira & indignatio, animuſque ferox, ſui impatiens, alieni appetens? quò nō iamimus, ſed tanquam è præcipitio voluimur in ſanguinem,

Vt rapidus torrens, animos cui verna miniſtrant
Flumina, & exuti concreto frigore colles?

Dictum, factumque aliquid quod animo non ſatis compoſito, & ad ferrum prompto diſpliceat; aut vicino inhiat agro tanquā fonti nunquam explenda ſitis, alieno horreo tanquam menſa nunquam ſaturanda fames, aut dira denique egeſtas

premit alieno locupletanda, tela parant,

Horrentesque situ gladios in sæua recurrant
Vulnera, & attrito cogunt iuuenescere saxo.

Exulat pietas, relegata modestia, exuta verecundia, & quidquid propè est Christianæ frontis. moraque iam omnis longa. mens, oculi, vultus, verba nil nisi sanguinem spirant, loquuntur cædes, incendia, direptiones, vrbium regnorumq; viduationes. credas ante signa sæculum totum pugnatum, sæculo creuisse iras.

Amnibus hybernis minor est, minor impetus igni,
Tardiùs astra cadunt, glomerantur tardiùs imes.
Gelida nec crebrior exilit Arcto
Grando, nec Oleniis manant tot cornibus ignes;

Quàm nouitium hoc ferrum fertur in cogitatos hostes, in innoxia pascua, nemora, montes, valles, flumina,

mina, hostilesque aggeres mariaque. Nihil hic intactum, nihil sanctum. nullus ager amicus est, adeoque quidquid prædæ & rapinæ materies est, hostile est. nescit parcere manus semel armata, voluitur cæco impetu. omnis illi opulentia inimica est, omnis ager hosticus. inde iam scelera tanquam agmine facto qua data porta ruunt. inde facinora quæ erubescat calamus, & sanguine pinguior campus. dulce nimirum viris hac ire via, inimica iuxtà amicaque calcata proterere corpora, vt ignobilis terræ vilem puluerem. possem hic illud Poëtæ:

Vinci sua crimina gaudent

Manes, in tanto scelerum procursu, tanta promiscui sanguinis profusione. &

Iam cominus ipsa
Pabula dira feris, camposque odere volucres
Spirantes tabo, & cælum ventosque grauantes.

Solus homo tanquam inter amicæ conuiuia & mensales epulas, inter læta adolescentię primæ gaudia, inambulat lætus, credas rosas violasque calcare. iuuatque etiam in cadauera ferrum experiri, animamque si qua lateat excutere. nimis illi mite vno cecidisse vulnere. Repetenda sunt, & exacuenda feritas, ne fors mora mitescat, aut humanitate tacta miserari discat.

Et veniunt hęc à Christiana mente? aut sapiunt hęc Christum suum, beatamq; æternitatem cui adoptati? nulla ibi bella, æterna pax est; nulla odia, æternus amor est; nullum ferrum, æterna quies est; nullæ iræ, æterna mansuetudo est; nulla indignatio, mititas æterna est. imitemur æterna. errare non possumus. nemo fallitur qui ad illam vitam composuit suam; nemo qui ad illius mores formauit suos; qui ad illius placita mentem effinxit suam.

Incipiamus dum vita manet ęmu-

ęmulari facta, quorum speramųs associari consortio. incipiamus sequi quę possessa iuuabunt, imitari quorum fruitione gaudebimus, & exultabimus *lætitia inenarrabili*. nec infimum signum est cœlo deputati si pacem amet, pacem foueat. hinc illud: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Si filij Dei pacis cultores, quales erunt, & cuius filij discordiarum seminatores, bellorum maximeque ciuilium incentores, cędium administri, odiorumque omnium tubę ac tympana sęuùm intonantia? & verò pacē beneuolentis dexteræ Domini signum esse ab Isaia discimus. *Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. non leuabit gens contra gentē gladium, nec exercebuntur vltrà ad prælium.* Matt. 5. Isa. 2.

Bella verò indignantis, sęuientis, ac sceleribus nostris prouocatæ dexterę signum esse habemus Leuitici 26. *Quòd si ambulaueritis ex aduerso mihi; ego quoque contra vos*

aduersus incedam, inducamque super vos gladium vltorem fœderis. Et Deuteronomij 28. *Quòd si audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt custodias & facias omnia mandata eius; ponet iugum ferreum super ceruicem tuam, donec te conterat. adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cuius linguam intelligere non possis. Gentem procacissimam, quæ non deferat Leui, nec misereatur paruuli, & deuoret fructum iumentorum tuorum, ac fruges terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ouium: donec te disperdat & conterat in cunctis vrbibus tuis, & destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua: & comedes fructum vteri tui, & carnes filiorum tuorum & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus, in angustia & vastitate, qua opprimet te ho-*

te hostis tuus. Bella ergo scelerum pœna; & quidquid illa indiuiduo ferè nexu comitatu, in vindictâ est.

Pax contrà virtutis præmium, pietatisq; ac probitatis merces magna. hinc illud: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit. vitulus & leo & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Vitulus & vrsus pascentur, simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis: & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit manum suam mittet.* Isa. 11. Vt exprimeret pacis augustam amplitudinem, ingensq; bonum, aduersantia mutuo coniunxit, arctissimoque vinculo, nulla ætate, nullo robore soluendo, inuicem pugnantia colligauit. Eueniant hæc nobis, pacisq; ęternùm cultores, Deiq; æternùm filii nominemur & simus.

Bella in æternum nocituris hostibus parentur, Carni, Mundo, Dęmoni. habes hos perpetuos, habes

domesticos, habes inter gaudia, mœrores, vigilias, somnum: inter non-moritura odia æternitati insidiantes. nullę hic induciæ, æterna bella sunt. nulla armorum cessatio, perennis dimicatio est. nulla hostilitatis intermissio, perpetua colluctatio est. Exurge & inuigilia anime. nulla quies ab hac manu est, non dies noctes immunes. & valida stat acies tot annorum militia probata, tot magnorum cędibus & monumentis clara, tot orbe primorum iugo, mancipio, vinculis, iugulo illustris. pauci ex hac lucta è millibus vitam retulerunt, inuulneratus transiit nemo. Nulla hic de regnis, opibus, gloria concertatio est. De æternitate est. Semel peristi? æternùm iaces tormentorum & ignium infelix pabulum. erigere. tantùm Christus in capite pro galea sit, æternitas pro clypeo, Incerta vitæ huius pro ferro. his armare. quid metuis sanguini, aut exhorrescis vulnera? etiam inter hęc fiducia

fiducia plenus erigere. de genu ſi pugnandum eſt, aude. poſt leonũ res & dentium ſub iaculatis rupibus fragores, audentior exurge. fluit ſanguis? vires ille addat: ita veteranus vires à ſanguine & vulnere ſumit: adeoq́ue ſanguis illi tubę & tympana ſunt ad noua bella,

Vt modò connubiis taurus, ſaltuq́ue recepto,
Cùm poſuit pugnas, alio ſi fortè remugit
Bellatore nemus, quanquam ora & colla cruento
Imbre madeut, noua bella parat, campumq́ue laceſſens
Diſsimulat gemitus, & vulnera puluere celat.

Imitare Chriſti miles illi ſi ſanguis fluit, bene. fugit anima? ſi Chriſto fugit, felix. vulneribus corpus immane hiat? Chriſto ſi patet, beatus. additę minę? contemne vmbone tectus Chriſti. in vnum caput tot inſtructæ veteranorum acies, tot inferorum legiones? ne verere,

 Chriſti

Christi tui flatu diffugient hæc agmina.

Qualis cærulei tumido sub gurgite terror
Piscibus, arcani quoties deuexa profundi
Scrutantem delphina vident; fugit omnis in imos
Turba lacus, viridesque metu stipatur in algas.

Talis omnis interni potestas Christo se commouente. quod si mutuo se inhortantes, pergant sæuire. perget ille protegere, tartareasque cruce fugabit legiones: illumque à primordio venenarium serpentem primordiali noxa nobilem, feliciore paradisiaco conteret ligno. qui licet omne quod habet virus in ora legat, vt primùm tamen cælestes tutelares senserit manus,

Occidere minæ, tumefactaque frustra
Colla sedent, irasque sui bibit ipse veneni.

Allici-

Alliciunt fortè præmio? memento primordialis delicti fallaci promissorio verbo prouocati, indeque infelici traduce in omnem posteritatē germinati. spondent maxima? non possunt maiora illo diuinitatis æmulatore à primordio mendaci, etiam iuramento interposito? fuge has Sirenum voces. hostes sunt. voluptatem, opes, gloriam vltro obtrudunt? ne fide, venena latent sub hoc fauo. & hostilis exercitus ductores hi sunt. time Danaos & dona ferentes. sub hoc fatali equo proculcatio latet & ruina, flammæ, & quidquid excogitari malorū potest. in latentia dies te docebit, à Christo f. le tuo natus. ille insidias deteget, fœtumq; malorū vterum meliore flamma & ferro rescindet. tantùm ne ab illius placitis vel latū crinem decedas. quantum enim decesseris, tantum periclitatus es. nec aliud hostile studiū quàm vt te ab illius latere, à fida hac statione deducat. Nauigandū erit?

caue

caue sine hoc nauclero elemento fidas. malaciam spondet? naufragia dabit toto ridet æquore? momento sorbebit, & inter iocum & lusum operient te fluctus nunquam redditurí. instruenda acies est? vide ne sine hoc ductore. ille si abest, peristi. ingens enim hostilis exercitus est ad omnia paratus, ceu è veteri Romanorum disciplina,

Iam clypeo clypeus, vmbone repellitur vmbo,
Ense minax ensis, pede pes, & cuspide cuspis.

Ceu Numidarum more facili noxioq; iuxtà procursu fugaque, ceu telis & fundis eminus Persico apparatu, ceu valida Gallica impressione, ceu Germanico aperto Marte campoque, ceu insidiis denique res agenda est; omnium gnarum, nulliúque parentem, nullius miserentem hostem nactus es. nihil illo promptius, nihil ad quodcunque ferrum expeditius. quoquo te vertis, armatā inuenies dexteram. fugis? quid ignaue Se-

Sequeris timida compendia vitæ? inruta omnis fuga est, sequitur fugientem, grauiora daturus vulnera, fugit ipse? dolus aliquis latet in hac fuga. ne desere stationem, neu fide robori numero, prudentia, astu, experientia, viribus immensùm vinceris. Christo tuo adhęre, ab illius latere vide ne latus dimoueas tuum. si somnum natura postulat, in illius amati sinu caput reclina. ille te tuebitur ab insomni hoste. securus ad illius pedes lassata sopori membra dabis. sin dies te vocat, accingere, vt virum, vt militem decet; non tanquam è molli culcitra, sed vt è tentorio, è nuda humo, aut dura rupe, membra prorumpe. nũquam exarmata procede dextera, fulgeat ferrum, pharetra dependeat, luceant arma. ac nec somnus obrepat inarmato. arma verò à Virtutis armamentario pete. ab illius incudibus ferrum fluit quod nullius hebetetur armis: lorica venit nullo penetrabilis telo.

Accingere his armis animo. tutus per medios hostiles ibis cuneos. tutus castra penetrabis inimica. nulli parce. non cadit vno vulnere hostis tuus. Cadmæa soboles est, enascuntur ab vna ceruice plures. at tu fide his armis. nec effero terrearis conspectu. armis, non oculis victoria paranda. ne barbaros efferarum mentium verere vlulatus. ferro, non clamoribus victoria stabit. nec multitudinem formides, quamdiu accinctus hoc ferro es, quamdiu armata dextera his telis. Arma proiecit hostis & inermes protendit dexteras, onerauitque palma, lilio, rosa, viola pro ferro? ne crede. maiora bella parat, & magnum aliquod meditatur malum. ignis hac palma tegitur, lilia felle madent, & toxico tincta rosa violaque est. vno verbo, ne tange, quidquid ab hostili manu venit. durum sit aut molle, amarū aut deliciis affluens. cędes & flammas de proximo minatur, venena

& di-

& direptiones de propinquo iaculatur. neque vnquam magis aut ille timendus, aut armanda dextera est, quàm cùm pacē mentitur. bella tibi & ęterna ab illo sunt.

Macte virtute Christi tui, quanto potentior hostis, tanto nobilior victoria, clariorque triumphus erit: nec arma pone donec in Christi tui sinu generosior miles felicem posueris animam, cœlo in omnem æternitatem donandam: cùm *Quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operabitur in nobis.* 2.Cor.4 tunc (omnibus quę in hoc sęculo, quęque inter cœlum terramque plena formidinis sunt, omnique quod ventorum flatibus, nimborum, niuis, grandinisque iactu tumultuoso teritur peragrato) inter summa constitutus, pulcerrimo diuinorum spectaculo fruetur, & per quidquid in omnem æternitatem fuit eritque, beatus decurret

tunc

tunc etiam pericula quibus olim obnoxius propiùs cognoſcens, hoſtiumque ſuorum numerum, robora, improbitatem, nullo æuo pacanda odia, nulliſque ignibus tormentiſque ſaturandam ſanguinum animarumque in interitum ſitim, prorumpet in Dei laudes eo maiores, quo vnius illius dextera maioribus ſe ereptum videbit, ſecurus iam de victoria, deque indubitatà bonorũ omnium felici poſſeſsione nullo æuo finienda, nullo minuenda.

CAPVT IX.

MENSÆ, VOLVPTAS. *Verecundiam hic indues, cùm videris te vinci à beſtiis, quæ famem ſitimque reſtinxiſſe contentæ cibum neceſsitate, non cupiditate metiuntur. nos maria & terrarum vltima palmari ſtomacho ſcrutamur: & iam orbis luxui faſtidioque minor eſt. voluptatem deinde æternis*

nis commensurare disces tormentis, ignibus, exilio æterno aliorum exemplo prudentior, qui oblectationibus momentaneis, nullo interituras æuo flammas accessiuere. at tu memento cælo recondidisse gaudia Deum æterna. tantùm fugitiua hæc contemne, maioribus natus. prudens negotiatio est pro periturorum neglectu æterna mercari. Sed & plus in hac etiam vita voluptatum haurit animo, qui cælestibus his meditationibus animum pascit, quàm sperare spondereque caro omnis audeat.

DECVRRAMVS sæculi huius reliqua. vina per ætates & gentes numerata, pisces à supero inferoque mari, à fluminibus, torrentibus, lacubus euocatos; feras defatigatis siluis & montibus, seruorum dominorumque non rarò sanguine purpuratas; aues post mutuas lacerationes cœlo detractas, aut aucupis decipulari fistula circum-

circumſuentas. iam electibilium ciborum reliqua, condimentaque nauſeanti domino ſomniata, quid dabunt ad beatam vitam? imò quid ad vitam? addo. quid ad oblectamentum palati? panis & caſeus, & recenti mella alueario ruſtica deflorata manu, nouoque mulctralia lacte ſudantia, minoréne ſenſu ad aratra veniunt, quàm perdices & paui, & quæ qua venerant via redire iubentur, ne deſit quod ingeratur ſtomacho?

O vbi mens noſtra? vix palmari ſtomacho ingentia fumant fumibula, feruent tripedales aheni, Babyloniç calent fornaces, immanes æſtuant ignes, ſuperſtant fercula ferculis laſſatis menſis. ſeruorum, ancillarum, coquorum ſudat exercitus: natant penuaria vino, fatiſcunt horrea frumento. Et ego credam vnum ventrem cui plurimarum non raró gentium conduntur vina? cui in Hiſpania, Italia, Germania, Gallia, & qua ſe latiſsimè

Occi-

Occidens Orienſque iactat, ſonant calculi, ſcinduntur maria, feritur terra.

Ac ne quid deſit luxui, tot piſcium monſtra, tot auium ferarumque genera, tot condimentorum proritamenta non explent oculos, niſi æmuli naturę, quidquid flumina, maria, aër, terrarumque omnia fami ſaturandę benigna dederunt manu, ludat in ſaccaro imò niſi non iam piſces, aues, feræ, ſed ſaccarum ſint, mentita genus ſuum, nihil egeris. natant proinde tanquam in ſaccareo Oceano piſces, procumbunt tanquam inter ſaccarea paſcua & nemora ſaccareæ feræ, minantur volatum ſaccareæ aues. quid quòd caſtra & propugnacula ſolido fabricata ſaccaro inferantur menſis, cum propugnantium, oppugnantiumque manu? vtrinque ſaccareæ minę, tormenta ſaccarum vomentia, haſtę & plutei, enſes & ſaccarea iacula, & ferrum nuſquam, & ſanguis nullus.

Vena-

Venationes deinde regię vni incumbunt mensæ. saccareos leones, apros, ceruos, lepores, saccarei insectantur canes, saccarea cingunt retia, tegunt saccareę siluę, potant saccarea flumina. iam quæ veteribus marmoreæ statuæ, saccareæ nobis sunt. amantium iras & blanditias, indignantium fremitus & minas saccarum mentitur. nimirum vt comedant oculi, intueantur ora. quò hęc tam fatua æmulatio? sed & ne quid desit naribus, perflantur mensę odoribus ex vltima Arabia deportatis, vt in his ad plenum luxuriæ parentetur.

Nec satis fuit ad luxuriæ palatum, odoribus saccaroque cœnacula vestire, nisi nouo comento (ita semper ingeniosa cupiditas est) saccareis caueis & retibus viuæ includerentur aues, quæ cantu suo conuiuantium mulcerent aures: nisi saccareis plagis irretiti lepores, aureis vincti armillis, dum fugam trepidi meditantur, nodo conuiuas spe-

ctaculo

ſtaculo exhilararent. atq; hinc etiã retibus ſaccareiſq; diſſectis plagis, & cœnacula volatu, & leporina fuga, grata menſæ trepidatione perſtrepunt. quid exſpectamus reliquum? niſi vt menſæ ſtent ſaccareæ, ſaccarea cœnacula, ſedes ſaccareæ, ſcutellæ, orbes, mappæ ſaccareæ, parietes, deniq; laquearia, domuſque totta ſaccarea, & ſaccarum omnia.

Adde his tibias, choros, pſaltrias, turbam muſicam, concentum varium, qui & Hiſpanam maieſtatem, Italiam prudentiam, agilitatẽ Gallam, Germanam grauitatem, Anglam ſolertiam, maturitatem Belgicam, omniſciam & omnicanoram modulationem exprimat. ad quam non iam Arcades, Satyri, aut ſaliant nymphæ, aut furentis orgia Bacchi; ſed qui Philoſophum pallio, Senatorem toga, matronam modeſtia, virginem referant verecundia. Fuit cùm nemo ſobrius ſaltaret, cùm ſolus

Baſſaridas, Satyros, Panas, Faunoſque docebat
Ludere Silenus iam numine plenus alumno.

nunc ignara viri & vini virgo, inter ruboris ſui ornamenta prima, ſaltus & choreas ſtatuit in medio vitulantis iuuentutis, inter petulcos oculos, & ſola libidine fortes. non ſatis erat vultu, niſi & manibus & pedibus iacularemur cœlo ſcandala. nam quid hæc ſunt niſi incentiua libidinum, & quæ publicare prudentiſsimus ac continentiſsimus quiſque vereatur? nam quo modeſtior aliquis, quo verecundior, eo in his magis publicum vitat. at nunc pudore poſito in omnium oculis

Iuuat & vago rotatu
Dare fracta membra ludo,
Simulare vel trementes
Pede, veſte, voce Bacchas.

Verùm exercitatio hęc valetudini oportuna. quaſi deeſſet verecundior ludus, & qui minùs publicaret

caret ruborem, & accenderet pœnitendas flammas. & deerat olim valetudini aut tuendæ, aut reparandæ ratio, quia nusquam chori nisi in scena aut lupanari? & quos nullus duceret, nisi aut sine fronte comœdus, aut impudens leno? aut virgines ætas nostra potentiores dedit, quia valentiores psaltrias? an & olim fractior Romanus miles, robustior Sybariticus; quòd illi sine saltu, hi cum tripudio hostem ferirent?

Quamdiu hæc vana? cibum & potum excipiunt tripudia & Corybantum cymbala, & rursus pocula, & redeunt mensæ. ita itur in orbem,

Festasque iuuat *reponere mensas,*
Donec ab Elysiis prospexit sedibus alter
Castor, & hesternas risit Titonia mensas.

vt taceam verba quæ non ætatem modò primam, sed & totum dedecorant hominem. atq; hinc iam illa

monita tanquã ab oraculo prolata.

Frange toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo,
Breuis hic est fructus homullis
Iam fuerit, neque post vnquam reuocare licebit.

nam quid à beata hac vita reliquum, nisi vt,

Peragat diem cadentem
Dape, poculis, choreis,
Genialis apparatus?

vox deinde fractior, incessus mollior, liberiores oculi, & nusquam pudor; qui exulare hinc iussus, quasi in publico nemo peccet, nemo erubescenda palàm comittat quacunque licentia: vt solus iam pudor seruetur parietibus & inoculato tecto.

Penetremus adyta, cubilia & molles toros. arbitraris sub auro & purpura suauiorem somnum edormiri? at quanto dormit altiùs, quãto certiùs qui à ligonibus & incude venit, qui membra dedit straminis? leui ille culcita & strato, aut nuda con-

contentus tabula, nulla arte quæsiuit somnum, arripuit venientem, & naturæ debitum persoluit, nec vltra. hic ille castum immisit toro corpus, castum recepit; at ille sub auro & purpura quoties fugienti vota dedit somno? quoties à plumeo mollique strato tanquam mediis æstuauit fornacibus? quoties nõ casta pedit membra purpuræ? quoties non casta recepit? ignibus qui oleum iniecit, an ille tibi glaciem aut retulisse videtur flammas?

De voluptatibus nihil dico. certum mihi minùs pœnitendas nasci in tenui casa, sub arũdine & palea, post cibum & potum qui naturam expleat paucis dimittendam, non eneret ingenti mole & adipe; quã sub auro & gemma, post odora vina, post ingestos cibos condimentorum partu naturæ suę degeneres & in aliam iussos migrare, non tam esurienti, quàm esuriem sitienti domino. atque hinc morborum tot propè quot condimentorum ge-

nere, securibus, ligonibus, & legu-
minibus ignorata: dum non con-
tenti obuiis, leuiq́ue parabilibus
infima scrutamur maria. cùm viua-
ria ad hoc claudimus, vt tempesta-
tum pericula non adeat gula, vt
quamnis pelago sæuiente, habeat
tamen luxuria portus suos in qui-
bus piscium greges saginentur. &
cùm ad manum sit quod satis est,
ad superuacua sudamus insatiabili
gula: vt nulla iam animalibus nisi
ex fastidio pax sit. Et quantùm, ro-
go, quisque per tot non raró ma-
nus comparata fesso voluptatibus
ore libamus? quantulum ex fera
canibus seruisq́ue pasta, crudi nau-
seantesq́ue gustamus? quantum ex
conchyliis per tot maria aduectis
per palmarem stomachum labitur?
quantum ex inertissima ostrearum
carne, cœno saginata? nec satis est
sæuisse in cocta, nimis hoc plebeiū,
imus ad cruda: non & viua? de-
currimus deinde ad voluptuarium
venenum, irritamentum Veneris
languentis, fungos, nocte, aut vna

una natos, tot iam olim Principum funeribus nobilitatos, quasi inglorium sit comedere sine periculo. quid, quòd limaces factæ delitiæ, & non vna in gente rarior sine illis mensa? cocti nimis vulgares, tota adhuc anima domo sua decerpta migrant in stomachũ, meliore nimirum hospitio donandi. quid reliquum, nisi vt eamus ad colubros & coruos? iam excrementa auium, piscium saniem salsa tabe præcordia vrentem, milleq; alia purulenta, & solis sordibus nota quoties inferri mensis videmus? quoties dein hæc similiaque quæ inuitis ingesta visceribus sunt, per os reddi audimus? quoties vinum omne vomitu remetiri? quoties niuem rodi glaciemq; in solatiũ stomachi æstuantis? & innumeras miramur ægritudinũ formas? condituras intuere ad irritandam, non ad explendã famem repertas. hinc pallor & membrorum tremor, & miserabilior ex cruciatibus quàm ex famæ macies.

inde etiam incerti labantium pedes, & suffusio luridę bilis, & decolor vultus, & neruorum sine sensu iacentium torpor, capitis vertigines, oculorum tormenta, æstuantis cerebri verminationes, luxuriæ fera supplicia terrarum marisque vastatricis.

Infelices planè in tanta ciborum varietate, quòd non intelligamus tam magno fœda hæc palati oblectamenta stare. Et hæc interim sunt illa magna, magnorum nauseanti stomacho comparata. & cogitantur indies noua. nimis enim vile vulgaribus pasci. mirum, si non indignum corpus tegi, quia vulgò id receptum. hinc etiam dies noctesque mutuo vertimus, nimis vile videbatur plebeiis vti diebus ac noctibus: secedendū fuit ab hac regula. errarunt Sol & sidera. non & siderum conditor Deus? Et hęc est illa sæculi prudentia. O quando saniora! imò quousq, tam fatuis circumuenimur? quamdiu ludimus

inter

inter hæc non dicam ludicra & infantię primæ crepitacula, sed delira & fatua? nam si vspiam hellebоro, non hic opus? aut si hic non opus, vbi erit? in spice phrenesi aut mania tactos, & vide an tam longè âberrent ab homine suo, aut magis extra lineam procurrant omnis veri.

Quid circumfers oculos ad Doctorem, ad Medicum, ad amicos, ad assentatores, ad mensæ non animi tui socios, vt te doceant, quid quantùmne capias? naturam consule; illa te docebit. nihil opus alieno calamo aut digito, nihil monitore Philosopho. nam quid quæris in cibo & potu, nisi valetudinem bonam, firma latera, sanguinem probum qui nec copia nec vitio grauet, spiritus puros & à fęce sua secretos? alia si cogitas, aberrasti. at paruo valetudo stat bona. & probatissim⁹ sanguis modico nascitur. nam illa quæ mole sua, & varietate iniiciuntur, eneruant verius & op-

primunt quàm iuuent. iam quid facilius quàm pascere ventrem bene institutum, & nihil aliud desiderantem quàm impleri? cogita

Quæ prima iratum ventrem placauerit esca.

Nec opus erit magno molimine, neque necesse erit scrutari profundum, nō vltra Phasim capere quod ambitiosam popinam instruat, aut à Parthis aut vltimo Oceano aues accipere. infelicis hęc luxuriæ commenta sunt, fastidienti, gulæque ac delicijs dissoluto stomacho parata. paucis etenim vilibusq; natura expletur: neque enim ambitiosa fames est. contenta namque desinere est: vt ad hanc sedandum nil necesse sit miliarios apros quęrere, aut phœnicopterorum linguas, aut reliqua luxuriæ portenta certa membra ex singulis eligentis.

Vis scire quàm paruo fames extinguatur? stomachum consule. scies quàm paruo dimittatur: quàm post pauca, post vilia, inclamet, Satis est,

tis est. Vis illum continere quod credidisti? metire ambitum. plura ne crede. sin pergis ingerere, coget redire qua venerant, aut demittet incocta. atque hinc tot morbi, & noua indies nomina. Et quid refert quid accipiat stomachus, perditurus quidquid acceperit? delectant te variè condîta? cùm subierint ventrem, vna atque eadem fœditas occupabit. vis cum Philosopho ciborum apparatum contemnere? exitum specta.

Iam quid fœdius vino suprà vires & sitim hausto? aut quæ gloria cùm multos viceris, vinci à dolio? quid tremulæ manus, cadentes genæ, lippientes oculi, purulentę gingiuæ, vacillantes dentes? non plurimùm pocula signant, vt hedera vinum? quid, cùm crepati pedes & manus vinum suum loquuntur, non diuite amatorem suum pignore opulentat vinū? iam vbi crebrū mādidatum huius rore

tanquam imbre, oculis, ore, naribus Bacchum suum reddidit? quid vbi præpedita fuerint

Crura Vacillanti, tardescit lingua, madet mens,
Nant oculi, clamor, singultus, iurgia gliscunt?

Quid, vbi pauimenta & torum, sinumq; suorum & amicorum fœnerario impluerit imbre, tanquam si nouus terris Lyæus pater pampineo grauidam autumno prolem suam depluat, irroretque viciniam totam, vt sitibunda vere nouo pascua? vt inclamare iam possit,

Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi,
Et nunc magna mihi molliter ossa cubant.

Et cum non vno generis sui,

Nos nisi damnosè bibimus, moriemur inulti.

Inde iam inter seruulorum manus,

Vertigine tectum
Ambulat, & geminis exsurgit mensa lucernis.

Tunc

Tunc saxa manu, tunc pocula pulcrum
Spargere, & immeritò sociorum sanguine fuso
Instaurare diem.

Nec bibisse & comedisse contenti, quærimus quemadmodum post saturitatē sitiamus, esuriamus, quemadmodum non impleamus, sed farciamus ventrem, quemadmodum sitim famemq́ue prima potione ferculisque sedatam reuocemus. hinc vomitus & balnea, vt in locum eius quod effluxit noua sudoris materies ingeratur. & non dictum bene, Bibere & sudare vita cardiaci est?

Et hunc quisquam arbitretur hominem, qui rationem hominemq; suum exuit voluntaria insania? cuique longum fuit hominem esse? imò, cui non satis fuit bestiam esse? infra enim hanc se posuit spontaneo conatu. O iam non vani, sed belluæ, & si quid vilius illis! nam quæ bestiæ non ponunt modum? sitiunt?

sitiunt? bibunt vt sitim expleant: nec vltra sitim potus. esuriunt? comedunt vt famem sedent: nec supra famem cibus. inter homines non rarò quo minor fames sitisque est, eo plus ingeritur. neque enim aut fame aut siti prouocante, sed cibi potusque insana phrenesi itur ad cibum potumque. & cùm vix binas stomachus amphoras capiat, sex pluréſve non semel cogitur admittere. Dura imperia! credas in decempedalem casamOttomannicum cogi exercitum.

Decurritur hinc ad conuitia, minas, ferrum, ad lupanaria verba, ad alienum torum, ad blasphemas eructationes, amicorum carorumque cædes, rerumpublicarum regnorumque euersiones. monstra narro, non homines. tunc impudicus morbum suum profitetur & publicat: tunc petulans non manum, non linguam continet: crescit insolenti fastus, crudelitas sæuo, malignitas liuido; omne denique

nique quod latebat, quodque pudor continebat vitium detegitur. adde his ignorantiam sui, dubia verba, incertos oculos, gradum errantem, stomachi tormenta, tecta mobilia. Et ferè crudelis ebrietas est. vino enim referta sanguinem plurimùm sitit, efferat animos, exasperat mentem, obstantemque prauis conatibus verecundiam remouet. Exempla habes in summis viris proditæ reipublicæ, indefensæ patriæ, traditi exercitus aut deserti. Alexandrum & Antonium cogita. illum in amicissimo sibi Clyto, hunc in proscriptorum sanguine & nobilissimorum vrbe tota virorum. blanditur interim aliquando ebrietas. ne crede, demulcētis leonis vestigia sunt. qui vt feritatem aliquãdo submittit, nõ exuit tamen. hinc cùm minimè exspectaueris, exacerbatur toruitas mitigata. ita in ebrio blãdiméta ferè furori proxima sũt. nega imperata belluina imperia; qd exspectes nisi conui-

conuitia & ferrnm, etiam ab amica manu, à tori socio? nulla enim hic reuerentia, nec filij in patrem, obseruatio nulla: nulla in illum pietas, nulla in sacra religio. exulatque virtus omnis; dominatur vitium nullo freno aut repagulis coërcitum, non timore, non verecundia, non futurorum exspectatione, præsentium metu, præteritorũ memoria. arbitreris tigrides in prędam ruere, in ouile lupos, in armenta leones, in ceruos canes, in minora volatilia accipitres, in cadauera coruos.

Sed durum est, cibique potusq; voluptate spoliari, aquaque & hordeacei panis frusto contentum viuere. Nescis miser in quo solida voluptas posita est. in cibo & potu non est. corporis illa sunt, & bestiæ ista sine fastidio capiunt. reliqua in quibus voluptas sita, magis etiam illis propria: quibus & sine rubore & pœnitudine fruuntur.

Ad animi voluptatem homo euocan-

uocandus, quæ nunquam in virtutis possessione deerit. comitatur illam, lateraque cingit vt perpetuatura, vt indiuidua comes, vt illius toro nata, sinu fota, vbere lactata. quòd si quis mœror intercurrerit, nubium more infrà fertur, nec vnquam diem vincit. aliquid fòrs de serenitate detraxit, vt fatuus ille Rex, qui telorum iactu diem visus adimere: at vt nullæ sagittæ in Solem cadunt; ita nulla interlabentia animum tangunt, nec interrumpunt illius voluptatem quamdiu virtute lustratur & cingitur. tangerent, si à perituris voluptatem peteret quod enim dedisset fortuna, posset eripere. at virtus arbitrij illius non est. dare vt hanc illa non potest, ita nec eripere. & sola illa est quæ implere mentem pectusque potest; corporis voluptates non possunt. frontem licet remittant, & ora laxent, raró tamen ad ima descendunt, cùm ferè in superficie natent. interiora perscrutare. videbis

debis pectus inuidia marcidum, cupiditatibus anxium, fastu turgidum, & alia omnia quàm os oculíque promittunt cogitantem. blandiuntur ridentque genæ? ne crede. ingentes sub hoc risu curarum latent acerui. frons exporrecta aut sine ruga aut seueriore vmbra magna spondeat? ne fide. serenitas hęc ingentium sollicitudinũ montes tegit. & dum in summo tibi videntur gaudiorum & voluptatum esse, in altissimo curarum & metus profundo sunt.

Vera ergo voluptas ab animo nascitur. nam corpus hoc anima spoliatum qu d nisi inertissimæ terrę vilis portio est? eoque voluptas omnis animi maior est, quo magis ab imo, ac quasi vado prodit, non vt corporis à supernè natantibus. Leuia enim hęc sunt, & vitium natatione sua produnt. probatissima sunt quæ subsidunt ac ima petunt. ita leuium metallorum fructus in summo est; illa opulentissima sunt

quorum

quorum in alto latet vena, assiduè pleniùs responsura fodienti. Hęc verò quibus vulgò delectamur, tenuem habent ac perfusoriam voluptatem, qualis omnis corporis est, aduentitia, fundamento carens, volatica, & cuius non corpus, non pedem, sed plumam tenemus: quam vbi remiserit, fugit. at animę voluptas omnis è virtute nata, solida est, & plus patet introrsum. contemne proinde, si qua te tangit virtus, quæ extrinsecus splendent: opulentissima queque secretum amant, nec quisquam thesauros suos publicauit. latent, solemq; ipsum verentur.

Ad animi ergo voluptates te conuerte, vt de tuo teipsum oblectes, deque te ipso, optimaque parte tui: animo dico bene composito, virtutibus instructo. Semita enim

Tranquillæ per virtutum patet
vnica vita.

Hic

Hic ille animus est, ad minas ac tormenta impauidus: quem nulla spes, nulli metus à recto bonoque deducant, quem non minæ, non prçmia flectant, quem nulla tiara aut diademata frangant, non exilia, paupertas, enses. interritus contra illa ibit, & inter illa. hic ille est qui in magno gaudio est, bene sibi conscius, criminis nullius reus, nullius facti pœnitentia trepidus, nullius dicti pœnitudine ductus. atque hinc illę natæ voluptates, quas nulla erubescentia, nullus comitatur timor, nullus sequitur mœror: quęque non antè possessorem suum destituunt, quàm ab illo destituantur.

At corporis voluptates breues, pœnitendę, secretum petunt, publicari timent, ac nisi magna moderatione temperentur, ac sub potenti freno contineantur, in domini interitum sunt abiturę. prçcipitio enim omnis hęc voluptas proxima est, nisi manum inicias, modumq; teneas

teneas. modum autem tenere in eo quod bonum credideris, difficile. & ferè antè vitæ quàm praui desiderij finem spectamus. ita voluptatibus his capti priùs damna patiuntur quàm pericula senserint, priùs in præcipitium acti quàm verticem circumspexerint: plurimumq; ruina domini, dedecoratione generis surgentis, in ipsoq; ortus sui principio familiæ occasu voluptas hęc finitur.

Voluptatis verò animi auiditas omnis tuta est: veri enim boni vt satietas nulla, ita prosequutio secura est: quoque profundiùs ingrederis interminum hunc campum, eo amœnior prospectus, delectabilior fruitio, certior possessio est. hac voluptate si frui desideras, dimitte antè corporis voluptates turbidas magno aliquando luendas. neque enim venturæ tantùm, sed & præteritæ nocent. quemadmodum scelera licèt non sint deprehensa cùm fierent, sollicitudine tamen premuntur,

muntur, ita & improbarum voluptatum etiam post ipsas pœnitentia est. illam nulla pœniientia comitatur quam animus ex se sibi ex virtute, ex Deo inuenit. at hanc intelligunt pauci, fruuntur pauciores, quærant licet multi, sed cùm non quærant vbi peti & sperari debet, fit vt non consequantur. ille enim ex conuiuiis & luxu, hic ex ambitione & clientum turba, iste ex amica, alius ex vana litterarum ostentatione & nil sonantibus litteris qnærit. at omnes illos in veræ voluptatis persequutione, fallacia & breuia oblectamenta decipiunt. sieut ebrietas quę vnius horæ hilarem insaniam longi temporis tædio pensat. at vera omnis voluptas æquabilis & ęterna est, animusq; illam posidens, qualis mundi status supra Lunam. semper illic serenum est; ita nunquam ille noster sine gaudio & voluptate est. gaudium verò hoc non nascitur nisi ex virtutum conscientia.

Quid?

Quid? priores illi non gaudent, non implentur voluptatibus? non magis quàm prędam nacti leones. cùm fatigauerint se vino & libidinibus; cùm illos nox inter vina & voluptates defecit, exclamant miseri Virgilianum illud,

Namque vt supremum falsa inter
gaudia noctem
Egerimus, nosti.

omnem illi noctem inter falsa gaudia, & quidem vt supremam agunt, nomen enim tantùm voluptatis habent, cætera exanguia sunt. sed gaudium illud quod animum virtutibus excultum sequitur, non interrumpitur. fieret, si arreptum esset aliunde, si ab externo aut aduentitio accederet. nunc cùm ex animo natum, in ipso educatum, sedem ibi fixerit, solus illud turbare aut interrumpere potest, cui in animum imperium est Deus. fortunę nullus hic locus. quam etiã vltrò audet prouocare. congredere. paratum inuenies. quamdiu

inter ignauas minas hęres? quęrit enim vbi virtutem suam ostendat,

Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fuluum descendere monte leonem:
Sic grauis Alcides post horrida iussa reuersus,
Gaudebat strato latus acclinare leoni.

Delectatur arduis & ingentibus ausis perdura & aspera, & per vulnera & sanguinem voluptatem quærit, adeoque in ipso vulnere & sanguine. atque hęc æterna est tanquam è chalybe & rupibus improbo conatu extorta, vi & sudoribus parta. contrà quę è mollibus, vt è culcitra & pluma enata, in superficie natat, ora risu soluens, ac supremam cutem titillatione quadã percutiens, animum in mœrore destituit. hinc si quæ tempestas aut fortunę malignitas insurrexerit, in vagum abit puluerem, in cineres & leuem fumum. quin adeo audeo dicere, nullam

nullam maiorem voluptatem esse voluptatis contemptu: ille namque in altissima voluptate est, qui voluptatem omnem protriuit pedibus, risitq; vt indignam viro. nam quamdiu voluptas quæritur, nec habetur, anxia mens agitur, & dum desideratis caret in voluptate non est si consequuta fuerit, amittendi illam metus territat, scit enim externam voluptatem omnem fugitiuam esse, possessoremque suum plurimùm sola lætioris hilaritudinis ostentatione, aut sanè in gaudiorum initiis, primisque delibationibus destituere. at ille qui nullam talem sollicitus indagat, quin vltrò etiam occursantem repellit, togamque etiam si apprehenderit dimittit ac excutit, nec amissionis metu, nec exspectationis sollicitudine percellitur, semper in eodem statu manens. veniat, blandiatur, recedat, minetur, nihil ad se pertinere arbitratur. & vt fugitiuum mancipium, vt venenariam auram,

vt multa mentientem, nec vltra ſponſiones proſilientem, ridet; ingentemque voluptatem à voluptatis exilio capit: tantoque maiorem quanto illa longiùs exulat. ſed & ſi acceſſerit importuna illectrix, vt abortiuas ſordes execratur.

Hanc vnam è contemptu natam nemo eripiet. certabitque adeò quicunque hic eſt de quadam felicitate cum cælitibus, maior Regibus, Imperatoribus, orbe toto maior: vt qui in altiſsima domeſtica pace vitam degat. Luſit ad hunc Poëta:

Non frontem vertere minæ: ſed candida ſemper
Gaudia, & in vultu curarum ignara voluptas.

Et non ſumma voluptas eſt ad id ſe reduxiſſe quod eripere nulla fortunę iniquitas poſſit? & ad id ſua ſpõte deſcendiſſe quod nec ad extrema quidem redactis timendum eſt? Hoc eſt præoccupare fortunæ tela, eſt ridere, eſt ſe illa maiorē facere Indu-

Indurandum proinde etiam corpus est vt animi exemplo vera & quam nulla eripere fortuna possit voluptate fruatur. cibus proinde famem sedet, potus sitim extinguat, vestis arceat frigus; domus imbribus, ardoribus, frigoribus, tempestatibus munimentum sit. hanc vtrum cespes texerit, an varius lapis gentis alienæ quid interest? cogita hominem tam bene culmo quàm auro tegi, cogita meliùs leguminibus quàm pauo pasci, cogita securiùs olere quàm ostreis & fungis saturari; denique valentiora esse corpora à pane & caseo quàm à mille condituris: eam etiam corpori summam esse voluptatem quę ad naturam maximè composita est. at hæc minimo contenta est, superuacuis fatigatur. vnusquisque deinde seipsum intueatur, metiatur corpus, sciet nec multum, nec diu capere, nec pluribus simul voluptatibus vacare posse.

Nihil tamen æque profuerit, ad horum omniũ contemptum quàm frequens cogitatio breuis æui & huius incerti, alterius æterni & certi. & vide quæ te ad hęc ducant. corporis voluptates non ducent. quin imò propter has trahimur miseri ad funesta tribunalia: rapimur nudi sistendi iudici tot scelerum ex his rei, dæmonibus accusantibus, cœlo testante, conscientia mordente, Deo iudicante. quis crudelior hostis dæmone? quis certior testis cœlo? quis grauior morsus conscientia? quis æquior iudex Deo? aut quis effugiet dæmonum solertiam, cœli prudentiam, conscientiæ ruborem, Dei scientiam? etiam cogitata, & mentibus solis credita cùm ducantur ad iudicium propalatore Deo, quid speramus? Et in tam seria re, tam seueris rigidisque dictorum factorumque subductionibus audemus insistere tam ludicris, tam breui perituris? amplecti tam dirè vindicanda? sequi ignibus

bus punienda æternis? pro tam labilibus, tam momentaneis æternaturas accersere flammas? nam quæ sagitta Parthica citatiùs fugit manu, quis perflat Eurus ocyor, quæ secat aëra auis velociùs, quàm possessorem suum destituat voluptas omnis, mensę, ioci, risus, delicię, & quæcunque terris suauia & magna? iam quis nollet diem vnum carere mensis ac voluptatibus, vt solidum iisdem fruatur annum? cogita imperio magni Cęsaris lege lata denuntiari singulis, Quicunque diem vnum ab illarum se fruitione cohibuerit, annum totum in earum possessione futurum; qui annum, annos quinquaginta; qui quinquaginta, mille: contrà qui diem vnū iisdem se dederit, annum integrum cariturum illis; qui annum, quinquaginta; qui hosce, mille; ac pro voluptatibus, pœdore ac vinculis, verberibus ac inedia coërcendum. quis tam fatuus, vt diem præeligat anno, annum quinquaginta, hosce

mille? Et tamen quid ſunt hæc, ſi æterna conſideres? quid annus vnus, quid quinquaginta, quid mille cum æternitate comparati? miſeranda æternitas tam leui parta? inſana fatuitas quæ tam paruo, tam fugitiuo, tam nulla re æternâ mercatur infelicitatem, cùm pro momentanea fuga æternam mercari poſſet beatitatem.

Quid quæris anime voluptates? cœlo repoſuit Deus æternas. quid gaudia & commoda? cœlo recluſit Deus æterna. vis ſęculi huius volaticas, & priuari æternis? ô vbi cerebrum & pectus hominis! vis has inanes, fallaces, dubias, & excludi æternis? ô vbi mens & cor prudentis! & ſtare hęc duo ſimul non poſſunt. alterum deligas, alterum negligas, alterum ſequaris, altero careas neceſſum eſt. delige. æternitas & momentum in medio ſunt. Lazarus te docebit & infelix Epulo. ille è duris & aſperis & voluptatum relegatione in Abrahæ ſinu;

inu; hic è delitiis, è mensis & purpura & voluptatum possessione inter flammas constitutus, dum alternas gaudiorum & mœrorum vices æmula retributione compensant. Dura compensatio. pro tam modicis, tam citò ac inspetatò dominum destituentibus æternis adiudicari flammis: *Memento, quia accepisti bona in vita tua.* caussam habes pœnarum & ignis, & ignis æterni. *Lazarus autem mala*: caussam habes beatæ æternitatis. nesciuit nimirum hic delicias, ignorauit in totum voluptates, æterni mœroris & doloris socias, gaudiorúmque cælestium iuratos hostes. ille animę suę benè precatus inter epulas & ventris bona rapitur ad pœnas voluptatum asseclas, nullo æuo saturandas. acerba heu nimiùm commutatio, acerbior, cùm inter flammas supplici aqua negatur, & aquæ gutta. dura vicissitudo. pro momentaneis voluptatibus æternùm cruciari, vri æternùm:

& in æternùm vrentibus ignibus aquę negari guttam. quid hic primum, quid postremū dicam? quia epulatus hic splendidè, indulsit non multis annis genio mollia sequutus, ardet æternùm, omnis leuamenti æternùm spe recisâ. nam quid sperare posśit aut audeat, cui negata aqua est siti in ignibus restinguendę, & aquæ gutta? aut quid speret laxamenti, cui extremi digiti modica aqua tincti gutta negatur? tam exigui roris tinctio negata quem non terreat? aut quis iam voluptatem sequatur tam dira præmiatione clientē remunerantem?

Intuere deinde omnes cœlo magnos. in asperitudine eos olim inuenies sacci, in horrore cineris, in oris de ieiunio varietate, & extra sæculi lætitiam positos, terrę aut saccis incubantes, sordibus obscuratos, mœroribus deiectos, ingemiscentes, lacrymantes, pectora tundentes, dies noctesque ad Deum suum mugientes, panem cinere miscen-

scentes, suspiriosa somnia & oculorum imbribus madidata ducentes, ita diem cinere, noctem lacrymis metientes. nec magnum fuerit etiam Regem in his designare, & quidem in Dauide in ingenti victus & cultus castigatione. eadem reperies in Achabo, post idololatriam & cędem Nabuthę, cùm in ieiunio & sacco læsuram abducit à diebus suis: eadem in Ezechia cùm vestem scindit, saccum induit: in fratribus leguminibus & aqua pastis, abdicata regia mensa, deliciis regiis; in Daniele, cùm post indicta sibi ieiunia carnis & vini, ordinem & somni significationem Babylonio edicit tyranno. Quid, quòd Mosem solo Deo pastũ contemplari non potest à choreis & lusibus, à mensis & poculis pinguior populus? tantum apud Deum possunt recusati, & recisi, aut retardati pabuli officia. tantaq; est circumscripti victus & voluptatis prærogatiua, vt Deum pręstet homini

contubernalem. mentior, si non ipse Dominus obliuionem sui exprobans Israëli caussam plenitudini deputat. *Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus, dilatatus*, apertiùs etiam Deuteronomij 32. *Incrassatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.* & quales nos ante pabulum & potum in virgine adhuc saliua exhibere consueuerit natura, ignorare non possumus. si non multo pollentioris mentis, viuacioris cordis, quàm cùm escis stipati, vino inundati iacemus. nam quid post hæc
Exod.32 aliud superest quàm *sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Intellige Scripturæ verecundiam, lusum, nisi impudicum non denotasset.

Et non Apostoli edocti aduersus diriora dæmonia ieiuniis & oratione præliari? aut quid nouum si eadem operatione spiritus iniquus educitur qua Sanctus inducitur?

aut

aut quid miramur cùm olim etiam athletę ante diem agonis arcentur à cibis lætioribus, ab hilariore potu, ab omni luxuria, tanto plus de victoria sperantes, quanto se magis ab his mollibus & eneruantibus retraxerint. & illi peritur ę coronę inuitatu, militum exemplo, qui etiam in pace in armis deambulant, campũ decurrunt, fossas moliuntur, propugnacula erigunt, per sudores victoriæ prępsternentes. neque enim difficilis de papilionibus & lorica, de nuda humo & saxo, in quibus omnis duritia, imbonitas, & insuauitas sedẽ fixit, ad sęculi triumphos via est. nos ergo qui æternos cogitamus, mollibus indormiemus, voluptatem sectabimur? ac nõ potiùs in supremi agonis nostri diem robori ædificãdo vacabimus, & ad duriorem nos tractationem à liberaliore cõditione seponemus? maximè cum stet sententia magni Dei, Aut hic illis aut ibi carendum. elige. æternas voluptates amas?

contemne has momentaneas. facies, si timor Dei in capite sit. quæcunque necessitas minor est periculo tanto comparata. ne fide. pernicacissimū hostem habemus, qui nunquam malitię suę otium facit. ac tunc maximè sęuit, cùm hominem videt ad aspera & dura se parantem. itaque obseruat, oppugnat, obsidet, si qua possit aut oculos concupiscentia carnali ferire, aut animum sæcularibus illecebris irretire, aut pectus asperiorum formidine euertere, aut ventrē mensis proritare. quæ cùm in omnes & omni vita moliatur, tum maximè inchoantibus & de sola spe ac exēplis audentibus imminet: tanquam catulis infantię adhuc recentis, & per incerta necdum perfectis luminibus reptantibus. cautione hic opus est. ne crede. time. ne præsume. qui namq; præsumit minùs veretur. iam qui talis est minùs pręcauet, plus periclitatur. timor fundamentum salutis est; præsumptio impe-

impedimentum timoris. ne fide blandientibus, suaue ridentibus. doli iatent sub hoc risu. ne crede fronti. mentitur. lena tegitur hac purpurissa, stibiatę genæ meretricem suam loquuntur. fuge mollia, saporata, dulcia. conditis pulmentis malum iniicitur nociturum; insipidis nemo venena temperat. caue ne tanti gulam aut voluptatem facias, quanti periculum. momentanea illa est, periculum æternum, cuius successus perennat in omne ęuum. Dura perennatio, stolida aucupatio. nam ignorata mala commiserationem merentur. at nemo hęc post Euangelium ignorare potest: nimis clarè decantata, nimis certò denuntiata sunt. mentiri Deus non potest. sequere ergo monentem, ne sentias punientem. sequere in Lazaro præmiantem, ne doleas in Epulone sæuientem. præmia si speras illius, vitam imitare. pœnas si pertimescas huius, mores

fuge, voluptatibus nuntium mitte; pelle quidquid sęculi gaudiorum, satis gaudet qui æternùm gaudet. pelle nocituras voluptates, æternę te manent in Abrahę sinu. exulet quidquid deliciarum & mensarum hic lautiorum, ęternis donaberis. spopondit has Deus. quid dubitas? falli non potest. sequere sponsorem ad indubitata, certa, & cum ipso perennatura te ducentem. terret te labor? momentaneus omnis labor est. breuis vita est. exulet tantùm sęculi huius voluptas animę pestis ab hac breuitate, & æterna spondeo; non ego, sed Deus. sequere. errare nec falli potes, si ductorem hunc, monitorem, sponsorem sequeris. erras, si non sequeris, si ab illius voce, ductu, monitis vel latum vnguem decesseris: tantùm peritura hęc & in fraudem ducentia contemne.

Quòd si etiamnum heres, & iniecta lacinia delicię te & voluptas teneut,

tenent, consule Epulonem, roga quid factum vellet, quid denuntiatum fratribus, ne decidant in locum tormentorum, magnitudinemque illorum nullo die terminandam, nullo mitigandam; & tibi denuntiari cogita, & monentem sequere. quis potest certiùs illo qui in se experitur infelicium gaudiorum, deliciarum, voluptrtum præmia? qui sanguine luit fatui delectus & sequelæ munera? aut cui credis si non ex ignibus inclamanti, minitanti, monenti, & ignibus æternis? cui fidem, si non illi qui è flammis iamiam sequuturos quos patitur ignes denuntiat? pares culpa ignibus pares sunt. hos si metuis, culpam fuge. & culpam in hoc diuite nullam reperio nisi ab Euangelio narratam in cautelam & monitorium decretum: Epulabatur quotidie splendidé, vestiebatur purpura, cùm annos sibi sponderet gaudiorum & deliciarum plurimos.

Excute

Excute hic vitam tuam. confer cum illius, & exitum intuere videbis quid ſperare debeas, quid timere. pares pœna, qui pares culpa ſunt; maiores etiam pœna, qui maiores culpa ſunt. vitam moreſque præmia ſequuntur. Tu tantùm hic cogita cuius tibi voueas, Lazari an Diuitis, Ioannis an Herodis, Petri an Neronis, Benedicti, Francisci, Dominici, Ignatij, an Regum ac Imperatorum Oriente ac Occidente primorum. & imitare vitam & agones, quorum præmia deſideras. erras ſi è coccino & Tyrio Abrahę ſinum ſperas, ſi de lætioribus balneis hortulani maritimíve ſeceſſus, ſi ex altilium enormi ſagina, à vino & epulis in noctes protractis, à iocis, riſu, gaudiis, & laſciuiore pompa ęterna cogitas. Epulo Lazarúſque te docent, & tot magna cœlo inferiſque, felicia infeliciaque nomina, vt nullo iam egeas monitore, doctore, ductoreque nullo. tantùm quorum delectaris exitu, veſtigiis

giis insiste, pari donandus pręmio, aut pœna. vt enim moribus & vita, ita & pręmio aut pœna pariandus. Docet hoc nos cùm ratio ipsa, tum exempla omnis ęui. plena vtriusq; testamenti paratura, plena retro vetustas omnis, pleni sunt gentium omnium vernaculi scriptores nuperaque nouitiaque tot passim documenta, quot capita. vt fatui simus si aliud cogitemus, speremus. nam quid hoc esset aliud quàm precium non exhibere, & ad mercedem manum extendere; hostilitatem profiteri, & pro amico haberi; monitorem oppugnare, & pręmia poscere; ignauum domi desidere, & donatiua solis post certamina & luctas victoribus debita, imagines & statuas, & qualem sęculum pręstare de fama ęternitatē potest, iure quodam suomeritoque exigere.

Verùm graue est sęculi renuntiare gaudiis, & inter tristia & contempta viuere, seq; infra genus & maiorum

maiorum nomina, aut diuitiarum splendorem epularumque commoda mittere. Et quàm multos in sæculo hoc nequam non pudet pigetque animę corporisque incommodis, adeoque contumeliis eniti in caussa votorum suorum? quę nō atria nocturnis crudisque salutationibus occupant, ad omnem occursum maioris alicuius decrescentes. idque ob volaticum aliquod gaudium, laudem, honorem, annuum fòrs, aut paucorum mensium, dierum, aut horarum. & nos in periculo denuntiatæ per Epulonem æternitatis, & non restinguendarum flammarum, tolerare dubitamus? & victus atq; cultus castigationem offenso Domino pręstare cessabimus?

Quid hęres & cessas aggredi cōcessam cœlo medelam? mutuæ etiam animæ diuinitus attributas sibi medicinas in tempore agnoscunt. ceruus sagitta transfixus vt ferrum

ferrum & irreuocabiles moras eius de vulnere expellat, scit sibi dictamno mendedum Hirundo si ex cęcauerit pullos, nouit illos rursus de sua chelidonia oculare: nos ab Epulone ex ignibus denuntiatam medelam non amplectemur? cogitemus illum ex medio inęstuantium ignium flammasque longè lateque vomentium caussam rogatum dicere, Epulæ & delicię, mensę & gaudia ad immites hos ignes nunquam tormenta aut vstionem posituros me compulerunt. fugite, nisi experire lubeat perennatura incendia, & nonnisi cum Deo finienda. nam si montes vrantur, & durant; quanto magis nocentes & Dei hostes? si cùm ardent & deuorantur, nunquam tamen finiuntur non vno loco rupes, quid mirum si nullo ęuo inter inferni flam̃as Epulonis imitatores & socij decinerascunt? Et verò supremi Iudicis sententiam latam æternam fore, nullique animę semel ignibus erogatæ inferos

inferos patere, satis Dominus argumento Lazari requiescentis, & ingemiscentis Diuitis ex persona Abrahę sanxit. aut sanè alius cum Marcione inueniendus est Deus, cui nullus ignis coquitur in gehenna, nullus dentium frendor horret in tenebris. Sin vnus nec alius quàm noster Deus est, quid exspectas aliam renuntiationem dispositionis infernæ? semel prolata in Abrahamo ex persona iudicis sententia est. æterna est. tu quam voles partem delige, tantùm delectum hunc ęternum cogita, ęternum meditare, Lazarique edoctus gaudiis, diuitis tormentis, vtrisque æternis, certiora tutioraque doctus elige.

Quòd si durum sequi Lazarum, Stoicum imitare. *Cùm voluptatis cuiuspiam imaginem capis, quemadmodum in cæteris, serua teipsum ne ab ea corripiaris. sed excipiat te res ipsa, atque aliquod tute spatium cape. tum vtrumque tempus animo voluta, & quâ voluptate potieris, & quâ iam*

potitus

potitus pœnitentia afficeris. teque ipsum increpa, eis verò oppone, quantopere si abstinueris gaudebis. Verùm ne expallescas ad Stoici nomen, ad Epicurum te prouoco: ad illũ mollem & voluptuarium magistrum. videamus in quo voluptatem statuat, ad quas epulas hospites suos prouocet. quàm animoso inuitatu, quàm nobili ductu, quàm à Christiano & Euangelico monitu arbitreris ê veteri eremo, ab Antoniana aut Paullina incude omnem gulam voluptatemque radicitus mactatam. *Hospes hic bene manebis, hic summum bonum voluptas est. paratus erit istius domicilij custos, hospitalis, humanus, & te polenta excipiet, & aquam quoque largè administrabit, & dicet, Ecquid bene acceptus es? non irritant inquam hi hortuli famem, sed extinguunt: nec maiorem ipsis potionibus sitim faciunt: sed naturali & gratuito remedio sedant.* addit, vt videas ad quam voluptatẽ te voluptatis ductor manu ducat,

ducat, In hac voluptate consenui: non arbitteris Hilarionem loqui autMacharium, aut ab vltimaThebaide Paphnutium, aut Arsenium? aut nō erubescis Christiane ad has prouocationes è voluptatis domo & cathedra profectas? vinci ab Epicuro quàm ignauum? non posse Epicurum sequi quàm inglorium? non contentum voluptatibus ab illo concessis quàm erubescēdum? & in his se consenuisse gloriatur. in voluptate è polenta & aqua nata. quod Euangelium vetet hanc voluptatem Dauidis & Niniue lacrymis consperſam? aut cui talis non ad salutem, & ad Anachoretarum regulam expressa? non arbitraris has mensas Lazaro quàm Epuloni similiores? Epicurus hic loquitur, præit Epicurus, & docet maiorem in his voluptatem, quàm in Pollionis murænis seruulorum carnibus saginatis, quàm in Æsopi ferculo è canoris & loquacibus auibus constructo, quibus sexcentorum

torum patinam conflauit. quàm in illius filio qui poſt tale patris pulpamentum ſumptuoſius potuit eſurire margarito dehauſto. quàm in Aſinij Celeris prodigo ſumptu, qui in mulli vnius obſonio V I. H S detulit. quàm incentenarij ponderis lancibus Sullæ, in M. Tullij orbe citri quem quingentis nummûm millibus emit, aut Aſinij Galli qui bis tantum pro Mauritanica menſa numerauit. magnum virum qui animo ſuo imperare nouit, qui gulæ frenos iniicere, quique illam ad polentam & aquam deducere poteſt; tam anguſtis tam efferam belluam claudens ferculis, totamque voluptatem polenta & aqua circumſcribens. Felix circus cui includitur, fortunata cauea polentâ & aquâ ſtrata. hoc eſt viri, magnique domitoris ſui, qui è tam paupere victu, tam de facili parabili, & in quo nulli coqui ſudant, nulla culina fumat, omnem voluptatem haurit, quique
quique

quique adeò è voluptate contempta voluptatem haurit. audiuimus inuitantem: audiamus gloriantem, non toto se asse pasci, Metrodorum verò, qui necdum ad hanc voluptatem conscenderat, toto. In hoc tu victu saturitatem non putas esse? & voluptas est: voluptas autem non illa leuis & fugax, & subinde reficienda, sed stabilis & certa *Non enim iucunda res est aqua aut polenta, aut frustum hordeacei panis. sed summa voluptas est, posse capere etiam ex his voluptatem, & ad id se reduxisse, quod eripere nulla fortuna iniquitas possit.*

Vbi es Christiane? an sequi dubitas Epicurum in cibi, potus, & voluptatum præscriptionibus? certos ille sibi voluptatis magister dies sub exercitationũ suarum initium in voluptatum indagatione præscripserat, quibus malignè famem extingueret, visurus an aliquid deesset ex plena & consummata voluptate, vel quantum deesset, & an dignum

dignum quod quis magno labore pensaret. imitare, teque ipsum firma, perpetuosque tibi pares voluptatis dies statue rara parsimonia diuites, solique fami pellendæ, siti restinguendæ comparatos, nec vltrà audiunt illius discipuli à magistro degeneres, & extra illius decretoria dicta immensum euagantes, *Epicuri de grege porcus.* quid audiemus Christiani, qui cum discipulis illius tam longè sumus ab illius monitis, quàm altè sumus cibo potúque farti, & ignauissimarum voluptatum mancipia.

Quòd si te vocarem ad magna, ad Stilites & Pachomios & eremi cultores, esset fors cur horreres: nunc cùm te prouocem ad Epicurum, non ignauissimi pectoris documenta præbes Christiano indignus nomine, qui voluptatis doctoré in voluptatis area sequi pertimescis? aqua & polenta & hordeacei panis frusto voluptaté metitur post sarculos & horteos ligo-

 nes,

nes, post sudores, & cal is exrritum pectus. & quaret illam Christianus à ferculorum exercitu, in quo cùm delectu laboremus, t m vel sola copia fastidium parit. in quo pro pedali stomacho, silua & prata, maria & flumina terrarumque vltima fatigantur.

Adiiciamus Epicuro Stoicum. *Non est nunc quòd existimes me ducere te velle ad modicas cœnas & pauperum cellas, & quidquid aliud est per quod luxuria diuitiarum tædio ludit. Grabatus ille verus sit, & sagum, & panis durus & sordidus. Hoc triduo & quatriduo fac, interdum pluribus diebus: vt non lusus sit, sed experimentum. tunc mihi crede Lucili, exultabis dupondio satur, & intelliges ad saturitatem non opus esse fortuna. hoc enim quod necessitati sat est, debet etiam irata. tam facile exinde erit tibi illud pati semper, quàm aliquando experiri.* Sacra monita, & tanquam ab Apostolico calamo sudata. quid addubitas Christia-

Christiane? durior Lazarus est? seuerior Stoicus? Epicurus opinione tua asperior? quid exspectas? Epicuri veriorem famam? non ingrederis hac via. Stoici nomen? non imitaris documenta. Lazari cœlum? non insistis vestigiis Lazaro calcatis. aliud ergo tibi cœlum nouus Dædalus fabricare, aliam gloriam, sed & Deum alium tibi tuisque nouus demiurgus conde. aut si Epulonis mensa & purpura delectaris, quid nisi Epulonis exitu coronaberis? in quo tristissima denegatio vel digitalis roris, æternùm infelicissimis insonat auribus, nulla in omnem æternitatem remediationis exspectatione, nulla mitigationis.

CAPVT X.

DETRACTIO. *Videbis hac vna plures, omnibus retro bellis, cecidisse, nec alia re promptiùs armari*

manus, iuuenescere gladios, & in sæua recrudescere vulnera, nullo sanguine saturandos. Hinc impiū non semel ferrum, non genitori, non vberibus, aut vtero parcens: ac nec cœlo iam donatis. ita humani hæc generis pestis, irrito licet, audaci tamen & præfidenti conatu, cœlos petit, cœlo venena iaculatur: maiora ausura, nec linguam à conditore temperatura. Hoc malum. æterna hæc linguæ & calamorum vulnera esse. ita semel sæuisse, æternum est. deterius etiam: cùm nullo aut auro, aut precibus, aut ingenio, venenum hoc eluitur. vbicunque iniecit manum, perennat.

INANISSIMÆ etiam elocutionis genus aliud. quà cogitata, dicta, facta quisque sua, proba improbáve fuerint, tollit in maius, damnat aliena. sua quæcunque illa demum probat, vt selectissimę notę; aliena improbat, vt non satis à stolidi-

stoliditatis fæce detersa, vt immersa etiamnũ improuidæ mentis furfuri. hinc plena omnia laudis suæ, damnationis alienæ. dixerit feceritque improbanda omnibus, laudata tamen cuique consilia factaq; sua. dixerit fecerit alius probanda omnibus, illaudata tamẽ abibunt. quòd si rem non possunt, mentem incusabunt, & de mente sua alienam arguent. quid non potest liuor, quid non inuidentia alienæ laudis ęmula, calcaneo illius insistens? quid non amor proprius, cùm quisque tantùm decessisse sibi arbitratur, quantum accessit alteri; tantum accessisse, quantum decessit alteri. ignari nos eadem linguę & calami mensura feriendos, quã in alios insurgimus, pari per omnia damnatione, improbatione pari. hinc nulla propè colloquia sine aliena mensa, veste, moribus, adeoque omnis ferè sermocinatio de extranea domo, vita, studiis; tot iudices habituri quot capita. ita

dum nostra laudari volumus, damnamus aliena, quasi aliena damnatio gradus sit ad laudum nostrarum verticem, ad quem nemo nisi per illam veniat.

Intuere, quàm cæco rapiamur impetu, quàm improuido. fastum omnes alienum improbant, suum nemo videt; adeoque arrogantiam suam submissionem deputat. cæcus amor sui est. ambitiosam ornatus supellectilem, in aliena domo & corpore quis non improbat? suam quis non probat, & inter prudentis parsimoniæ exempla ponit? non habet oculos ambitio domi suæ: vicinam domum inoculauit suis. Quàm fatua æmulatio? quàm stolida ambitio est? non patitur parem. sola videri, laudari vult sola. & dum reliquos damnat, non videt eadem se sententia à reliquis percuti, cùm in pari maioréve delicto sit. misera humana conditio, tot pati iudices! etiam patrem, matrem, filios, coniugem,

gem, famulantium gregem. dura sors, & acerba nimis, in materno non raro lacte & vbere, ac prope etiam vtero pati iudicem; in filio filiaque vitæ tuę non infima parte, pati iudicem, in coniugali toro iudicem, in cordatissimo patrio affectu iudicem. & iaculamur interim amorem, adeoque sanguinem sanguine testamur. possunt tam pugnantia in vna stabulare mente, amor & damnatio? aut non mentitur amor qui damnat? laudat si amor est, adeoque vt etiam non probanda laudet; aliquid enim cæcitatis omnis amor habet, etiam in prudente. vt licet damnanda in amico videat, mitiget, extenuet, eleuetque in tantum, vt sæpe nil quod damnetur reliquum faciat. hinc illud: *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.* Prou. 11 sin modis omnibus damnanda viderit, excusationũ mille modos reperit. solers omnis amor est,

vt amicum tueatur, nihil inausum relinquit. & ego credam hunc patrem, matrem, filium, coniugem, qui damnat? credã amare qui perpetuo confodienda silentio, vulganda putant? qui insepelienda tenebris, reducunt in solem? quibus nec vbera, nec thorus sanctus est, credam amare? quanti periere, patre, matre, filiis, coniuge propalatricibus? quid erit in terris iam sanctum; aut quos speramus fiduciæ portus, si in sanguine, vbere, thoro tempestas metuenda est? si in patria, matria, coniugali mente naufragia timenda sunt?

Parcit

Cognatis maculis similis fera. Quãdo leoni
Fortior eripuit vitam leo? Quo nemore vnquam
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cùm tigride pacem
Perpetuam. sæuis inter se conuenit vrsis.

Ast

Ast homini ferrum letale incude nefanda
Produxisse parum est, neque enim nunc sufficit iræ
Occidisse aliquem;

In parentum sæuiunt viscera diræ linguæ, in coniugalem thalamum funesta labra, in consanguineum sanguinem ora nefanda. fuerunt qui hostilia

Pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse cibi.

quasi iræ pacandę victima talis caderet; nos nec à propinquo sanguine abstinemus. in quemcunque enim ferocire has linguas videmus, nulla verecundia tori, nulla reuerentia patriæ, nullo filiali pudore, nulla erubescentia matris. nihil enim nunc tam pudendum est, nihil cum tanto periculo coniunctum, quod improba licentia vulgare metuat. ita mutuis dedecorationibus cõspersi, mutuis dentibus laceri, magnam implere possumus tragœdiam. vt meritò Poëta exclamet;

Quis tam crudeles optauit sumere pœnas?

nam ille quem viderat

Laeerum crudeliter ora,
Ora manusque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncas inhonesto vulnere nares,

ludus est, si cum hac linguarum sæuitia compares. in vno enim stetit hęc crudelitas Deiphobo. at linguæ virus omne, crudelisque feritas transit in posteros. non contenta in vno sæuisse capite, omnem simul progeniem vno crudeli configit iaculo, nullo sanguine satianda: inexplebili enim siti rapitur in nepotes, & quotquot amicitia, societate, aut vtero iuncti, etiam in retro maiores. ita vno venenario telo omne genus liuet, omne tingitur in mortem; & mortem omnium auditorum auribus, aut lectorum oculis renouandam, vt tot iam sint mortes quot oculi, quot aures, cùm in omnium oculis auribus-

ribusque repetita cæde cadat cui detrahitur.

Et quærimur si quid grauius à Principe, si quid ab illius tribunali venerit? & in mutuum sęuimus sanguinem ferociùs. nisi fortè mitior sit lingua gladio. crudelior est. ille semel finit, hæc æternat, nouisque perpetuò auctibus surgit violentior. & quod oriente Sole vxore garrula culex erat, vicinorum diuite incremento camelus in meridie erit, in occidente Pyrenæi saltus. quod aurora prima ouum vnum fuerat, coniuge maritalis thàlami secreta retegente, cadente die millia fuerunt: tam fœcunda ouorum mater nocte vna maritus fuit. & noxia plurimùm fœcundiùs crescunt, insolenti auctu meliora suffocantes. nec stat hęc improba libertas in vno capite, abit in posteritatem: tanquam si vno linguæ gladio sequuturas seces, in necdum nata sæuiens, vt in semine iam tum suo sentiat arbor, necdum

necdum virgultum, necdum radix. ita ante vitam vulnera impressa, ante venas fluit sanguis, ante animam dolor adnatus. infelix homo! quo se tutabitur ab hoc ense? non si in rupe sederit alta, infraq; se nubes videat labentes, fulmina, ignes, grandinem iaculantes; non si in profundo maris, totoque cum Iona tectus elemento; non si in denso, ipsisq; propè feris inaccesso nemore; non si in torrida & arente eremo, inter medias æstibus emedullatas arenas, solique Soli notas, nunquam effugiet hæc linguę iacula. sit licet velocior Euro, Aquilonibus fugacior, sequentur fugientem, ridentque aquilæ pennas, tigridis cursum, fontium supernè labentium impetum; rapidissimorumque fluminum fluxum pigritiam arbitrantur & inertissimi corporis conchales ductus. iam propugnacula, & quidquid hostilem fallit manum, extraque ferri metum natura aut ars posuit, frustra

frustra linguæ posuit. nihilque tam densa asperaque septum rupe, nihil tam altè abditum, tam in sublimi repositum, quod non momento citiùs penetret, audax, intrepida, fugere & pauere nescia, ignara rubescere. mare nauigas? sequitur nauigantem, seu te malacia, seu decumani teneant fluctus; seu secundo, seu aduerso raperis vento; seu integra naui, seu tabula veheris; seu mergeris fluctibus, seu ludis in ęquore. bella petis ciuilia? plus linguas metue, quàm hostile ferrum. nam seu ciuium madeas sanguine, seu ciues tuo, plus ensibus timendæ linguę sunt, animam fodicant; contentum corpore ferrum est. petis extera? adhęret lateri comes, etiam in vltima barbarie senties præsentem. Indos adi, Chinas, Iapones, orbemque nouum, aderit socia. terga dabis fortunę ludibrium? plures te linguę quàm sequentur hostes. victor redibis, & triumphis maior patriam

calcabis terram, hoſtium ſecurus? plures te proſequentur linguę, & in medio triumpho, poſt ſubactos hoſtes, in alta iam pace, vulneribus locum reperient. denſo miles circumſtet agmine, tegat vmbonibus; medias penetrabunt acies, & inter ferri minas ſanguinem potabunt ducis diriſsimæ ſanguiſugę, nunquam ſatiandę. quid quòd nec cadaueri parcant? ſæuiunt in monumenta, conduntúrque ſepulcris ipſis; nec in illa requie requiem permittunt. ferrem, ſi inferno parcerent, at ne pœnis quidem ſatiantur æternis. quaſi leue omne tormentum ſit in ignibus ſemper ardentibus, niſi iacula comitentur immitis linguę, quæ virulento morſu tranſadigant infortunatam animam. maius etiam narro malum, & imprudentis audacię documentum certum. non cœlo parcit, & vehementiùs etiam poſt coronam ſęuit, liuore pharetrata.

Tentauere, nefas! olim detrudere mundo
Sidera, captiuique Iouis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere cælo.

par propè linguarum audacia. cœlo iam adscriptos in bella vocant, in inglorium puluerem, in linguarum circum, & detraherent loco si quo modo concessum. ea vis animo, ea inuidentię insolentia, temerario ausu cœlum petere, cœlo iacula minari, cœlo inferre. & tyrannorum ferè ingenia sæuiunt in viuos; vbi ad mortem ventum est, sæuitia cum anima ponitur. sed & ara illa Taurica

Tantùm immolat: vlterius nil
Aut grauius cultro timet hostia.

Ita quæ videbantur implacabiles iræ, nunquam explenda odia, morte corruunt; quæ etiam in inimicissimis commiserationem prouocat, cogitantibus humana, nec quidquam hosti euenisse quod

calcabis terram, hostium securus? plures te prosequentur linguę, & in medio triumpho, post subactos hostes, in alta iam pace, vulneribus locum reperient. denso miles circumstet agmine, tegat vmbonibus; medias penetrabunt acies, & inter ferri minas sanguinem potabunt ducis dirissimæ sanguisugę, nunquam satiandę. quid quòd nec cadaueri parcant? sæuiunt in monumenta, conduntúrque sepulcris ipsis; nec in illa requie requiem permittunt. ferrem, si inferno parcerent. at ne pœnis quidem satiantur æternis. quasi leue omne tormentum sit in ignibus semper ardentibus, nisi iacula comitentur immitis linguę, quæ virulento morsu transadigant infortunatam animam. maius etiam narro malum, & imprudentis audacię documentum certum. non cœlo parcit, & vehementiùs etiam post coronam sęuit, liuore pharetrata.

Tentauere, nefas! olim detrudere mundo
Sidera, captiuique Iouis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere cælo.

par propè linguarum audacia. cœlo iam adscriptos in bella vocant, in inglorium puluerem, in linguarum circum, & detraherent loco si quo modo concessum. ea vis animo, ea inuidentię insolentia, temerario ausu cœlum petere, cœlo iacula minari, cœlo inferre. & tyrannorum ferè ingenia sæuiunt in viuos; vbi ad mortem ventum est, sæuitia cum anima ponitur. sed & ara illa Taurica

Tantùm immolat: vlterius nil
Aut grauius cultro timet hostia.

Ita quæ videbantur implacabiles iræ, nunquam explenda odia, morte corruunt; quæ etiam in inimicissimis commiserationem prouocat, cogitantibus humana, nec quidquam hosti euenisse quod

non

calcabis terram, hostium securus? plures te prosequentur linguę, & in medio triumpho, post subactos hostes, in alta iam pace, vulneribus locum reperient. denso miles circumstet agmine, tegat vmbonibus; medias penetrabunt acies, & inter ferri minas sanguinem potabunt ducis dirissimæ sanguisugę, nunquam satiandę. quid quòd nec cadaueri parcant? sæuiunt in monumenta, conduntúrque sepulcris ipsis; nec in illa requie requiem permittunt. ferrem, si inferno parcerent. at ne pœnis quidem satiantur æternis. quasi leue omne tormentum sit in ignibus semper ardentibus, nisi iacula comitentur immitis linguę, quæ virulento morsu transadigant infortunatam animam. maius etiam narro malum, & imprudentis audacię documentum certum. non cœlo parcit, & vehementiùs etiam post coronam sęuit, liuore pharetrata.

Tenta-

Tentauere, nefas! olim detrudere mundo
Sidera, captiuique Iouis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere cælo.

par propè linguarum audacia. cœlo iam adscriptos in bella vocant, in inglorium puluerem, in linguarum circum, & detraherent loco si quo modo concessum. ea vis animo, ea inuidentię insolentia, temerario ausu cœlum petere, cœlo iacula minari, cœlo inferre. & tyrannorum ferè ingenia sæuiunt in viuos; vbi ad mortem ventum est, sæuitia cum anima ponitur. sed & ara illa Taurica

Tantùm immolat: vlterius nil
Aut grauius cultro timet hostia.

Ita quæ videbantur implacabiles iræ, nunquam explenda odia, morte corruunt; quæ etiam in inimicissimis commiserationem prouocat, cogitantibus humana, nec quidquam hosti euenisse quod

non

calcabis terram, hostium securus? plures te prosequentur linguę, & in medio triumpho, post subactos hostes, in alta iam pace, vulneribus locum reperient. denso miles circumstet agmine, tegat vmbonibus; medias penetrabunt acies, & inter ferri minas sanguinem potabunt ducis dirissimæ sanguisugę, nunquam satiandę. quid quòd nec cadaueri parcant? sæuiunt in monumenta, conduntúrque sepulcris ipsis; nec in illa requie requiem permittunt. ferrem, si inferno parcerent. at ne pœnis quidem satiantur æternis. quasi leue omne tormentum sit in ignibus semper ardentibus, nisi iacula comitentur immitis linguę, quæ virulento morsu transadigant infortunatam animam. maius etiam narro malum, & imprudentis audacię documentum certum. non cœlo parcit, & vehementiùs etiam post coronam sęuit, liuore pharetrata.

Tenta-

Tentauere, nefas! olim detrudere mundo
Sidera, captiuique Iouis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere cælo.

par propè linguarum audacia. cœlo iam adscriptos in bella vocant, in inglorium puluerem, in linguarum circum, & detraherent loco si quo modo concessum. ea vis animo, ea inuidentię insolentia, temerario ausu cœlum petere, cœlo iacula minari, cœlo inferre. & tyrannorum ferè ingenia sæuiunt in viuos; vbi ad mortem ventum est, sæuitia cum anima ponitur. sed & ara illa Taurica

Tantùm immolat: vlterius nil
Aut grauius cultro timet hostia.

Ita quæ videbantur implacabiles iræ, nunquam explenda odia, morte corruunt; quæ etiam in inimicissimis commiserationem prouocat, cogitantibus humana, nec quidquam hosti euenisse quod

non

necdum virgultum, necdum radix. ita ante vitam vulnera impressa, ante venas fluit sanguis, ante animam dolor adnatus. infelix homo! quo se tutabitur ab hoc ense? non si in rupe sederit alta, infraq; se nubes videat labentes, fulmina, ignes, grandinem iaculantes; non si in profundo maris, totoque cum Iona tectus elemento; non si in denso, ipsisq; propè feris inaccesso nemore; non si in torrida & arente eremo, inter medias æstibus emedullatas arenas, solique Soli notas, nunquam effugiet hæc linguę iacula. sit licet velocior Euro, Aquilonibus fugacior, sequentur fugientem, ridentque aquilæ pennas, tigridis cursum, fontium supernè labentium impetum; rapidissimorumque fluminum fluxum pigritiam arbitrantur & inertissimi corporis conchales ductus. iam propugnacula, & quidquid hostilem fallit manum, extraque ferri metum natura aut ars posuit, frustra

frustra linguæ posuit. nihilque tam densa asperaque septum rupe, nihil tam altè abditum, tam in sublimi repositum, quod non momento citiùs penetret, audax, intrepida, fugere & pauere nescia, ignara rubescere. mare nauigas? sequitur nauigantem, seu te malaciæ, seu decumani teneant fluctus; seu secundo, seu aduerso raperis vento; seu integra naui, seu tabula veheris; seu mergeris fluctibus, seu ludis in ęquore. bella petis ciuilia? plus linguas metue, quàm hostile ferrum. nam seu ciuium madeas sanguine, seu ciues tuo, plus ensibus timendæ lingueę sunt, animam fodicant; contentum corpore ferrum est. petis extera? adhęret lateri comes, etiam in vltima barbarie senties præsentem. Indos adi, Chinas, Iapones, orbemque nouum, aderit socia. terga dabis fortunę ludibrium? plures te linguę quàm sequentur hostes. victor redibis, & triumphis maior patriam

calcabis terram, hostium securus? plures te prosequentur linguę, & in medio triumpho, post subactos hostes, in alta iam pace, vulneribus locum reperient. denso miles circumstet agmine, tegat vmbonibus; medias penetrabunt acies, & inter ferri minas sanguinem potabunt dacis dirissimæ sanguisugę, nunquam satiandę. quid quòd nec cadaueri parcant? sæuiunt in monumenta, conduntúrque sepulcris ipsis; nec in illa requie requiem permittunt. ferrem, si inferno parcerent. at ne pœnis quidem satiantur æternis. quasi leue omne tormentum sit in ignibus semper ardentibus, nisi iacula comitentur immitis linguę, quæ virulento morsu transadigant infortunatam animam. maius etiam narro malum, & imprudentis audacię documentum certum. non cœlo parcit, & vehementiùs etiam post coronam sęuit, liuore pharetrata.

Tenta-

Tentauere, nefas! olim detrudere mundo
Sidera, captiuique Iouis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere cælo.

par propè linguarum audacia. cœlo iam adscriptos in bella vocant, in inglorium puluerem, in linguarum circum, & detraherent loco si quo modo concessum. ea vis animo, ea inuidentię insolentia, temerario ausu cœlum petere, cœlo iacula minari, cœlo inferre. & tyrannorum ferè ingenia sæuiunt in viuos; vbi ad mortem ventum est, sæuitia cum anima ponitur. sed & ara illa Taurica

Tantùm immolat: vlterius nil
Aut grauius cultro timet hostia.

Ita quæ videbantur implacabiles iræ, nunquam explenda odia, morte corruunt; quæ etiam in inimicissimis commiserationem prouocat, cogitantibus humana, nec quidquam hosti euenisse quod

non

non ipſis poſsit. at inſatiabilis hæc linguæ improbitas cum funere videtur naſci, cum morte reuiuiſcere, roburq́ue vireſq́ue cum cinere induere. vt arbitreris antè vixiſſe inermem, poſt funera armatam. quaſi pro clypeo illi ſarcophagus, pro galea ſepulchralis lapis, pro enſe & iaculo cadauerina faſcia ſit. ſæua crudelitas ſæuire in mortuos. at fœminei pectoris, ferocire in non repugnantem, in longè poſitum; vaniſsimæ mentis, prouocare abſentes & vltra mare poſitos; ambitionis ridendæ, extra vulneris ſpatia, extra metum dandi ſanguinem in longè poſitum hoſtem inſoleſcere.

Ex horum numero ſunt qui in conuiuiis exercitus ducunt, caſtra è thoro metantur, militem è thalamo mouent, quando cum hoſte conſerendum, quando vallum ducendum, quando acies, quantis firmanda caſtra præſidiis inter pocula mero madidi docent, quibus

ſi ho-

si hostem vltra Apenninum ostendas, si inimica agmina vltra Pyrenæos posita, domos suas trepidi cogitant. sin propiùs inimicam aciem designaueris, in vicem humani coloris, pallor succedit inferni, perque vniuersa membra frigidus dimanat sudor. vt de his iam tum decantatum arbitreris,

Refugiet timido sanguen, atque exalbescet metu.

Hi omnes lingua prompti, factis segnes, plus semper ore quàm manu circumferunt. Quare vbi videris ad maledicta expeditum, ad obloquia fortem, ad conuitia promptum, multa deuomentem, nullum impune transmittentem; cogita vanum, timidum, cui omne robur in lingua, cui in ore armamentarium, in labris enses & iacula sunt, cogita fœmineo ingenio, iudicio nullo, vt cuius omnis sapientia natet in labris, omne ingenium hospitetur in ore, omnis eruditio peregrinetur in dentibus.

Eccl. 5. *In multis enim sermonibus inuenie-*
Prou. 10. *tur stultitia.* Et: *In multiloquio non deest peccatum, qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est.* Nec vllum certius fatuitatis signũ, nulla amentiæ testatior hedera, ore soluto, lingua libera, quam nullum coërceat frænum, nulla teneant vincula, quæque vaga licentia per omnium domos, mores, vitam, studia grassatur improuida. huic enim consilium totum in dentibus, deliberatio in lingua, iudicium in labris fluctuat. & ferè hęc coniuncta: verborum multum, sapientiæ parum; contumeliarum multum, prudentiæ modicum; detractionum multum, amentiæ plurimum. plus namque loquuntur quàm cogitant, deliberationes in his dicta, consilia facta sunt. nec potest esse consilio locus, vbi omnis Senatus in ore est: nec prudentiæ, vbi omnis deliberatio in lingua est. prouidentia nulla, circumspectio nulla, cùm antè dicta quàm

cogitata

cogitata sunt, antè labia egressa, quàm ingressa pectus.

Nihil etiam in republica nocentius istis, nulla grauior pestis, nullum præsentius venenum, nullum virulentius toxicũ, nulla acerbior calamitas, & plurimùm in optimos quosque fundunt venena, iaculantur virulentę linguę toxica. Hinc cùm aliqua diligentior sæculi scrutatrix ornatum omnem cultumque superuacaneum obseruat libidinum inuitatorium esse, eoque nomine intra modestię se portum recepit: tanquam si naufragio erepta mari & naui repudium dixerit, exemplo de semine hypocritarum audit. nec mirum: dolet enim hostis tot in vna virgine speratæ mortis opera dirui, tot damnationis titulos eradi: itaque per famulas sibi linguas oppugnat, obsidet, si qua posset non iam oculos concupiscentia ferire, aut animum sæcularibus illecebris irretire, sed conuitiorum formi-

formidine euertere, obloquiis detorquere.

Quod si quę etiam tota in Dei voluntatem concesserit, maturitatemque suam illi sponsauerit, insurgunt linguæ, & melius aiunt, est nubere quàm vri: incendia sua testantes, quasi ignibus æstuarent omnes solis nuptiis restinguendis. Et quale hoc bonum est, quod non potest videri melius, nisi pessimo comparatum? quodque non tam bonum est, quàm genus mali inferioris, quod ab altiore malo obscuratum ad boni nomen impellitur? melius nimirum est vnum oculum, aurem, manũ, pedem, quàm duos amittere. At verò quanto melius nullum amittere, ita melius nec nubere nec vri. cùm solum nubere melius sit, quia deterius est vri. sanè hæ voces non veniunt nisi ab ingenti fornace, qua æstuant impro-
Iac. 3. bę hę linguę, *inflammatæ à gehenna*, quę cùm omnes suo metiantur animo, ignibus suis, scabie sua, eadem remedia

remedia restinguendi ardoris prę-
scribunt reliquis.

Sin alia murum sexui suo obstru-
xerit, vt nec suos emittat, nec alie-
nos admittat oculos, sibi, Deoque
soli nata, statim insusurrant: in hac
iuuenta voluntario se carceri in-
cludere? & quis carnem suam odio
habuit? quis prudens renuntiauit
gaudiis? audite Dominum? *Qui* Ioan. 12.
*amat animam suam, perdet eam: &
qui odit animam suam in hoc mundo,
in vitā æternam custodiet eam.* pru-
dens negotiatio est aliquid amitte-
re vt maiora lucreris. quòd si cor-
pus parietibus cingitur tanquam
voluntaria custodia, omnia tamen
spiritui patent. vagare spiritu, spa-
tiare spiritu licet, non per stadia o-
paca, aut porticus longas in quibus
lasciuientium oculis & scurrilibus
percutiantur linguis, viam deinde
proponunt sibi non illam amœ-
nam latamque quę ducit ad interi-
tum, sed arctā quę ducit ad Deum.
quam quoties deambulant, toties
nullis

nullis parietibus concluduntur: erratis miseri. nihil crus sentit in neruo, nihil ceruix sub securi, nihil corpus in flamma, cùm animus in cœlo est. & quid vos speratis? de deliciis ire ad cœlum? de papilionibus miles, vbi omnis duritia & imbonitas, expeditus & substrictus, non de cubiculo in aciem procedit: etiam in pace campum decurrit, molitur fossam, bella pati edilcit: ita Dominus suas seponit, agoni indurat, cœlo parat, dum illas segregat ad strictiorem disciplinam, vt robori ædificando vacent: idem in athletis iuuenies, cõtinentur à luxuria, à cibis lætioribus, à potu iucundiore, tanto plus de victoria sperantes, quanto plus in exercitationibus laborauerint. & hi quidem vt corruptibilem coronam consequantur; illæ vt æternam. claustra pro palæstra interpretantes, vt ad stadium tribunalis bene exercitatæ producantur. virtus duritia extruitur, mollitia destruitur.

struitur. & temperat tamen Dominus omnem hanc exercitationem ingentibus gaudiis. nam quæ maiora sunt, quàm quæ ab animo pacato, nullius sceleris conscio, nulla formidine fatigato, nullius curis anhelo, proficiscuntur? nihil hic metuit quia nihil sperat, nihil timet quia nihil ambit. soli Deo sponso suo iuncta extra quem nulla illi delectatio, voluptas nulla.

Iuncta matrimonio fuit alia, mors compare priuauit; nisi ad secundas euolauerit nuptias, sentiet has linguas. nullæ enim loquaces, otiosę, vinosę, quales ferè hæ linguę, de vniuiratus bono benè loqui norunt. Deus enim talibus, Apostolo teste, venter est, ita quę ventri propinqua.

Pœnitet aliquam errorum reperta veritate, pœnitet amasse, quę non amauit Deus: sacco proinde & cineri inuoluitur, animum mœroribus deiicit, continuò linguæ.

satis

satis Deum habere, si corde & animo suspiciatur, licet actu minus fiat, hoc est saluo metu & fide, peccare: salua videlicet castimonia matrimonia violare, salua pietate parentibus venena temperare. addam, salua venia in gehennam detrahi dum saluo metu peccatur. quàm verò ineptum est delictorum veniam sustinere, & pœnitentiam fugere. hoc est, pretium non exhibere, ad mercedem manum emittere: pœnitentiæ enim compensatione impunitaté promittit Deus.

Addictior aliquis poculis, conuiuiis, lusibus lasciuioribus, nuntium misit omnibus, Deoque suo gulam mactauit, pastumque iam & potum non vt anté ventri, sed animæ nouit, ieiuniis preces alens: næ ille hisce linguis fatuus est. miraris, cùm hisce potus & cibus Deus sit, venter cœlum, pulmo templum, aqualiculus altare, sacerdos coquus? apud quas fides in culinis calcet, pietas in cacabis feruet, spes

in

in ferculis iacet. quibusq; ille sanctior qui conuiuandi licentior, qui obsonandi pollucibilior, qui calicibus instructior. Verùm ab Apostolo hæc veniunt, qui macelli claues tradidit, permittes esui omnia, in quibus & cellarum claues comprehendit. Non tamen, in macello aut cellis Dei, regnum inclusit. *Non est enim regnum Dei esca & potus.* Rom. 14.

Neque sanè nouum cuiquam videri debet tam insolenti petulantia in optimos quosque insurgere has linguas dæmonis & ministras & alumnas. quis enim cùm æmulum suum videt non patitur? aut quis oculus ferre potest, quē mens non potest? ingentem cùm delictorum funem secum trahant, vellent omnes implexos; cùm innumeris scelerum retibus contineantur, vellent omnes implagatos. natant libidinibus tanquā in ingenti Oceano; dolent subductas naues in portum. lasciuiunt verbis,

duranturque fronte pudore exuto; hinc illa nata odia in verecundas genas, castos oculos. indormiunt mensis & poculis, vt nisi noctes ebibāt ieiuni sint: hinc illę voces, Sic diem ducam, sic noctem patera, donec

Iniiciat radios in mea vina Deus.
inde liuor & dens Satyrus in omnem gulæ frænos induentem, in omnem cibi interdictionem, macerationem. neq; nouum temperantiam ab incontinentia & crapula rideri. nimis magnum campum inuidentiæ virtus donat. intuere discrimen; quales nos ante cibum & vina, virgine etiam tum ore, siue humana, siue diuina tractanda sint, si non mente cordeque multo valentiores promtioresque, quàm cùm totum illud domicilium interioris hominis cibo refertum, vinoque inęstuans pręmeditatorium efficitur fœditatum; in quo planè nihil iam in proximo supersit, quā ad lasciuam sapere, & in omnem se

diffundere libidinem, nulla ætatis, dignitatis, maiorum, posteritatis, opum, corporis animique periculorum habita ratione. & quotusquisque tunc meminit Dei, cùm ipsum sibi hominem excidere solemne est? hinc ergo illæ linguæ vino madidæ ebria deructant verba, tanquam à recenti crapula in omnem continentem. reliquas pari disquisitione virtutes cogita, videbis à pugnantibus vitiis pari insolentia oppugnari. neque quisquã in illas armauit dexteram, nisi vitiis plenus. reddit vas quod continet. arma ab armamentario exspecta quæ indidisti. alia si speras falleris. idem de maledicis hisce susurronibus exspecta. quos ego tanquam Reipublicæ pestes in terrarum vltima relegandos censeo. sæuimus ferro & fune in latrones & fures. nulli nocentiores calumniatoribus sunt. *Super furem enim est confusio & pœnitentia: & denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem* Eccli. 5.

 odium

odium & inimicitia & contumelia. Sæuimus securibus & igne in perduellionis reos, nulli perduelles criminatoribus nocentiores sunt. sæuimus in homicidas, in sacrilegos, raptores, incæstuosos, incendiarios, omni pœnarum genere; at à nullo propè scelere maiora timeri, maiora dari damna possūt quàm ab hoc vno. nullum proinde tam graue tormentum, non si mugiat homo taurus, quod æquari huic sceleri posſit. omnisq; in hoc crimine crudelitas nimis benigna est: omne enim carnificis ingenium superat. ferro & ignibus sæuiendum in hoc malum, & à radice euellendum. odit Rempub. qui parcit, hostis Dei est qui simulat. stemus sententiæ Apostoli: *Impletos omni iniquitate, plenos inuidia, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, quoniā qui talia agunt digni sunt morte: & non solùm qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facienti-*

Rom. 1.

cientibus. Viderint qui in Republica hos ferunt qua pœna Apostolo iudice feriendi. habemus & interminantem Prophetam Regium: *Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum. dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem, & euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium.* Etiam radici & semini interminatur detractoriæ linguæ. in reliquis sceleribus pœna cum delinquente finitur, in hoc etiam in nepotes abit. vt arbitrari possis Iezabelis progeniem. caue ab hac contagione quisquis es, *Acuerunt* enim *linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub labiis eorum.* quis cum serpente & aspide habitabit securus? quis prudens iunget dexteras? *Remoue à te os prauum; & detrahentia labia sint procul à te. Omnis enim natura bestiarum & volucrum, & serpentium, & cæterorum*

Psal. 51
Psal. 13
Prou. 4
Iac. 3.

domantur, & domita sunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. venena tange, venena bibe, & audias sanus, valens, vegetus. sed & *lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis.*
Iac. 3.
omnis iniquitas tanquam in matrice sedem in hac fixit. fuge. etenim *generatio* hæc *pro dentibus gladios habet. exacuerunt gladium linguas suas.* ne fide. plus non tantum
Prou. 30
aloës quàm mellis habent, sed plus necaturi toxici. blandiuntur genis? lingua perimunt. & sub ridentibus labris teguntur enses. nulli te horum crede. *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit.* de quo meritò gloriatur Dauid & excusationem innocentiæ prætexit: *Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar. os enim illius abundauit malitia, & lingua* illius *concinnabat dolos.* & seriò monet: *Ei qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulēter, & dila-*
Eccli 1.
Ps. 100.
Psal. 49.
Prou. 20

& dilatat labia sua, ne commiscearis. Vir namque *impius fodit malum, & in labiis eius ignis exardescit.* procul ab his ignibus etiam eminus æstuant, & ferè plus ardoris in remota quàm in propinqua iaculantur, & fidentiùs in illa noui eunt Aruntes. veriti enim pedem pedi conferre, eminus vestigia lustrant, telaque pauidi ex insidiis coniiciunt, diffisi aperto concurrere Marte. insidiantur proinde calcaneis nocentissimi scorpij. si quis absens, si quis longè positus, si maioribus distentus, erumpunt hæ linguæ noctu tamen plurimùm venena spargentes. ita tenebras quærunt dum fingunt, dum offendunt, vt securiùs mittant. nam cùm sciant multos simplices & rudes, & de sola æmulatione credulos, instillant linguæ virus: ac primùm trahunt adhuc caudam, nec palàm venena propinant, sed miscent saporatis, & dulcibus id malum iniiciunt. itaq; primò quasi in vacuū Prou. 16.

flagellant: propiùs deinde accedunt: hæccine vera esse? non credam. maior illius virtus, quàm vt in illam cadant tam indigna. sunt tamen qui constanter narrent, qui scribant. verùm odia quid non possunt? & viri sunt à quibus habeo non è plebe. nec quisquam tantus in quo non aliquid quod meritò reprehendas. dandum aliquid dignitati. & quæ non ætas quędam concesśit viris etiam maximis? humana hęc sunt, virtutibus vitia misceri. & doleo bona fide hęc non à mulierculis, sed à viris magnis de illo viro & dici & credi, cui multis nominibus boni omnes obstricti: & ego non vltimus debeo, quanquam non per omnia fidem adhibeam: nec vellem verbis hisce assensum præberi, quibus nec ego prębeo, tantùm scripta dictáve narro. fides sit penes illos: vnum dicam. nollem dici. Ex his initiis, maximè si auditores nacti curiosiores, vt ferè

nouo-

nouorum auidi & magnorũ æmuli sunt omnes, itur in apertum maledicentię campum, & plenis iam habenis decurritur per hunc criminationis circum. sub aliena tamen plurimùm persona, vt hoc tanquã peregrino tecti mantello, nihil de sua, sed de aliena penu produxisse videantur, iacula de vicini pharetra. ita vulnera infigunt telo non suo, manu sua; verbis non suis, lingua sua: & tamen, si verum liceat, & telo suo, & lingua sua, licet alterius tecta velo, tamquam nube, quo potentiùs infigant ferrũ, cùm incautiùs excipitur vt ab amica manu & ore. cogita Abner dolo percussum à Ioab: cogita Amasam sub mentito osculo gladio corruisse.

Et licet vera interdum narrentur, tamen si illa non nota pafsim, crimine nimirum necdum vulgato; non est cuiusuis, quæ in illum diem tecta, quæq; domesticis clausa parietibus, in publicum, ac quasi

ſolem pulueremq́ue deducere. neque enim aut domini nos, aut iudices famæ nominiſq́ue ſumus alieni, vt eripere illud liceat, & irrogare hac pœna delinquentem. inflictio pœnæ, diuulgatio eſt: qua vna fama ſpoliatur ſua qui deliquerat, famæ etiamnum ſuæ dominus, quo exui à ſolo legitimo iudice dominio poterat. idem videmus in omni pœna & crimine, promeritus aliquis mortem, exilium, bonorum proſcriptionem. nemo hunc priuatus aut exuat bonis, aut patria domoq́ue pellat, aut morte mulctet. iudicis hæ partes ſunt. Quòd ſi quis contrà faxit, & iudicis non conceſſam ſibi priuata auctoritate perſonam induat, legibus ſubiaceat, iiſdemq́ue cum delinquente pœnis. idem de detractore cogita. priuatus nemo delinquentem fama ſpoliare poteſt. ſpoliat qui euulgat. vitâ illa comparatur, & apud pleroſq; vita potior eſt. hęc enim ſi eripitur, maximè

cùm

cùm priuata manu vni ferè eripitur, famæ direptio abit in poſteros, in ſanguine, amicitia, aut quocunque vinculo iunctos, adeo vt in delinquente, innoxij plurimi puniantur, pœnæque partem ferant criminis inſontes. hanc pœnam quæ in innocuos tranſit, nemo priuata auctoritate ſine ingenti ſcelere irrogare poteſt. Iudex etiam non niſi matura cognitione, ſolidis certi.que formata teſtibus. neq; coniecturis ludendum in re tanta, aut inani è ſuſpicionibus nata narratione. magnitudo rei maiora certioraque poſtulat, vt talionis omnino pœna plectendi ſint, quicunque aut nullo aut vano nixi fundamento, criminis etiã apud iudicem reum deferunt, aut propalant non teſtata. nã licet cui temerè impoſitũ crimen eſt, iudicio purgetur, aut clara mendacis criminationis retectione, ſemper tamẽ impreſſũ multorum animis vulnus manet, aut, ſuperato licet vulnere, cicatrix,

priorem venustatem dedecorans, aut vt minimum, vestigia quędam timidę mentis, cogitantis potuisse aliquid tantę delationi subfuisse: inde diffidentia, & trepidationes anxij pectoris, restrictior fides, languidior ęstimatio, commendatio frigidior, lentior fiducia, & verò quod ab omnibus aut plerisq; creditū temeraria vulgatione, id nunquam ab omnium animis eluetur, quacunque etiam purgatione accedente. quæ nūnquam tanta pernicitate omnium opplet aures, quanta prior illa nominis famęque diminutio, quocunq; auctore, mas fœminâve fuerit, sparsa. rem ferè cogitamus, rem pensamus, cuius grauitatem magnitudinemetimur, auctores lenti tacitique transimus. nec quisquā satis acerbitatem magnitudinemque ponderat, qui non aliquando simili improbitate percussus, damna linguarum tulit. ille expertus dicit quàm altè sedeat hoc malum; quàm nulla medica

manu

manu publica priuatáve in integrũ à tanto vulnere valetudo restitui possit, etiam apud cordatos probósque: ita semper aliquod vestigium magni aliquando vulneris, omnis calumnia relinquit, quod etiam nolentum animos occupat, excluditq; fidentiam securitatemque priorem: euenitque his quod in tenebris, aut sanè quod caligantibus oculis, licet in magna luce, ambulantibus: timidè enim vestigia premunt, licet manu aut baculo adiuti. ita vbi semel mens criminationum nube cincta, luminis sui radios repercussos senserit, quocunque die intercurrente, quocunque valido vento discutienda nube nebulaque nato, aliquid è pristino terroris, si non aliquid noctis remanet, quod quamuis discussum probissimus quisque optaret, memoria tamen præteritorum animũ non rarò pulsat, territat, & suspensum dubiumq; tenet, vt nõ pari quo antè fiducia in eum qui cõtumeliã passus, rapiatur.

Huc accedit, quòd semel calumnia sparsa, per innumeros leui momento vagata, plurimorum occupauerit animos, ad quos fors nullo vnquam tempore purgationis nomen perueniet nocitura enim quęque opulento semper fœnore incrementa sumunt. quantum verò insequens purgatio diluit, tantum, imò cumulatiore longè progressu priora serpunt, fœcundioribus accessionibus diuitata. ita fit, vt dum pauci certioribus instructi melioraránioraque credant prioribus depulsis, plures prioribus inhæreant: aut quòd sequutę depulsionis ignari, aut quòd tam altè prima impressa, vt nullis quantumuis potentibus postumis euelli remediis valeant, validiùs primis inhærentibus, & de firmitate ac prioritate, sede semel occupata, certantibus, à qua depellere non nisi Herculeæ sit dexteræ. ac nec illa ita eradet quæ cælata lingua tanquam chalybe, animis tanquam incudibus, quin propiùs

propiùs intuentibus, priorum, si non vestigia altè impressa, vmbræ tamen quædam maneant, plenam lucem excludentes, aut sanè non admittentes hanc tam libero vt antè campo aut area. Lusisse ad hoc credas Lyricum.

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu.

sin expellas licet omni conatu, *tamen vsque recurret*, si non res ipsa, timor tamen, ac quædam quasi nebula, quę quanquam non omnem excludat Solem, aliquid tamen de splendore eripit, & obfuscat priorem lucem, nec permittit tam claris vt antè radiis terram suam, animos dico, lustrari: subterlabentes enim hæ nubes aliquid caliginis interspargunt, nec patiuntur toto ad nos corpore lumen descendere. omnium horum caussa, primi seminatores, qui vicinum agrum tam densis superseminarunt zizaniis, vt optima quæque domi-

dominumque felici fœcunditate beatura à superseminatis suffocentur. adhibe quascunque voles manus, antè vtraque euelles quàm à zizaniis purgabis. nimis enim validè implexa frugiferis maligna sunt.

Hisce proinde superseminatoribus quid publicè, quid priuatim debemus? cruces & ignem. prudens Respublica quę non parcit. sæuire in illos, mederi est (& hęc sola pietas fortiter à Republica arcere) etiam ignibus in has leuis fidei paleas, quando mitiora non prosunt. ingens verò crudelitas est, permittere vt liberè ac in quæ volunt promiscuè grassentur, paullo pòst Rempublicam ipsam euersuri, in arma & ciuilia bella coacturi, in mutuum sanguinem. nam qui à priuatis nullo repugnante felicia hęc mutuarum dissentionum initia tanquam maiorum moliminum fundamenta posuerunt, secundis successibus elati, & ab ipsa felicitate au-

te audaciam sumentes, eadem in Rempublicam audebunt. priuatorum damna impune data, via sunt ad publica. neque enim quisquam primo ausu summa petit: nec ad extrema scelera nisi per media decurritur: à tenuioribus animus induratur vt assuescat depudere, audere: inde vires sumit crescitque audacia, & ad maiora citato cursu properat, ad summa demum conscensurus, vnde plurimùm pręcipitio locus est. quem ergo videris priuatim multa moliri, in omnes linguæ & verborum petulantia insurgere, multorum hinc inde nomina famamque spargere; hunc tu cogita nata quacunque occasione eadẽ publicè ausurum. ac maiore etiam impetu; cùm plus spei à publica quiete turbata quàm à priuata sperare meritò possit. cui quid ego imprecer, nisi illud magni Regis. *Non deficiat de domo* criminatoris huius *leprosus, & cadens gladio, & indigens pane*, nec patitur 2.Reg.3.
Domi-

3. Reg. 2. Dominus deduci *canitiem eius pacificè ad inferos*, eò quòd effuderit sanguinem, vitam, famam, nomenque in omnem posteritatem melioris se in pace, & posuerit animam maioris se in ludibrium
Iob. 20. omnis æui. *Deuoret illum ignis qui non succenditur*: affligatur *relictus in tabernaculo suo. reuelabunt cæli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum. Detrahetur in die furoris Dei hæc est pars impij à Deo & hæreditas verborū eius à Domino*: hereditas venenantis linguæ, & super aspidem & colubrum intoxi-
Iob. 24. cantis proximum suum. *Maledicta sit pars eius in terra. ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius. obliuiscatur eius misericordiæ: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.* mentitus est enim in animam suam, & euertit in dolo semitas virtutis. demolitus est vineam alienam, reddidit *mala pro bonis*,

bonis, ideò *non recedet malum de do-* Prou. 17
mo eius. sed reddat illi Dominus
septuplum in sinu illius. impropé- Psal. 78.
rium quod exprobrauit, alteri ca-
dat in verticem illius. inducat su-
per eum *diem afflictionis*, *&* *duplici*
contritione conterat illũ Deus, quia Isa. 17
non est *egressum de labiis* illius *re-* Isa. 48.
ctum, & *completa est malitia eius* in
verbo oris illius: suscipiat *de manu*
Domini duplicia, pro eo quòd eme-
dullauit animam proximi sui; in
viperio halitu oris sui, exsiccauit
ossa, & exsuccidauit carnem pro-
pinqui sui in æstu labiorum suo-
rum. extendit gladium labij sui
in generatione & generationem.
non pepercit lactentibus, nec vtero
grauidatæ, in nepotes protendit
maledicentiam suam, & in nec-
dum natos venena temperauit.
meritò detestentur illum nationes,
& in robore virorum fortium con-
teratur. sint in neruo pedes il-
lius & in vinculis manuum sua-
rum, vescatur pane suo. non sit
qui

qui misereatur pupillis eius, qui nō pepercerit semini aliorum in æternum: posuit enim laqueum proximo suo in dolo, & extendit retia oris sui, in mendaci astu labiorum suorum cepit illum, & circumuenit animam illius in fallaci lenocinio letalium verborum: genę illius lotæ sanguine, oculi veneno, exacuit dentes tanquam rhomphæam bis acutam, inuoluens illos ridentibus labris vt nouaculam spongia, in fraudem & interitum propinqui sui. non pepercit innocentiæ, non viduæ, non pupillo; in innoxio capite furor illius, & in virtutis domicilio ignis illius exardescit.

Videamus quid de talibus sense-
Psal 108 rit Propheta: *Os peccatoris, & o. dolosi super me apertum est. locut sunt aduersum me lingua dolosa, & sermonibus odij circumdederunt me & expugnauerunt me gratis. pro e vt me diligerent detrahebant mihi & posuerunt aduersum me mala pr bonis, & odium pro dilectione mea*

habe

habes detractorem regio penicillo depictũ, audi imprecantem: *Fiant dies eius pauci, filij eius orphani, vxor eius vidua. nutantes transferantur filij eius, & mendicent: & eijciantur de habitationibus suis. scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius: non sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius. fiant nati eius in interitum: in generatione vna deleatur nomen eius. fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum, pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam. induit maledictionem sicut vestimentũ, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius. fiat ei sicut vestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.* decurrit deinde ad Dominum: *Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur: seruus autem suus lætabitur.*

bitur. Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur sicut diploide confusione sua. confitebor Domino nimis in ore meo, quia astitit à dextris pauperis, vt saluam faceret à persequentibus animam meam. fortiter Ecclesiastes, & nimis veridica
Eccli. 23 denuntiatione. *Non tradent filij eius radices, & rami eius non dabunt fructum: derelinquet in maledictum memoriam eius, & dedecus illius non delebitur. & agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est* quàm ambulare vias rectas, & calcare semitas virtutis, & in veritate labiorum suorum subuenire proximo, immunem se seruare à maledicentia, & odio odisse omnem criminatorem, & mouentem os suum super proximo suo. similes illis sunt qui consentiunt operibus illorum, similique maledictione ferientur. non sit æternùm.

Et linguarum quidem harum sceleris magnitudinem ex eo colliges, quòd

quòd non vna cadat morte cui detrahitur: cùm tot cadat quot auditores sunt; adeoque tot interemptores quot audiunt, tot carnifices quot auditi criminis repetitores. at hi innumeri propè sunt. transit namque hoc linguæ venenum ad millia, vt enim iniecta paleæ scintilla, sic lingua maledica in audientium animis. & vt flamma in aceruo lignorum arentium, sic omnis lingua criminatrix in consessu curiosorum. inde natum vt ab vno aut altero credulo auditore ad innumeros res eat, nouis semper auctibus siluescens. hinc toties periturus cui calumnia hęc struitur, quoties nouo narratore res vulgatur. Et omnis ferè crudelitas vna contenta morte finem sæuiendi facit. vna hæc finem nescit, cùm omnium petitur linguis tanquam gladiis, omnium oratione tanquam nouaculis, omnium labris tanquam venariis draconum

rictibus,

damnata semel dilues. onera quantis voles: nulla illi compensatio pariari potest, æquari nullum pretium. credulum namque de facili ingenium humanum, ad deteriora aures habet patulas, ad alienas laudes obseratas. conuitia in proximum plena manu iaculata, plenis admittimus valuis; laudibus vix rimæ patent. detractiones auidè haurimus, ac quasi lætis mentibus, venientibus vltrò occurrimus, amplexamur toto corpore: laudes vix exporrecto libamus digito, arbitrati decedere nobis quidquid accessit aliis. hoc veluti fundamẽto semel iacto surgit omne maledicentiæ ædificium, eo maiore molimine quo quisque pronior in laudes suas rapitur, quarum alienis detractionibus incremẽta sperat, nec diuite alia magis vena flumina sua naturali solo arentia, turgescere, aut certioribus posse accessionibus putat crescere.

Vt hinc nullo iam negotio vi-

deas, esse hanc in omni Republica, in omni re priuata, pestem maximam. nec posse saluam aut hanc aut illam stare, saluis detractoribus: quibus optimus quisque, pessimus; inculpatissimus, nocentissimus; castissimus, impurissimus est: contrà impurus, castus; nocens, innocens; malus, optimus est; ac quo quisque improbior, melior est. ne mirare. oblectamur paribus, rapimurque quadam morum similitudine. crudelis crudeli gaudet, auaro auarus, libidinosus impuro. in reliquis idem cogitą. qui ergo Rempublicam saluam volunt, qui florentem, tollant de medio sui noxia hæc piacula, linguas noxias, æternoque damnent exilio. quòd si quis etiam sibi, paci, animæque suæ studeat, hostes habeat quotquot viderit in calumnias pronos. eadem enim ab illis speret, eadem exspectet linguæ iacula; iisdem nō multò pòst petendus telis, quibus alios vidit. heu fuge crudeles non

iam

iam terras, non littus auarum, non ferream telorum segetem, non aurum iacula sitientia, terramque maculantia tabo, sed immitia labra, crudeles linguas, inferni famulas, corporum, famæ, animarũ interemptrices, ignium administras, & ignium æternorum.

Quòd si à venenariis viperarum harum linguis impetitum te senseris: si ab infami hac scorpiaca cauda eminus tanquam de corporis posthumo vulneratum, licet in remediis fòrs plurima sint, tibi patientia & benefactorum conscientia pręsidium erunt, quo inlatentia expugnas venena. tantoque magis in solidarum virtutum stadio decurre, quanto ab hoc spiculo impeteris magis: nulla certior victoria repetitarum virtutum frequentia, qua tanqaam scalpello virulentas hasce aut præscindas, aut obstupescere facias linguas. adde Stoicum illud pronuntiatum; *Si quis ad te referat, ille de te*

maledicit, ne excusa quæ dicuntur. sed responde. ignorat ille & alia quæ mihi adsunt mala: alioqui non sola hæc diceret. nec pudeat ab illa schola discere quod erit in salutem. etiam à venenis, adeoque ab ipso scorpio contra scorpium medelam mutuamur. adde Euangelicum illud: *Si esurierit inimicus, ciba illũ:*
Rom.12. *si sitit, potum da illi. hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. nulli malum pro malo reddentes.* ergo benefactis malefacta vince, forte illis hostilis improbitas repercussa, superante malitiam verecundia, stabit, aut errorem corriget, deterioraq; meditata retractabit scelera, purasque seruabit linguas. caue quicunque in excelso aut in specula positus es, aut quem sua virtus etiam nolentem ducit ad magna, subdolos hosce maleuolentiæ cuniculos: ferè enim optimorum summorumque quorumcunque calcaneis venena

nena hæc per famulas sibi linguas tanquā per hamata spicula impargit diabolus, vt quos in præcipitia per scelera non potuit impellere, aliorum ore insurgens non in vacuum flagellet. idque eo grauius quo minus formidabatur malum. qui si vulneri locum inuenerit, intimat virus quod properat in viscera, vnde pristini excelsorum animorum sensus retorpescunt, languescit animi vigor semper antè victor dum cominus, & in aperto conferre pedem licuit, acceditque pietatis ac probitatis quædam nausea, dum se vident in medio etiam nobilissimarum virtutum cursu ea parte tanquam per obscurum noctis imperi, qua minimè præcauerant, minimeque merebantur. Iam & ipsa mens incogitato pressa malo, rei indignitate patientiam vincente, oblita sui in vltionem rapitur, sanguinem sanguine, dentem dente repercussura: potestque hic illud dici,

Tunc horrere comæ, sanguisque in corde gelari,
Huc ferus atque illuc animū, pallentiaque ira
Ora ferens, cùm tanta videt sibi bella parari.

inde in omnem iam partem prouocatoriæ voces, & grande aliquid spumantes, minitantes.

O semper timidum scelus!
Ferte gradum contrà campoque erumpite aperto.

Et verò vidimus non rarò viros aliàs magnos, quos, siue innatos, siue cœlo concessos animos admetiaris, non carcer, non secures, ignes, vngulæ, bestiæ à virtutum & constantiæ linea deflexissent, vno hoc venenato linguarum spiculo, ingeminante scorpio virus, cecidisse. & sanè nullum grauius telum est viro cordato. magis enim feriunt improuisa iacula, depasciturque morbus intima, qui medicum fugit sera remediatione. hinc

illi

illi mœrores, depressus vultus, submurmurata silentia, oculi deiecti, & tabificum demum ossa etiam emedullans malum. eoque potentiùs validiusque cadunt tela, dantur vulnera, sequiturque sanguis, quo ignoratus hostis tutò de longinquo ferit, ac tanquam denso tectus nemore nocentiùs sæuit.

Atque hinc suspiciones: ingens malum, cùm etiam in innocentes & amica feruntur pectora, dum dubia anxiaque mens hæret, & in auctore errat suo, hostem sæpè pro amico, amicum pro hoste designando, hinc iam crescente malo nusquam etiam in alta pace sopor. quoties deinde magnanima hęc ora etiam fletibus natare reprehensum, quoties

Magnas latrantia pectora curas

insomnes videre noctes, peruigilesque noctibus dies additi curarum ac dolorum socij? ac licet dissimulent gemitus, vulneraque

 irasque

iraſque celent, vultus tamen ipſe animi index, frons, oculi, pallentia aut igne ſuo torrida ora, quod latet non rarò produnt malum. altaque imo ducta pectore ſuſpiria, ac ne in ſomnis quidem ignorata, dum etiam incogitantem fugiunt vulnera, profundeque imbibiturum virus retegunt.

O omni maledicæ linguæ ſęuiores aſpide! palàm hæ petunt atque ideo præcaueri poſſunt. illæ clàm infigunt venena, omni Parthica medicata damnoſiores ſagitta. vmbone repelli hę poſſunt, illis nullus reſiſtit chalybs. nam quis Achilles fugiet has Paridis manus? omni crudeliores Boæ ſuctu. quæ aperto Marte bubulcos captat greges. & quæ plurimo lacte rigua bos eſt, eius ſe vberibus innectit, ſuccoque ſaginata, depopulatis animalibus, regiones quas obſederit ad vaſtitatem cogit. ſed notus hic anguis eſt, nec remedia Calabria ignorat, cui vernaculum hoc malum

lum est. At illæ vbi quidquid est melioris sanguinis clàm exsuxerint, nobiliore nominis vita improuidos nesciosq; exuunt; & dubia medicamenta sunt, ac non rarò etiam noxia, cùm malum ignoratum. omnibus efferatiores Anthropophagis Neurisque, qui licet victimas homines faciant, ossibusque focorum adoleant ignes, nil tamen vltra cultrum timet hostia, & cecidisse semel, semel escatilem factum satis est. verùm ab hisce linguis, mille in vno corpore cædes, dentes mille, vulnera mille. & Neuri non antè dentibus sæuiunt, quàm relegata iam anima, & in diem suum remissa: at hos

Viuo scelerantes sanguine fauces,
etiam inter risum iocumque reperies. ita suauior hisce Anthropophagis è viuo pectore integra etiãnum anima potatur sanguis. omni panthera dolosiores: quæ licet in animalium greges stupidos obtutu, secura populetur vastatione,

non tanto tamen artificio celare se potest, quin vestigia quædam, tanquam futuræ cladis anteambula campis præfigat. at nocentissimæ illæ linguæ eo sæuiùs quo securiùs, eoque securiùs quo ignoratiores plurimùm, in totum grassantur, infiguntque malum etiam in posteros abiturum. omni hyæna fallaciores, quę priusquam motum animalibus adimat, lustratione dinoscitur. at quis effugiet has lingulacas hyęnas sub amica voce ferocientes? aut quis tutus per hosce iaculatos ignes incedet

Suppositos cineri doloso?

maximè dum sub serena fronte blandaque voce beneuolentiam mentientes rabiem tegunt, eò sæuituræ aeriùs quo fallunt tutiùs, quidquid nominis boni, quidquid speratæ gloriæ à radice euellentes. omni amphisbęna pestilentiores. consurgit hęc in geminum caput, serpitque tractibus circulatis, subitque

bitq; arbores, è quibus vi maxima turbinata penetrat animal quodcunque obuium fortuna fecerit. at nostri illi in linguarum consurgunt millia, quibus turbinum more optimum quemque demoliuntur; & successu ferè improbitati respondente. ita deteriora feliciùs fœcundiusque lætioribus melioribusque proueniunt, sortiturque citatiores optatos euentus improbitas. omni immaniores basilisco; quem auium nullam impune transuolare, sibilumque illius etiam serpentes perhorrescere tradunt historici. at maledicas illas linguas oraque viperia, sibilosque venenarios insidiatim diffusos, nec primi quique omnium retro ætatum effugere potuerunt: adeò nihil illis inausum; non sacrata Deo templa, denotaque Numini loca. sed & in mutuam sæuiunt perniciem mutuo pertimescendi, vincitque qui potentiore toxico sociũ anteuertit, ita nec mutuo securi, nec fida

mutuo dextra est, neq; vllum hominum genus est, quod non aliquando tangant dolosa hęc linguarũ fulmina. non sepulcris maiorumque monumentis parcunt, non cineri & pulueri, ac nec cœlo iam donatis, non ipsi Deo. vt meritò mihi liceat cum Lyrico,

Quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? vnde

se hæc linguarum licentiosa immanitas

Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ô vtinam noua
Incude diffingas

hęc noxia linguę iacula: auertasq; à Christianis ceruicibus, à religiosis penatibus, ab ore tibi sacrato sanguineq; Christe tuo toties purpurato, toties diluto, toties medicato! ô quando! at nescio an non vires indies sumat, serpatq; fidentiùs malum. vt non aberrauerit qui inclamet;

Fœcun-

Fœcunda culpæ sæcula!
plebeium
Primùm iniquinauere & genus &
domos,
Hoc fonte deriuata clades:
in primos quosque, religioneque summos, nulla medicabile malum hoc arte fluxit. dicam, & dicam verè,

Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

ita augescit hoc malum, virésque cum ætate sumit. ô nunquam saturanda rabies, quousque sceleri pones modum tuo? tacerem si non sæuiret sub virtutis pallio, sub zeli stola, sub publici boni papilione. speciosa nomina, crudele malum. eoque crudelius quo sanctiora nomina. prætexuntur nimirum veneno caussæ, & feritati pulcro nomine preluditur. inprobæ rei nomen probumque etiam faciliùs incautos trahunt in assensum. dum sub hoc fauo venena propinant,

duplici ſęuientes vulnere, in auditores, & in cuius caput venena hæc temperarunt.

Macte animo quiſquis hęc pateris, & ab Euangelio, à Chriſti tui medica manu potionē cape. *Vince in bono malum.* illius ſacramento addictus hoſtibus par es, etiam ſuperior es. ſi ſilentio hanc grandinem tranſieris, ſi contempſeris, ſi riſu te vindicaueris, ſi indignos arbitratus fueris, in quorum ignaua pectora contorqueas iacula; ſi fœmineos hoſce lacertos non dignos virorū dextera iudicaueris. Quòd ſi pergant deſæuire, ſilentio proritati, exurgantque in iras maiores nocentioraque toxica: erit in ſalutem. tantùm ne cede, ſed contrà audentiùs ito.

Serpens, ſitis, ardor, arenæ,
Dulcia virtuti.

quanto magis hę nocentes linguæ, quæ niſi locum dederis, nec extremam quidē feriunt cutem. & non

per

per ignes & enses itur in vitam, nomenque æternitati commensurandum? non à securibus & carnifica pro veritate manu crescit gloria? idem de his linguarum nouaculis cogita. quæ licet quo altiùs spongia sua integuntur, hoc validiùs noceant, maiorem tamen glorię materiam prębent. semel memento nulla venire ex otio pręmia. lacessita virtus virum suum ostendit. quid si fluat sanguis, hient vulnera? ne metue. Christum cœlumque intuere corona premet vulnera, palma sistet sanguinem. quid quòd hic sanguis cœli semen est frumentumque in horrea Domini reponendum? nec pœnitebit te paullo pòst huius luctę, cùm senseris longè plus victoriatum quàm iniuriatum esse.

Quód si retro etiam oculos in omnem ætatem conieceris, à primordio hę linguę vulnera & iacula leges. semper enim innocentia patitur,

patitur, virtus impetitur. ſtatim enim vt coli Deus cœpit, inuidiam religio ſortita eſt. & quidem in Abelo à fratre; in Noe, in Dauid à filiis; in Helia, Ieremia, Iſaia, Zacharia ab Iſraële; in Ioanne ab Herode, cùm contumelioſa cęde legis ille & prophetarum clauſula, in puellę ſalticę lucar trucidatur; in Chriſto Domino à Iuda & vniuerſo Iſraële. Quid ergo mirum ſi in probiſsimos quoſque vt in hæreditarios Dei diſcipulos cędem inſurgant linguę? audi animantem, &
Matt. 10 quidem ſuo exemplo. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſuper dominum ſuum. Sufficit diſcipulo, vt ſit ſicut magiſter eius: & ſeruo, ſicut dominus eius. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius?* audi gratulantem & præmiantem. *Beati*
Matt. 5. *eſtis cùm maledixerint vobis, & perſequuti vos fuerint, & dixerint omne malū aduerſus vos mentientes. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra*

stra copiosa est in cœlis. Habes hic Deum ipsum idoneum pollicitatorem, fidelem sponsorem, certum verumque remuneratorem. ne vereare. prior ille venena hęc hausit, & inscripsit vincenti coronam. primus Samaritanus audiit; à dęmonio possessus, *seductor, homo vorax,* Matt. 11. *potator vini, Publicanorum & peccatorum amicus,* blasphemus. & edixerat hoc antè per Prophetam suum: *Factus sum in derisum omni* Thren. *populo meo, & canticum eorum tota* cap. 3. *die. repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio.* & hęc illi ab illo populo, propter quem Ægyptum decemplici castigatione percussit, cui & mare funditus proscidit, vt sicco illum pede intestino itinere transmitteret; rursusque redeunte natura stupentis vtrimque elementi, hostilem exercitum vndarum concordia obrueret; quadraginta annis indetrita & inobsoleta vestimenta ac calceamenta custodiens, terramque lacte & melle manan-

manantem, pro Ægyptiis ergastulis plagisq; concederet. atque hinc
Isa. 5. illę voces: *Quid est quod vltrà debui facere vineæ meæ, & non feci?* quid nouum ergo, si & tu sentias spurcos hosce inuidentiæ afflatus de maleuolo ore erumpentes, cùm nullum fuerit adeò noxium virus, quod non antè populus ille in Regem Deumque suum deuomuerit? eadem proinde exspecta si iisdem vestigiis graderis, si sacramento illius teneris obstrictus, paresq; linguas è sceleratarũ latebrarum suarum ambagibus venena intorquẽtes. tantùm materiam nullam suggere tanquam paleam ignibus idoneam. stet tibi conscientia benefactorum, & insurgat quidquid terris inferisque noxium. pręebebunt segetem messi cœlo reponendę, adnectentq; corollam capiti æternaturam.

Interim prospice & vide cuius armatę dexterę inerme latus fidas.

nec

nec tantùm columbę simplicitatem, sed & serpentis indue prudentiam: videbis viperas illas in omni propè sermocinatione altè habitantes, per anfractus verba sua euoluentes, tortuosè prorumpentes, si fortè simplicem columbam & ad lucem viuentem deprehendant in interitum. suspectos etiam habe coràm & in os in nimias tuas tuorumque laudes prorumpentes, multa spondentes, frequentique iureiurando vltroneas sponsiones firmantes, quique præter consuetudinem blandiùs compellant, benigniusque quàm assolent operam industriamque suam promittunt. retia sunt, & dolosi aucupis insidię hic latent.

Quanquam quid cautiones has adhibeo? vno verbo. ita viue, palàm, priuatim, ita loquere, vt nullius te aut facti aut verbi pœniteat. omnes videre audire possint. omnes, quidquid vni, quidquid adeò cæcis mutisque parietibus

com-

commitis, in foro siue intra domesticos parietes consederis, idem esto. vni siue omnibus loquutus fueris, pro eodem habe, in vno omnes intuere. quòd si nihil eruperit quod erubescas in òculis summi iudicis, nihil erit quod cuiusquam pertimescas infidam linguam. facies hoc, si cogitaueris nullum esse qui non aliquando ab amica in aduersariam partem transire possit, qui non à propugnatore à laudatore, oppugnator & improbator exurgat. Hoc si altè imbiberis, nihil cuiquam concredes quod euulgatum nolles. magis autem si ita te comparaueris, vt nec in animum quidquam sciens volensque admiseris quod solem lucemque vereatur, quod inimicos oculos, quod hostiles calamos aut linguas. Hoc denique Christianè est viuere, & philosophi verè Christiani est etiã cogitationes suas tot naturę claustris firmatas audere publicare orbe inspectore & iudice. quod perfacile

facile erit illi qui sua omnia etiam mentium abditissima ad vindicem Dei dextram & oculum composuerit, tanquam si quo momento fiunt eodem iudicio illius vltimæque ferendę sententię subiicienda forent.

Ille securus viuit nec inimica veretur agmina, non linguæ venenarias acies, qui nihil committit ne in oculis quidem Dei pœnitendum, aut de quo necessum habeat dicere, Nollem factum: quique illius adeoque conscientiæ suæ domesticæ plus erubescit testem iudicemq; oculum, quàm cuiuscunq; hostis armatam in perniciem manum; quique in pœnitendis didicit pudere, licet solus densè in orbem tegatur pariete; plusque exhorrescit vnius censorium Dei oculum, quàm omnium qua patet orbis mortalium.

Quòd si super hæc omnia, erigant se tamen vipereæ hæ linguæ, venena à suggestore & impulsore dæmone

dæmone mutuantes, perfer & obdura. erunt in saluté, erunt in gloriam, & gloriā ęternam. sed graue est falso impeti nec sentire, nec indignari, nec irasci. velles verè? quãquam iustã habeas sentiendi, dolẽdi fòrs & irascendi caussam. at nescis tunc præcipuam mansuetudinis laudem esse, cùm iræ caussa iustissima est? verùm quid potest illi graue accidere, qui nihil extra æternitatis pręmia cogitat? quis agricola indignatur si gratuitis aliorum manibus stercoratio fiat? tu cogita agrum tuum ab his linguis stercorationibus fœcundari, licet tollatur aliquid quod amœnitate sua transeuntium animos feriebat. at tu contemne hunc alieni oculi plausum, profutura illius exempla sectare.

Verùm contemneris, nec iam eo loco es quo soles. falleris. minùs splendes. at plus diuitiarum opumque reclusisti in horrea. neque

illc

ille ager optimus qui amœnissimus, sed qui fœcundissimus est, qui horrea & torcularia implet, qui domini spem implet, aut etiam vincit, illique fructus reponit in annos. Hanc fœcunditatem contemptus dabit si modò tuleris, si te primus non contempseris, animum maioribus natum non abieceris ad hęc iacula. Et quid vis? vires experire in aliorum contumeliis. nónne monemur non reddere *malum pro malo, nec maledictum pro maledicto*? neque quisquam his nomen parauit. longè semper ad famam plus valuit transisse hęc spicula vt non sua.

At longiùs mala hæc serpunt & non nisi cùm ruina finienda. durũ hoc in innocente. malles in nocente? audi è gentilitate quendam. *Non recuso, si ita casus tulerit, luere pœnas ob honestum factum dum flagitiosissimum vlciscor.* Tu dicito, Non recuso hæc linguarum flagella, dummodo cœlo crescat gloria. at cre-

at crescere disces in Sanctis cælo iam donatis, in Christo diuite spõsore. tantùm imitare patientiam quorum inhias præmio. triumphis pariantur qui victoriis pares sunt.

Et in omni detractione, conscientiam tuam consule, vide iustam illi caussam dederis, an secus. si dedisti, emendationi incumbe, & gratias habe monitori, à quocunque hęc animo profecta. si culpa vacas, audi Apostolum: *Si quid pa-*
1. Pet. 3. *timini propter iustitiam, beati.* & cælum intuere. breue est quod pateris, æternum quod speras. Deo tantùm te proba. sola enim bonitas est quæ Deo bona, sola sanctitas & iustitia quæ Deo sancta & iusta sunt. innumeris reliqua erroribus patent. illius ergo de te sententiæ innitere, reliquorum contemne. deterrimus audias dummodo illi placeas, sceleratus etiam & impius, tantùm illi probus & pius esto, nec meritam prauæ opinioni caussam præbe improba aut

æmula

æmula lingua venena in caput tuum iaculata est? tu hæc potentioribus cogitationibus absterge: Christi sanguine, vulneribus, morte, cœlorumque opibus, honore, gaudiis. perfacilè his noxia depelles, omni toxico superior, omnium inuidentium ac æmulantium linguarum subactor, omnis maledicentiæ victor.

Hæc te via breui ducet ad omnem virtutem, sęculi contemptum, cælestium amorem. quo accensus nō magis hominum de te verebere iudicia, quàm nubem niue, rore, pluuia, grandine sua grauidam tectisq; minitantem. satis tibi erit illi placere & illi soli: illiusque de te iudicia bona omni conatu ambire, complecti, venerari. nec laboribus modum finemque ponere, donec coniunctus illi, nihil iam extra illum speres, nihil metuas, nihil exspectes, vt dicere possis: *Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus.* Cui viuere vita est Gal. 2.

& vita sola. reliqua omnis vita mors potiùs quàm vita est, eoque miserior, quo mortem secum trahit nullo æuo finiendam, nullo claudendam.

CAPVT XI.

ADVLATIO. *Intuere hic quanta venena iaculentur hæc mella, quæ ante minas interimunt, ante classicum iugulant, eo sceleratiùs quo irrepunt incautiùs: ita sub amico osculo antè cadit Abner quàm siccam videat, vulnus sentiat. fugiet hoc malum quisquis sapit. ingens enim & non medicabile toxicũ latet sub hoc fauo. memor, saporatis plurimùm & dulcibus nocitura misceri. & veteris dicti, Quisquis in faciem laudat, damnat, & grande iam tum meditatur malum; occasionemq; nactus, tempusque commodum, fella sparget qui mentiebatur saccarum, deuometque ridentibus venena*

nena labris, tanto nocentiùs quanto occultiùs. ne crede. perimit fidentem laudator, & noxia semper nimia fiducia fuit, non priuatim modò, sed & publicè. ac magis etiam hic sæuit, cùm pronior in fraudem potentia sit, regnáque tota adulantium decipulæ subiaceant: nec fœcundior vlla seges veneno huic est, quàm quæ sub diademate ludit secura: tam facilis ad ferrum quàm facilis ad fidem.

GRande malum sub hoc fano, præsens toxicũ sub hoc melle tet. blandientes oculi hostem gunt, ora ridentia amicum mentuntur, frons exporrecta venena ndit, mellea labra fella denount: nec quidquam tuto credir quorum corda labra mentiunr. subdolum genus mentiri asetum, doctumque fallere. scitè os in sua Cistellaria depinxit lautus.

Palàm blandiuntur, clàm si occasio
vsquam est,
Aquam frigidam subdolè effundunt.

Magis etiam ex vero in Truculento suo.

In melle sunt linguæ sitæ vestræ
atque orationes lacteque;
Corda in felle sunt sita atque acerbo aceto.
E lingua dulcia dicta datis, corde
amarè facitis.

Non potuit veriùs adulantium mores ingeniumque effingere; quibus oratio omnis coràm melle lacteque, corda felle natant. os, si præsens qui laudatur, saccari iurabis calamum; sin abest, colocyntidas arbitrabere. pestilens genus, quod venenario afflatu suo neca incautos & alia omnia cogitantes lusit olim in rem nostram, omni scius quidam sculptor, à cuius do cta manu sub extremo quodam sa xi margine poma & vuæ faberri mè politæ pendebant, quas natu rar

ram æmulatus veritati similes ex-
plicuerat, tam fabrè sciteque, vt
non vnus arbitraretur, inde quæ-
dam ad cibum posse decerpi; lu-
dunt & adulatores nostri, vt arbi-
treris vera narrare, nec aliud ore,
aliud reconditum mente tegere;
tamque peritè falsa veri coloribus
depingunt, vt oracula credas di-
uûmque scita. cùm aliud interim
longè supremis legatur labris, cor-
de tegatur aliud. quid quòd tam
inter se pugnent mens & labra, vt
nulla æq; pugnantia reperias. lau-
dant & laudant coràm, absentes la-
cerant: præsentes postquam one-
rauerint encomio non vno, longè
positos ingenti maledicentiæ mo-
le tanquam solidis Pyrenæis aut
Atlante premunt; barbaroque ritu
dirum laniant, quos antè tanquam
molli sericata strigile aut pelliceo
peniculo demulserant. Vnum pro-
inde moneo. nemo fidat. infida
hic omnis statio est. nemo in hanc
aut aream aut arenam anchoram

firmet; fugitiuum omne hic solum est. nemo in hoc portu nauem statuat, periclitatur omnis carina huic concredita. fuge vipereas has linguas quisquis sapis: intus venena latent. nam laudem quicunque plena manu spargunt, sibi seminant, horreoque suo messem hanc reponunt diuite suo reconditorio: at tu quisquis es, sequere Comicum,

Nihil illis crede, qui aures verbis diuitant
Alienas, suas vt locupletent domos;

qui commodorum suorum studiosi, auribus alienis colligunt escas, ventrem vt farciant suum, docti sibi in alieno agro metere, triturare in aliena area sibi, ex peregrino torculari & penu vina sibi promere, sibi fundere, haurire sibi, sibi secundo nauigare vento & flumine. ingruit tempestas, & obductum nubibus cœlum minatur, mugiit æther, & potenti aliquà fruũt fulmina

fulmina dexterâ? fugiunt trepidi laudatores. ambussit aliquem vicinior flamma? nesciunt virum, & pro laudibus maledicta reponunt. & tunc ille linguis tanquam præpetibus pennis tantùm non cœlo illatus, infra quidquid hominum est reconditur. virtutes, dictaque factaque fortia, mira labiorum metamorphosi in vitia & imbellem animum transierunt. ita illis momento non raro, ex optimo, doctissimo, generosissimo, valentissimo, pessimus, ineruditissimus, ignauissimus & imbellis totus surrexit; Thersites ex Agamemnone, Paris ex Achille, ex Hercule Omphale, ex Sampsone Dalida, ex Alexandro Darius, ex Curio & Fabricio Sardanapalus; ex Cæsare, Fabio, Catone, Pompeio, Camillo, Scipione, Æmilio, Metello, lixarum aut trahariorum vltimus. ita repente ille maxim⁹ & Traiani panegyrico dignissimus, infra Verrē & Næuiū reponitur. miratus olim

Afer diuipotentem sagam, quæ inaudito in illam diem ausu, cœlum spopondisset deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, Deos infimare, sidera extinguere, tartarum illuminare, vnicóque verbo Castorem mutare in feram, cauponem deformare in ranam, alium in arietem, scriptoremque suum in asinum. nos potiore iure miremur laudatores nostros, si quid ingrueritaduersi, momento citiùs è probatissimis improbissimos, ex amicissimis hostes, è leonibus damas, è viro fœminam figulare. monstrum ingens, cogitatu horridum, in quod quidquid vsquam portentosum confluxisse meritò arbitreris, vt nulla tam effera immanisque bellua, cuius non vincat feritatem. & sanè clementiá dixeris omnem vbique qua latissimè terra patet sæuitiam, si cum adulantium barbarie componatur. deducamus in hanc paginam tanquã in theatrum quid-

quidquid orbe toto sæuissimum, videbis nulli immanitate cedere, vincere omnia. Ordiamur à Romanis.

Prætoriam Antonij properantis circuire & exhortari suos Actiaco Marte, tenuisse volunt Remoram, eandemq; Caij Principis quinqueremem. quis credat, cum rostra ære ferroque ad ictus armata cogitat, sesquipedalem pisciculum, limaci magnæ similem, ingentes inhibere naues posse. nec alio modo quàm adhærendo domat Oceani ventorumque rabiem. habes eadem in adulatoribus. exiguas arbitrere vires: nec posse à tam imbelli tanta nasci. cum interim sola adhæsione, dictorum factorumque laudatione, primos quosque ipsosque adeo Principes, Regesque ad magna properantes adulatorio flatu sistant, properantesque in virtutem, & iam è medio cursu portum prospectantes, retro nō raro agant infelici velificatione.

In Sardinia Solifuga similis araneæ in metallis argentariis plurima est. occultim adreptat, & per imprudentiam superinsedentibus pestem facit. Quid accommdatius adulatori? diem solemque fugit, perpetua nube nocteque in fraudem tectus, occultimque in potentium gratiam adrepit, inter aurum gloriamque plurimus. fidentibus exitio est.

Pantheram Syria donat. quę ne animalia reliqua terreat oris toruitate, abdito capite quæ corporis reliqua sunt spectanda præbet, vt stupidos in obtutu greges secura populetur vastatione. adulatores intus inimicam latentem feritatem suaue ridentibus obtegunt labris, fronte in fraudem exporrecta, oculis in decipulam amicè ludentibus, vt securiùs in incautos barbaro sæuiant more. nec quidquam in illis quod virum sapiat, nusquam cominus & aperto campo manus & arma. sub venusto mol-

liq́ue

liique amici pallio exarmant imprudentes, inde in inermes ruunt, non fortunis, famæ, vitæ parcentes. Sua si in alieno commoda sanguine sepulta arbitrentur, secant securibus venas, & in imo alterius iugulo cordeque tot velaminibus sepulto, sua venantur bona.

Africa chamæleontem noxia fœcunditate protrudit. Color huic varius & in momenta mutabilis, ita vt cuicunque rei se iunxerit, concolor ei fiat. cui magis color varius quàm adulatori, quem in momento mutat pro conditione illius cui adhæserit, doctus omnem induere formam, vt rebus suis consulat?

Tarandum Æthiopia mittit boum magnitudine, bisulco vestigio, ramosis cornibus, capite ceruino, vrsino colore, & pariter villo profundo; hunc affirmant colorem vertere, fierique ad similitudinem cui rei approximauerit, siue

illa saxo alba fit, seu fruteto virens. coloresque omnium arborum, fruticum, florum, locorumque reddit, ideoq; rarò capitur. adulatores ad omnem se formant potentium similitudinem, seu durior ille chalybe, seu spongia mollior, seu rupe firmior, seu aqua labilior sit. auarus est, parsimoniam nominant; profusior, liberalitatem; crudelior, ingentes animos; bella ex bellis serens, dignū Imperatoria purpura, diademate dignum. quocunque demū se verterit cui adhærent, aut in quamcunque vitam moresque pronus, iisdem se induunt. sin in virtutem inciderint, virtutem mentiuntur. De Deo sermo iniectos? ex eremo aut vltima veteri Thebaide aduocatos credas, ita nihil ore præter Deum sapiunt, corda vitiis natant. sin in sceleribus nobilem se verterint, nefandorum agminum ductores sunt. quis hos laqueis aut irretitos retibus capiat, ad omnem virtutem vitiumq; pronos;

nos; illam mendacio, hoc ex verò imitantes?

Manticora apud Indos nascitur triplici dentium ordine, coëunte vicibus alternis, facie hominis, glaucis oculis, sanguineo colore, corpore leonino, cauda veluti scorpionis, aculeo spiculata, voce tam sibilia vt imitetur fistularum modulos tubarumque concentū; humanas carnes auidissimè affectat, pedibus sic viget, saltu sic potest, vt morari eam nec extentissima spatia possint, nec obstacula latissima. quid assimilatius adulanti? qui multiplici dentium ordine, leonina feritate, scorpiaca cauda obuios ferit, modulos imitatus vocemque blandientis amici, cùm nisi stantium ruinas cædesque machinetur, solo humano demum sanguine satiandus; eiusque in primis cuius imitatus mores vocemque est. neque manticora vnquam tam vario validoque saltu campos transilit, quàm noxia adulantium vox vno male-

maledico oris flatu transuerberat, non sexui, non ætati, non sanguini parcens.

Tales iam olim accepimus libertini generis, Chrysogonum Sullæ, Amphionem Catuli, Heronem Luculli, Demetrium Pompeij, Augenque Demetrij, Hipparchum Antonij; nobilissimorum Senatorum proscriptionibus ad Regias opes conscendisse, ingenti potentia Reipublicæ formidolosos, opibusque dominis tantùm non superiores. quos in indignissima quæque improbis scelerum laudationibus propellentes ad propudiosam in omnem posteritatem generis infamiam propulere. fueruntque ex hoc hominum genere non pauci qui respublicas imperiaque florentissima, potentissima, sceptraque ac diademata ad aliena non semel genua compulere. nec longè petēda exempla, plena omnis sęculorum historia est: vt ausim dicere

dicere nullam propè purpuram decidisse sine his manibus, nulla sceptra ligonibus æquata sine horum protrusione, nullas prouincias desiisse sine fallaci horum dextera. tolle enim prauorum consiliorum laudatores, tolle temerariis ausibus applausores, tolle ad viribus maiora impulsores, quis Regum ad arma concurret, aut ad non tuta, ad non iusta? quis dubio parabit ferro quod pace posit? quis non antè diu multumque cogitabit, ponderabitque incertos bellorum euentus, leuia momenta quibus omni ætate ingentia imperia corruerunt, multorum sæculorum regna in vilissimum prolapsa sunt puluerem, & tot retro ætatum sceptra ne nomine quidem nunc nota.- posse cuique euenire quod paribus potentioribusque euenit. nec aliud esse bellum quàm fortunatum infortunatúmve aleę iactum. nec tam cõsilio viribusq; quàm inexspectata felicitate rem geri. ita paucorum
non

non raró qui in prima acie ſtete-
runt metus, fama etiam rei falſæ
vulgata, opinio de aduerſario con-
cepta, indignatio in ducem, tædiū
longæ militiæ, prædæ auiditas, ho-
ſtium contemptus, ductorum inter
ſe aut apertæ aut tectæ ſimultates,
inuidentia è ſociorum virtute na-
ta, æmulatio gloriæ alterius, alia-
que his leuiora quantas res perdi-
derunt? quę ſi quis ſerius humana-
rum rerum indagator ſuopte in-
genio diſcutiat, aut alieno vero a-
mico pectore & ore ſuggeſta exa-
minauerit, quàm lentè progredie-
tur ad extrema præcipitio proxima;
quàm cautè in hoc lubrico figet
gradum, exemplis monitiſque do-
ctus? quamque priùs omnia tenta-
bit quàm deſcendat ad illud dubiū
exitus incerti? ad illud denique
momentum, é quo fortunæ, fama,
vita, poſteritas omnis pendet?
quàm ſæpè cogitabit, quæ hæc im-
prudentia, é tam tenui filo, tanquā
ab aranearum tela, aut bombycum
ſtami-

flamine suspendi quidquid retro maiorum labor, industria, sanguis, fortunáque sua parauit, aut quidquid postera exspectatio diuite sponsione addicere audeat.

Verùm vbi accesserint laudatores, & per precipitia impulsores, vbi inlustre illud nomen generosi, dedecus ignaui, vbi vetus illud, Audentes fortuna iuuat. & illud, Nemo nimiùm prudens fortunatissimis illius manibus ad fastigia conscendit. vbi deinde periculorum dubiorumq́ue euentuum elenatores, quibus nihil magis ad manum quàm mendacio sapientiæ obstrepere, omnemq́ue prouidentiæ aditum occludere: ne si ex vero mala dinoscantur, periculaque sine stibio & ornatu nuda proferantur, à temerario ausu & imprudenti inscepto ad saniora consilia tutioraque deducant. Idem euenire in sceleribus vitiisq́ue reliquis comperies. tolle laudatores, subministratores, impulsores; quis Regum

gum magnorumque voluatur per tot pœnitenda? quis crudelitatem depredationibus misceat? quis proscriptionib⁹ barbaram feritatē? quis libidini sanguinem? quis alienis ceruicibus iuguloque hilaritudinem? quis auaritię cędes, prodigalitati rapinas, superbię inuidentiam & non-moritura odia? ita nimirum comparatum est, vt si laudatores eluas, eadem plurimùm spongia scelera diluas, eodemque peniculo crimina deuerras: maximè in iis quorum magnitudo vitia occulta esse non patitur. ferit enim oculos splendor ille, nec patitur in lucido corpore nęuum esse occultum. nimirum quis in candida veste & niue picem celauerit? idem de iis cogita quos in excelso fortuna locauit, obtutibus omnium patêre, nec tam esse in illis leue tamque reconditum, quod non eadem dies detegat, & prospectandum designet palàm. Iam quis palàm malus haberi velit, aut scelera propter

ipsa

ipsa adiit? non magis quàm humanum sanguinem propter ipsum. semper aliquid prætexímus boni, integimusque improbitatem probitatis pallio. Quòd si proinde doctores hosce, peritosque in aliena re mentiri in fraudem, sustuleris structores, iam crimina fœditate feritateque, sua auctores terrebunt auertentque, qui sub infida virtutis stola quid non audent? vt meritò omnibus omnino hostibus nocentiores qui dixerit, etiam infestissimis & solo sanguine pacandis, non aberrauerit. ab hoste enim & quē inimica videris arma circūducentem, paribus armis te tuosq; defensabis: ab eo qui sub amici vultu inimicum tegit, sub osculo nimirum ioabum, quot tutelare ferrum tuebitur?

Vbicunq; proinde senseris omnia laudantem, time. scorpius tegitur sub hoc flore, coluber sub hac herba, latam ruinam daturus si accesseris. vis hunc non penna, sed

ſed toto corpore tenere? vitia ingere, & audacia facta præcipitio proxima, ſupraque vires meditata propone; vindicem dexteram, ignes, ferrum, depopulationem meditare, in innoxios agros domoſque flammam, in innocentia capita ſecures, laudabit: etiam currenti calcar adhibebit, timenti animos, verecundo audaciam. narra dicta, facta, cogitata non proba; magnorum omni æuo exemplis docebit probiſsima. calumniare optimum quemque vt ſperatæ magnitudini tuæ obicem & hoſtile munimentum, deterioribus onerabit. lauda ſceleratiſsimum, ſed improbis machinationibus tuis Atlantem, nihil tulerit terra ſanctius. in varias denique imò omnes te flecte formas, damna probata priùs, proba à te damnata, accedet omnibus aſſenſu pari, & rationes inueniet in tam diſpari pugnantique ſequela. fuge quiſquis ſapis inimica hęc pectora amicis tecta labris. non magna res ſi im-

si imbiberis & in animum demiseris, magna mala dabit. neque vlla venena parua sunt quæ interitum circumferunt. miraris à tam leuibus initiis surgi ad tam magna, ab ore laudatore ad perniciem? quid nouum à tenuibus ad summa deueniri? etiam à cuniculis suffossum in Hispania oppidum Varrone narratore discimus, à talpis in Thessalia, à ranis in Gallia, à locustis in Africa. sanè ex Gyaro Cycladum insula incolas à muribus fugatos, in Italia Amyclas à serpentibus deletas, à scolopendris abactos Trerienses auctor est Theophrastus, vt nihil nouum sit à propè nullis initiis ingentia nasci mala, nulla vbi inualuerunt arte medicabilia. ne contemne. nemo prudens hostem neglexit licet minimum. neque leuia æstimari debent quæ ingentium malorum caussam non semel dederunt.

Non ignorarunt hoc è veteribus viri magni. hinc illud Augusti Cæsaris,

Cæsaris, Nullam pestem assentatoribus detestabiliorem. & laudatum illud Tiberij, cùm Dominus audisset, parceret contumeliæ. pulcrum etiam illud Titi, coronas capta Ierosolyma auersantis, cùm vni Deo victoriam asscriberet. nec minùs gloriosum Pescennij Nigri Imperatoris, panegyricum sibi dici vetantis, cum præclara illa voce, Viuentes laudare ridere est, mortuorum facta fortia in imitationis studium viuentibus decantanda. & verissimum illud Iouiniani Imperatoris, Purpuram assentator, non Regem colit. &, Euripo adulator similis fluctus suos in diuersum raptanti. nobile etiam factum & purpura dignum Attilæ Hunnorum Regis, Maruli Calabri poëma concremantis, quòd vatum non ignorata licentia Regium Hunnorum genus ad Deos retulisset. bene Sigismundus Imperator in exemplum omni posteritati, cùm

lauda-

laudatorem alapis cecidisset, illeque inclamasset, Quid me cædis Imperator; prudenter & ex vero reddidit, Quid me mordes adulator? & Alphonsus Aragonum Rex cætera magnus, hoc etiam maximus quòd exquisitis non raró cruciatibus reliquos ab adulatione terreret, cùm nullam imperiis nocentiorem pestem, nullam sceptris regnisque magis exitialem diceret. probatissimum etiam omniq; memoria dignum Seueri Imperatoris, cùm atrocissimis suppliciis in adulatores sæuiret. quòd Principum concordiam qua vna regna starent, dissolui ab his diceret. nec laude minore digni Athenienses qui Timagoram ad Artaxerxem Persam legatum. Regiis muneribus grauem, extremo supplicio damnarunt. præmium blandientis purpuræ, qua vna arte ingentia dona retulerat. bene etiam illud, cùm Demadi centum talentorum mulctam irrogarunt, quòd Alexandrū

Deo-

Deorum decimum tertium inscribi iussisset. celeberrima orbe toto Tyriorum & Sidoniorum collaudatio fuit, infami domini exitu no-
Act. 12. bilitata, cùm *Dei voces & non hominis* acclamassent Herodi, *pro tribunali* cōcionabundo; *confestim percussit eum Angelus Domini, eò quòd non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expirauit.* misera merces adulantis populi, infelix exitus applaudentis Regis. tam noxia dies domino quàm credula adulatoribus, exemplum posteris sæuientis Dei in omnem adulantem: exemplum temerarij applausus, stolidiquè exemplum assensus. non cecidisset Rex tam fœda vltrici manu, si non annuisset fatui populi acclamationibus, qui purpuram sceptraquè veritus, & indignantem dexteram offensę Regiæ, prosiliit in voces infelicis domini morte luendas, vermibus piandas. miserum præmium vermium fieri escam & pastum: vt quot vermes

tot specus, quot morsus tot vlcera, vindicantis Dei documentum certum. quòd si non omnes assequitur hæc pœna, manet fòrs maior. neque enim transilit hos applausus Dei manus intacta. Non sæuit in hac vita? sæuior exurget in altera, & pro temporaria feriet æterna. nemo inultus cecidit scelerum auctor, nemo nocens abiit inuulneratus. si nulla temerantem ausum peritura decolorauit flamma, exardet æterna, nullo fine, vulnere, tormento ponenda. vnaque perennitate magna, eademque infelicissima, non moriturorum ignium materies nullis suspiriis, lamentis, lacrymis, rugitibus deflenda.

Fuge, quisquis salutem amas, quisquis fortunatam vitam, exitum felicem, præmiationem Deo de æternitate commensurandam. & vbicunque adulantem senseris, nouaculam adhibe, adeoque & securim. nemo prudens collusit toxico, nemo ridenté amauit hyænam.

quis sapiens pectinem admonit leoni, tigridi spongiam, stolam draconi? ludant licet & molliciem mentiantur, in altissima sæuient pace, fuge. neu fide fronti. laurus, rosa, viola speluncam vestit? quò mihi illices hi flores, omnisque amœnior contesserario, si intus leæna habitat, si à recenti tigris partu? in omne oculorum oblectamentum labitur Nilus, fœcundo ad ruris imbriumque inuidiam lapsu relapsuque, eoq; fertilior, quò copiosior exilit vada, calcatque superba littora. metue. blando fœcundoque hoc transultu crocodilus tegitur. ne crede mari. etiam positis fluctibus inquietum est. & inter dormientis elementi torporem decumani surgunt fluctus. noli extremæ tabulæ te credere. neque hominem capillo metire, aut rubentibus virginem labris. intus pericula, latrones, meretrix latet. & non plurimùm altè quodcunq; nociturum habitat? adyta pertentanda

tanda sunt. nullus angulus sine face & oculo dimittendus. profunda intuere. quid in fluminis dorso piscaris, aut extra nemus suum aprum venaris? altè hamus dimittendus, intima saltus petenda sunt. profunda scrutare. latent in abdito mala, sæuiùs repercussura quo altiùs sepulta iacent. & ferè mentitur omnis externa mollicies, blādorque superficiem radens callos plurimùm suos tegit, rubeasque verrucas. ita Ligusticum mare frutices procreat, qui quamdiu aquarum inhæręt profundis, fluxi sunt, tactu propè carnulento: at vbi in supera attolluntur, lapides fiunt. nec qualitas tantùm illis, sed & còlor vertitur. non dissimilia reperies in adulatoribus, qui quamdiu sub amici vultu altum illud intima mentis denso contegunt profundo, extrema fronte carnulentos amicoque plenos succo arbitrabere. at si abditum illud inlatentis hostilis animi, tanquam reducta

ſcenica cortina in lucem oculoſq; ſpectantium deduxeris, lapides ſenties & inimicas rupes, ac iam longè alias quàm mentiebantur genas: vt qui antè roſas violaſque ſpargerent, nunc ſpinas, ſudes, cæſtuſque & flammas, quibus expugnandis nouus exſudet Alcides.

Neque inſcitè Garamantum fonti adulatorem compoſueris. alternis ille vicibus die friget, nocte feruet, ac per eadem venarum commercia interdum ignito vapore æſtuat, interdum glaciali algore horreſcit. in quo hoc etiam magis admirandum, ab occaſu ſolis ita incaleſcere, vt noxium ſit contigiſſe. ab ortu verò poſtquam radios ſol ſparſerit, adeò glaciales euomere ſcaturigines vt hauriri à ſitientibus non valeat. vt meritò inter memoranda ſtatuas fontem qui friget calore, calet frigore. quid verò ad rem noſtram accommodatius excogitari poteſt? non per idem os adulator ignium vomit globos, & iacula-

iaculatur mella? inde fella, & rursum mella, rursum ignes, roremq; fontemq; extinguendis flammis? non nunc spargit lilia, nunc vina & crocum, & quidquid Arabia odoramentorum felix prædiuite fundit sinu; nunc fundit toxica, & quidquid noxium non vno loco fœcunda malorum tulit tellus? idque eadem non raro hora. mella & rosas in præsentem, spinas & fella in absentem, voluntate tamen vtrimque noxia. In quo hoc etiam non dissimile. si in virum inciderit, & verè virum, omnis illa frigescet palpatio, languescentque verba fallere docta, masculæ mentis calore excussa: sin in frigentem tepentemque incurrerint, non magno negotio, improbo linguarum flabello accenditur ignis, abitque in flammam eo tenaciorem, quo lentior materia fuit tardiorque ad incendium.

Fuit non vnus qui Ægyptiæ palmæ adulantem conferret. neque

imperitè. sedat illa sitim si prius quàm maturuerit decerpatur. nam si adulta iam & matura carpatur, sensum intercipit, gressum præpedit, linguam retardat, obsessisque mentis officiis, ebrietatem imitatur. eadem de adulantibus cogita. decerpe antequam inualuerint, antequam radices altè iecerint, nec statim metues noxiam aut ad nocitura ducentem: sin exspectaueris dum robore suo coaluerint, & maturitate validi imperare domi tuæ, famæ, gloriæ, fortunis didicerint; quidquid est virilis sensus, quidquid nominis, adeoque & mentis bonæ, noxio suo suctu exsugent hæ mustulentæ palmæ, dum totum hominem fatuo mentitoque detinent errore, bacchantibusq; similem possessoré suum statuunt. qui quamdiu fatuo hoc baccho plenus, nihil præter nocitura hæc vina redolet, irrita cadent vota conatusque mentis sanioris. excute hæc vina, & redde hominem sibi, liber-

tati suæ, vt aliquando sentiat quàm fœdè innatauerit huic torculari, quàm miserè his cōpedibus ac seruituti illigatus iacuerit, & meliora spondere sperareque poteris.

Alius lunæ adulatorem composuit. quæ modò curuatur in cornua, modò æqua portione diuiditur, modò sinuatur in orbem, maculosa, eademq; subitò prænitens, immensa orbe pleno, ac repente nulla, & attrita mensium numero, rursumque redornata, rursum extrita, aliàs pernox, aliàs sera, nunc pallens, rubens, minitans, varia promittens, ludens, fallens. eadem propè in adulatoribus reperies. modò incuruātur in cornua vt noceant, modò in orbem se flectunt, quo faciliùs si strinxeris elabantur. nunc maculis simulatæ mentis variantur, tristes exinde, pallentes, rubentes, diem fugientes, deliquio similes. nunc læto prospectu, ore ridente, frontéque oculísque multa promittentibus,

 spe

ſpe plenos in quoſcunque incurre-
rint dimittétes; & exinde nimiùm
credulos amatores ſuos ludentes,
cùm magni illius orbis, diuitiſque
ſponſionis vix vmbrã reliquerint.
procul hinc, procul ab infelici hoc
ſidere tam variè ludente, fallente,
tam nunquam nuſquam fida culto-
res ſuos ſtatione firmante. nihil tu-
tò illi credi, nihil committi poteſt.
tenere te arbitraris? elabetur. ami-
cum putas? hoſtis eſt. eoq́ue po-
tiſsimùm tempore periclitaberis
quo tutiſsima credes.

Infelix eorum conditio, quos
hæc mala circumſederint. nunquã
tuti, & in alta pacè minùs ſecuri
quàm inter armatos hoſtes. infe-
liciores etiam Principes, quorum
aures obſidet hæc turba, eo ſpiſsiùs,
quo faciliores illi in metum, in ſu-
ſpiciones, in credulitatem ſunt, &
quo præmia maiora fallentibus hic
nata quàm à priuata manu. quanto
enim celſiore quiſque loco firma-
uit gradum, tanto præcipitiá cir-
cum-

cumspicit maiore trepidatione, & ferè ad quæ metuimus faciles sumus, credulitas timoris socia est, maximè cùm magnitudo pondere suo deprimat. iam cùm insidiæ ferè dolique circumstent alta, prona ad omnem suspicionem semita est, eo magis quo ex suo quisque pectore alios metitur. In plano nudáque humo firma statio, audaxque arenę proculcatio est: celsa pauorem ingerunt. rupibus rupes, & montes montibus insedentes, præruptis hiatibus nobiles, grandine, nimbis, imbribus, fulmine frequentati, terrorem horroremq; incutiunt. ita mare ventis naufragum, dum lambit relambitque percutitq; repercutiturque tanquam in datario pilæ lusu littora, prouocat spectatorem ad fiduciam sui. at vbi decumani insurrexerint fluctus, & seipso iam grandius, ac quasi fastu plenum, montes superstantesque transilit rupes, & quidquid validum ingenti perflat murmure, e-

uerritque tanquam paleam Aquilonibus raptam, cuius non robur frangat, animosque proculcet? eadem in humano pectore cogita. quamdiu serpit humi, & tenuibus contentum naturæ viuit, ingenti pace decurrit hunc campum. at vbi pulueris pertęsum, alta circumspicit, & ad prærupta gradum per aspera & dura circumfert; quantis terroribus impletur? si quid supernè imminet, ferrum capiti, securim ceruicibus cogitat. sin in summo steterit, horret ad celsitudinis suæ præceps. nec alio eget impulsore, ipsa enim altitudo trepidationis caussa est. Quòd si accesserit impellens dextera, æmulæ cogitationes, delationes falsæ, criminationes, pronior ad metum semita est. In tam expedita magnorū ad formidinem mente, in tam auido laudum potentiarumque suarum pectore, si adulator manum admouerit quid speremus? non potentia omnis sociata ambitione & complacen-

placentia sui, facilis pronaque ad adulantium laudes, alienasque criminationes est? ipsa sibi prima videri cùm velit, & res negata, prima tamen assentantiũ vocibus statuitur, si dignitate meritisque prima, nil opus alieno ore, res loquitur. si inferior, primas alienis labris occupat. vt si potentia desit, virtute tamen rerumq; gestarum, aut gerendarum gloria, prudentiaque suorum emineat assentationibus; re ipsa nudata licet omnibus. ita imbelles, timidi, auari, varioque scelere notati; fortes, magnanimi, liberales, omnique virtute clari prædicantur. Quid speres his linguis impellentibus, & pro vitio, virtutem designantibus? quam morum emendationem in viro Principe, natura, educatione, aut consuetudine aliorsum à virtutis semita rapto? cùm & amor sui cęcus velauerit oculos, & adulatio falsũ pro vero obiecerit? oculis suis qui non videt, aliẽis verò qui nil nisi bona,

& à virtute nata videt, quid videat in emendationem? auribus qui sibi animoque suo obsurduit, quiq; pręter laudatorem nullum audit, quibus impellétibus rectum à prauo dinoscet, cùm recti nomen praua induerint? misera magnorum conditio, cùm vera audire nolint, quia aduersa, quia conceptæ apud animum suum opinioni contraria, quia volunt audire probi; falsis verò quocunque colore vestitis gaudent, quia votis suis amica. miseri quibus nemo malum, malum; bonum, bonum; virtutem, virtutem; crimen, crimen denuntiat, omnes quod velle eos credunt, narrant; sint improba, sint à parum prudenti consilio, sint extremæ dementię, temeritatis, sceleris; si proba, & à virtute prognata velint, sub fallaci hac linguarum incude, cogitata, dicta factaque sunt: nec quidquam certius aut testatius illis. & sanè cùm nihil expeditius quàm credere quod optamus, quid facilius

quàm

quàm persuadere talia esse, qualia potentum pleriq; esse volunt? inditum enim cuique quod amat velle, pronùmque rapi in desideratam rem credulitate ductore. tacerem nisi raperentur in interitum. hinc illud Ecclesiastici: *Ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit, virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit.* Cap. 28.
de bilingui & susurrone illi verba, subdit: *Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguam.* nec nouum hoc. ferè enim qui gladio, antè ceciderunt lingua: vt cotem arbitreris linguã acuendo, incudem cudendo ferro. ita non prænuntia modò, aut præambula, sed odiorum bellorumq́ue incitatrix incentiuaq; lingua est. flabellum follemq́ue credas igni accendendo, flammæ excitandæ. atque hinc illud eiusdem: *Beatus qui tectus est à lingua nequã, qui in iracundiam illius non transiuit, & qui non attraxit iugum illius,*

& in vinculis eius non est ligatus. caussam addit: *Iugum enim illius iugum ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum est: mors illius, mors nequissima, & vtilis potiùs infernus quàm illa.* poterat grauioribus deterioribúsque componi? iugo ferreo, æreo vinculo, morti, adeoque & inferno comparat; leuioresque inferorum pœnas bilingui arbitratur lingua. dura censura, maximè quia à spiritu sancto profecta. nulla hic crescens ad terrorem dictio, nuda verba sunt veritatis primæ. mentiri nescit, aut verbis ludere: audiamus adulantium ab eodem Spiritu in Regio
Psal. 5. 13. Propheta descriptionem: *Non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est. Sepulcrum patens est guttur eorũ, linguis suis dolosè agebant. venenum aspidum sub labiis eorum.* aspidi qui credit, quid nisi venena speret? aut quis misereatur amanti
Psal. 63. toxica? & alibi: *Exacuerunt vt gladium linguas suas: intenderunt*

arcum

arcum rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum. subitò sagittabunt eum, & non timebunt: firmauerunt sibi sermonem nequam. narrauerunt vt absconderent laqueos suos. gladium, arcum, sagittam, laqueũ denuntiat ab ore adulantis, sub amico vultu vulnerantis, interimẽtis. eadem propè habes apud Ieremiam: *Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum loquuta est. in ore suo pacẽ cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias.* audienti interminantẽ: *Nunquid super illos non visitabo, dicit Dominus. aut in gente einsmodi non vlciscetur anima mea?* Et apud alium: *Dilexisti malitiam super benignitatem; iniquitatẽ magis quàm loqui æquitatem. Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. propterea Deus destruet te in finem, & euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium.* timeant potentes, quorum

Cap. 9.

Psal. 51.

quorum auribus sub mellis fauo toxica hęc infunduntur. neque enim in assentatorem tantùm, sed in omnem credulum & obaudientem grauis interminatio insurgit. Destructio in finem æternitatem loquitur: euulsio, & de tabernaculo emigratio in posteritatem protenditur: eradicatio in omnem vsque & vsque progeniem abit. timete potentes, & quibus faciles in assentationem aures. non stat credulitatis huius vindicta in vno capite. decurrit in posteros, sæuitque in omne germen, nec altè defossę radici aut semini parcit. grauis ô nimiùm vindicta quæ in innocuam transit posteritatem, & ad necdum nata prorumpit. Felices qui hoc infelici aurium pruritu carent; magis etiam qui potenti manu arcent, & se in libertatem vendicāt labiorum mentientiū. monet Sapiens:
Eccli. 28 *Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia & seras.* prudenter spinis sepien-

piendas monet, ne mollium labiorum attactu in fraudem pellantur: ne Sirenum his vocibus à recto bonoque abducantur. sed vt suffocetur ab oppansis spinis malignum semen solo domini sui interitu fœcundandum: quin magis, eant ad Deum preces, fluant lacrymę, trahantur imo suspiria pectore, vt aliquando tandem dura hac sæuaque labiorum seruitute, vipereæq; linguæ insidiis, mendacisque oris laqueo erepti, sine fraude doloque planam Domini viam felices decurramus: vt B. Iob sponsionibus diuites, libertati *à flagello linguæ,* Cap. 5. *non* timeamus *calamitatem cùm venerit. In vastitate & fame* ridentes, *& bestias terræ non* formidantes. valentissimę hęc mentis testatissima indicia sunt, & mentis lenociniis vacuę, omnique assentatione maioris, vt quæ generoso ausu conculcauerit hęc venena, & obduruerit ad Cyrcea hęc pocula, riseritque has improbi oris pectorisque,

que, mella, rosas, saccarumque suum mentientes pedicas. vt omni denique decipula hac maior, obseret nobili prorritu noxios hos scorpios calcaneis insidiantes. Beatus, repeto, beatus, cui hęc felicitas concessa, magis si Princeps fuerit, si diademate aut sceptro clarus, ne in exitium Rempublicam secum trahat, dum his incentoribus sæuit in optimos, præmia largitur improbis, dum probitate damnata virtutem fastidit, vitia amplectens, facilis in suspiciones, æmulationes, odia; tardus incredulusqúe ad aliorum laudes, celer in delationes. Deuita quisquis es hos irrespirabilis profundi scopulos, hęc inenatabilis Oceani breuia, hos Ætnęos montes fuligine & ignibus infames, has Rerumpublicarum pestès in regnorum exitium natas: nec quemquam ad aures admitte cuius non probata antè virtus & seriò discussa, propositis in hanc rem virtutum vitiorumqúe in sequelam exem-

xemplis. Vis nosse cui tutò credas? finge vt antè dixi scelera, & quidquid indignabunda solent sceptra, quidquid iratum aurum. entiens animum. finge in probatissimos odia, in religiosissimos indignationes, in sanctissimos æmulos liuores, in doctissimos contemptus. videbis quo flumine proluatur, qua intus flamma luceat. contritia in optimum quemque iaculare, criminationes in integerrimos, minas in omnem dignitate clarum. & prodet se si quod intus latebat malum. nouacula enim illa sunt apostemati recludendo, scalpellum venæ incidendæ, vt discas ab illo pure, ab hoc sanguine quāta malignitas præcordia teneat: quām parum tuto te, salutem tuam Reipublicęque credas. ô fuge crudeles terras, fuge auida optimorum sanguinis littora, fuge infidam stationem quisquis potentūm enauigas maria, quisquis dignitatū diuitiarumque Oceano veheris,

& tutioribus te crede terris, firmiori littori. aderit Deus, dirigetque te potenti sua dextera ad optatum æternæ felicitatis portum: tantùm sequere monentem, præeuntem. mens ori, menti respondeant labra, facta dictis. cogita indignum viro mendacium esse, fœminei timidique pectoris signum esse. Nescit virile pectus, virtute Christoq; suo plenum mentiri: & antè, tormentis, morte, mendacio proposito, cum Susanna tormenta & mortem deliget. nescit mentiri Christi miles, ignoratque ementitas linguæ blanditias & aliorsum à mente sua velificantes. & vt quisque Christo suo coniunctior, hoc à mendacio, à linguarum fascino, ab adulationis stibio remotior est. mendacio & assentationibus hostis. ita mus arminius, si nullus nisi per sordes effugij locus, antè in inimica ruit agmina, & venatorum audax induit venabula, quàm obiecto se contaminet fimo: nobili Christianis

nis exemplo, qui antè per mille calcata tormenta, intrepidi ad veri trophæum euolabunt læti, quàm vitam mendacio aut assentationibus tueantur. præit Eleazarus ingentibus animis. verba ipsa dabo. *Non enim ætati nostræ dignũ est fingere, vt multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarũ: & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ senectuti conquiram. nam etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum omnipotentis nec viuus, nec defunctus effugiam.* quare *gloriosissimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad supplicium.* non modò ne porcinam carnem manducaret, sed ne simularet, aut videretur manducasse. sunt hę ferè simulationes in purpura educatorum: qui vita, dignitatibus, opibus præmio,

mio, ad quæ non Christiano indigna se abiiciunt? alia olim Eleazaro, omniúque nunc virtutis sectatori stabit sententia. recto ambulabit calle, simulationis ignarus, veri amans, assentationis hostis. accedant minæ, exilium, paupertas, & à sceptris tormenta, stabit impauidus; nec flectet ceruices mendacio, non ora reserabit adulationi, non assentationibus aures: & antè cum Christo suo crucem clauosque deliget, quàm vel crimen deflectat à magno Vero, vt illo duce & præmiatore verissimis cœlorum potiatur gaudiis. à quibus mendacium, & quidquid assentationem sapit, tam exulat æternùm quàm veritas, mentisque orisque candor inhabitat æternùm. quibus vt aliquando fruamur, insistamus dum vita manet illi semitæ quæ nos ad optatum deducat portum magni Veri, magni Dei, omni mendacij, assentationis, simulationisq; hostis, iudicis, vindicisq; acerrimi.

CAPV

CAPVT XII.

MORS. *Ad huius te contemptum duco. magna spondeo. assidua horum meditatio hæc dabit. illis grauis mors accidit, quos è deliciarum, voluptatum, opum, honorum medio imparatos rapit. neque hic locus precibus. nulla prærogatiua sceptro est. felix, ô nimiùm! cui omnis dies fatalis, hora omnis postrema, momentum omne vltimum est. felix cuius auribus assiduùm feralis intonat buccina,* Moriendum. *fors hoc momento & illud, Viue vt vixisse velles cùm mors iugulo inhærebit. & aliud, Vis æternum viuere? disce mori. vis nunquam mori? semper morere. Mortem hanc tutam, intrepidam, audentem meditatio dabit. neq; enim timere potest, qui didicit mori. non curis agitur, non molestiis fatigatur, nō succumbit aduersis. sed neq; ad sceptra aut ferrū*

expal-

expallescit cui omnis hora extrema est. minitare. scit vltra mortem nil minas posse. ostenta mucronem, secures, laqueum, ignes. mors his finem statuet. quam qui contempsit, contempsit illa, & maior iam his omnibus est: nam qui contemnit, contempto maior est; & spreuisse vicisse est. iacet qui spernitur.

Psal. 17. *CIrcumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circumdederunt me, præoccupauerunt me laquei mortis.* Dura *mors!*
Eccli. 41 *quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis, viro quieto, & cuius viæ directæ sunt in omnibus?* acerba sors! moriendum? & hæc quæ paraui cuius erunt? moriendum? & hæc dies fortè vltima? hęc hora? dura necessitas! quid fiet his opibus? possidebit heres immemor testatoris? aut quò mihi recordatio heredis? quò memoria mei?

mei? nam quis sensus post mortẽ? laudabunt? quid mortuo laudes? damnabunt? quid mortuo iaculata probra? dura mors! quid momento resecas tam amica? quid disiungis ab ipsa conceptionis ianua inenodabili ligata naturæ vinculo? sperabam æterna. & in medio, adeoque vix inchoato cursu, secas vna falce tantas cogitationes? quid hoc? inexspectatum rapere, eóque potissimùm tempore, quo aliæ omnes cogitationes me tenebant, remotissimæ ab implacabili sæuitia tua? vix intuli deliciis pedem, vixque adeo extremis labris gustaui voluptatum mella, & rapis inter tot sperata? & moram negas? tot parta sudoribus, tot quæsita curis, & laboribus, vna rapiet hora? nihil hic nobilitas, non sanguis regius, non retro longa maiorũ nomina, non cœlo propè inuidiam factura palatia, auro, argento, gemmis, ab vltimo Oriente Occidenteq; defatigatis nauibus variegata,

quidquam poterunt? non frangent minas? non mollient ferrum? non intentata retrahent tela? nihil iuuenta, nihil acti honoribus dies? nihil meorum fida custodia, nihil circumfusæ armatorum manus? nihil propugnacula Soli propè inuia? nihil carorum preces, nihil lacrymæ? ô omni sæuior leæna! placatam hanc non semel accepimus humili prece, & innoxium transisse verticem. te nulla miseratio tenet, non pietas, non casti mores, non vita intaminata, non quidquid terris cœloque magnum. quo ruis indomita? moriendum? & fortè hac hora? latronem si monitus exspectem, si hostem; ludam? dormiam? securus vitam transigam, & tanquam in alta pace inermis sedeam? audiamus munentem: *Si* Matt. 24. *sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. ideo & vos estote parati, quia qua nescitis hora filius hominis venturus est.* &, *Dies*

Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet: cùm enim dixerint Pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. at quis fur? quis hostis? quis morte nocentior latro? quis certior, crudelior? & ego me vitãque meam credam illi? ego ferrum illius exspectem, hauriamq; ridente vultu? securus, altumque dormiam latera cinctus inimico telo? inermemque me nudumque inueniet hostile ferrum parcere nesciũ? 1.The

Nam si vnus aliquis transiit illæsus, si quæ fælicitas perpetuauit nõ tacta hoc fulmine, si quæ tiara stetit inuiolata, si quod sceptrum infractum, si quæ arma non collisa, adeoque non collapsa tamquam à delinquente animo ante huius oculos, si quæ rupes excussit huius minas, si fregit vibratum huius telum; sperare possum. si qua vis inambusta transiit huius flammas, si qua senectus elisit conatus, si quæ opes saturarunt auaras has manus, si quę regna aut imperia non

trepidarunt ad huius iacula; sperare audeam. si quod robur non cessit tanquam falce demessum, aut tanquam cera Sole medio, aut mediis cincta nix ignibus; vereri desinam. sin nihil intactum transiit has manus, si nulla vis, preces nullę, auertere, aut aliorium flectere hæc tela valuerunt, quid sperem? pares nascimur, eodemque telo cadimus, diuites, pauperes, validi, inualidique: nec cuiquam certior aut protractior hora, quæ securum faciat vel ad momentum. ita à tam breui, tam dubio, tanquam ab aranearum telis, aut si quid tenerius, si quid fragilius illis, pendet omnis hæc vita, & quæ hanc sequitur æternitas. monuit olim Poëta:

Properat cursu
Vita citato, volucrique die
Rota præcipitis vertitur anni.

Rotarum more & quidem in præceps raptarũ voluimur, nec ad futura mentem reflectimus, aut à tam volubili cursu labentibus animum seuocamus. O quan-

O quando saniora consilia? intuere mortem propiùs, si non vt culmos falce demetit rusticus, iuxtaq; plenos radit ac inanes, ita falce mors sua, fortunæ plenos bonis æquè ac inanes demetit, parcere nescia, ac hilariùs etiam fœcundiusque certiusque fertur in plenos, tanquam messi maturiores, & qui affatim biberint, nec vacuitate sua fallant falcem; sperare fugam aut salutem potes. Et virgulta quidem non rarò ventorũ ludunt rabiem, dum flectuntur, non franguntur; rigidior tamen frutex, aut quæ iam excreuit in arborem, ignara flecti, frangitur. at vbi mors pedem aut ferrum admouit iugulo, virgulta iuxtà arboresque cadunt. nec vlla, flexili superbòve vertice, non latè patula, aut prole sua diues, non denso septa nemore, aut solitudine visenda, illius aut conatum ludit, aut fallit ictum. Dura mors! nullius auertenda precibus, nullis aut armatis minis, aut supplicibus

votis, quàm certa venis, quàm inexspectata? quàm certò interminata, quàm parum cogitata? & finem statuis diademati & sceptro, infulæ & opibus, voluptatibus & crapulæ, iuuentæ iuxta ac senectæ, pauperisque tugurio & diuitis gazæ. Et tamen à te vna pendet æternitas, illa felix aut miseranda, vtraque æterna, neutra reuocāda, neutra rescindenda; semel lata, semper adiudicata. appellationi locus nullus, non nouis votis melioribusque concessus. quo momento rapitur, eo præmiatur quisquis est, subitque felicem infelicémve exitum, felicis infelicisve ęternitatis. Non regnis, non purpurę, non tiaræ aut gemmis, non fictilibus auroque parcitur, vbi ad illam metam ventum est semel.

Et interim quæ paraui cuius erunt? agri, palatia, horti, statuæ quocunque marmore aut ętate ludentes, quacunque lasciuia aut arte prouocantes, argenti aurique pondera cuius erunt? tot seposita in

delitias, æraque lasciuientia, & solis meritò ignibus nata, quia soli libidini facta, dum naturam æmulantur, ignes, licet ipsa frigida, omni Ætna ardentiores, iaculantur, cuius erunt? cuius petulci penicilli, & in alienis suisque sordibus ingeniosi, possessorum suorum, & quorumcunque spectantium improba scurrilitate illices, cuius erunt? iam quoties ab his, oculis animisque intuentium flammæ natæ, non accendentur testatori flammę? nam quid hęc sunt aliud, quàm ignium nutritij, & supposita pix flammis, oleumq; fornacibus immissum? vina verò per consules suos aut ætates numerata, sepositæque cellæ in alterius ætatis annos cuius erunt? cuius lecti, & mutatoria mollem dominum lassantia? cuius fastidientis stomachi pronocatoria? cuius condimenta in quibus quęsita fames nauseanti domino? vna hęc abripuit hora. Et quò mihi hęc, si hisce, ignibus ster-

nitur via, & sternitur æternaturis? quò mihi hæc, quorum pertenuem fruitionem, perennatura sequitur pœnitentia cito pede? quò hæc quę plus doloris, amissionis recordatione, quàm delectationis, modicæ fruitionis præsentia secũ trahunt? nam quis moriens, si delectui locus, non eligat caruisse? quis moriens non exoptet prævìam vitam moresque contemptorum horum? Quod tunc factum voles, cùm prudentia in sum̃o est, cùm ratio prævalet, cùm sapientia clauum tenet, cur non sequeris valens? potes tutò nauigare secundo faciliq́ue vento, quid exspectas tempestatem & decumanos fluctus? potes te eripere integra naui, quid tabula saluté quæris? potes te in tutum deducere rebus integris, quid exspectas extrema? sera, dum mergeris, cautio est; sera, dum perijsti, prudentia est: ille prudens est, qui antè prospicit mala, qui se suaq́ue subducit cautus; qui anteuertit futura

præ-

præpronida subductione. temerarius ille, qui cùm potuit, nóluit, & deliberationem coniecit ad extrema, sera pœnitudine. qui consilia circumspicit naufragio facto.

Prudenter Ecclesiastes Regius, cùm penitiùs introspexisset singula, prorumpit in hac voces, *Detestatus sum omnem industriam meam qua sub sole studiosissimè laboraui habiturus hæredem post me quem ignoro, vtrùm sapiens an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudaui & sollicitus fui. & est quid tam vanum?* &, *cui laboro, & fraudo animam meam?* imò cui perdo eam? hæredi? quò mihi hæres in ignibus æternis? nisi vt accendat illos; & dolorem dolori, tormenta tormentis, ignes ignibus immittat; vt qui cùm opibus scelerum illi materiam subministrauerim, pœnarum recipiam incrementa, crescentibusque illis in diuite hæreditate, crescant & testatori supplicia. Ecc

Iam post mortem vt primùm anima dimissa in magnum illum suum diem, quis corpori honos? quis non horror cadaueris? momento pœdor putórq; & forma iam nulla. momento cinis & rigor & frigus, & carorum fuga. & tamen huic cadaueri quæ non parata? aurum & gemmę, delitiæ & hortorum amœna, fontium in tot animalium rupiumque prodigiosa æmulatione mendacia, tot infernæ supernęque, lateraque ambientes scaturigines, spectatoremque suum fallentes, tot monstra aquam vomentia, tot inuerecundo mendacio lasciuientia, cui, si non huic cadaueri? ornamenta & odores, vina & molles thori, purpura & omnis augustior suppellex à terrarum vltimis in luxuriæ admirationem euocata, cui, nisi huic corpori? Intuere, quàm prudenter, tecumque cogita: neque enim alieno opus consiliario. & videbis, corpori soli hæc parata. nam animę quis aurum,

rum, aut cogitauit purpuram? quis regna, aut electibiles cibos, quis odora vina? quis hortorum fontiumque portenta? quis tecta auro laqueata, quis vermiculata gemis? neque enim aut auro, aut gemma tegitur, non clauditur parietibus, non reparatur odoribus, non pratorum, nemorum, hortorumque delitiis capitur. corporis hęc sunt. nam animus omnibus his maior clariorque est, ridetque hęc si seipsum intueatur, vt indigna generi suo, vt calcāda pedibus, vt ignobilia elementa, tantoq; magis infra se posita, quanto ex elementis coagulata minora sunt cælestibus, quantoq; hęc antistant illis. quidquid ergo hic magnum, totque impendiis curaque conquisitum, corpori fuit, cadaueri fuit: cui si moram dederis non multorum dierum, in serpentes, bufones, vermes, ac venenaria quęcunque, tanquam in amica sibi degenerat.

Intuere deinde, quæ huic à tot sollicitudinum tuarum h,rede,tradita. quid vilius terra? huic concreditur hacque vna tegitur. qua si quid natura dedisset vilius, viliori committeret.

Huic, cuius votis modò non sufferat aurum,
Quod Tagus & rutila voluit Pactolus arena,
Frigida sufficient velantes inguina panni.

vbi verò hic forma & opes, vbi lectorum mollia, ędium augusta, hortorum amœna, vestium superba, delitiarū exquisita? pars breui futurus ignobilis terræ, & ignobilior pars, esca vermium. non & materies? Et hęc est illa caro, quæ & se & animam traxit in infelicem ęternitatem. cuius vt obsequerer affectui, & stolidę in socia sibi elementa propensioni, nunc angor infelix, & consilij expers, æternitatis dubius, æstuo miser, iam iam rapiendus, & deducendus in aliū campum,

pum, solus, nudus, rei & consilij indigus, in vastam solitudinem, ad infracta sæuaque trahendus tribunalia, solis accusatoribus sociis. & inter tot agmina solus, inermis, incomitatus.

Quanto prudentiùs certiúsque res suas instituunt, qui ita se suaque comparant, vt moriantur morte iustorum. At nemo hac moritur, nisi qui vixit vita iustorum. imitemur ergo vitam, si mortem volumus. pares exitu & præmio sunt, qui pares cursu & lucta fuerunt. imitemur dum tempus patitur, ne serò neglectum doleamus. serò terram respicit, qui haustus fluctibus pleno ore elementum bibit. serò domum munit spoliatã omnibus, serò auxilia circumspicit circumsessus hostibus, serò arma parat inermis inter inimicas acies, serò prodigam manum retrahit exutus omnibus. quid venena inclamas, quæ vltronea hausisti? quid lapsum senescentis domus, & tot ante an-

nos ruinam minitantis? quid munitionem destellaris quem spontaneus induisti? antè oportuit dum præcauendi noxia tempus fuit. nunc nudus, inermis, sociis destitutus armis, ære alieno oppressus, ruina insepultus, veneno ac ferro pręcordia depascente, sera venit pœnitudo, sera prudentia, sera deliberatio. tunc oportuit cùm res integrę moram & spatium dabant.

Et quam sperare debeam pœnitudinem in illa hora, in qua victus morbo, fractus ęgritudine, vix animi satis est vt dolorem perferam, tot vna hora cogitationibus, sollicitudinibus, anxietatibus, inter se validè pugnantibus? cùm plurimùm sera hęc pœnitudo plus adferat desparatę rei, quàm melioris euentus, aut pœnitudinis certæ.

Ergo dum vita manet, dum constant vires, dum adhuc receptui locus, sequamur prouocantem Dominum: *Conuertimini & agite pœniten-*

Ezec. 18.

niten-

nitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. proiicite à vobis omnes praeuaricationes vestras, in quibus praeuaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum. Sequamur pœnitentem Prophetam Regium qui sequuti sumus labentem. *Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.* quia *non est in morte qui memor sit tui.* atque hinc exclamat: *Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte. Ne quando dicat inimicus meus, Praeualui aduersus eum.* nam ferè in morte pręualet inimicus, cùm dilata in mortem pœnitudo est. & rarò vota transcendunt cœlos, quæ extrema vitę expressit desperatio doloribus fracta, lassata mœroribus, futurorum exspectatione pauida, pręsentium spoliatione indignabunda, pręteritorum punitione tremula. Atque hinc etiam habes monentem: *Non*

Psal. 6.

Psal. 12.

Eccli. 17 *Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil erit confessio. Confiteberis viuens, viuus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & glorificaberis in miserationibus illius, magna* est enim *misericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad se.* ita tamen vt ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas donec prę-occupent te *laquei mortis, & dolores inferni* circumdederint te.

Licet enim non desint qui post vitam sceleribus transactam, totos se conuertant ad Dominum, dum mors propiùs vrget, & pede pede premit. è multis tamen millibus vix vnũ alterúmve reperias, reliquorũ mors vitæ similis nil degenerat à toto cursu. & quàm fatua fiducia est sperare se fore illum è millibus vnum. Latronem fors obiicies Christo sociatum pœnis, extrema confessione nobilem. fatebor lubens vnum hunc reperiri qui in crucis vltimo, inter insultan-

tium

tium carnificum verbera & minas, Iudæorum ludibria, amicorum fugam, è tormentis auderet stare pro veritate propugnatoribus destituta, clara damnatione feriens improbitatem socij, reatum palàm confessus, meritasque pœnas suas, immeritas Christi: sed vnum tantum, ne inani spe prorogemus emendanda, & vnum tamen, ne vltima desperatione diffidamus meliora. Et finge animo Sullanam aut Lucullæam aliquam mensam sub Apicianis mille ferculis gementē, vnumq; inter omnia veneno grauidum. quis temerarius quacunque fame proritante audeat intingere manum? quid si præter vnum, fercula reliqua nouercali succo natent, eritne tam cucurbita quisquā qui dexteram extendat fami restinguendæ, siti leuandæ, crapulæ farciendæ, curiositati explendæ? quid verò si porrò pergat manum protendere, non inclames, Caue, venena latent, incertum qua lance, tutò

tutò abstinebis, non potes sine periculo manum admouere. perfer sitim famemque quę te trahunt in exitium, non est hic cibus, mors est; non est nutritia, Claudiana mensa est. si tu pergat in stolido incepto, non vim adhibebis, retrahesque etiam nolentem, maximè si amicus, si cliens, si sanguine etiam propior? & sperare inter scelera audebis securã mortem? inter tot mortes sceleribus vitiisque pares, mortem latronis, tanquam patinam vnam veneno viduam? si è millibus vni mors esset subeunda, vereri meritò poteras ne in caput tuum infausta sors incideret, circumspectares, caueres, fugeres singula, ac ne tutis satis tutò te committeres, quid facies inter tot millia infaustarum, beatarum verò mortium parcissimarum? memento, post auaram Euclioniam vindemiationẽ, vuarum: rarior etiam mors bonã, mors beata, vitam sequitur improbam. & quis à canino vultu huma-

nam

am speret vmbram? corporis hęc
ui est, nec assimilatur alteri. sed &
qualis in agone mens & vires, talis
expectari successus debet: respon-
dent luctæ pręmia, operi merces,
victoriæ palma. ab ignaua cubatio-
ne quis triumphum poscat? quis
virtuti debita pręmia è molli stra-
to? sudoribus & vulnere hęc pa-
rantur; nec vlla certior corona,
quàm quę victoris sanguine purpu-
rata, lętam sæpè Domino gratamq;
renouat memoriã. eadem de mor-
te cogita. respondet vitæ, à cuius
fortunato infortunatóve decursu
illam metire. præmium vitæ bonæ,
mors bona; malæ mala est. delige.
procul ludus. æternitas ab hoc de-
lectu pendet.

Et volo te hic etiã ad ipsius mor-
tis contemptum ducere. magnum
hoc, imò leue est. vide quàm à mul-
tis minimis de caussis contemna-
tur. hic pecuniæ naufragium pas-
sus laqueo vitam finiuit, hic se
præcipitauit è tecto vt creditoris
effuge-

effugeret minas, minas, alius ne in hostiles veniret manus, ferrum per viscera adegit, quartus accepta cõtumelia vitam veneno abrupit, quintus in omni morte, animę per vulnera viam dedit, aut in illius procubuit ferro. sextus repulsam passus inedia vitam finiuit. inuenta & mulier est quę cùm valetudinem viri desperasset marito colligata, comes illi, dux, exemplum, & necessitas mortis fuit cùm se abiecisset in lacum. inuentus & puer Lacon, qui ne seruiret illisum parieti caput rupit; & é captiuis Germanus, qui cùm ad spectacula pararetur, nec aliud haberet quo se eriperet, infami ligno spongiaque præclusit fauces, fuit & alius qui demisso capite ceruicem circumactu rotæ frangeret. ita eodem quo vehebatur vehiculo pœnam effugit. lanceam etiam alter qua in Naumachiæ spectaculo vteretur cùm accepisset, totam iugulo suo immisit. mœror itaque, formido, & in-

& indignatio, extrema mancipia mortem docuerunt contemnere. non poterit eadem virtus? aut minora huic quàm dolori ad contemptum robora? intrepidi illi non eunt, ruunt in mortem, & nobis non animus, non color stabit cùm mors propiùs accesserit? & quid euenire Christiano potest turpiùs, quàm in ipso securitatis limine trepidare, sollicitum esse, & expauescere? caussa horum. quôd ad sola prę sentia mentem conuertimus futurorum ignari aut dubij, vel quòd bonorum inanes quorum desiderio laboramus, iudicem pertimescamus. bene vixisse tuta ad mortem semita est, talibus enim meliora restant onere detracto. quare nec timidè, nec oscitanter componuntur in illum diem quò remotis dominum fallentibus ad meliores commigrabunt. & verè maximum argumentum animi vt prudentis, excelsi, & magni, & ab altiore venientis, ita verè Christiani est mor-

tem

tem contemnere. scit enim quò iturus est, qui vnde & à quo venerit meminit. scit quis illum locus exspectet, cùm sciat cui conditus fuerit. scit quid sperare debeat, cùm sciat quid spoponderit ille qui dare potest, falli non potest. scit denique quàm longè hæc vita infra illam quam exspectat posita sit.

Et quis hanc vitam sine grauibus incommodis transegit? hic lateris insurgit dolor, ibi capitis, oculorum, aurium: ibi pulmonibus, iecore, pectoreque toto quatimur, alibi deiectio, catharrus, calculus, colici dolores, renum stomachiq; molesti sunt. hunc sanguinis maligni qualitas infestat, illum etiam boni copia prægrauat. & tamen amamus hoc corpus, & æternum vellemus, aut sanè in extremam ætatem protendi hoc domicilium tam putre, tot casibus obnoxium: quasi ignoraremus tantum nobis de meliore, & à qua omnia hęc exulant incommoda, annorum dierum-

dierumque decedere, quantum miseræ huic quacunque prorogatione accessit. hinc generosior mens conscia sibi vitę melioris quamdiu in hac statione est, ad illam se parat cui & nata & empta est, reliquis verò vitæ huius vtitur vt instrumentis ad illam valituris. & quis mari se committens nauigationem perpetuat, nec de portu cogitat? quis vsque eò impensè delectatur fluctibus, vt propositi sibi termini memoriam exuat contentus iactari, tolli, deprimi, periclitari, sorberi? idem euenire videtur vitę huius cupidissimis, semper hac iactari gaudent, de sequutura vltima cogitatio est, cùm tamen illa ad hanc concessa, & ad hanc solam. imò non vita hæc ad mortem via est, & ad hanc per illam itur? nō mors ad cœlestē vitam iter est? quid exhorrescis iter quod te ducit ad meliora? molestum est? cogita ad quę te ducit, inter optanda repones, & incipies cōtemnere

quod

quod antè pertimescebas, leueque arbitraberis quidquid in illo videbatur graue, dulce quidquid amarum, suaue quidquid asperũ, molle quidquid durum, audebisque vouere quidquid antè expauescebas, nimiámque moram incusare, cuius antè prȩproperum gradum accusabas. audi è profunda gentilitate vnum, nec pudeat imitari. ignorare malum est, discere, etiam virorum maximo, bonum. ita Philosophus egestatem professus discit à puero manus satis esse aquæ hauriendæ. *Ego certè, velut ille laturus sententiã de omnibus annis meis dies venerit, ita me obseruo & alloquor. Non timidè me componam ad illum diem quò de me pronuntiaturus sum vtrùm loquar fortia, an sentiam, an simulatio fuerit quidquid in fortunã iactaui verborũ contumacium* mortem ille quȩrit vt athleta campum virtuti ostentandȩ, adeò non metuit illam. audet prouocare, audet diem illum vouere vt virtutis suæ

circum,

circum, vt pugnæ suæ victricem aternam.

Iam ipsam mortem si intuearis propiùs, quid in illa inuenies pertimescendum? dolorem? maior in morbis est quam in ipsa morte. & dolorem non podagricus contempsit, non in partu mater? non inter flagra mancipium? & ne egrediamur veteres, non Mucius in foculo, Regulus in ferrato dolio, Philosophus in mortario? quid quòd audeat inter acerbissimos vesicæ, & exulcerati ventris cruciatus, ex voluptatis officina Epicurus, *beatissimum hunc & vltimum diem ago, & habeor bene.* & Christianus post hos è gentilitate dolorũ victores, post tot virgines prima ætate ignium triumphatrices, cùm riderent inter flammas, vngulas, candentes laminas, forcipes, & insultarent tyrannis, antè lassatis carnificũ dextris, quàm vel frontem rugarent, vel oculum demitterent, post Christi sui sudorem, vincula, flagra, vul-

nera, sanguinem, clauos, crucem, post reserata cælorum adyta de dolore expauescet, aut cadent lacrymæ æternaturo præmio proposito?

Audiamus vnũ ex Epicuri schola. *Dolor omnis leuis est, si ferre possum; breuis est, si ferre non possum.* Christianus dicat, Dolor omnis leuis est, si cœlum intueor; breuis est, si æterna cogito: nec volo te tamen currere ad mortem. neque enim venit à virili animo libido illa moriendi. bene Epicurus. *Ridiculum est timore mortis currere ad mortem, aut vitæ tædio in illam properare.* vt coniungaris tamen Christo si dissolui cum Apostolo desideras, beatus. reliqua moriendi vota à metu nascuntur, vitæque aut odio aut fastidio: & ignauos ferè corripiunt, quos rabies quædam aut subita indignatio ad illam impellit. hinc isti qui instantem præueniunt mortem & manu sua occupant. stulti qui alienæ crudelitatis suspiciunt procurationem.

&quid

& quid immanius carnificis & inimici manu cadere, aut sua. impotentis ferè & dimissi animi signa hęc sunt, & grauiora metuentium. quare cùm suauiùs sperent sua quã aliena manu cadere, mollius mortis genus eligunt. raró hęc cadunt in generosiorem aut acriorem indolem: nunquã in eos qui in spem ęternę vitę viuunt. qui licet hilares venientem mortem excipiant, ad quam se diu composuerunt, nõ ruunt tamen in illam belluarum more cęco dolorum aut formidinis impetu. Magnus gubernator & scisso nauigat velo, diffracto malo, lateribusque quaqua elementum haurientibus, adeoque excusso etiam clauo: & si exarmauit, nauigij tamen reliquias aptat ad cursum, tandemque ex tabula generosus nauigat, nec desperat etiam inter fluctus: scit hos non paucos eadem vi qua sorbuerant, eiecisse incolumes. ita non semel ruina, quos videbatur oppressura,

molliter deposuit. & gladium miles ab inimici iugulo reuocauit. Non quòd hac spe sola Christianus animum firmet. potentiori robore opus est ad mortem non timendam. quanquam & illa leuia animum ad securitatem parent, metumque mitigent: licet non vniuersum tollant. futurorum exspectatio ex solido formidinem adimit, cœloque reposita præmia radicitus illam euellunt.

Iuuabit etiam ad mortis cõtemptum, frequens illius meditatio. nam vt patiendo leuia fiunt mala (videmus hoc in triremibus, pistrino, ergastulis, inter compedes & flagra) ita diu cogitando. neque enim mortem lætus excepit, nisi qui ad illam diu se composuit. & sanè præcogitati mali mollior ictus venit: nec tam altè feriunt animũ diu præmeditata. nemoque non fortiùs excipit ad quæ se compofuerat. at imparatus etiam ad leuissima expauescit. atque hinc etiam

iam ad leuissima expauescit. atque hinc etiam verum illud, *Qui assidua meditatione mori didicit, seruire dedidicit, supraque omnem potentiam est, certè extra omnem.*

Proderit etiam frequentata cogitatio aliquando moriendũ, hancque necessitatem omnibus à natura impositam, quæ res etiam imperitis & ex infima plebe ingentes animos dedit, dum se ad ineuitabilia ferenda componunt. ita gladiatores olim antè, & in ipsa non rarò pugna timidissimi, iugulum aduersario præbebant vt errantem gladium certiùs sibi attemperarẽt. & non prudentis est ferre quod emendari non potest? magnam enim partem doloris adimit paratus animus vocantem Deum, quo auctore cuncta proueniunt, sine murmuratione comitari. malus miles est qui imperatorẽ gemens sequitur: impigri ergo & alacres excipiamus imperia, & cum non vno prorumpamus in has voces,

tuisvixisse. ex his primum mortem inter initia rapuisse, secundum in medio flore præscidisse, tertium ad senectutem seruasse. omnes tamen sustulisse. quem ex his feliciorem arbitraris? illúmne qui intra primos annos portum tenuit, an illum qui seriùs? quem inter nauigantes maria? illúmne quem segnes fouerunt venti, & malaciæ lentissimo tædio lassauit, an quem pertinaces venti celeberrimè pertulerunt? idem de nobis arbitrare. alios mors velocissimè ad destinatum diu animo terminum adduxit, alios languida mora macerauit. nihil ergo admodum interest tardiùs citiúsque aliquis abreptus fuerit: inter vitia aut virtutes abripi plurimùm refert. virtutem proinde sectemur, vt quacunque hora euocatorium illud imperium sonuerit ex alto, paratos inueniat. ille enim diu vixisse censendus est, quem mors exspectantem meliori vitæ reposuit. neque enim

fuit hęc tam mors quàm commutatio in melius. ille citò abreptus quē inter vitia mors inopinantem deprehendit. nam quid refert octoginta an centum annos vixerit, si inter scelera non tam vixit, quàm continuauit mortem? nisi cū hominem à plantarum aut arborum vita metiaris. ab animi vita hominem cense. non vixit hac vita qui inter vitia vixit. neque enim ex ratione qua vna homines sumus vitam egit, cùm illa ad virtutem nos ducat. hanc qui amplexi sunt, licet celeriter vitæ huius enauigarint maria, magnum tamen iter emensi sunt, & diu vixerunt, quia in omnem posteritatem ac cœlum vixerunt.

Quòd si ad æternitatem oculos coniicimus, quantum amabo alteri alteros præcedimus, qui diutissimè vixit & qui breuissimè? stillicidiū ad Oceanum, arenam ad illius littora compone. nulli multum è stillicidio & arena perire potest. & minor

minor etiã hęc vita æternitati composita est. & quem inter morte damnatos arbitraris beatiorem, qui primo diluculo an qui sub noctem in crucem tollitur? omnes morti adiudicati sumus. ocyùs ille, seriùs alter iudicis sententiam explet: quem feliciorem, qui inter cœnandum solutus est, an cui nox insequens somnum continuauit morte? neque maius inter nos spatium intercurrit, imò lõgè minus si æterna cogitamus in quę viuimus. nam reliqua omnis vita inanis & frustratoria est, magisq; mortis quàm vitę nomen meretur: cùm sola animę vita vitę nomine donanda sit; qua viuunt qui virtuti qui Deo viuunt. cui quicunque vixit, imẽnsum vixit, paucis licet annis vixerit. immensa namque spatia post se reliquit, peruenitq; ad illam vitam, ad quàm Christi sanguine empti sumus. qui sic viuit, securus viuit. singulos enim dies, singulasq; horas vitas putat, adeoque omne

momentum vita illi est tota. si quid addiderit Deus, in lucrum deponit, & pergit illi viuere à quo illud accepit.

Discimus hoc etiam à Stoico: *Quomodo fabula sit vita: non quamdiu, sed quàm bene acta sit refert. nihil ad rem pertinet quo loco desinas, tantùm bonam clausulam impone.* Talem imposuit non qui diu vixit, sed qui bene. neque dies aut anni ad hanc iuuabunt, sed mens virtute exculta. & quantos annos desideras ad vitam laudatissimè claudendam? ad mortem læto animo excipiendam? vis nonaginta? minor in illa ætate vigor ad ardua est, & ipsa longior vitæ consuetudo tenaciùs nos sibi implicauit. sic veteres inquilinos loci consuetudo etiam inter incommoda detinet. & roga ex iis aliquem qui ad eam ætatem corpori suo vixit, paratus ad mortem sit. negabit. annosque etiam sibi aliquot deposcet ad sarcinas colligendas, quasi tot anni

non

non sufficerint. nec nouum hoc cuiquam videri debet. omnis enim illis vita quantumuis protensa, breuis est qui illam opibus, honoribus, voluptatibus metiuntur. innumera enim hęc sunt, nec antè finem facient quàm præscindas; porrectior hoc vita non facit. ferè enim euenire videmus, vt hęc non nisi cum ipsa vita præscindatur sera pœnitudine. Adeoque cum ætate pleraque incrementa sumunt crescuntque crescentibus annis, non antè modum finemq; quàm mors vitæ positura.

Adolescentem deinde intuere qui virtuti qui Deo suo vixit, quære qua fronte mortē excipiet, quo animo. Respondebit interritus, Optimo. militem enim se esse imperatoriis iussis obsequentem? scire se non esse delectus sui citiùs an tardiùs euocetur. parére & obsequi se didicisse, ad eamque rem sat animorum se habere: neque breuem sibi vitam videri quæ sat

longa ad salutem est, & quam productiorem noluit cuius nutu res omnes temperantur.

Et ne quidquam intactum relinquamus. quid magnum est diu viuere? vincimur à ceruis & coruis, totque aliis animantibus. neque illud in manu tua posuit Deus, vt ab eo laudem sperare possis aut debeas. benè viuere magnum est, laudemque promeretur, & hoc tuum est, à tuo ergo laudem spera; fatuus ab alieno quærit. & vt optio tibi cōcedatur, quando vis mori? adolescentior non vis, necdum prælibatis sæculi commodis. virum mori durū est gloria aut illius spe plenum. senectus prudentię seruatur, & nepotibus præsidium. vis ergo nunquam mori? at tu memento viuere illum nolle qui mori nō vult. in mortem enim nascimur, in mor-
Heb. 13. tem viuimus, nec *habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* & non indies aliquid subtrahitur vitæ, & properatur ad metam

metam magnis passibus? fatui. omni momento morimur, & mori nolumus.

Et quid habet mors mali vt meritò paueas, si vita caruit malis? audi è nudis Philosophis vnum, nec pudeat Christianum imitari, *Cùm ex his vinculis, & ex hoc carcere euolaueris, tum eò peruenies vbi nulla erit molestia, nulla sollicitudo, nulla te senectus poterit affligere vita autem soluta & tranquilla, quam nulla mala & incommoda consequētur, cum stabili quiete, illic in natura contemplatione philosophando, neque cum turba colluuione, aut in theatro, sed in perspicientia veri omnis traducitur.* Quid post hanc è gentilitate fiduciam trepidas Christiane? disce. quin imò altiùs exurge: ad maiora te vocat Deus. neque potest mors Christiano materies mali esse, multorum finis est: nisi vitam improbam mors similis clauserit. quæ ne claudat, præmonienda erit his similibúsve in cautelam medi-

camentis, Omnis dies extrema erit, omnis hora vltima aut vltimæ proxima. omne momentum vitam claudit; omne vita tota est. Pares nascimur, morimur pares, & origini committimur terræ. Nihil intulisti in hanc vitam, nihil efferes. nullæ euocatum comitantur opes. nulla cineri gloria. voluptas omnis fugit. sera pœnitentia manet. Quocunque te contuleris, cingeris testibus, hostibus, iudice. Nulla cogitatio effugiet Deum, nulla indonata abibit. Sistimur iudici nullo discrimine sceptri & pauperis casæ. Sola te virtus tutabitur: sola terrebunt crimina. Prudens delectus peritura negligere æternitate proposita. fatuus delectus æterna negligere, perituris immori. Prudens commutatio breuium laborum in perennatura gaudia. stolida commutatio fugitiuorum gaudiorum in æternos ignes. Voluptates, opes, gloriam, nullo æuo moriturus ferè subsequitur ignis,

contemptum horum cœlo manent non-moritura præmia. In illarum prosequutione errare potes, & æternitatis error est, in illarum fuga errare non potes, & cœlo reposita meliora sunt. Ad Christi vitam si componas tuam, falli non potes; alia si curras semita, falli potes, & aberratio æterna est. Non sequitur Epulonius ignis Lazari vitam, nec Epuloneam vitam Lazari exitus. Delige hic gaudia, ibi flammas; hic illorum contemptum, ibi gaudia. momentanea illa, ignis æternus. de æternitate & momentaneo delectus est. Mors ad æterna via est, & sola est. Portum amas? ventis & mari te commite. cœlum amas? mors enauiganda est, leuis in enauigatione labor est, cui præmia succedunt ęterna. Stulta illius fuga est quam pœna consequitur ęterna.

Addamus in hanc rem quędam Scripturę loca maximè illustria. *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* Gen. 3

Dies

1.Par 19 *Dies nostri quasi vmbra super ter-*
Iob. 7. *ram, & nulla est mora. Dies mei ve-*
lociùs transierunt, quàm à texente
tela succiditur. Quasi putredo consu-
mendus sum, & quasi vestimentum
Iob. 13 *quod comeditur à tinea. Omnis caro si-*
Eccli. 14 *cut fœnum veterascet, & sicut folium*
Eccli. 18 *fructificans in arbore viridi. Nume-*
rus dierum hominis vt multum cen-
tum anni, quasi gutta aquæ maris de-
putati sunt, & sicut calculus arenæ,
Iac. 4. *sic exigui anni in die æui. Quæ est vi-*
1.Thess. 5 *ta nostra? vapor ad modicum parens.*
Dies Domini sicut fur in nocte, ita
veniet: cùm ei dixerint, Pax & secu-
ritas, tunc repentinus eis superueniet
interitus. sicut dolor in vtero haben-
ti, & non effugient.

Hæc serius scrutator animo volue, nec timebis mortem. quin & gaudebis ad illius nomen, magis etiam vbi propiùs accesserit, & admouerit iugulo manum, tunc de propinquo respicies portum, miraberisque vbi exscenderis, tam breui tanta spatia, tot maria emen-

sum, plerisque qui ante te, aut tecum viuere cœperant, in alto adhuc inter sæuientes fluctus periculis proximis destitutis. & alios quidem scopulis videbis illisos, alios inter breuia salo inhærentes, multos post naufragium è tabula terram prospectantes, plurimos etiam fluctibus haustos. at tu securus mortem amabis portus tui amicum mare. oderint illi qui in spem viuunt vanissimarum rerum, nec salubria illa monita demittunt in pectus. quibus nihil potest esse miserius, cũ turbinis more incogitata mors superuenerit. hinc illi clamores. Quid hoc? non exspectabam. in hoc honoris, opum, voluptatum cursu, plenâ etiamnum animâ ad ignota rapi? vno momento præscindi hæc omnia? etiam sperata à radice & semine euelli? cara mihi ante omnia vita quò laberis? quò auium nubiumque more fugis, ludisque spectatorem? nimirum moriendum est? opes, honores, voluptates

luptates concedo, tantùm viuam: moriendum? quin & cùm magno Mecenate,

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxa,
Lubricos quate dentes.
Vita dum superest, bene est,
Si das, sustineo crucem.

Ignaua mens à qua carminis huius effeminata turpitudo, timoris dementissima pactio, fœda vitę mendicatio.

Vsque adeone mori miserum est,

vt quisquam per supplicia mali. tabescere, perire membratim, quàm semel exhalare? qui hęc voueat, quid habebit sanctum, vt viuat? non amicos, liberos, non coniugem, non patrem. omnia hęc pretium illi vitæ erunt. & quomodo hic morietur, quomodo viuet, quomodo intuebitur securus lucem tot scelerum consciam? quomodo stabit in illa incertitudine concedendæ aut negandę vitę? Quid viuis tanquam non moriturus?

nullum

nullum momentum certò concessum est.

Quanto prudentiùs rem suam instituit, vt dixi, cui omne momẽtum vltimũ est? potest de hoc dici,

Quisquis sub pedibus fata rapacia,
Et puppem posuit liminis vltimi,
Non captiua dabit brachia vinculis,
Nec pompæ veniet nobile ferculũ,
Nunquam est ille miser cui facile est mori.

Ille etenim intrepidus euocatoriã horam, quę mixtum hoc diuini humaniq; secernet, reddetq; conditori suo, exspectat corpori non animo supremam: reliqua quę adiacent tanquàm hospitalis loci domum transit vt nõ suam, vt alienas sarcinas: è quibus scit nõ licere sibi plus efferre quàm intulerit; cùm natura vt intrantẽ sic redeuntẽ excutiat, quare nihil est quod illũ magnopere hic detineat, dies namq; hic extremus, ęterni illi natalis est. tũc enim incipiet viuere, cũ onere

depoſito

deposito, & tanquam materni vteri claustris reseratis, detractis neruis, carne, sanguine, tanquam de oppanso corporis, erumpet in apertum, ad meram & puram suam lucem, nulla ibi serenum vmbra turbabit. nulla nox adimet, ac tunc demum se in tenebris vixisse sentiet cùm totam lucem exceperit, quam nunc quasi per vmbram ac per densam nebulā intuetur. quid ergo quenquā delectet in hoc corpore, quo quamdiu cingitur, spoliatur cælesti illo lumine, sideribusque in plenū lucentibus? aut quousque capitur hoc contubernio fœdæ atq; olidæ carnis? altiùs aliquid sublimiusq, meditandum. nouem mensibus nos tenuit maternus vterus, præparauitque non sibi, sed huic loco in quem videmur emitti; idem de corpore hoc cogita. animam tanquam vtero circumsepsit, fouitque non sibi, sed maiori luci, cui condita. quid proinde times egredi & deponere hęc nouissima

ac le-

ac secunda velamenta, aut carneā hanc membranam qua tegeris? nemo in hospitio æternat, itinneris instituti finem spectat. perge qua euocaris via, tempus enim est vt arcana tibi naturę referentur, vt liberior afflectet aura, vt te tibi locumque cui conditus exhibeat, vt aliquando fruaris cui natus. non potes nisi mortis tanquam obstetricis manibus. quamdiu amas concludi hac nocte, & peregrinus abesse à patria domo, quę te tot annos auida expectat, prouocat, allicit? quādiu iuuat exulare à patria corona, diademate, sceptro, purpura? omnis hora, adeoque momentum omne annus meritò videri debeat cælestia cogitanti. nam quid te hic tenet? confer hęc cum æternis vitæque alterius in quam creati, & pudebit te cogitationum tuarum, quousque imitaris pueros qui ad ignota obstupescunt, & nouitatę admirabundi tenentur? inspice. excuties errorem. An te rapiunt

hęc

hæc amœna? auium more transuolant, citiusque quàm venerant abeunt,

Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formosas populus alba comas.

An variarum gentium mores? nihilo meliorem facient. & fere deterrima quęque altiùs inhærent. an immensa agrorum æquora? cogita cœli spatia, tot sideribus inter se lumen miscentibus, illustrata. an irriguæ perennibus aquis valles? æternant cœlorum fontes diuite semper & indefecta vena, nullis nubibus imbricata, nulla alluuie maculata. an secreta scrutaris fluminum, vt Nilus æstiuo incremento tumeat, vt ereptus non vno loco oculis, magnitudini, suæ Tigris reddatur, vt Mæander Poëtarum ludus crebris implicetur anfractibus? quò hęc superuacua?

Grande operæ pretium est, vt tenso folle reuerti

Inde

Inde domum possis, tumidaque superbus aluta
Oceani monstra & iuuenes vidisse marinos.

non est hoc peregrinari, est errare. an fors prudentiam & virtutum ab his speras? falleris. quocunque te flexeris, vitia te tua sequentur. atque, ô si sequantur, nec vltrà! tecum illa duces indiuiduo nexu, paribus vestigia tua passibus premet, paribus incommodis vrent. medicina ægro, non pecunia aut honor, aut virentia quęrenda prata sunt.

Non domus aut fundus, non æris aceruus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas.

Fregit aliquis brachium, aut torsit pedem, num nemora an medicum quæris? & animum fractum ac distortum erroribus, credis locorum mutationibus, agrorum adiectionibus, pecuniarum aceruo, hono-

hęc amœna? auium more transuolant, citiusque quàm venerant abeunt,

Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formosas populus alba comas.

An variarum gentium mores? nihilo meliorem facient. & ferè deterrima quęque altiùs inhærent. an immensa agrorum æquora? cogita cœli spatia, tot sideribus inter se lumen miscentibus, illustrata. an irriguæ perennibus aquis valles? æternant cœlorum fontes diuite semper & indefecta vena, nullis nubibus imbricata, nulla alluuie maculata. an secreta scrutaris fluminum, vt Nilus æstiuo incremento tumeat, vt ereptus non vno loco oculis, magnitudini, suæ Tigris reddatur, vt Mæander Poëtarum ludus crebris implicetur anfractibus? quò hęc superuacua?

Grande operæ pretium est, vt tenso folle reuerti

Inde

Inde domum possis, tumidaque superbus aluta
Oceani monstra & iuuenes vidisse marinos.

non est hoc peregrinari, est errare. an fors prudentiam & virtutum ab his speras? falleris. quocunque te flexeris, vitia te tua sequentur. atque, ô si sequantur, nec vltrà! tecum illa duces indiuiduo nexu, paribus vestigia tua passibus premét, paribus incommodis vrent. medicina ægro, non pecunia aut honor, aut virentia quęrenda prata sunt.

Non domus aut fundus, non æris aceruus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas.

Fregit aliquis brachium, aut torsit pedem, num nemora an medicum quæris? & animum fractum ac distortum erroribus, credis locorum mutationibus, agrorum adiectionibus, pecuniarum aceruo, hono-

hęc amœna? auium more transuolant, citiusque quàm venerant abeunt,

Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formosas populus alba comas.

An variarum gentium mores? nihilo meliorem facient. & fere deterrima queque altiùs inhærent. an immensa agrorum æquora? cogita cœli spatia, tot sideribus inter se lumen miscentibus, illustrata. an irriguæ perennibus aquis valles? æternant cœlorum fontes diuite semper & indefecta vena, nullis nubibus imbricata, nulla alluuie maculata. an secreta scrutaris fluminum, vt Nilus æstiuo incremento tumeat, vt ereptus non vno loco oculis, magnitudini, suæ Tigris reddatur, vt Mæander Poëtarum ludus crebris implicetur anfractibus? quò hęc superuacua?

Grande operæ pretium est, vt tenso folle reuerti

Inde

Inde domum possum, tumidaque superbus aluta
Oceani monstra & iuuenes vidisse marinos.

non est hoc peregrinari, est errare. an fors prudentiam & virtutum ab his speras? falleris. quocunque te flexeris, vitia te tua sequentur. atque, ô si sequantur, nec vltrà! tecum illa duces indiuiduo nexu, paribus vestigia tua passibus premet, paribus incommodis vrent. medicina ægro, non pecunia aut honor, aut virentia quęrenda prata sunt.

Non domus aut fundus, non æris aceruus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Noo animo curas.

Fregit aliquis brachium, aut torsit pedem, num nemora an medicum quæris? & animum fractum ac distortum erroribus, credis locorum mutationibus, agrorum adiectionibus, pecuniarum aceruo, hono-

hęc amœna? auium more transuolant, citiusque quàm venerant abeunt,

> *Quàm citò purpureos deperdit terra colores,*
> *Quàm citò formosas populus alba comas.*

An variarum gentium mores? nihilo meliorem facient. & fere deterrima queque altiùs inhærent. an immensa agrorum æquora? cogita cœli spatia, tot sideribus inter se lumen miscentibus, illustrata. an irriguæ perennibus aquis valles? æternant cœlorum fontes diuite semper & indefecta vena, nullis nubibus imbricata, nulla alluuie maculata. an secreta scrutaris fluminum, vt Nilus æstiuo incremento tumeat, vt ereptus non vno loco oculis, magnitudini, suæ Tigris reddatur, vt Mæander Poëtarum ludus crebris implicetur anfractibus? quò hęc superuacua?

> *Grande operæ pretium est, vt tenso folle reuerti*

Inde

Inde domum possis, tumidaque superbus aluta
Oceani monstra & iuuenes vidisse marinos.

non est hoc peregrinari, est errare. an fors prudentiam & virtutum ab his speras? falleris. quocunque te flexeris, vitia te tua sequentur. atque, ô si sequantur, nec vltrà! tecum illa duces indiuiduo nexu, paribus vestigia tua passibus premēt, paribus incommodis vrent. medicina ægro, non pecunia aut honor, aut virentia quęrenda prata sunt.

Non domus aut fundus, non æris aceruus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas.

Fregit aliquis brachium, aut torsit pedem, num nemora an medicum quæris? & animum fractum ac distortum erroribus, credis locorum mutationibus, agrorum adiectionibus, pecuniarum aceruo, hono-

deposito, & tanquam materni vteri claustris reseratis, detractis neruis, carne, sanguine, tanquam de oppanso corporis, erumpet in apertum, ad meram & puram suam lucem, nulla ibi serenum vmbra turbabit. nulla nox adimet, ac tunc demum se in tenebris vixisse sentiet cùm totam lucem exceperit, quam nunc quasi per vmbram ac per densam nebulā intuetur. quid ergo quenquā delectet in hoc corpore, quo quamdiu cingitur, spoliatur cælesti illo lumine, sideribusque in plenū lucentibus? aut quousque capitur hoc contubernio fœdæ atq; olidæ carnis? altiùs aliquid sublimiusq, meditandum. nouem mensibus nos tenuit maternus vterus, præparauitque non sibi, sed huic loco in quem videmur emitti; idem de corpore hoc cogita. animam tanquam vtero circumsepsit, fouitque non sibi, sed maiori luci, cui condita. quid proinde times egredi & deponere hęc nouissima

ac se-

ac secunda velamenta, aut carneā hanc membranam qua tegeris? nemo in hospitio æternat, itineris instituti finem spectat. perge qua euocaris via, tempus enim est vt arcana tibi naturę referentur, vt liberior afflectet aura, vt te tibi locumque cui conditus exhibeat, vt aliquando fruaris cui natus. non potes nisi mortis tanquam obstetricis manibus. quamdiu amas concludi hac nocte, & peregrinus abesse à patria domo, quę te tot annos auida expectat, prouocat, allicit? quādiu iuuat exulare à patria corona, diademate, sceptro, purpura? omnis hora, adeoque momentum omne annus meritò videri debeat cælestia cogitanti. nam quid te hic tenet? confer hęc cum æternis vitæque alterius in quam creati, & pudebit te cogitationum tuarum, quousque imitaris pueros qui ad ignota obstupescunt, & nouitate admirabundi tenentur? inspice. excuties errorem. An te rapiunt

hęc

Inde domum possis, tumidaque superbus aluta
Oceani monstra & iuuenes vidisse marinos.

non est hoc peregrinari, est errare. an fors prudentiam & virtutum ab his speras? falleris. quocunque te flexeris, vitia te tua sequentur. atque, ô si sequantur, nec vltrà! tecum illa duces indiuiduo nexu, paribus vestigia tua passibus premēt, paribus incommodis vrent. medicina ægro, non pecunia aut honor, aut virentia quęrenda prata sunt.

Non domus aut fundus, non æris aceruus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas.

Fregit aliquis brachium, aut torsit pedem, num nemora an medicum quæris? & animum fractum ac distortum erroribus, credis locorum mutationibus, agrorum adiectionibus, pecuniarum aceruo, hono-

honorum auctu, posse sanari? maius est malum quàm vt auro & honoribus curetur. quamdiu malorum caussas circumgestamus, quid speramus meliora? vis meliora? teipsum sana, errores detrahe: nec patiaris in comitatu tuo vitia. nunquam sæuitiam in Neroniano contubernio pones, non luxuriam inter Caligulæa sodalitia, non auaritiam inter Tiberiana tentoria, non fastum inter Tarquinianos hortos. vis illis exui? longè ab illorum exemplis recede. Tecum habita, imò cum anima tua habita. illa te docebit. videbis nobilissimum spiritũ quo te conditor donauit quærentem vbi honestissimè, non vbi diutissimè viuat: nihil sibi inani fiducia promittentẽ, non annum, diem, horam. scit se hic in mutuatitio loco esse, à Domini voluntate mutui repetitionem pendere. nihil sibi arrogantem. scit se quæstoria hic conditione esse, redditurũque rationem poscenti Domino. nihil

nihil ex his opibus, honoribus, voluptatibus asportaturum, non magis quàm intulerit. ſcit ſe ea lege veniſſe vt pari decedat; nudum, nudus. ſcit ſe ab aliena voluntate pendere: nullamque non dico horam, ſed nec momentum cuiquam addictum. quare ſe ſuaque in dubium hoc momentum comparat, exſpectaturus Dominum Iudicem. quin adeo auidiſsimè exſpectat hanc euocationem, tanquam melioris natalis ſui diem. tanquam initium omnis felicitatis, tanquam cæleſtium opum, honorum, voluptatum ianuam, eo certiùs quo fortiùs ſe ad hęc parauit, auocauitque ab humanis, quoque potentiùs hęc contempſit, diuina ſperauit, ad quę natus, educatus in ſpem magnam æternæ felicitatis.

CAPVT XIII.

IVDICIVM PARTICVLARE.

Quò, poſtquam vi mortis de concre-

tione carnis expressa anima, erupperit in apertum, sistetur non iam vt antè patri, sed Iudici. à cuius tribunalibus omnis exulat clementia. fuit dum viximus parens, adeoque & mater; esse post mortem desiit. sed neque lacrymis hic aut precibus locus; iustitia est, qua discrimina ignorat regni & pauperis casæ, tiara & vilis lacernæ. sistimur namque hic pares. solaque virtus sceleraque dissimiles statuent. tutiora proinde sequere. nec longa ambages. via te trita, recta, falli & fallere nescia, auerso à pœnitendis, à non profuturis suspiriis, votis, gemitibus, ab æternùm vrentibus; ducoque ad cælestia, ad perennatura, ad nullo possessorem fine ludentia gaudia.

SOLVS ego hanc viam? vbi comites? vbi fida manus latera oberrans mea? vbi dexteras claudere solita? vbi socia agmina deliciarum, opum, gaudij, voluptatum

ptatum mearum? solus ego hanc viam? vbi ferrum & in dubiis arma tutelaria? solus ego sistar iudici? solus, mediusque inter tot insultantium, minitantium agmina? inter tot armatas aduersarias acies nudus solusque ego? inter tot contrariarum partium accusatores, testesque potentissimos, solus ego? in tam vasta tristique solitudine solus? quis defensabit reum? quis aduocatus propugnabit obrutum non vanarum, nec leuium accusationū molibus? quem aduocabo in tutelam? angelos? sed hos contempsi (heu quoties!) monitores. custodem ab infantia cœlo datum? sed huius nullo non die spreui, risi consilia, salutaria monita, & tanquam vento raptam paleam, aut festucam oculis molestam, & negotiis importunam excussi demens. Sanctorum aliquem? nullius circumfero vestigia, quæ meritò quenquam prouocare aut allicere possint in defensam.

Nam quæ in me cicatrices Martyrum, quæ Confessorum tessera, quæ Virginum palmæ, quæ reliquorum signa sequelam testantia? circumfluo vanitatibus, septus deliciis nato voluptatibus, auro gemmisque grauis, amœnitatibus circumseptus, vino ciboque fartus, omni propè scelerum, aut recenti vulnere, aut informi adhuc cicatrice deturpatus, dignitatibus aut iam consequutis aut speratis tumidus; ante hoc tribunal, misericordia tangi, commiserationibus commoueri, flectique nescium, sistor destitutus omnibus. & quid sperem? opem ab his, quæ me pondere premunt suo, & ad infimum infelicis æternitatis præcipitium deturbant?

Decurram ad Dei matrem? antè oportuit. & nulla hic nunc vbera matris. fuerunt. an agnoscet filium, quam non agnoui matrem? aut quæ circumspectem aut sperem nunc pietatis pectora? obserata hic omnia. antè patuerunt. fluxerunt

dum

dum licuit vbera matris reseratis totis misericordię valuis. neglexi stolidus. at nunc clausi misericordiæ aditus, beneuolentię viscera. fuit cum paterent vltro oblata, ac quasi inuito obtrusa, reluctanti sanè non semel promissa, ac tantum non in os effusa. aspernatus omnia. & nunc vicissim liberatricis meæ retractæ manus antè exporrectæ, & labanti toties protensæ.

. Aduolnat iudici qui *iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua, In die iræ & reuelationis iusti iudicij?* quam nisi pro meritis sententiam exspectem? nam quid aliud sperem à iudice, qui iudex est, nec aliud? fuit parens: esse desiit. fuit saluator: euanuit. fuit miserationis oceanus: elanguit. fuit fons gratiarũ: emarcuit. quem ergo inuocem, aut cuius implorem dexteram, aut commiserantis manum? aut quid Christi mei potissimum? fusum sanguinem? erit in iudicium. vulnera? erunt in dam- Psal. 95 Rom. 2.

nationem. crucem, flagra, coronam spineam, verbera, clauos? singula damnationis nouæ noui sunt tituli, ferendæque letalis sententiæ perduellionis noua capita. Quid ergo? quò me vertam miser? antè cogitatum oportuit. ad cuius genua prouoluar supplex? cuius vestigia verram osculis, lauabo lacrymis, vt vel tenue sperare subsidium liceat? si non agnoscar à benignissimo patre, si ignorer à clementissima matre, quis agnoscet miserum? aut inter tot agmina accusantium, nullo protegente quid respondebo? ô testes! ô accusatores! ô nimis iusta tribunalia! ô pater! Iudicem agnosco, patrem non video. & quid sperē patrem, quem non agnoui patrem? volui iudicem, habeo. Dura conditio. momento neglexi, & æternùm carebo patre, æternùm sortitus iudicem? alienis semitis, vestigiis, hæreditati modicū insistens, æternùm excludar patris? acerba sors! vt nihil iam

spera-

sperare debeam quàm iudicem, quem exiguo tempore neglexi patrem. miseranda commutatio patris in iudicem, clementissimi in seuerissimum, mitissimi in durissimum, beneuolentissimi in asperrimum, suauissimi in acerbissimũ. emortuum quidquid antè erat patris; viuit quidquid est iudicis. emortuum quidquid antè fuerat beneuolentiæ, benignitatis, clementiæ, miserationis pristinæ. nihilque nunc reliquum patrium aut miserationis nuperæ: omnia sunt iudicis. miseranda cõditio, magis quia mutari nescia. quò ruam? aut qui feram vultum iudicis, quem habere cùm potui, contempsi patris? aut quid respondebo vera obiicienti? negabo? testis noxius hic animus, sed & vincor, cœlo inferisque testibus. agnoscam? quid nisi meipsum damnem? accedam supplex? fundam lacrymas? miscebo preces? spondebo meliora? fuit cùm hęc prodesset, obserati aditus, clausæq;

nunc omnium aures: obducta miserationum pessula, quę nulla vis, nullę reducent preces. stat, stabitque Ignara flecti sententia. sed neque vlla post mortem pietas, non miseratio. soli iustitiæ campus hic patet. patuit benignitati dum vita staret. hac emensa, nulla iam benignitas. vltro quoties hęc prouocauit, quoties tantùm non compulit? nimirum obduruerant mihi aures, auro deliciis, honoribus, voluptatibus obseratæ. nunc illę antè benignissimæ Dei aures occlusæ, vt frustra inclamem, sperem frustra, & retroagi tempora nulla vi possunt. suus enim misericordiæ, suus iustitiæ locus est. singulæ theatrum suum, sua rostra, & subsellia sua occupant, quæ nefas alteri insidere: suum cuique tribunal, regia sua est, quam nefas alteri occupare.

Verùm quæ hęc conditio & vicissitudo acerba, pro temporario honore, lucello, voluptate, æternis

innu-

innutriri flammis, ignibus excoqui æternis, æternis inæstuare fornacibus, pice & sulphure pasci æterno? pro neglecto cælesti patre breui hoc & fugitiuo tempore, ęternum pati & sentire iudicem? potuisti ęternum patrem, cur maluisti æternum iudicem? si temporarium, ac quasi momentaneum agnouisses patrem, experireris ęternum patrem, non iudicem. nunc mutatis rebus, stat sententia, nulla flectenda prece. Iudex est qui pater fuit, & iudex tantùm. nec meritò queri quisquam potest, cùm denunciatum antè: *Lætare iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & scito quòd pro his omnibus adducet te Deus in iudicium*, iudicans *orbem terræ in æquitate, & populos in iustitia, facie ad faciem, vnumquemque iuxta vias suas & adinuentiones eorum.* Eccli. 11. Psal. 95. 1 Cor. 13. Ezec. 16.

Quid igitur agam miser? aut quò

flectam precum meatum habenas? quò lacrymarũ soluam cataractam, si nullus precibus, lacrymis nullus locus est, atque adeò nec sanguini? Scio quid agam. eia anime, dum tempus est, dum precibus lacrymisque locus, cogitemus meliora, amplectantur saniora. ac *quaecunque potest facere manus tua, instanter o-*
Eccli, 9 *perare: quia nec ratio, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas.* procul proinde hęc blanda, dominumque ridente vultu fallentia. procul frustratoria hęc, stibiata, & cerussata bona. Mentiuntur nomen, mentiuntur vultum, & sub verecunda fronte, ac quasi castis oculis, mens latet meretricia, deceptura si propiùs adspexeris, inflammatura sera pœnitudine si accesseris. & quanto consultius deserere, quàm ab illis deseri? perdere, quàm perdi? conculcare & proterere, quàm conculcari & proteri? in vltimas ablegare terras, quàm relegari ab illis infelici miserandæ

ferandæ æternitatis exilio? rideamus & contemnamus, ne rideamur & contemnamur æternùm. vicit qui contemnere potuit, qui intelligere potuit qualia sint hęc sæculi magna, propter quæ miseri stamus infelici sententia inexorabilis iudicis feriendi.

Cogita anime, aurum, argentum, gemmas, marmora. reiectitia sunt terræ marisq; recrementa. & vide, digna ne hæc sint, propter quæ ad seuera hęc tribunalia sistaris ignibus adiudicandus æternis. Et quid ab illis disces? maiora petere, cogita quem orbe toto expleuerint. aut quis vnquam venientibus ostia clausit, & dixit, Satis est? quis securior indormiuit istis? aut cui non crescentibus illis, creuere sollicitudines, anxietates, metus? aut quem hęc demum fecere constantiorem, sapientiorem, meliorem? cùm ferè stolidoribus obueniant. Extra enim hominem suum hæc sunt, nihilque

meliorem illum reddunt quàm equum aureæ phaleræ, calcaria gemmea. nisi fors hæc magis etiam feriant. Cogita delicias, & quidquid ingeniosa luxuries inuenit in palatum, ac simul exitum intuere, & pudebit illorum. quid quòd paucis natura contenta pane & aqua vitam toleret, vilique operimento frigus arceat. & quid refert panno tegaris, an prouinciarũ ac regnorum opibus? nisi quòd hæc plurimùm minus frigori medeantur. Iam honores quàm fallaces, quàm amatorem suum ludentes? & quæ in his felicitas, quæ plus odij & curarum trahunt secum, quàm pacis compositæq; mentis? de voluptatibus quid dicam? vincimur à bestiis, & continentiam docemur. & quem non rubor occupet si propiùs cogitet? quin & incontinentissimis laudata castitas, nec vnquã satis laudata apud illos etiam qui illam prodegerunt, ac vix quenquam reperias tam proiectæ vere-

cundiæ,

cundię, tam tritę frontis, post defrictum, adeoq; exilio damnatum pudorem, quin miretur & laudet continentiam professos, sibiq; eam exoptet, aliorsum licet trahatur.

Et vt hęc omnia aliquid habeant, quod studium merantur & sequelam? quid sunt enim si concessę fruitionis tempora circumspectemus? vix habita deferenda, sæpè nec habita, nec possessa. & quę ætas nostra? quàm incerti viuimus? quā certi morimur? quàm nulla dies, hora nulla addicta cuiquam? & quàm incerta humanarum rerum possessio? quàm dubia euocamur hora? *Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis exemplò superuenerit.* ferendum si in tempore bono. de malo quid dicam? &, ô si non plurimùm in malo! durum hoc tempore capi, cùm peccatis anima obnoxia, ęre alieno oppressa, sistitur iudici, qui ponit *in pondere iu-* Eccle. 9 / Esa. 28

dicium & iustitiam in mensura. cùm visitabit nos Dominus àlia omnia meditantes, & ferè honores, voluptates, opes, *in gladio suo duro & grandi & forti,* non parcere, aut ignoscere assueto. durum! heu nimiùm! durius si cogitas. à momento æternitas. acerba sors! à tam breui? à momento æternitas. à putido & falso catharro, maligna febri, inuisa peste, furente colica, crudeli calculo, inuigili letargo, pigro hydrope, depascente cancro, igne exedente, furibunda pleuridite, à præcipiti apoplexia, erysipelate, phlegmone, æternitas? taceo hostem, à cuius manu tot mortium genera, quot suggessit odium. etiam Regibus metuendi serui. qui enim vitam contempsit suam, factus est dominus tuæ. ita omnis hęc vita ab aliena voluntate pendet, etiam à muliebri, quæ si arma ignoret, non ignorat venena. taceo inopinatos casus, & nulla prudentia pręcauendos, momento ho-

minem suum finientes, præcipitia, ignes, flumina & maria. quoties insepultos vna ruina dominum familiamq; ædibus suis audimus, aut à fortuito lapidis aut ligni delapsu, aut improuido iactu periisse plurimos? quoties vbi luserunt nauigia absorpta, vidimus? quoties amica pocula sanguine mista? quoties gladiatorium ludibundum ferrum solius honoris auidum, aliaque omnia præter sanguinem sitiens, sanguinem hausit? quoties pro medico poculo hausta venena? quoties vectoris sui calcibus aut rota excussa anima? quoties sulphureus puluis sæuiit in dominum, aut ab imprudenti vicini sclopo nō vnus cecidit? quoties consanguineus mucro cōsanguineo sanguine maduit, quoties hostili? quoties noxia pro salutaribus propinata, vt vnde remediatio sperata, mors sequuta sit? ab exili scalpello, ab vngue resecto aut impresso, à frictu pedis aut leui torsione, à pertenui spina, ab aranei aut scorpij attactu, à morsu

blandientis caniculę, ab exasperato felino dente, à mille aliis iacent animę: à tam ignobili recula, anima solo conditore suo inferior. nec vlla res tam elumbis ac roboris expers, quæ non excusserit, indignabundam à tam vili, animã. quid quòd validissimus quisque momẽto stetit, momento cecidit: momento Hectore & Hercule plenus, momento elanguit? inter hortorum, pratorum, montium, fontiũ, filuarumque amœna, inter risus & iocos, delicias & saltus momento rapimur, sistendi iudici, imparati, incogitati: & non plurimùm peccatis graues à mediis opibus, voluptatibus, honoribus, etiamnum calentes sistimur iudici. quid exspectamus nisi illud Euangelicum miseranda & infelici vicissitudine notissimum? *Recordare, quia accepisti bona in vita tua.* tam breuis vitæ bona, tam rapidæ, tam vento similis, commutari in æternas flammas, & nunquam minas, nunquam iras,

Luc. 16.

iras nunquam cruciatus posituras?

Ergo dum dies est, dum permittit tempus, insistamus iis, quæ nos impauidos sistant tribunali iudicis. complectamur ea quæ inter illa extrema subsellia patrem nobis statuant, non iudicem. seligamus illa quę sine rubore ab omnibus videri, sine verecundia ab omnibus audiri, sine trepidatione nostra ab hostibus obiici possunt. illa denique sectemur, quę in illo die sectatos nos fuisse vellemus. nulla certior tutiorque regula. nunc aggredere quod tunc fecisse velles. nunc desere, quod tunc deseruisse velles. nunc delige, quod tunc delegisse velles. nunc imitare quod tunc factum velles. Ea demum prudentia est, fecisse nunc, cuius tunc non pœniteat: amplexum nunc ea, de cuius delectu & sequela æternùm gaudeas. fugisse nunc ea, de quorum tunc fuga securus sententiam exspectes. quod vt propiùs intelligas, intuere duos, qui eodem momento

mento tribunali illi sistuntur. vnũ opibus, honoribus, deliciis, voluptatibus dum viueret clausũ, adeoque lassum ac fatigatum; alterum egentem, inhonorum, deliciarum ac voluptatum contemptorẽ, fortemque calcatorem. considera vtrumque in exspectatione ferendę sententiæ. Quem putas vtriusque animum esse? intuere vultum, magis etiam conscientiam præteritorum testem. cuius in illa exspectatione, si concederetur, velles personã induere. sequere nunc quod tunc factum voluisses, & securus exspectabis horam illam, imò, cum gaudio excipies.

Hęc tibi sit norma regulaque vitæ iam deligendæ. non potes errare si in illam horam oculos coniicias, si ex illo euentu vitam instituas, si alieno doctus exemplo mores componas. beatus, si alieno infelici exemplo meliora discas: miser, si infelici tuo exemplo meliora doceas, & ad saniora

viam

viam sternas. disce aliorum miserando successu & exitu, non discant alij tuo. Neque enim hic agitur de temporario lucro, aut damno; de æternitate sententia fertur. semel lata, ęternùm lata. Quare *dum tempus habemus operemur bonum.* Gal. 6. dum etiamnum spes salutis & pœnitentię locus, tutiora & certiora sequamur, & quorum non pœniteat in illo die, in illo tribunali flecti nescio, non miserationibus ęternitatis, aut pœnarum acerbitate commoueri.

Quid hęremus anxij & difficultatibus terremur? tot vestigiis pręcalcata via est, non virorum modò, sed & è prima adolescentia virginum. aspera & molesta carni est, pereat hic illa ne pereat ęternùm. & perdere illam potuerunt Christiana, Susanna, Domitilla, Cęcilia, Agnes, Lucia, Catharina, Barbara, & tot millia, prima omnes iuuenta, flore primo, Tu vir non pote-

poteris? ignauissime miles times sequi virgines ductrices? illæ pergunt intrepidè in hostem, in ferrum, in verbera, in ignem. & tu latibula quæres ad solas pauidus minas? at via hæc madet sanguine. quid expauescis à delinquente animo, toro & epulis non militiâ dignus aut hoste? si non madeat modò, sed innocuo natet virgineo sanguine, non poterit peccatoris? & securus aspicies diem vlulatuum & sanguinis & letalis sententiæ, qui ad Circi huius agonisticum sudorem & sanguinem trepidas? quousq; sudori & parcis sanguini? breuis omnis vita est, *Vapor ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* tam breui termino quid vereris profundere? nemo cœlo metit, qui non seminauerit in terris.
Iac. 4. & monet Apostolus: *Bonum facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes.* nemo
Gal. 6. intrepidus intuetur iudicem, qui non antè armauerit pectus per vulnera

nera & cicatrices tanquam militari lorica. quouſque metus per prærupta & ardua conſcendendi ad dubium tribunal? non ante nos plurimi *ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres: lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt?* ridet in equuleo vnus, & tanquam in molli culcita iacet lætabundus; prunas inambulat tanquam roſas ſecurus alter: illudit Imperatori è craticula alius. arbitreris è ſuaui pluma: prouocant Prȩſides in ignibus ad grauiora non pauci. credas è deliciarum menſa ad epulas & pocula. inuicti tanquam ex alto, candentibus ſe clauis configi, fuſtibus cædi, facibus aduri, plumbatis contundi ſpectant plures. laſſantur carnificū manus, & inter vngulas duodennis caro ſtat interrita: putes rupes ſcalpello radi, aut adamantes nouacula. enſes, ſecures, clauos, flammas, & liquatū permiſtum ſulphure plumbum, vt amica fomenta, vt moni-

monilibus & gem̃is cariora tenella amplectitur virginitas, omni tyrannorum ingenio maior. nec pudet à virgine vinci? non paucę illarum quæ ausę prouocare ignes, & in mediis flammis tanquam virgineo procumbere thalamo, vix annum excesserant decimum, nonum, octauum.

Vbi nunc vetus Roma, in timido Catonis ferro hostili metu extorto? vbi audax Scęuolę manus, errorem ignibus purgans? vbi Regulus bello inferior, dolio suo inclusus, ne pro vno inualido iam ductore, plures hostes accerseret, omnes viuida iuuenta? quid alij pauci exilio, ense, veneno, pręcipitio, sanguine laudati? quid enim hi ad virginum nostrarum animos, ad calcatas prunas, ad epotũ plumbum, ad ęra candentia, ad ardentes fornaces, ad ora leonum, ad mamillarum sectiones & inardentes lateribus tedas, ad lentum ignem, candentes laminas? quid sex

ant

aut decem è media gentilitate, ad millia è nostris? quid viri bello edocti, per aspera & dura, per vulnera & sanguinem, ad lacteam iuuentutem, quę vix ingressa alteram ętatem puerili maiorem audet supra viros, supra omnem bellicam virtutem & gloriam? nimirum altè insederat animo tribunal Domini iustum, & in neutram partem à vero deflectendum.

In tueamur dehinc agmina vltroneo exilio nobilitata, sole torrida, aqua & paucis dactylis pasta, adeoque ieiuniis propè enecta, insomniis exanguia, exasperata ciliciis, verberibus lacera, quæ vna hęc dies ad extrema euocás tribunalia, suasit patria relicta, solitudines & ferarum antra incolere. Suasit Paullo teste circumire *in melotis, in pellibus caprinis, egentes*, angustiatos, Heb. 11. afflictos, *in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis & cauernis terra.*

Et

monilibus & gemis cariora tenella amplectitur virginitas, omni tyrannorum ingenio maior. nec pudet à virgine vinci? non paucę illarum quæ ausę prouocare ignes, & in mediis flammis tanquam virgineo procumbere thalamo, vix annum excesserant decimum, nonum, octauum.

Vbi nunc vetus Roma, in timido Catonis ferro hostili metu extorto? vbi audax Scęuolę manus, errorem ignibus purgans? vbi Regulus bello inferior, dolio suo inclusus, ne pro vno inualido iam ductore, plures hostes accerseret, omnes viuida iuuenta? quid alij pauci exilio, ense, veneno, pręcipitio, sanguine laudati? quid enim hi ad virginum nostrarum animos, ad calcatas prunas, ad epotũ plumbum, ad ęra candentia, ad ardentes fornaces, ad ora leonum, ad mamillarum sectiones & inardentes lateribus tedas, ad lentum ignem, candentes laminas? quid sex

aut decem è media gentilitate, ad millia è nostris? quid viri bello edocti, per aspera & dura, per vulnera & sanguinem, ad lacteam iuuentutem, quę vix ingressa alteram ętatem puerili maiorem audet supra viros, supra omnem bellicam virtutem & gloriam? nimirum altè insederat animo tribunal Domini iustum, & in neutram partem à vero deflectendum.

In tueamur dehinc agmina vltroneo exilio nobilitata, sole torrida, aqua & paucis dactylis pasta, adeoque ieiuniis propè enecta, insomniis exanguia, exasperata ciliciis, verberibus lacera, quæ vna hęc dies ad extrema euocás tribunalia, suasit patria relicta, solitudines & ferarum antra incolere. Suasit Paullo teste circumire *in melotis, in pellibus caprinis, egentes*, angustiatos, afflictos, *in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis & cauernis terræ.* Heb. 11.

Et

monilibus & gemis cariora tenella amplectitur virginitas, omni tyrannorum ingenio maior. nec pudet à virgine vinci? non paucę illarum quæ ausę prouocare ignes, & in mediis flammis tanquam virgineo procumbere thalamo, vix annum excesserant decimum, nonum, octauum.

Vbi nunc vetus Roma, in timido Catonis ferro hostili metu extorto? vbi audax Scęuolę manus, errorem ignibus purgans? vbi Regulus bello inferior, dolio suo inclusus, ne pro vno inualido iam ductore, plures hostes accerseret, omnes viuida iuuenta? quid alij pauci exilio, ense, veneno, pręcipitio, sanguine laudati? quid enim hi ad virginum nostrarum animos, ad calcatas prunas, ad epotũ plumbum, ad ęra candentia, ad ardentes fornaces, ad ora leonum, ad mamillarum sectiones & inardentes lateribus tedas, ad lentum ignem, candentes laminas? quid sex

anį

aut decem è media gentilitate, ad millia è nostris? quid viri bello edocti, per aspera & dura, per vulnera & sanguinem, ad lacteam iuuentutem, quę vix ingressa alteram ętatem puerili maiorem audet supra viros, supra omnem bellicam virtutem & gloriam? nimirum altè insederat animo tribunal Domini iustum, & in neutram partem à vero deflectendum.

In tueamur dehinc agmina vltroneo exilio nobilitata, sole torrida, aqua & paucis dactylis pasta, adeoque ieiuniis propè enecta, insomniis exanguia, exasperata ciliciis, verberibus lacera, quæ vna hęc dies ad extrema euocás tribunalia, suasit patria relicta, solitudines & ferarum antra incolere. Suasit Paullo teste circumire *in melotis, in pellibus caprinis, egentes*, angustiatos, Heb. 11. afflictos, *in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis & cauernis terræ.*

Et

monilibus & gem̄is cariora tenella amplectitur virginitas, omni tyrannorum ingenio maior. nec pudet à virgine vinci? non paucę illarum quæ ausę prouocare ignes, & in mediis flammis tanquam virgineo procumbere thalamo, vix annum excesserant decimum, nonum, octauum.

Vbi nunc vetus Roma, in timido Catonis ferro hostili metu extorto? vbi audax Scęuolę manus, errorem ignibus purgans? vbi Regulus bello inferior, dolio suo inclusus, ne pro vno inualido iam ductore, plures hostes accerseret, omnes viuida iuuenta? quid alij pauci exilio, ense, veneno, pręcipitio, sanguine laudati? quid enim hi ad virginum nostrarum animos, ad calcatas prunas, ad epotū plumbum, ad ęra candentia, ad ardentes fornaces, ad ora leonum, ad mamillarum sectiones & inardentes lateribus tedas, ad lentum ignem, candentes laminas? quid sex

ant

aut decem è media gentilitate, ad millia è nostris? quid viri bello edocti, per aspera & dura, per vulnera & sanguinem, ad lacteam iuuentutem, quę vix ingressa alteram ętatem puerili maiorem audet supra viros, supra omnem bellicam virtutem & gloriam? nimirum altè insederat animo tribunal Domini iustum, & in neutram partem à vero deflectendum.

In tueamur dehinc agmina vltroneo exilio nobilitata, sole torrida, aqua & paucis dactylis pasta, adeoque ieiuniis propè enecta, insomniis exanguia, exasperata ciliciis, verberibus lacera, quæ vna hęc dies ad extrema euocás tribunalia, suasit patria relicta, solitudines & ferarum antra incolere. Suasit Paullo teste circumire *in melotis, in pellibus caprinis, egentes*, angustiatos, afflictos, *in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis & cauernis terræ.* Heb. 11.

Et

poteris? ignauissime miles times sequi virgines ductrices? illæ pergunt intrepidè in hostem, in ferrum, in verbera, in ignem. & tu latibula quæres ad solas pauidus minas? at via hæc madet sanguine. quid expauescis à delinquente animo, toro & epulis non militia dignus aut hoste? si non madeat modò, sed innocuo natet virgineo sanguine, non poterit peccatoris? & securus aspicies diem vlulatuum & sanguinis & letalis sententiæ, qui ad Circi huius agonisticum sudorem & sanguinem trepidas? quousq; sudori & parcis sanguini? breuis omnis vita est, *Vapor ad modicum parens, & deinceps extermina-*
Iac. 4. *bitur.* tam breui termino quid vereris profundere? nemo cœlo metit, qui non seminauerit in terris.
Gal. 6. & monet Apostolus: *Bonum facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes.* nemo intrepidus intuetur iudicem, qui non antè armauerit pectus per vulnera

nera

nera & cicatrices tanquam militari lorica. quousque metus per prærupta & ardua conscendendi ad dubium tribunal? non ante nos plurimi *ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt?* ridet in equuleo vnus, & tanquam in molli culcita iacet lætabundus; prunas inambulat tanquam rosas securus alter: illudit Imperatori è craticula alius. arbitreris è suaui pluma: prouocant Pręsides in ignibus ad grauiora non pauci. credas è deliciarum mensa ad epulas & pocula. inuicti tanquam ex alto, candentibus se clauis configi, fustibus cædi, facibus aduri, plumbatis contundi spectant plures. lassantur carnificũ manus, & inter vngulas duodennis caro stat interrita: putes rupes scalpello radi, aut adamantes nouacula. enses, secures, clauos, flammas, & liquatũ permistum sulphure plumbum, vt amica fomenta, vt moni-

aut decem è media gentilitate, ad millia è nostris? quid viri bello edocti, per aspera & dura, per vulnera & sanguinem, ad lacteam iuuentutem, quę vix ingressa alteram ętatem puerili maiorem audet supra viros, supra omnem bellicam virtutem & gloriam? nimirum altè insederat animo tribunal Domini iustum, & in neutram partem à vero deflectendum.

In tueamur dehinc agmina vltroneo exilio nobilitata, sole torrida, aqua & paucis dactylis pasta, adeoque ieiuniis propè enecta, insomniis exanguia, exasperata ciliciis verberibus lacera, quæ vna hęc dies ad extrema euocãs tribunalia, suasit patria relicta, solitudines & ferarum antra incolere. Suasit Paullo teste circumire *in melotis, in pellibus caprinis, egentes*, angustiatos, Heb. 11. affictos, *in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis & cauernis terræ.*

Et

Et nos è plumeo thoro, è deliciis & luxu, è medio voluptatum, honorum, opum, tribunalia hęc audentes spectabimus? illi post hęc omnia non sunt sine metu, & nos quid speramus, aut inani nos ipsos fiducia ludimus? aude anime. nec pigeat imitari à quibus pudeat vinci. insonēt auribus tribunalia, & vox Iudicis, modicæ lacrymæ, opum, honorum, voluptatum contemptus, securum te sistent Domino, Regi, Iudici, in die reddendę rationis, *die iræ*, & *retributionis*, die *furoris*, cui *procella tenebrarum seruata est in æternum.*

Epist. Iudæ.

CAPVT XIV.

IVDICIVM EXTREMVM.

Cuius horrorem, Solis, Lunæ, siderumq; defectu prænotatum hic habes. vt timore magistro, corpori frænos iniicias dum viuit. doceas parēre ancillam, seruam, mancipium: ne in die illo Domini magno audias

audiat extremam vocem maledictionibus & æternis ignibus grauidam. ne adsocietur dæmonibus nulla tormentorum acerbitate satiandis: ne exulet æternùm cœlo cui nata, gloriâ cui empta. Stolidi, quos illa vox terroris, minarum, flammarumque plena non trahit ad saniora, non auocat à deterioribus, non terret à scelere, non ducit ad virtutis semitam quæ vna securum te statuet in illo die, orbe spectatore, cœlo præmiatore, inferno vindice, Deo iudice, cui nihil reclusum, nihil impunitum.

HOrror & stupor vbi estis? vbi lacrymæ & complorationes? vbi planctus & eiulationes? Dolor meus, dolor struthionum; lamenta mea, lamenta tigrium raptis catulis; lamenta matrum, disruptis ab vberibus aut vtero carnifica manu natis. Quis validus, & non iam prodigus aquarum, sed sanguinis, tanquam dissectis qua-

qua venis, sanguineos non demomet torrentes? quis potens, cuius non emarcuit virtus, emedullatis etiam pristini vigoris ossibus? quis neruis & succo plenus, tanquam à fornace media non exaruit exsuccidus totus? quis fortis & non succidet genibus? quis robustus & non delinquet animo? tanquam cera mediis ignibus, & medio æstiuo nives sole, aut stipula ignibus decocta, ita omnis anima viri potentis

Soph. 1. in die Domini magno. *Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos. Et tribulabo*, ait, *homines, & vlulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt, & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercora. Propter hoc omnes*

Isa. 13. *manus dissoluentur, & omne cor hominis contabescet & conteretur. torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens*

turiens dolebunt. vnusquisq; ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum. dies crudelis & indignationis plenus, & iræ & furoris, dies rugitus & horroris, dies vindictæ & retributionis, dies vltionis & iudicij, dies fremitus & indignationis, dies pœnarum & flammarum ignis æterni. *dies in qua iudicabit Dominus occulta hominum*, cùm patebunt abscondita cordium, & abdita mentium reuelabuntur, orbe toto inspectore, diribitore Deo. hinc superborum corda tumentia, inde libidinosorum voluptate natantia; alibi inuidentium inæstuanti odio corrosa, aut auaritia exesa, aut nunquam explenda diuitiarũ siti ęstuantia, perpetuaque dignitatum & honorum scabie & pruridine vexata.

Et sanè perfacile est dum viuimus, inimicum omnem amicumve mentito vultu & ore ludere, fronte & verbo fallere. & quis non

aut amorem & obedientiam dum vult mentiatur, aut odium tegat, aut pietatem ostentet probitatis æmulus? aut virtutem moribus præferat, doctus etiam prudentes circumuenire? at reteget illa dies altè defossa mentibus, recludetque tot obserata seris, eo grauiore vulnere quo profundiùs concredita: eo maiore verecundia, quo fallaciùs sanctimoniæ specie fefellit plures: eo maiore dolore, quo maiore antè consilio condita pectoribus in fallaciam, & æstimatæ integritatis decipulam. Quanto securiùs certiusque dum viuunt committunt animis, nec erubescenda, nec pœnitenda aliquando, quicunque seriò diem illum meditantur, certi, nihil dimitti ac submergi in illud altum pectoris, quod non supernatet in die illo magno. Et quis prudens tegit maiore rubore publicãda? quis simulat non multo pòst ingenti verecundia vulganda? quis morbum premit exitio silentio suo

futu-

futurum? etiam erubescenda medica tangit manus, nec quidquam tam reconditum quod valetudinis amor, aut doloris magnitudo, aut medelæ spes non retegat in salutem. Et nos interim quanta pectore premimus, infami in illa die discussione ventilanda? quanta immemores futurorum in recessu abditarum cogitationum comitimus animo, orbe inspectore publicanda? cùm de facili posimus aut non admittere seró pœnitéda, aut eluere seriùs diluenda.

Non multę lacrymę de cordis intimo salientes quid non possunt dum vita manet? quid non suspiria meliore voto & igne calentia, & inter confragosos singultus tanquam à valido vento excussa factorum pœnitudo? At in illo die Domini, non si flumina & maria fundant oculi, noxam vel vnam diluent non si saxeas rupeasque pœnitudines deuomant pectora; non si omni Ætna æstuantiora iaculen-

tur vota. audiamus Dominum: *Non transeam, nec parcam, nec placabor: iuxta vias tuas & iuxta adinuentiones tuas iudicabo te.* audiamus Malachiam: *Ecce dies veniet succensa quasi caminus: & erunt omnes facientes impietatem stipula, & inflammabit eos dies veniens, quæ non relinquet in eis radicem & germen.* O stulti! viuimus tanquam impune laturi meditata scelera, quia innocua manu: cùm germina, & radices scelerum, quæ tanquam in abdito terrarum mentibus reclusa nostris sunt, egerminaturum se ac eradicaturum interminetur Dominus. viuimus tanquã soli testes factorum cogitationumque nostrarum, tanquam soli conscij meditatorum facinorum. viuimus vt increduli Dei vt prouidentiæ illius ignari, vt scientię illius refragatores. nam quis sciens volensque coram iudice peccat? quis in oculis Regis, vitæque ac necis domini, morte patrat luenda

Ezec. 24.

Malac. 4.

ènda? quis sub lictore constitutus, sub ense, securi, fune, scelera meditatur? quis euulgationis conscius & sequuturę iam iam mortis sanguine committit pianda? aut quis non crimina sperat tegenda? sin sciat retegenda, quis non manum retrahit, si mors sequutura, si tormenta & ignes, si laqueus & ferrum? & nos in occulis magni illius Iudicis, Domini, & Regis, omnia contuentis, etiam abditissima, & seruata centum clauibus, quàm soluto metu peccata peccatis cumulamus? ac de vno in aliud transcendimus, tanquam priora via sint & strata semita ad secunda.

Et tamen in illa die omnium oculis subiicientur reconditissima etiàm cogitationum nostrarum. & quæ soli propè erubuimus spectábit orbis, superiores, subditi, ęquales, amici, hostes. Quæ tunc erunt cogitationes nostræ? nollem factum, nollem cogitatum.

sperabam æterno premenda silentio. non memineram oculi huius magni intima perscrutantis. non putabam eulganda. ô fatui! quousque hęc, infelici luenda fine, ac erubescendo pianda exitu? melioribus dum tempus est, mentem pascamus, illique nunc committamus, quæ nec erubescat nec culpet sera pœnitentia.

Quod vt certiùs intelligas, intuere diem illum propiùs, elementorum collisionibus prænotatum. prænuntius horror testis est futuri. *In igne veniet Dominus, & quasi turbo quadriga eius: reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis: quia in igne Dominus iudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem.* quin *turbo Domini furor egrediens, procella ruens in capite impiorum. Thronus eius flammæ ignis: rotæ eius ignis accensus, fluuius igneus rapidusque à facie eius* intuere deinde omne ab orbe condito humanum genus. Vide

Isa. 66.

Iere. 30.

Dan. 7.

Regi-

Regibus immissos egentes, seruos dominis, subditos superioribus, nullo tiaræ aut sceptri, diadematis, purpuræ, aut pauperis sagi discrimine. voluuntur vt arenæ, miscenturque vt aquarum stillicidia, nulla dignitatis prærogatiua.

Dum viuimus, comœdiarum ac tragœdiarum harum personas sustinuimus; digniores, indigniores que expleuimus. cortina reducta, remota scena, redimus ad vetera, cinerem & arenam, & animam parem. & denuntiatum ante. *Non subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam, quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. fortioribus autem fortior instat cruciatio.* atque hinc additum. *Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iuditium durissimum in his qui præsunt fiet. exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.* Sap. 6.

Vide deinde in hac paritate sor-

tem imparem proborum, improborum. hinc patrem rapi ad supplicia, inde natum ad gaudia, ibi matrem ad tormenta, filiam ad præmia. alibi Regem & dominum & iudicem ad ignes; reum, & seruum & mancipium ad regna, & cælorum diademata. Quis in hac secretione, æmulanq́e bonorum ac malorum retributione, rugitus exprimat & eiulatus? Iam cùm viderit patres, matresq;ue, dominos, seruos, socios, amicos, inimicos, æmulos, vno rapi interitu, maledictis mutuo suppliciorum caussas improperantes; & in tanta multitudine tam varium murmur, tantas tamq́ue acerbas vltimarum desperationum voces, dentium stridores, ora spumantia, liuidas candentesq;ue genas, membrorum omnium sæuas collisiones, execrationes, imprecationes, plasphemationes, quid dices? quid quando dæmonum agmina insultantia? improperantia? accusantia? minitátia?

nec

nec segniores comminationibus manus? aut cum angelorum & beatorum agmina exemplo suo accusantia & damnantia? quid vbi iudicis antè contempti, ac spontaneo neglectu ignorati, vultum oculosque in solam vindictam truces? vbi vocem, in damnationem omnium quæ vnquam fuerunt seuerissimam? vbi inter clamores & eiulatus, tristesque tot millium dissonos planctus, vnam vocem, tonitru, fragore, terræmotu omni terribiliorem: *Ite maledicti in ignem æternum?* Matt. 25.

Quid facit hic homo? aut quis illi animus in hoc terrore, cùm intonabit in ira furoris sui *validus & fortis Dominus, sicut impetus grandinis, turbo confringens sicut impetus aquarum multarum inundantium & emissarum super terram spatiosam?* Isa. 28. vnde cælum, & terra, elementa & sidera contremiscunt, montes & siluę, flumina & maria, concussa, ingenti trepitant pauore,

sedes vacuatura si locus detur: prata & arbores, herbæ, flores, vineta ingloria, posito languent virore, adeoq́ue emedullata serpunt humi tanquam ab ardente fulmine ambusta: omnia denique licet innoxia, & nullo scelere suo contaminata, sursum deorsumque, quasi propriis conuulsa sedibus, interitum spectant, vltimumq́ue exitium sui: & homo quò se vertet peccati conscius, imminentisq́ue promeriti prçscius ignis æterni? trepidant & tantùm nō colliquescunt rupes, & cœli tanquam ære fusi; & stabit

Isa. 13. homo reus? *Stellæ cœli & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendebit in lumine suo.* cùm ergo sidera spoliata luce, terrorem, horroremq́ue testentur nocte sua, & stabit homo criminis & interitus sui conscius? non stat hęc ingens machina tot sæculis solidata, tot ætatum firmata basibus, innocuo licet crimine, & stabit tot scele-

ſcelerum homo reus? inter inexplebiles carnificum manus, inter nullo æuo morituros ignes ſtabit homo reus? *Introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & à gloria maieſtatis eius, cùm ſurrexerit percutere terram.* Iſa. 2. cùm *in igne zeli eius deuorabitur omnis terra, & conſummationẽ cum feſtinatione faciet cunctis habitantibus terram.* Sopho. 1 atque hinc clamor ille tanquam feralis buccinæ: *Montes cadite ſuper nos, & colles operite nos* Luc. 23. ab ira diei huius, diei vindictæ & lamentationes, ignis & pœnarum. at nulli montes fugient oculos, nullę valles iudicis claudent periméntve vocem, non iam vt antè interminatricem, ſed adiudicatricem ignis æterni.

Quòd ſi curioſiùs in ipſum iudicem oculos defixeris, quid videbis, extra illud os vocemq́ue tremendam, prçter tot damnationis capita quot vulnera? nam quid ſunt illa quinque, niſi rupea quæ-

dam saxa flammarum, damnandis æternitatem denuo mentia? quid nisi singula beneficiorum multitudinem testantia, magnitudinem commemorantia, ingratitudinem accusantia, improbitatem redarguentia? quid sunt, nisi singula fulmina perduellium medullas exedentia? & stabunt pedes, nec subducet se terra reo? & quid sunt vulnera, nisi venenaria tela, aut letales hastæ toxico lotæ animæ peccanti? quid nisi horror & fragor, & iaculatæ rupes miserandæ æternitatis? quid sanguis nisi spicula infelicis æui? quid guttę singulę, nisi singulæ voragines sulphuris & picis? misera vicissitudo, vt quod fuit in medelam, sit in interitum; quod fuit in vitam, sit in mortem; quod in salutem, sit in damnationem; quod in triumphum, sit in seruitutem & catenas; quod in coronam, sit in pœnam; quod in gaudium, sit in mœrorem; quod in beatum pręmiationem, sit in ignē, & ignem ęternum.

Quo-

Quousque breuibus mercamur æterna? quousque momentaneis deliciis, voluptatibus, honoribus, auro, ignem, tormenta, contemptum, indigentiamq; etiam aquearum guttarum paramus ęternam? quousque in perituris amplectimur ęterna infelici demutatione, immemores diei huius, diei angustiarum & timoris, pressurę & anxietatis, cùm insonabit sepulcralis illa buccina: *Surgite mortui, venite ad iudicium*; horroris & stuporis, ipsisq; elementis formidanda tuba, terra intremente, cœlo lugente, sideribus stupentibus, orbe toto sedibus concusso? Flebilis illa dies, *cùm omnes manus dissoluentur, & omnia genua fluent aquis.* Dies lacrymarum & vlulatuum, & confusionis magnæ: cùm ex omni orbis plaga, in quocumque loco mors rapuit, ſęcula texerunt, maria sorbuerunt, terra depressit, surget in iudicium ęternitatis homo reus criminis sui, celati an proditi, in recessu pectoris an Ezech. 7

opere

opere completi conscius, desperata salute, vltimoque exitio sui pauidus & horrore plenus, certus de pœna, deque nullo fine morituris ignibus, dum tormenta tormentis infelici fœcunditate innascuntur.

2. Cor. 5 *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit siue bonum, siue malum.*

Erigere anime. & dum dies permittunt, dum pœnitentiæ locus, dum fletibus patet via, corrigamus vetera; deliciis, honoribus, voluptatibus, opibus spretis, amplectamur ea quæ nos metu liberant futurorum, quæque pro modico illorum neglectu, cœlestia spondent delicias, honores, opes, voluptates nullo finiendas die, nullo minuendas, nullo possessorem suum frustraturas, nullo mentito vultu in fraudem pellectura:. viuent illa, & æternùm viuent, æternaque cultorem suum beàtitate donabunt, verissimis deliciis æternis, solidissimis

mis honoribus æternis, sincerissimis voluptatibus æternis, certissimis opibus æternis: quas nec naufragia sorbebunt, non hostes eripient, non inualetudo franget, nec diminuet ætas.

Et quantula res est perituris renunciare vt æterna possideas? quãta, momentanea hęc negligere vt æterna consequaris? quanta, breuibus his exui, vt æternis induaris? Et quis nollet anno vno carere voluptatibus, deliciis, honoribus, opibus, vt iisdem annis frui posset centum? quanto proinde prudentiores sunt, qui dum vita hac viuũt, exuunt se illis voluntaria spoliatione, vt æternùm fruantur innumeris modis maioribus, certioribus, nobilioribus, felicioribus? Nam quanta est hęc vita si æternæ compares? non annus, non dies, non hora; adeoq; vix momenti meretur nomen. & non *vnus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut dies vnus?* Quam 1. Pet. 3.
fatui

ſatui proinde qui his breuibus breuem vitam erogant, qui vt momentaneis hiſce mentem expleant, ſpoliant ſe maioribus in omnia ſęcula perennaturis! qui pro his ludicris dominumque fallentibus, pro fugitiuis poſſeſſoremque ſuum non multò pòſt deſerentibus, corpus animamque æternis ſubiiciunt ignibus! O ſtolidi! vbi mens & cor hominis? momentaneas delicias, voluptates, honores, opes, ęternis pręponere, ſecuriſsimis, ſolidiſsimis, nec vllo poſſeſſorem ſuum ęuo deſtituentibus.

Et quid ſunt temporis huius deliciæ proritamenta gulę, quid profugę & communes beſtiis voluptates, publicum vitantes, & conſpectum etiam amiciſsimorum, pœnitudine & erubeſcentia ſectatorem ſuum flagellantes? quid honorum & dignitatum incerta, quid opum in tam varia fortuna poſſeſsio dubia, & morte paullo pòſt deſerenda; ſi cum æternis, cœleſtibus diui-

niſsi-

iísimis componamus? nullus hic rubor, nullum secretum pudori quęritur, nullus oculus testis formidatur, nulla incerta aut dubia, aut à quocunque hoste aut casu periclitatura. Semel possessa æternùm possidentur, semel adiudicata ęternùm adhęrent.

His ergo dum licet consequendis seriò adlaboremus. non magno molimine æterna comparabimus, si momentaneis illis contemptis, totos nos breui hoc tempore æternarum studio dederimus, his incubuerimus, certi de pręmio, certi de gloria, & gloria ęterna. miramur ridemusq; mente captos, pueroſque auro & gemmis, nuces, pomorumque frusta præeligentes. miramur breué palati gustum momentaneaque oblectamenta, duraturis anteponentes. at quanto nos liberiore digni cachinno meritò videbimur, qui peritura cœlestibus, & in omne æuum perennaturis, fatuo delectu præponimus? procul

procul hęc deliria diminuti capitis. nimio isthęc fatuitas emitur. insanire cum fatuis & pueris liceat, cùm peritura perituris componuntur. at vbi momentanea hęc cum æternis in certamen veniunt, & pro labentibus ac interituris perpetuatura reponuntur; exuenda stultitia est. nimis enim caro emitur quod emendari non potest. ludis, & ab vno aliquando aleæ iactu regna pendent & prouincię, aut ingentia priuatorum patrimonia; & fatuus audis. quid audies cùm in vno delectu, tanquam aleæ iactu peritura cum æternis mutas? in illo ludo qui perdidit, meliore fortuna reparare damna potest; adeoq; duplici fœnore resarcire infortunatum priorem iactum: at in hoc æternitatis ludo, nec deliberationibus, nec iteratis felicioribus votis locus est. semel iacta alea est? ęterna est. semel delegisti? ęternum est. semel sententia lata est? ęterna est.

Et quantulę rogo res sunt, ob quas in

in discrimen adducimur ferendæ sententiæ ignis æterni? opes, honores, voluptates quid sunt, si cum infelicibus inferorum tormentis componantur? confer temporaria hęc perennaturis, peritura æternis. confer orbis qua patet, opes, honores, voluptates cum cælestibus, magnitudine, duratione. finita in illis omnia, & ingentibus permista sollicitudinibus, rubore, pœnitentia; cùm cælestia interminata sint, nullo pretio metienda, nulla cura, pœnitudine, erubescentia possessorem suum percussura; nullo ingenio, calamis, terminis circumscribenda. Cogita quidquid aliquando magnū, maiora reperies: extende, si potes, vota ad omnium ingeniorum conatum, maiora videbis: adde quidquid inexplebiles omnium quotquot vnquam auarorum manus, quidquid vsquam animi fastu turgentium, quidquid per vbique vouerunt pectora voluptatibus ebria; nec vmbram quidem

dem consequutus fueris futuri corporis. adeo cœlestium opes, honores, voluptates, quidquid est à mi huius vincunt, vt nec in comparationem quidem venire possint, sine magnitudinis suę nota cum his perituris. & digna hęc videbuntur nobis propter quę infelicem subeamus aleam letalis sententię, à qua pendet æterna?

Hęc cogita, nec facilè descendes ad fatuum hunc delectum; saniora enim æternatura docebunt; & ad meliora te perennatura trahent. si tamen ita te totum vitæ huius opes, honores, voluptates dementarunt, adeoque infra omnes fatuos puerosque statuerunt, vt nulla te moueat aut spes præmiorum, aut gloriæ æternæ, non Deus ipse; moueat te feralis diei illius horror & stupor, cùm ipsa orbis machina tantùm non sedibus suis euellenda, ipsa nocte tremoreque suo sidera, cœlique nimis testata faciant, quid nunc cogitandum super die illo,

die fletuum & suspiriorum, die timoris & lamentationum, die rugitus & collisionum, die execrationis & vltimarum blasphemiarum, nullis lacrymis, votis, precibus, pœnitudine reparando. audiamus monentem Petrum: *Adueniet dies Domini vt fur: in quo cœli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur, terra autem & quæ in ipsa sunt opera, exurentur. Cùm igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet nos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum diei Domini, per quem cœli ardentes soluentur, & elementa, ignis ardore tabescent: propter quod charissimi hæc exspectantes satagite immaculati & inuiolati ei inueniri in pace.* 2. Petr. 3.

CAPVT XV.

INFERNVS. *A cuius ignibus auocat te hoc caput. dum infelices ostentat animas, quæ nequidquam mediis ingemiscunt fornacibus, sera, ô nimiùm! poenitudine. vbi tortor ignis nullo sæuitiam ponit æuo. vbi poenarum socij augēt tormenta. vbi carnificum manus nulla lassatur poena, immanitas crescente sæuitia æternat: maximè dum occurrit illud seræ poenitentiæ, Potui non vri æternùm. non pascere flammas æternas, non ignibus cruciari æternis. potui coelo, gaudiis, Deo frui æternùm. Debui exemplo pauperis requiescentis, & nequidquam ad aquæ guttam ingemiscentis diuitis, meliora, tutiora, saniora sequi. neglexi. tam paruo æterna parari! At potes non magno infelicem æternitatem effugere. tantùm audi hic monentem, & triste* Æternum *imprime mēti; sitque*

sitque magistra tibi morum, vitæ regula, Æternitas. *insonetque assiduè auribus; Tam leui paruoque* Æterna? *tam fugacibus fugientibusque* Æterna? *saua, ô nimiùm* Æternitas!

DILATAVIT *infernus animam suam, & aperuit os suum absq; vllo termino, & descendent fortes eius, & populus eius & su limes gloriosique eius ad eum* in *profundum laci.* dura sors, & acerba nimis! quis amet eam, cùm audierit inclamantem: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsq; ad inferni nouissima, deuorabitq; terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.* Hunc ignem qui amat, amet vitia. ardere qui æternùm cupit, sequatur vitia. ô fatui! peritura ac momentanea commutare æternis? pro leui voluptate, in qua delectationis minimum, sordium & roboris plurimum, æternos ignes accersere? pro modico auro, & nunquam domi-

Isa. 5.

Deut. 32

num sedaturo, ignes aduocare æternos? pro peritura vindicta, & sæpè vindicem suum, domumque totam vna ruina sepultura, nunquam morituros vindices in se sæculorum ignes prouocare? pro fugientibus dignitatibus, nunquam saturantibus, plurimorumque inuidia grauidis, interque tot millia æmulationum odiorumque natantibus, nullis intermoritura ætatibus tormenta parare? audi interminantem Do-
Iob. 21. minum: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* vbi luctus & dentium stridor & ignis, & *nullus ordo, sed sempiternus*
Iob. 10. *horror inhabitat.*

Quòd si tamen pergis, & amas super hæc vitia: aut plus apud te potest horum amor quàm illorum terror. proba te ignibus. hos si tuleris siccis oculis, constante vultu, aggredere honores. si fers amico sensu, vt dicere possis in illorum medio, Benè mihi est, & habeor benè; amplectere voluptates. iniice for-

macis

nacibus dexteram, si perstas illæsus, aut erecta mente fers vstulantes ignes, aude prolectantem sequi cupiditatem. si lambentes lateraque radentes placent flammæ, si tibi tormenta ludus, si de pluma puluillus ignes sunt; innectere libidinibus, quæ te ducunt via trita, certa, ad illos. repeto. desiderium peccandi te trahit, rapitque? antequam expleas hanc famem, antequam importuno te huic tradas interpellatori. ignibus membrum committe quod pellicit. lingua trahit, palatum prouocat? innecte cum Epulone ignibus, & vide an euangelico illo animosior, non descensurus sis ad Abrahæ sinum, nouumque Lazarum, digitum nouum rore noue refocillaturum. manus trahunt? immitte foculo; & intuere intrepidas manus ignes suos pascentes. aliud te pronocat membrũ? candentibus iniice prunis, & experire nũ in mediis ignibus, medio confixus veru, craticulę impositus, vngulis in terga

sæuientibus, par sis sæuienti flamæ. sin perstet tamẽ importuna caro vrgere, vrge ignes, tantoq; magis quãto sæuit illa magis: quòd si inter hęc tormẽta stat importuna illectrix, exple. nihil veto. sin contrà, momẽtaneus hic ignis, & picto similis, vt primùm irretitũ te ardoribus & flamis tenuerit, exuit omnẽ delicti memoriã, excutitq;, tanquam imisso Oceano, omnẽ illicitæ cupiditatis æstum; quid faciet ignis æternus, qui nunquam positurus est iras, minas, tormenta, influant licet omnia maria, niues omnes, glacies omnes: quin magis his accenditur, vt credas amica fomenta, & augendo substructa: crescitque crescentibus annis: cuius momentum annus est, annus millia sunt. ô fatui! æterna mercari tormenta, flammas, inæstuantes ignes, sæuumque vrentes, lancinantes, omniq; cogitatione crudelius, pro his breuibus, tam citò perituris, tam inopinatò dominum ludentibus, fallentibus, ac non in medio modò

modò, sed vix in inchoato cursu vt plurimum destituentibus. ô vani! momentanea hęc oblectamenta in æternaturas pœnas vertere?

Audi in Babylonio nomine seueras verasq; omnium potentium interminationes, nimiumque veridicas denunciationes: *Merces auri & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci (& omne lignum thyinum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & marmore, & cinnamomum) & odoramentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, & olei, & simila, & tritici, & iumentorum, & ouium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum. Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à te, & pinguia & præclara perierunt à te, & amplius iam illa non inuenient. mercatores hominum qui diuites facti sunt ab ea, longè stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes, & dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna,* Apoc. 18

quæ amicta erat bysso & purpura, & cocco, & deaurata erat auro & lapide pretioso & margaritis, quoniam vna hora destituta sunt tantæ diuitiæ, & omnis gubernator, & omnis qui in lacum nauigat, & nautæ, & qui in mari operantur longè steterunt, & clamauerunt videntes locum incendij eius, dicentes: Quæ similis ciuitati huic magnæ? & miserunt puluerem super capita sua, & clamauerunt flentes & lugentes, & dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna, in qua diuites facti sunt omnes qui habebant naues in mari de pretiis eius, quoniam vna hora desolata est. Hæc vnicuiq; è potentibus denunciata. quorum tormenta & ignes intuere propius, ac inter hæc æternatura tormenta, inter hostiles risus & blasphemationes, sulphuris & plumbi, picis & æris mista liquamina, pedoris & horroris innexum consensum, candentium metallorũ amplexus, sexcentorũq; cruciatuũ genera, pro tam leuibus fugitiuis momentaneis vanis.

Intuere

Intuere exinde iacentem, ibi a-narum, auidas pœnarum flammas nunquam satis misero corpore satiantem, nunquam per tot tormenta carnificum sæuitiam explentem: hic superbum, ignium & sulphuris vile pabulum, dæmonum protrimentum, & infelici præcipitio fœdissimę voraginis miserandum: ibi voluptatibus aliquando indulgentem, fornacibus nunc candentibus permistum, omnes denique æterni ignis ęternam materiã, perennaturarum flammarũ nutritia perennatura germina, nunquam intermoriturarum pœnarum non morituras accessiones. Vide cum Epulone supplices, nec exaudiri. vide de penetrali pectore ardentia vota, aquę gutta sitim leuari, æstum restingui desiderantia, nec consequi, extremoque digito rore madenti refici, & negari. inter blasphemas in Deũ cælitesq; eructationes, inter vltimos desperationis vomitus, inter sacrilegas omnium quidquid vbiq; est,

Dei, parentum, filiorum, coniugum, fratrum, sororum, sociorum, amicorum, rerumq; adeò omnium execrationes, exedentibus, laniantibus, inæstuantibus vndique flammis, intimaq; præcordia depascentibus; quæ licet arrodantur ignibus, nunquam absumuntur, inerrant visceribus mille tormenta, nouis veteribus succedẽtibus, nec deest tormentis aut vstioni materia. quin & pascuntur ignibus ignes, tormentaque tormentis innascuntur infelici æternaturo partu. Et vnum corpus, tam mollis caro, tam labilis sanguis æternam ignibus sufficit materiam.

Poterat hęc, caro non magno redimere, poterat leuibus pœnis auertere, poterat minimo æternaturas excutere, poterat non difficili fuga effugere hos ignes. Nunc ingemiscit serò, & non profuturæ fluunt lacrymę, cadunt irrita vota supplicis dexteræ. miserationi hic locus nullus est, iustitiæ & pœnarum est. iacule-

iaculemur proinde dum tempus est & veniæ locus, calentia melioribus ignibus vota. fluant oculi. modicę lacrymę tanquam superfuso Oceano flamas extinguent æternas. lugeamus scelera. modicus dolor dolorem pellet æternum. subtrahamus carni incentiua libidinū, modica fuga castam mentem dabit, subtrahamus inuerecundis his carnis ignibus materiam, ne materiam æternis ignibus subministret. exulent delicię, & gulam irritantia condimenta, ne nos cum infelici Epulone excrucient æternùm. modicę vltroneæ pœnæ, dolores, lacrymę, tanquam à valido vento, minitantes infernorum igneos imbres leui negotio dispellent, & exsiccabunt oculorū flumina æterna felici gaudiali spongia. ite ergo nunc lacrymę, fluite irriguo profuturo cursu, his namq; benignitas irrorata Dei, tanquam fœcundus ager fructum dabit æternaturum. his miserationis pascua imbricata, centuplo bea-
 bunt

bunt imbricatorem suum. patent nunc sorbendis his pascua imbribus. patet his torrentibus ager, nullo pòst flumine, ac ne Oceano quidem madidandus. & quantula res est, vltroneas erogasse pœnas, lacrimas? quantula, pulsis vitiis, virtuti vltro appetenti, ostia reserasse? nam & calcata semel virtutis via suauis est. vbi enim primos transilieris calles, qui plus terroris ostentant quam habent, plana via est, addo, deliciis plena.

Eia ergo anime, quid times? momentaneæ lacrimę sunt, luctus, pœnęque quibus ęterna redimis. quam feliciter illę fluunt, quibus ignis extinguitur ęternus? quam prudenter refrænatur caro, ne se & animam simul perdat? imo, quam sapienter odio habetur caro, frangiturque illius ardor, meliore æstu amoris & timoris Dei, ne ęternum ardeat stolidè hic amata caro ne ama. ne parce. quanto enim plus concesseris, tanto plus pœnarum accum-

accumulabis, ne blandire. quanto namque plus blanditus fueris, plus ignium substruxeris.

Dura commutatio! temporarij in æternum. dura ęternitas! tam paruo parata: misera! tam breui temporis mercede parta, tam leuis & volatici gaudij pœna ęterna: tam fugitiui gaudij mœror æternus, tam vanæ felicitatis & oblectationis tormenta ęterna, tam fœdæ voluptatis & momento periturę ignis ęternus. Dura æternitas! in qua vel momentum negatur quietis: in qua dolori dolor inambulat, pluraque succrescunt infelici fœcunditate pœnarũ genera, tanquam ęterno miserando nixu. Dura æternitas! in qua vel extremis digitis, stillicidium aquæ, volutantibus in æternaturis ignibus, denegatur. Dura æternitas! in qua tormentum tormento adnascitur inter misereri nescias carnificum manus, quarum nullæ pœnarum incrementa sæuitiam expleant,

expleant, nulla mitiget temporis longinquitas. crescit crescentibus annis, sęuus animus, sęuior manus.

O nunquam pœnarum flammarumque finis! commensurari æternitati flam̃as! commensurari æternitati felici, adeoque commensurari Deo; vt quamdiu hic, tamdiu illę? Dura æternitas! quanto satius fuisset hic ardere flammis, viscera igne depopulante, excarnificari vngulis, lacerari flagris, & per singula membra nouis sæuire pœnis, omnibusque quos ingeniosissima quęque crudelitas fingere potuisset ad explendum odium, quàm pro tam fugitiuis, tamque citò dominum destituentibus, ignibus adiudicari æternis? ô fatui! quousque ludimus in æternitate? quousq; tanquam stolidissimo tesserario iactu æternaturis caput obiicimus tormẽtis? ô vbi mens! quanto prudentiùs speluncas, rupiumque abdita, & siluarum vltima insederunt Sancti, domuerunt carnem, restinxerunt ardo-

ardorem, calcarunt æstum, riserunt honores, auersati delicias, ne æternùm sçuiret pœna, néve æternùm luerent tam breui pœnitenda. O vbi cerebrum! certi de morte, incerti de hora; certi de tormentis incerti an ęternùm adiudicandi, viuimus tanquam non morituri, non adiudicandi: & ab infelici momēto, ab auri aceruo, honorum vanitate, voluptatis momentanea spurcitia, pendent æternatura.

An fòrs speramus mitiora inani fiducia? *Si Angelis peccantibus non pepercit* Dominus, *sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, & originali mundo non pepercit*: qua vacua confidentia maioribus pluribusque irretitus criminibus meliora speras? accusabis fortè carnem, seruam domina? at cui æquum fuit parêre, cui imperare? illā tibi, an te illi? non satius vtramque saluam licet renidente carne, reluctante sensu, quàm vtramque damnari ridente vultu, vtramque 2. Pet. 2.

ignibus ad iudicari non morituris, ne modica pœna sæuiretur in carnem? nam quid illa dictura est in tormentis constituta, aut quid tu responsurus cōquerenti de pœnis? an te sequutum mollitiem eius, pronumque illius in honores, delicias, voluptates, opes affectum? nec voluisse subtrahere malorum irritamenta ne mœreret caro? cui imperium tradiderat vtriusque conditor, aut quam cui commiserat? carnem animæ, an animam carni? & quid peteret caro nisi placentia sibi futurorum ignara? quid peteret peritura caro, nisi peritura secum? aut quo protenderet cogitationes ignara omnium quę supra carnem? ratione docenda, frenanda, corrigenda fuerat, â momentaneis, ab his stolidis quibus paratur infelix æternitas, ad cælestia & diuina deducenda. Quare quidquid hic peccatum, animæ fuit. caro quid potuit? edomanda erat ne & se & animam impelleret in nulla pœnitudine

dine leuandam perniciem, nulla mitigandam, ne & se & animã deturbaret in infelicissimum illud alterius sæculi præcipitium, vbi æternùm sæuitur, commiseratione nulla, decremento nullo; auctu perpetuo, nouis incrementis, funestisque vicissitudinibus grauiùs etiam sæuientibus.

Erige te anime, exere concessas cælo vires. frange hanc carnem belluam, nec quidquam vltra bestias sentientem. dolebit? modicus dolor æterna parabit gaudia. flebit? beatæ lacrimæ quibus æternus extinguitur ignis. indignabitur? pòst gratias aget. exurget in iras? ne cede. frange ratione, minis, verbere. flaccescet? etiam moriatur. ne in æternam & se & te trahat mortem. succident genua, & languor occupabit artus? felix eneruatio, qua conculcata caro pedibus parêre discat, imperare dediscat, & desuescat. quid si in hac lucta etiam anima sua destituatur? næ illa

feli-

felicissima & beatissima, socia futura vt victorię, sic palmæ & triumphi, quę fuerat hostis, & improuida cupiditate sua, se, & animam trahebat in socias pœnas æternitate commensurandas.

Sed durum est hic pati; durius, ęternùm. graue negare amica carni, grauiùs æternùm inimica pati. Verùm quis hostis sæuit in seipsum? prudens sęuitia est, quę ab æterna nos eripit. & tu illum amare credis, qui momento placitura concedit vt torqueat æternùm? at quę crudelitas sæuire in mollem carnem? benignitas est hic sęuire ne vratur ęternum. etiam medicus vstulatione & sectione sęuit in membrum, vt reliquo corpori bene sit. Non agrestis animus est, qui in tam blandam, tam amicam sibi sęuit carnem? nemo parens filium lacerat. propior etiam caro est, imò non ille inhumanus & efferus, omniq́ue adeò crudelior tigride ac leęna est, qui vt blandientem carnem deliciis

farciat perituris, æternis destituit cruciatibus? sed & ille verè parens est qui secat in filio nocitura, qui non parcit ferro vt eruat malignè responsura, qui virginem in illo adhuc terram vomere subigit & rastris, vt fructus referat speratos; quique igne etiam noxia excaudicat. ille enim amat, qui à prima ętate, per dura & aspera, & lacrymis non semel madidata, suspiriis calcata, ducit ad virtutum amœna, ęternùm oblectantia: qui si quid tortuosum, si quid deuium, verbere, vinculis, ignibus etiam adiuuat. ille verò insano amat amore, non & odit? qui permittit nocitura, qui præcipitio proximum non retrahit etiam nolentem, qui insana crapula ruentem in venenaria, non subtrahit toxicum: qui ne sentiat lacrymas, ne infantiæ ploratus, ad praua surgenti stolido blanditur vultu. Et quis amet basia, complexus, pocula veneno tincta? quis suauem spongiam nouacula fartam? quis purpureum

torem ignibus instratum? quis colubri attactum mollem? quis blandientem amplexu viperam? at omni vipera nocentior fœmina est, omni colubro virulentior quęcunque libido est, omni nouacula, ignibus omnibus crudeliùs ferociunt sub mentita purpura, honor & gloria; omni veneno potentiùs sæuiũt aurum & opes.

Quid his immoratis tam citò pempturis? quid amplecteris tam sæuùm præmiatura? quid deligis ęternùm sæuitura? quid ambis ignibus perennatura? ne fide, sæua nimis æternitas momẽtanea hac mollitie, auro, purpura tegitur. ne crede. sub cerussato honoris & opum vultu, sub purpurissatis voluptatum labris venena latent perennatura. ne sequere. mors in amplexu est, & mors æterna. sola fuga salus paratur: victoriæ, triumphi, regna ab hac vna speranda sunt. fuge nocitura. quo citatior, eo fuga certior, tutior. sed & flecte hic insolentem

car-

carnem, doma, vre, seca, ne æternùm tormenta sęquant vana pœnitudine. Subtrahe proinde prauo illius affectui fomenta, ignibus pabulum. voluptatum, honorum, opum quanto plus ingesseris, tanto plus pœnarum substruxeris, remoue materiam ignibus si restinguere incendia paras. flammas amat qui alit, qui cùm potest non retrahit vstulanda, qui suggerit noua, oleum camino, ligna fornacibus. Et ferenda fòrs hæc, si commensurarentur voluptatibus, honoribus, opibus ignes: sed cùm æternare hos, pro fugitiua & momentanea illorum fruitione videmus, quis prudens peritura deligat vt ardeat æternùm? miseranda conditio! æternitas tam vili parata; insana fatuitas! tam paruo quę tormenta accersit ęternatura. fugę quisquis sapis materiam ignium, & ignium ęternorum. pelle hęc pœnarum pabula & pœnarum ęternarum. serò fugam cogitas ignibus

ignibus adiudicatus, serò fastidis in-
sentiua pœnarum, pœnis immersus.
Ergo dum licet & permittit ętas,
perde qui sanguini insidiantur tuo,
calca qui te proterunt, iugula prius-
quam inimicum haurias ferrum.
prudentis est pręoccupare hostem,
& anteuertere inimica consilia. ille
sapiens est qui prouida dispicientia
longè antè prępidet & cauet noci-
tura, qui hostiles conatus sagaci præ-
uertit prouidentia; qui obuiàm it
aduersariis molitionibus, nec aut fi-
ducia sui, aut contemptu hostis, aut
inani meliorum spe delusus, seriùs
ingemiscit accepta damna, nulla
arte, consilio, viribus reparanda,
maximè si ęterna. Quo loco illum
habeas qui deliberationem reiicit
in exilium, in exercitum cæsum, in
recisas ceruices, in crucem, in la-
queum? idem de te cogita, qui con-
silia vitæ melioris coniiciis in serum
diem, in sententiā iudicis, in nun-
quam moriturum ignem: qui im-
mersus opibus, honoribus, volupta-
tibus,

tibus, inermis inter armatos validè hostes, arma circumspicis tutelaria, quibus te spontaneus exuisti. auxilia speras inimico nudus cinctus ferro? antè oportuit. Et hoc demũ sapere est, fugere dum patet via; arma parare, consilia expedire, munitionibus incumbere, dum tempus & res ferunt. ita facias. nec timueris ignes, non imitantes dęmones, non supplicia sæculi alterius, non vultum iudicis, non quidquid ibi magnitudine & æternitate sua magnum.

FINIS.

